EDELSHTADT'S SHRIFTEN

David Edelstadt

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

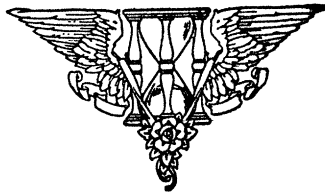
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

עדעלשטאדט׳ס
שריפטען

א זאמלונג פון אלע זיינע פּאָעטישע שריפטען
אין פּאָעזיע און פּראָזאַ.

היברו פּאבלישינג קאמפּאני
83־85 קאנאל סטריט, ניו יאָרק.
1911

„און דיזע ווערטער וועלען ווערען
„א דאננער פלוך וואס וועט זיך הערען
„אין יעדעס הערץ, אין יעדער ברוסט.....

„אויף, וויא לייבען נאך דעם שלאף
„מענשען, מענער, אויף צום רוף!
„טרייסעלט אפ דיא שווערע קייטען
„לאזט זיך ניט מעהר פון הערשער טרעטען
„פרייהייט איז דאס ענדע ציעל
„זיי זיינען ווייניג—איהר זייט פיעל".

פ. ב. שעללי.

אינהאלט פערצייכנים

פּאָעזיע :

פּראָזא :

צום אנדענקען

פון

דוד עדעלשטאט.

(געשריבען אין דעם טאג פון זיין טוידט.)

זיסע זון, פערבאָרג זיך איצטער,
וויקעל איין דיין שטראַהלענפראכט
אין אַ ברייטער, ברייטער כמאַרע
שווארץ און פינסטער, ווי די נאכט...

כ'וויל דיין שיינען יעצט ניט זעהן
ווען פערפינסטערט איז מיין הערץ,
ווען איהר יעדער, יעדער ווינקעל
איז געפיהלט מיט זעלען־שמערץ.

זאָל פערציהען זיך דער הימעל
מיט אַ וואָלקען רונד און רום,
כ'וויל נאָר איצטער טרויער טרעפען —
טרעפען טרויער אומעטום.

אויף די בוימער זאָלען פויגעל
זיצען טרויעריג און שטום,
צו דער ערד זאָל זיפצענד בויגען
זיך אין פעלד די שעהנע בלום.

וואו איך וועל זיך קעהרען, ווענדען
זאָל איך טרעפען טרויער היינט,
זאָל נאַטור מיר העלפען קלאָגען
אויף אַ וואהרען מענשענפריינד...

* *
*

דאָרטען, אין אַן אָרעמער שטיבעל
ליגט פערגליווערט אויפ'ן בעט
— יעצט די לייכע פון אַ קעמפפער
פון אַן אַרבייטער פּאָעט.

נאָך די פיעלע, פיעלע ליידען
אין זיין קורצער לעבענסצייט,
נאָך די זאָרגען, נאָך די צרות
האָט דער טויט איהם יעצט בעפרייט.

קאַלט און שטום, און איינגעפראָרען
— שטעהט זיין הערץ אין זיין ברוסט
יענע הערץ, וואָס האָט געשלאָגען
און געגליהט מיט פרייהייט־לוסט...

יענע הערץ, וואָס האָט בעדויערט
אַלע אָרעמע, שוואַכע קנעכט,
וועלכע האָבען ניט קיין פרייהייט
— און קיין ביסעל מענשען־רעכט

יענע הערץ, וואָס האָט געשאָלטען
ווייט און בּרייט דאָס קאַפּיטאַל,
וועלכע האָט די ערד פערוואַנדעלט
אין אַ פינסטערען יאָמערטהאַל;

יענע הערץ, נאָר אַך, וואָס רייד איך!
פיעל צו שוואַך איז נאָך מיין פּען
אָבּצומאָהלען אַזאַ מוסטער,
ווי זיין הערץ איז וואַהר געווען.

צוגעקוקט האָט ער די פעהלער
פון דער שלעכטער פאַלשער וועלט,
און מיט ליעבּע צו דעם שוואַכען
האָט ער זיך אין קאַמפּף געשטעלט.

אויפגעאָפּפערט האָט ער אַלעס,
פאַר זיין הייליגען פּרינציפּ,
און די וואַהרע מענשענלעהרע
איז געפלאָסען פון זיין ליפּ.

אויפגעאָפּפערט האָט ער אַלעס
זיך, זיין גאַנצע הויז־געזינד —
רוהיג זיצען פון דער וויטען
איז געווען בּיי איהם אַ זינד...

ניט געקוקט אויף פערגעניגען

  האָט ער אין דער שלעכטער צייט,

פערגעניגען האָט געהייסען,

  פאָרטצוזעטצען נאָך דעם שטרייט.

ווען פערפראָרען זיינען געוועזען

  גראָב מיט אייז אין שטוב די ווענד,

דאמאָלס האָט די מענשענליעבע

  אין זיין הארצען שטארק געברענט.

שפּעט ביינאַכט — ניט אויסגעשלאָפען

  דאָרשטיג, הונגעריג און מיעד

איז ער שטיל אַליין געזעסען

  שרייבענדיג זיין פרייהייטס-ליעד.

יענע ליעד, וואָס יעדע שורה,

  איז א שטארקער קריגס-סיגנאל

אויפצוּוועקען אלע שקלאפען,

  קעמפפען געגען קאפּיטאל.

טרערען, ווארעמע הייסע טרערען

  פלעגען פליעסען אימער פאָרט

פון זיין אויג אויף יעדער בלעטעל

  און אויף יעדעס, יעדעס וואָרט.

ניט געאָרט האָט איהם דער בילען
פון דער באַנדע ווילדע הינד...
מיט אַ זיפץ פלעגט ער דאָס לאָזען
עס זאָל אַוועקגעהן מיט'ן ווינד.

דאָך געפאַלען איז דער קעמפפער
צווישען אַלע אויפ'ן פעלד,
יאָ געפאַלען — דאָך געשטאָרבען
איז ער ווי אַ וואהרער העלד.

„גלויב אין זיך ניט ביז דיין ענדע"
זאָגט אַ שפּריכוואָרט, קלוג און וואהר.
זעהט! זיין ענדע איז געקומען,
זאָגט יעצט עדות פאַר דערפאַר...

זאָגט איהם פריינד און פיינדע,
אַז געשטאָרבען איז ער בראַוו;
ניט געביטען זיין אידעע,
די בעפרייאונג פון שקלאַף!

ניט געביטען — ביז געקומען
איז דער טוידט און האָט פערמאַכט
זיינע אויגען איהם אויף אייביג
פאַר דער אייביג פינסטערער נאַכט...

ערעלשטאַט! דו ביזט געשטאָרבען
פיהלסט ניט מעהר דעם וועלטענשמערץ,
דאָך דיין טוידט האָט פערוואונדעט
שרעקליך, שרעקליך מיר מיין הערץ.

ביזט געשטאָרבען... דאָך איך טרייסט זיך,
וויל עס לעבט דיין גרויסער גייסט,
ווען איך וועל דיין ליעד נאָר זינגען
וועט עס זיין פאַר מיר אַ טרויסט...

און איך וויס, די צייט וועט קומען
מיט דעם פרייהייטספולען גלאַנץ,
דאַן וועט יעדער איינער לייגען
אויף דיין גראָב אַ בלומען-קראַנץ.

י. באָוושאָווער.

17טען אקטאבער 1892

פּאָעזיע

צו מיין פעדער.

מיין פעדער, מיין ליעבלינג, מיט דיר אליין
וויים איך פון זיסע מינוטען,
נור דוא שטילסט איין מיין הערצענס געוויין
און לאזט איהם ניט פארבלוטען.

*

איך אטהעם פריי אין דיינע שריפטען,
איידער עס דרוקט זיי דאס בליי,
איידער די וועלט הייבט אן זיי פערגיפטען
מיט ציניש׳ע הייכלעריי.—

*

די וועלט, ביי וועלכע דאס געלד איז נור טהייער,—
זעלבסטזיכטיג, גייסטלאז, פערפראהרען,—
וויא קען זיא בעגרייפען דעם הייליגען פייער,
וואס האט דיינע ליעדער געבארען?

*

וואס געהט איהר אן, אויב דוא שרייבסט מיט טינט
אדער מיט הייסע טרעהרען?
וואס איז א דיכטער?—א טרוימער, א קינד
פערליעבט אין בלומען, אין שטערן?

מיין פעדער, דוא ביזט מיין גייסטיגע שווערד,
איך שטעה מיט דיר אויף דער וואכע,
אללע ליידענדע קינדער דער ערד
רוף איך צום קאמפף און צו ראכע!

*

וואס וואלט איך געטהאן אהן דיר אויף דער וועלט,
וועמען וואלט איך נאך אזוי ליעבען?
דיא וועלט מיט איהר זעלבסטזוכט, שווינדעל און געלד
וואלט שנעל מיך אין קבר פערטריבען.

*

וואס וואלט איך טהאן, איך אונפראקטישער יונג,
טרוימעריש און נאאיוו?
וואס אויפ'ן לונג, דאס אויפ'ן צונג
פון ביזנעס קיין בעגריעף?

*

א טרוימער, וואס זיין הערץ פערבימערט
א צוטראטענע בלום אין גאס,
זעהט ער א בעטלער, ווערט ער פערציטטערט, —
א היימלאזעס קינד מאכט איהם בלאס.

*

וואס וואלט איך געטהאן אין דעם פראקטישען שמוץ,
וואו טויזענדער אנדערע לעבען?
וואס וואלט איך געבראכט דער וועלט פיר א נוץ,
וואס וואלט איך דיא ליידענדע געבען?

ווי וואלט איך געלעבט אהן דיין הייליגען צויבער,
מיין פעדער, מיין איינציגער פריינד!
ווי וואלט איך געבראנדמארקט די מערדער און רויבער,
דער פרייהייטס ביטערע פיינד?

*

מיט דיר בין איך שטאלץ, מיט דיר בין איך מונטער,
איך פיהל, דאס איך ארבייט און לייסט,
עס פאלען די אייזערנע קייטען ארונטער,
עס שטייגט צו די וואלקען מיין גייסט!

*

נור דער טוידט וועט אונז צושיידען!—
און ווען צובראכען, פערפאלגט,
פאל איך... דאן וועסט דו פאר מיר רעדען,
צום פאלק, צום ליידענדען פאלק!

נאטור און מענש:

ווּיא זאל איך, ברידער, פרעהליך זינגען,
ווען האס און קריעג איז איבעראל?
עס שיינט מיר: טיעפע שמערצען קלינגען,
אויך אין'ם ליעד פון דער נאכטיגאל!

*

עס שיינט מיר, אז דער מאנד און שטערען,
דיא זילבערווייסע ליליענבלום,
זיינען פול מיט הייסע מענשענטרעהרען
און זיינען פון שרעקען בלאס און שטום...

*

ווען מענשען ליידען, קלאגען, זארגען,
קען דיא נאטור דען פרעהליך זיין?
ניין, טרעהרען בלוטיגע פערבארגען
זיינען אין איהר רויטען זונענשיין!

*

זיא זעהט וויא איהרע מענשענקינדער
האבען פערוויסט דיא שעהנע וועלט,
און איהרע ליעבלינגע, וויא רינדער,
ווערען געשעכט, פערקויפט פיר געלט...

װען דיא נאטור גיסט פערלטרעהרען
און מיט איהר װײנט דער בלומענטהאל,
עס װײנען זאנגע, מאנד און שטערן
און טרויעריג קלאגט דיא נאכטיגאל...

*

עס קלינגען אפ דיא שמערצען־ליעדער
אין ברוסט פון לײדענדען פאעט,
און פיר דער מענשהײט קניעט ער ניעדער
מיט הײסע טרעהרען און געבעט.—

*

א מענש! פיר ליעבע, גליק און לעבען
איז דיא נאטור, דיא װעלט געשאפט,
דיר איז א פרײע ערד געגעבען—
דאך יעצט איז ערד און מענש פערשקלאפט!

*

װער זײנע ברידער קען פערשקלאפען,
פערגיסען בלוט—דער איז א העלד,
און דיעזע הענקער זינד דיא גראפען,
מאנארכען, קעניגע דער װעלט!

*

עס גיעבט אויך פרײע רעפובליקען,
װאס זינד בלויז פרײ אויף דעם פאפיער,
און פול מיט קנעכט זינד דארט פאבריקען,
און יעדער הערשער א װאמפיר.

*

איך רוף צו אייך, פערשקלאפטע ברידער,
וואכט אויף! פעראייניגט מוטה און קראפט
און שטירצט דיא ווילדע הערשער ניעדער,
דאן לעבט און ליעבט, געניסט און שאפט!

*

און דיא נאטור וועט פרעהליך זינגען,
פריי אטהעמט אויף דעם דיכטער׳ס ברוסט,
און זיינע ליעדער וועלען קלינגען
מיט פרייע ליעבע, גליק און לוסט!

דער „מיינער".

(קאָהלענגרעבער).

1.

ווען איהר ווארמט זיך, ברידער, ביי דעם פרעהליכען פייער,
פערטהיידיגט פון רעגען אונד ווינד,
צו דענקט איהר א מאל, וויא שרעקליך טהייער
עס קאסט יעדער קאהל אונז א צינד?

2.

צו דענקט איהר א מאל, אז מיר צאהלען צו גוט?
איהר זעהט דיעזע גליהענדע אשעם?—
זיי זיינען געפארבט מיט מענשליכען בלוט
פון טויזענדער יונגע נפשות!

3.

דער פייער פלאקערט פרעהליך אונד שעהן,
דאך ציטטערט אין מיר יעדער אבר,
איך וויים, יעדער קאהל איז א מצבה־שטיין
פון אן ערמארדעטען „מיינער'ס" קבר.

4.

דאך ניין, דאס זיינען קיינע טוידטע שטיינער,
דאס ברענט א בלוטיגער בארג
פון ארבייטער ביינער, ארעמע ביינער—
דיא קאהלענגרוב וואר זייער זארג!

5.

ברידער, קענט איהר דאס שרעקליכען לעבען
פון א פערשקלאפטען „מיינער"?
זאגט, צו עס קאן אין דער וועלט נאך געבען
א פינסטערער שיקזאל וויא זיינער?!

6.

ער ארבייט פון קינדהייט אין דער ערד בעגראבען,
פאר'ן קארגען שטיקעלע ברויט,
און דאס קאנן ער אויך נישט איממער האבען,
אונד ליידט נאך הונגער אונד נויטה!

7.

מיט זיין אייגענעם קינד איז ער וועניג בעקאנט,
פארטאג נאך פערלאזט ער זיין שטוב,
אונד איילט צו דער ארבייט, צו דער שקלאפען שאנד,
אין דער קאלטער, פינסטערער גרוב!

8.

ער ארבייט אונד ארבייט אין זיין דונקלען געצעלט,
פיר דיא רייכע אייזענבאהנען,
פיר אללע דענקער אונד קינסטלער דער וועלט,
פיר אללע זאטטע טיראנען!

9.

ער ארבייט זיין לעבען אין שרעק אונד געפאהר,
לעבעדיגערהייט זיין פערשאטען...
אונד וואס איז זיין לאהן? ער ווערט דערפאר
גערויבט! מיט דיא פיס געטראטען!!

10

קאהלען־באראנען, רויבער־באנדע!
איהר שעכט אונד בלייבט גערעכט...
אויב איהר זייט מענשען, איז א שאנדע
בעלאנגען צום מענשען־געשלעכט!

11.

דאן שטעהען דיא ווילדע טהיערע פיעל העכער
אין הומאניטעט וויא איהר,
א טהיער איז ניעמאלס א פערברעכער
געגען זיין ברודער־טהיער.

12.

איין לייב וועט דעם צווייטען לייב נישט טוידטען,
אונד מענשען—קרוין דער נאטור—
מענשען פרעססען איינער דעם צווייטען.
ביז עס בלייבט פון זיי קיין שפור!

13.

ווען איהר ווארמט זיך ברידער,ביי א פרעהליכען פייער,
פערטהיידיגט פון רעגען אונד ווינד,
דענקט פון דעם „מיינער"! דענקט, וויא טהייער
עס קאסט יעדער קאהל אונז אצינד!

14.

דענקט פון דעם „מיינער", פון זיין פרוי אונד קינד,
פערשקלאפט ביי דיא גאלדענע געטטער,
זעהט, וויא זיי ווערען ערמארדעט וויא הינד,
אונד האבען קיין פריינד אונד קיין רעטטער!

15.

אונד, ווען איהר האט נור א ביסעלע מוטה,
וואכט אויף, גרייפט צו דיא וואפפען,
אונד מיט אייער הערץ אונד בלוט
פערטהיידיגט דיא ליידענדע שקלאפען!

אין קאמפף.

מיר ווערען געהאסט און געטריבען,
מיר ווערען געפלאגט און פערפאלגט—
און אללעם דערפאר ווייל מיר ליעבען
דאס ארעמע שמאכטענדע פאלק.

מיר ווערען ערשאסען, געהאנגען,
מען בערויבט אונז דאס לעבען און רעכט
דערפאר ווייל מיר אמת פערלאנגען
און פרייהייט פיר ארעמע קנעכט!

אבער אונז ועט ניט ערשרעקען
געפעננגיס אונד טיראניי,
מיר מוזען דיא מענשהייט ערוועקען
און מאכען זיא גליקליך און פריי.

שמידט אונז אין אייזערנע קייטען,
וויא בלוטיגע חיות אונז רייסט,
איהר וועט אונזער קערפער נור טוידטען,
אבער ניט אונזער הייליגען גייסט!

* * *

טיראנען! איהר קענט איהם ניט טוידטען,
דאס איז איין אונשטערבליכער בלום,
זיינע שמעקענדע, פלאמענדע קווייטען
בליהען שוין יעצט אומעטום!

זיי בליהען אין דענקענדע מענשען,
וואס ליעבען גערעכטיגקייט, ליכט,
אליין דיא נאטור טהוט זיי בענשען,
צום קאמפף, צו דיא הייליגע פפליכט.—

בעפרייען דיא ארימע שקלאפען,
וואס שמאכטען אין הונגער און קעלט,
און פיר דיא מענשהייט בעשאפען
א פרייע, א ליכטיגע וועלט.

וואו עס זאל ניט גיסען קיין טרעהרען,
ניט פליסען אונשולדיגעס בלוט,
און מענשען וויא גלענצענדע שטערן,
שיינען מיט ליעבע און מוטה!

* * *

איהר קענט אונז ערמארדען, טיראנען!
נייע קעמפפער וועט ברייגנען דיא צייט—
און מיר קעמפפען, מיר קעמפפען ביז וואנען
דיא גאנצע וועלט וועט ווערען בעפרייט.

דיא פערשאלטענע.

פריי נאך נעקראסאוו.

ווען איך וואנדער אליין אין דיא פינסטערע גאסען,
ווען איך הער זיך איין אין שטורם־ווינד־
שוועבסטו פאר מיר מיט דיין פנים בלאסען,
דוא היימלאזעס, קראנקעס, פערשאלטענעס קינד!

עס ערגרייפען מיך ווידער פערגעסענע שמערצען,
פון קינדהייט האט דיך שוין דער שיקזאל געהאסט,
דוא האסט איינעם געליעבט מיט דיין אדעלען הערצען,
מיט אנאנדערען האט דיך דיין פאטער פער׳קנס׳ט!

דיין מאן וואר א שלעכטער... דאך ניט לאנג האט גענומען
און דוא האסט צוריסען דיא שענדליכקייט...
און דוא ביזט צו דיין איינציגען פריינד געקומען,
דאך אויך ניט אויף גליק, נור אויף שמערצען און נויטה!

געדענקסט דוא דעם טאג, עס וואר א פינסטערע כמארע,
איך האב זיך געראנגעלט מיט הונגער און קעלט...
פון אטהעמען האט זיך געטראגען א פארע
אין אונזער פוסטען און קאלטען געצעלט!

געדענקסט דוא וויא דער שטורם האט ווילד געליארעמט,
וויא אונז האט אין קימען בעווײנט דער ווינד...
דוא האסט מיט דיין הייסען אטהעם געווארעמט
דיא הענטלאך פון דיין פערפראהרענעם קינד!

עס האט געשריען דער אונשולדיגער קרבן!
דיא נאכט איז געקומען... און דאס שוואכע קינד
איז פון הונגער און קעלט, אויף דיין ברוסט געשטארבען—
ארעמע מוטער, וואס וויינסט דוא אצינד?!

ער דארף שוין יעצט דיינע טרעהרען ניט האבען,—
מיר מוזען שטארבען פון הונגער וויא ער...
מיט פלוך וועט אונז דרייען דער לענדלארד בעגראבען,
און קיינער שענקט אונז קיין מענשליכען טרעהר!

מיר זיינען געזעסען פערזונקען אין שמערצען,
דוא ביזט געוועזען צובראכען און קראנק,
א קאמפף האט געדרונגען אין דיין ליידענדען הערצען,
עס האט דיך ערגריפען א געהיימער געדאנק...

איך בין אנדרעמילט געווארען... דו האסט גענומען זיך דרעסען,
וויא צו א באלל... און ביזט אוועק געשווינד,
אין א שטונדע האסט דוא געבראכט מיר צו עסען,
און א קליינעם זארג פיר'ן טוידטען קינד.

מיר האבען דעם שרעקליכען הונגער פערטריעבען,
אין קאלטען צימער פייער געמאכט,
דאס טוידטע קינד אין זארג צוגעקליבען—
ווער האט אונז געהאלפען אין דער פינסטערער נאכט?

איך האב ניט געוואגט קיין ווארט ביי דיר פרעגען,
און דוא האסט מיר אויך גארניט געזאגט...
דיין שווייגען איז אויף מיר וויא א שטיין געלעגען—
מיר האבעןביידע ביטער געקלאגט...

וואו ביזט דוא יעצט אונגליקליכער קרבן?
מיט דיין ביטערען עלענד און שרעקליכען נויטה!
ביזט דוא אין קאמפף מיט דיין שיקזאל געשטארבען?
אדער, געפאלען אין שאנדע און קויט!

אללע, אללע וועלען דיך פעראכטען,
יעדער וועט ווארפען אין דיר א שטיין—
איך אליין וועל מיט פלוך דיעזע וועלט בעטראכטען,
וואס קען פערדאמען, אבער ניט פערשטעהן!

א שטיקעלע ברויט.

*

פיר א שטיקעלע ברויט אהן קייטען, אהן סם!
ביז מיין טוידט וואלט איך ארבייטען גערען,
אבער ברידער! מיין ברויט איז יעצט פול מיט מיין דם,
פערגיפטעט מיט בלוטיגע טרעהרען.

*

עס רעבעלירען מיין הערץ און מיין מוח,
געגען דעם שענדליכען ברויט,
פיר וועלכען איך אפפער מיין לעבען, מיין כח,
און לייד דערצו ביטערע נויטה.

*

א שטיקעלע ברויט אהן סם און אהן קייטען,
ברידער! פערלאנג איך דען פיעל?
בין איך דען שולדיג אז איך קען ניט טוידטען
אין מיר יעדען מענשען־געפיהל?!

*

א שטיקעלע ברויט אהן שענדליכע קייטען,
ברידער! ווער עס וויל אזא ברויט,
דער מוז אונזערע הייליגע לעהרע פערברייטען,
קעמפפען אויף לעבען אונד טוידט!

*

ער מוז איבעראלל אין זיין ברוסט מיט זיך טראגען
פון פרייהייט דעם הייליגען פלאם,
יעדען קנעכט, יעדען הערר'שער ווארהייט נור זאגען:
„מיר ווילען קיין קייטען, קיין סם".

*

מיר ווילען פריי ארבייטען און אויך פריי געניסען,
דיא פריכטע פון אונזערע הענד,
מיר ווילען איהר זאלט אונז דאס בלוט ניט פערגיסען,
מיר ווילען פון קנעכטשאפט איין ענד!

*

מיר ווילען דיא פרייהייט, מיר ווילען דיא ערד,
מיר זעהען דיא צוקונפט מיט קלארהייט,
יעדער שקלאף איז א מענש, יעדער מענש איז א העלד,
„ווען זיין וואפפע איז ליעבע און ווארהייט!"

אן דיא אידישע שריפטשטעללער.

1.

האלט הויך דיא פאהן דער ליטעראטור,
איהר טעמפעל—הייליג אונד פריי,
זייט טריי דער װארהייט, זייט טריי דער נאטור!
דער ליידענדער מענשהייט זייט טריי!

2.

בייגט נישט דעם קאפף פאר דער גאלדענער קאלב,
פיר רייכע, געפוצטע דיעבען,
צווינגט נישט מענשען זאגען נור האלב,
וואס זיי דענקען, האססען אונד ליעבען.

3.

װענט יעדעס װארט אונד יעדען געדאנק,
איידער איהר דרוקט נאך דיא שריפטען,
פיללייכט זייט איהר נאר מיט זעלבסטליעבע קראנק,
אונד װעט אויך דעם צווייטען פערגיפטען!

4.

א ריינעם געוויססען, א געזונדען פערשטאנד,
מוז א שריפטשטעללער האבען,
נים, װעט ער זיך מיט זיין אייגענער האנד
אין זיין אייגענעם שמוטץ בעגראבען.

5.

מען קען אויך מיט שמוטץ א קראנץ זיך געווינען,
בײ דיא, וואס זינד דום אונד געמײן,
דאך הײליגע אכטונג דער מענשהײט פערדיענען,
קען נור דער עהרליכער דענקער אלײן!

6.

זײט פיר'ן פאלק ליכטיגע שטערן,
אין דער פינסטערער שקלאפען-נאכט,
בעלײכט זײנע קײטען, וואונדען אונד טרעהרען,
ערוועקט אין איהם האפפנונג אונד מאכט!

7.

פלאנצט אין זײן הערצען פרײע געדאנקען,
פון גלײכהײט און ברידערליכקײט!
אונד דיא גאלדענע צוקונפט וועט אײך בעדאנקען,
מיט דעם קראנץ דער אונשטערבליכקײט!

אן דיא גענאסען.

דיא נאכט איז פינסטער, מען זעהט ניט קיין שטערן...
דער הימעל איז שווארץ וויא דיא ערד,
ווילד רוישט דער ים פון מענשליכע טרעהרען,
עס הערשען נור הייבקער און שווערד —

*

דיא ווארהייט ליעגט עלענד, אין קייטען געשלאסען,
פערוואונדעט פון שרעקליכען פיינד,
אה, ווארהייט! וואו זיינען דיינע טרייע גענאסען?
וואו זיינען דיינע עהרליכע פריינד?

*

ווארום קומען זיי ניט היילען דיינע בלוטיגע וואונדען,
און טהאן זייער מענשליכע פפליכט?
איז דען אויף עוויג דיא זאננע פערשוואונדען,
פערלאשען איהר היילינעס ליכט?

*

איז דען דיא גייסטיגע מענשהייט געשטארבען—
עס לעבען נור הייבקער און קנעכט?
און אללעס וואס העסליך איז, שמוציג, פערדארבען,
נור דאס האט צו לעבען דאס רעכט?

*

ניין ברידער, איך קען ניט, איך וויל דאס ניט גלויבען!
מיר זיינען פערמאטערט, פערשקלאפט,
אין שטייגען פערצאמט, וויא געפאנגענע לייבען,
אבער דאך איז ניט טוידט אונזער קראפט!

*

דיעזע מענשליכע קראפט קען נאך וואונדער בעווייזען,
ווען דער שטורם ערוועקט אונזער גייסט,
וויא מיט צויבער צושמעטערט זיא שטיינער און אייזען,
אויף שטיקער דיא קייטען צורייסט!

*

דער קען ניט דיא האפפנונג אויף פרייהייט פערליערען,
ווער עס ווייס דיא געשיכטע דער וועלט.
נור אין דער פינסטערניש קענען רעגיערען,
געוואלדהייטען, שווינדעל און געלד.

*

דאך וויא עס קומט נור דער ליכטיגער מארגען,
איז היינקער און טראהן אין געפאהר,
אללעס שלעכטעס, וואס איז אין דער פינסטער פערבארגען,
ווערט דעם פאלק דאן פערשטענדליך און קלאהר.

*

עס ברעכען דיא קייטען, עס פאלען דיא טראהנען,
עס רעגיערט נור דער פרייער פערשטאנד,
מען ברויכט ניט קיין בלוטהינד, מען דארף ניט קאנאנען,
ליעבע און עהרע בעוואכען דאס לאנד.

און ווען איהר האט האפפנונג, פערליערט ניט די וואפפען,
וואס קענען אייך פיהרען צום זיעג,
פערליערט ניט דיא ווארהייט, זיא קעמפפט פיר דיא שקלאפען
פיר מענשליכע פרייהייט און גליק!

*

זעהט וויא דיא ווארהייט איז עלענד, בעגאסען
מיט טרעהרען, א בלוטיגער טייך —
קומט צו איהר, רעטעט זיא, ברידער גענאסען!
זיא קעמפפט אונד זיא בלוטעט פיר אייך!

דער בעליידיגטער העלד.

1.

מיט א פרייעם גייסט אונד אייזערנעם מוטה,
איז ער איממער אין שטורם געשטאנען,
אונד האט וויא א העלד מיט זיין הערץ אונד בלוט,
געקעמפפט געגען אללע טיראנען.

2.

ער האט עלענד געוואנדערט פון שטאדט צו שטאדט,
פערפאלגט פיר זיין ליעבע צו ווארהייט,
אין איין האנד א זארג פיר'ן גאלדענעם גאטט,
אין דער צווייטער א פאקעל דער פרייהייט!

3.

דיא הערשער האבען געקריצט מיט דיא ציין,
פערדאמט איהם געשלעפט צום געריכט,
דאך איז ער געבליעבען אייזען אונד שטיין,
אין קאמפף פיר פרייהייט אונד ליכט.

4.

וואס מעהר דיא טיראנען פון אונזער יאהר־הונדערט,
האבען דעם קעמפפער פערפאלגט,
דעסטא מעכטיגער האט זיין שטיממע געדוננערט,
פערטהיידיגט דאס ליידענדע פאלק.

5.

אונד איז מען בעגאנגען א שרעקליכען מארד,
איבער פרייע קעמפפער אונד דענקער,
וואר ער דער ערשטער, מיט טהאט אונד ווארט,
בראנדמארקען שווינדלער אונד הענקער

6.

ער שטעהט אין זיין קאמפף זא פריי אונד שטארק,
וויא עס איז נאך קיין קעמפפער געשטאנען,
פאר זיין רויטען פאהן אונד שווארצען זארג,
ציטטערען אללע טיראנען!

7.

דאך זעה איך יעצט, וויא עס ווארפט אין איהם שטיינער—
ניט נור זיין בלוטיגער פיינד!—
אה, ניין! עס ווארפט נור שמוץ אין איהם איינער,
וואס רופט זיך מענשענפריינד!...

8.

וואס דענקט, אז מען קען מיט חנ׳דעלאך זיססע,
אונד מיט אן אראבגענומענער הוט,
פועל׳ן ביי מערדער, מען זאל נישט פערגיסען
אונשולדיגעס, מענשליכעס בלוט!

9.

וואס דענקט, אז מען דארף ניט קיין בלוט אונד קרבנות,
נור א זיססען קאמפלימענט,
פיר הענקער וואס האבען קיין פונק פון רחמנות,
ועט מאכען פון קנעכטשאפט איין ענד!...

10.

אונד דיעזער... ווארפט שטיינער אונד ציניש בעליידיגט,

יעדען קעמפפער אונד עהרליכען מאן,

וואס דענקט ניט וויא ער און מיט זיין בלוט פערטהיידיגט,

זיין פאלק געגען יעדען טיראן!

11.

מענשען, וואס לאבען אין זייער הערצען,

פון גאלגאן, פון שרעקליכען טוידט,

אום נור צו רעטטען דאס פאלק פון שמערצען,

פון פינסטערניש אונד נויטה.

12.

אונד אין דיעזע מענשען ווארפט ער מיט שטיינער,

דער דייטשער מענשענפריינד...

אונד בעשימפפט אויך דיא יונגע, הייליגע ביינער,

וואס רוהען אין טשיקאגא היינט!

13.

אונד מען כאפט שוין אונטער זיין געשריי:

„ניעדער מיט אנארכיסטען״!

ווייל זייער עהרע פערקויפען זיי

צו דיא קאפיטאליסטען!...

14.

אה, דומע פערליימדונג! ווארפט נור א בליק,

אויף דיא טשיקאגא׳ער מארטירער!

אונד נעהמט אייער שענדליכען שמוטץ צוריק,

ווען איהר זייט ניט קיין פאלקס־פערפיהרער!

* * *

אה, וויא פינסטער איז אונזער נאכט!
איין ברודער דערקענט ניט דעם צווייטען,
אונד טרעט מיט דיא פיס איהם, אונד שפאט, אונד לאכט,
פון זיין ברודער׳ס וואונדען אונד קייטען.

דאך זעה איך שוין קומען דיא פרייע זאננע,
זיא וועט בעלייכטען מיט גאלדענע שטראהלען,
יעדען קעמפפער, וואס איז מיט זיין שווערד אונד פאהן,
אין קאמפף פיר פרייהייט געפאלען.

אונד עס וועלען קומען אויפ׳ן הייליגען ארט,
אללע מענשען—ברידער—נישט...יסטען,
אונד וועלען קניען מיט טרעהרען דארט.
ביי דיא קברים פון אנארכיסטען!

מיין לעצטע האפפנונג.

אין שטורם, אין קאמפף, איז מיין יוגענד פערשוואונדען,
פון ליעבע, פון גליק האב איך קיינמאל געוואוסט.
נור בלוטיגע טרעהרען און בלוטיגע וואונדען,
האבען געקאכט און געברענט אין מיין ברוסט.

*

פריה האב איך מיין הויז און מיין היימאט פערלארען,
פון קינדהייט האט מיך שוין דער שיקזאל פערפאלגט,
פערגיפטעט האט ער מיינע בליהענדע יאהרען,
און איממער געמאטערט, געקוועלט און געיאגט.

*

פריה זיינען געשטארבען מיינע האפפנונגען זיסע,
פריה האב איך דערזעהן דעם ווילדען קאנטראסט—
דאס ארבייטער פאלק אין א פינסטערע תפיסה,
און שווינדלער, בעטריגער אין א רייכען פאלאסט.

*

א געוואלדיגער שטורם האט מיין זעעלע צוציטערט,
און איך האב געשווארען ראכע און טוידט,
צו אללעס, וואס האט אונזער לעבען פערביטערט,
געמארדעט, בערויבט אונזער פרייהייט און ברויט.

*

פיר אללעס, וואס דעם מענשען איז הייליג און טהייער,

האב איך גערופען צום קאמפף מיט געוויין,

און מיין הערץ האט געפלאקערט א הייליגער פייער,

מיין לעבען, מיין גאטט איז דיא מענשהייט אליין!

*

עס האבען געלאכט דיא אונוויסענדע שקלאפען:—

„משוגע'נער דיכטער, הער אויף דיין געשריי,

„וואס ווילסטו מיט פרייהייט, מיט קאמפפען, מיט וואפפען?

„דיא רייכע זינד מעכטיג און דיא וועלט איז פיר זיי!"

*

עלענד בין איך אין דעם שטורם געשטאנען,

מיין עלענדער קאמפף האט געהאט קיין ערפאלג,

עס הערשען וויא איממער דיא ווילדע טיראנען,

עס בלוטעט וויא איממער דאס ארעמע פאלק.

*

אה, שיקזאל, דוא האסט ניט געלאזט מיך ערווערבען,

א פונק פון פרייהייט, פון מענשליכע רעכט,

איך וואר שקלאף אין מיין לעבען, אה, לאז מיך פריי שטערבען

פיר דיא בעפרייאונג פון ליידענדע קנעכט!

*

בערויב ניט ביי מיר מיין האפפנונג זיסע,

מיין לעצטע האפפנונג א מינוט פאר מיין טוידט:—

זעהן וויא דאס פאלק וועט צוברעכען זיין תפיסה,

און וועט זיך בעפרייען פון הונגער אונד נויטה...

מיין טרוים.

איך האב געטרוימט פון ווייסע בלומען,
ווייס, וויא געפאלענער שניי,
זיי זיינען אין מיין צימער געקומען,
איך ווייס ניט וויא אזוי.

זיי האבען מיט זיידענע קווייטען בעריהרט,
שטיל מיין הייסען שטערן,
איך האב אויף מיין קראנקער ברוסט געשפירט,
זייערע פערל־טרעהרען.

איך האב געפיהלט, וויא פון יעדען בלום,
גיסט זיך אריין אין מיין הערצען
א וואונדערבארער זיסער פארפיום,
וואס היילט מיינע אללע שמערצען.

אין פענסטער צו מיר האט אריינגעבליקט,
דיא שעהנע, בלאסע לבנה,
איך פרעג זיא: ווער האט מיך בעגליקט
מיט דער גן־עדן מתנה?

זיא קוקט מיך אן מיט דיא זילבערנע שטראהלען,
אונ פליסטערט שטיל צו מיר:
„דיא בלומען זיינען אראבגעפאלען,
פון א הייליגען בוזים צו דיר!"

דיא פרייהייטס געטטין איז געפלויגען,
שטיל דורך דער שקלאפען וועלט,
עס האבען בעמערקט איהרע הימלישע אויגען,
דעם ארעמען דיכטער'ס געצעלט.

בלאס, אליין, פון דער וועלט פערגעסען,
ווייט פון איהר שמוטץ אונ שוים,
איז ער מיט זיין פעדער אין האנד געזעסען,
פערטיעפט אין א פרייהייטס טרוים.—

מיט טרעהרען האט דיא געטטין געבליקט,
אויף איהר בלאסען זינגער,
אונ האט פון איהר בוזים דיא בלומען
גענומען מיט ציטערענדע פינגער.

„ער טרוימט פון מיר, ער בענקט נאך מיר,—
„געהט צו איהם, שניי־ווייסע בלומען!
זאגט, אז איך שטעה ביי דער מענשהייטס טהיר,
וויל גיך צו דער מענשהייט קומען!"

„טרייסט זיין הערץ, היילט זיינע וואונדען,
מיט אייערע פערל־טרעהרען",
און דיא געטטין איז פערשוואונדען,
צווישען דיא גאלדענע שטערן.

איך האב זיך אויפגעכאפט, דיא לבנה
שיינט, וויא זילבערנער שוים,
אבער, וואו איז דיא בלומען מתנה?
דאס וואר נור א טרוים, נור א טרוים!..

דער זיסער טרוים איז אוועק געשוואומען,
דאך ווייס איך ניט, ווארום
איך קען ניט פערגעסען דיא שניי וייסע בלומען,
און זוך זיי איממער ארום.

דער יתום.

בלויע אויגען, גאלדענע לאקען?
ווייס וויא א ליליען בלום,
אין א ארעמע העמדעל אהן שיך, אהן זאקען,
זיצט ער אין מיין רום.

*

אן ארעמער יתום! קיין פאטער און מוטער,
פרעמדע גיבען איהם ברויט,
ער ווייסט, דאס איך בין צו קינדער א גוטער,
און קומט צו מיר מיט פרייד!

*

ער איז פול שעהנהייט און פאעזיע,
נור פרעמד איז איהם קינדערלוסט.
טרויעריג זיצט ער ביי מיר אויף דיא קניע,
טוליעט זיך צו צו מיין ברוסט!

*

איך הער, וויא דאס הערצעלע קלאפט דערשראקען,
אין לעבענס שטורמווינד,
איך בענעץ מיט טרעהרען דיא שעהנע לאקען,
פון אונגליקליכען קינד!

*

שעהנעם קינד! ווען מען וואלט דיך ערצויגען
צווישען מענשענפריינד!
דוא וואלסט, וויא א העלער רעגענבויגען,
מיט לעבענספארבען געשיינט!

*

ווען דיא נויטה מיט איהר אייזערנער האנד,
זאל דיך ניט ווארגען, ניט שטיקען,
דוא וואלסט א מאל מיט גייסט און טאלאנט,
דיא מענשליכע הערצער דערקוויקען!

*

נור עלענד ביסטו ארעמעס קינד!
דוא האסט קיין פריינד, קיין היים,
וויא א צווייגעלע, וואס דער בייזער ווינד
רייסט אראב פון א בוים.

*

און טראגט ארום צווישען זאמד און שטיינער...
קינד! ווער פיהלט דיינע שמערץ?
דיך קושט ניט קיינער, דיך דריקט ניט קיינער
צו א ווארעמע מוטער הערץ!

*

אין דער קאלטער וועלט ווער וועט פון דיר דענקען!
צו ביזי איז דער רייכער הערר!
און דער ארעמער שקלאף קען דיר נור שענקען,
וויא איך א ווארעמע טרעהר!

וואוהין ווערסט דוא געהן? וואס ווערט פון דיר ווערען?
עלענד וויא א שטיין!
אין טיעפען ים פון שמערצען און טרעהרען,
ווערט דאס עופה'לע אונטערגעהן.

*

בלויע אויגען, גאלדענע לאקען,
א וואונדער־שעהנעס קינד,
אונשולדיג, טרויעריג, בלאס און דערשראקען,
שטעהט עס אין שטורמווינד.

אויפרוף צו דער „ווארהייט".

הייליגע ווארהייט, איך בעגריס פון מיין הערצען,
דיין קומען אויף אונזער וועלט,
וואו דאס פאלק איז פערזונקען אין עוויגע שמערצען,
וואו עס הערשט נור פאלשקייט און געלד.

*

קום, בעלייכט מיט דיינע הימעלשע שטראהלען,
דיא שרעקליכע פינסטערע נאכט,
וואו טויזענדער מענשען אונשולדיגע פאלען,
אין קאמפף מיט דער טיראנישער נאכט.

*

קום, ערקלעהר אונז מיט ליעבע אונד קלארהייט,
וויא שענדליך עס איז שקלאפעריי,
אונד נור דורך דעם קאמפף פיר ליעבע אונד ווארהייט,
קען דאס פאלק ווערען גליקליך אונד פריי.

*

בעגייסטער, פעראייניג דיינע ארעמע ברידער!
הייב אויף דעם געפאלענעם קנעכט,
צוברעך זיינע קייטען, בעפריי זיינע גלידער,
אונד גיעב איהם דאס מענשליכע רעכט!...

מיין צוואה.

געווידמעט צו H. S.

אה, גוטע פריינד! ווען איך וועל שטארבען,
טראגט צו מיין קבר אונזער פאהן—
דיא פרייע פאהן מיט רויטע פארבען,
בעשפריצט מיט בלוט פון ארבייטסמאן!

*

און דארט אונטער דעם באננער רויטען,
זינגט מיר מיין ליעד, מיין פרייעס ליעד!
מיין ליעד „אין קאמפף", וואס קלינגט וויא קייטען—
פון דעם פערשקלאפטען קריסט און איד.

*

אויך אין מיין קבר וועל איך הערען,
מיין פרייעס ליעד, מיין שטורם־ליעד,
אויך דארט וועל איך פערגיסען טרעהרען,
פאר דעם פערשקלאפטען קריסט און איד!

*

און ווען איך הער דיא שווערדען קלינגען,
אין לעצטען קאמפף פון בלוט און שמערץ—
צום פאלק וועל איך פון קבר זינגען,
און וועל בעגייסטערען זיין הערץ!

דער וועקער.

הערט נור צו, וואס איך וועל זאגען:
ווען איהר ווילט קיין קייטען טראגען—
קומט אין אונזער פאלק,
וואס מיר ווילען, ניט פיעל בריייען,
איז פון שקלאפען־יאך בעפרייען,
דאס אונטערדריקטע פאלק.

*

קומט צו אונז מיט פרייע ווערטער,
פרייע הערצער, פרייע שוועסטער,
קומט אין פרייען שלאכט,
קעמפפען וועלען מיר ביז וואנען,
עס וועלען פאלען די טיראנען—
פערשווינדען ווירד די נאכט.

*

זעהט נור, וויא פיעל קעמפפער פאלען,
פיר די פרייהייטס אידעאלען,
אין קאמפף מיט טיראניי!
זאלען מיר דען רוהיג שוויינען,
רוהיג זיצען אין די שטייגען—
דולדען שקלאפעריי?!

*

הערט וויא אונז דער פיינד בעליידיגט,
גאטעס פורכט און קנעכטשאפט פרעדיגט,
פיר דעם ארבייטס מאן...
שוין גענוג אין קייטען שלאפען,
ברעכט דיא קערקערס טהיערען אפען,
טוידט צו דעם טיראן!

*

ניעמאלס וועט איהר נויטה פערמיידען,
אימּמער שאנד און שמערצען ליידען,
זאלאנג וויא איהר זייט קנעכט.
ברידער, העלפט איינער דעם צווייטען,
ברעכט דיא קייטען אן דיא קייטען,
קעמפּפט פיר מענשענרעכט!

*

וויא לאנג וועלען נאך רעגיערען,
ווילדע הענקער און וואמפּירען?—
ליידענדע ערוואכט!
קומט צו אונז מיט פרייע ווערטער,
פרייע הערצער, פרייע שוועסטער,
קומט אין פרייען שלאכט!

אויפרוף

אן דיא „פרייע ארבייטער שטיממע“.

— —

פרייע ארבייטער שטיממע!
אויף דיין הייליגען לעבענס שוועל,
בעגריסט דיך מיט ליעדער און טרעהרען,
דיין אלטער פריינד פאסקארעל!

*

פיר דאס הערצענס טיעפע געפיהלען,
איז צו ארעם אונזער שפראך,
רייכער זיינען אונזערע טרעהרען,
מיט זיי קען מען זאגען א סך!

*

און מיט הייליגע ארבייטער טרעהרען,
וואס פאלען יעצט זעהר א סך,
שרייב איך אויף, אויף דיין רויטע פאהנע,
„קעמפף פיר דיא הייליגע זאך!“

*

ווילד רוישען דיא קאלטע וועללען,
פון דעם גרויסען לעבענס ים,
דיא ארעמע עלענדע שיפפער,
זיי לעבען, זיי אטהעמען קוים!

*

דער ווינד האט צוריסען דיא זעגעל,
צובראכען דעם קליינעם קאמפאס...
עס איז זיי אין שטורם געבליעבען,
נור הונגער, פערצווייפלונג און האס.

*

וואוהין עס טראגט זיי דער שטורם,
פון דעם האבען זיי קיין בעגריעף,
זיי שרייען, זיי גיעבען סיגנאלען—
דאך מען זעהט ניט קיין רעטטונגס שיף.

*

פרייע ארבייטער שטיממע!
דיין הייליגע פפליכט איז אצינד,
העלפען בעפרייען דיא ברידער,
פון שרעקליכען שטורמווינד!

*

צייג זיי דיין רויטע פאהנע,
אלס א הייליגען רעטטונגס סיגנאל,
בעלייכט זיי דעם וועג מיט דיין פאקעל,—
מיט דעם ווארהייט בליצענדען שטראהל.

*

דורך שטורם, דורך רוישענדע וועללען,
דורך שטיינער וואס ליעגען אין וועג,
העלף דער פאלקס־שיף ערדייכען,
דער פרייהייטס הייליגען ברעג!

*

העלף פערניכטען דיא ברואים,
וואס ווילען דערטרינקען דיא שיף—
וואס ווילען זייערע ברידער
בעגראבען אין פינסטערנים טיעף!

*

קעמפף ניט מיט שוואכע פליעגען,
ווען דער טיגער שטעהט ביי דער טהיר,
ווען טויזענדטע עלענדע ברידער,
רופען נאך הילפע צו דיר!

*

שווער ביי דיא היילינע וואונדען,
פון דיא קעמפפער פיר מענשענרעכט,
אז דיין הערץ, דיין גייסט, דיין לעבען,
געהערט צו דיא ליידענדע קנעכט!

*

שווער, אז דוא מוזט זיי העלפען,
אין זייער ביטערע נויטה!—
שווער, אז דוא מוזט פערניכטען,
יעדע שענדליכע שקלאפען קייט!

*

שווער ביי דער פרייהייט פאהנע—
רויט פון מארטירער בלוט—
אז קיין שטורם, קיין פיינד, קיין פערצווייפלונג,
וועט ניט צוברעכען דיין מוטה!

*

אז נור דער טוידט אדער פרייהייט,
וועט צושיידען דיך מיט דעם שווערד!
ערקלינג, פרייע ארבייטער שטיממע,
איבער דער גאנצער ליידענדער ערד!

*

וועק דיא פערשקלאפטע מענשהייט,
צו דער לעצטער רעוואלוציאן!
מיט אייזערנע מוטה, מיט בעגייסטערונג—
דיין הייליגע ארבייט פאנג אן!

דיכטער און מוזע.

דיכטער:

גוט מארגען, מיין מוזע, מיין הימעלשע שיינהייט!
דוא קוקסט עפּעס היינט וויא אין כעס.—
האבען שוין ווידער דעם פאלקס אונטערדריקער
ערוועקט אין דיר צארן און האס?

*

איך זעה אז דיין שעהנעס געזיכט איז פערוואלקענט,
דיא הימלישע אויגען זינד פייכט —
זאג מיר, וואס איז דען געשעהען, מיין ענגעל?
זאג מיר, איך טרייסט דיך פיליכט!

מוזע:

—„איך קום יעצט פון טעמפּעל, פון הייליגען טעמפּעל
דער קונסט און ליטעראטור,
פון דארט, וואו א מאל האט ליעבע און שיינהייט
גערוהט אויפ'ן שויס דער נאטור.

*

וואו עס האבען געקלונגען הימלישע ליעדער
פון ליעבע פרייהייט און גליק,
עס פלעגט דיא מענשליכע הערצער ערקוויקען
דיא הערליכע זיסע מוזיק!

*

דאך, מענשען, וואס האט איהר געמאכט פון דעם טעמפּעל?
א מארק, א שמוציגען מארק!
און איהר פערקויפט אייער גייסט, אייער עהרע,
און טרייבט דיא ווארהייט אין זארג.

*

דאס וואס היינט ווערט געלויבט און פערגעטערט,
ווערט מארגען מיט בלאטע בעדעקט,
און איבערמארגען שוין ווידער פערצוקערט,
גע'חנפ'עט, געשמייכעלט, געלעקט?...

*

און דיא וואס נענען זיך דענקער און קינסטלער,
פיר דעם שמוציגען גראשען, נישט מעהר —
ברעכען זיך, קרימען זיך דארט פיר'ן עולם,
שפרינגען אהין און אהער.

*

דיא ריינסטע געפיהלען, דיא הייליגסטע פערל
פון מענשליכען הערץ און פערשטאנד—
ווערען געטראטען פון שמוציגע ברואים,
פון דומהייט, געמיינהייט און שאנד!

*

און דאס איז דער טעמפעל, דער הייליגער טעמפעל
פון קונסט און ליטעראטור?
וואו זייט איהר, איהר וואהרע דענקער און קינסטלער,
איהר ליעבלינגע דער נאטור?

*

וואס לאזט איהר פערשמוצען דיא גאלדענע פאהנע
פון קונסט און פאעזיע?
וואס לאזט איהר אריין אין הייליגען טעמפעל,
פערפעסטעטע, שמוציגע פיה?

*

וואס פערטרייבט איהר זיי ניט מיט אייזערנע ריטער,
פון קלארען פערנונפט און קריטיק?
וואס לאזט איהר זיי דיא מאסע פערדארבען,
מיט זייערע הינטישע שטיק?

*

פערטרייבט דיעזע העסליכע, שמוציגע ברואים,
אונ מיט אייער זיסען טרומפעט,
רופט צוזאמען דיא ארבייטער פריינדע,
פון קונסט און הומאניטעט!

*

בויעט אוים א טעמפעל, א הייליגען טעמפעל,
פון פרייהייט און זיטליכקייט —
בעגייסטערט דאס פאלק, ערוועקט אין זיין זעעלע,
ווארהייט און ברידערליכקייט!

*

און ווען עס קומט א ביטערע שטונדע,
און דיא נויטה איהרע צייהנער בעווייזט —
דאן עהרליכער דענקער! פערקויף דיינע מוסקעלן,
נור פערקויף ניט דיין הערץ און דיין גייסט!

*

פערקויף ניט דיין פעדער—אין איהר איז דיין זעעלע,
דיין הייליגער לעבענס געצעלט,—
דיין קערפער וועט שטערבען, דיין פעדער וועט לעבען,
און שפרעכען פון דיר צו דער וועלט!

*

פערקויף ניט דיין פעדער! אין קעלט און אין הונגער
פערטאכטעט, פערליימדעט, פערפאלגט—
בלייב טריי דיין געוויסען, אויפ'ן שוועל פון דיין קבר,
זינג צו דיין ליידענדען פאלק!

פאָרווערטס!

צו דער אַרבּייט! פאָרווערטס, בּרידער,
אַללע, אַללע קומט מיט מוטה!
פרייע אַרבּייט שטאַרקט די גליעדער—
און זיא רייניגט אונזער בּלוט.

*

פוילט זיך ניט! אַ שאַנדע—כלעבּ'ן—
שלאָפען אין אַ צייט פון קריעג!
ווילט איהר וויסען, וואָס הייסט לעבּען—
קעמפּפט פיר אַלגעמיינע גליק!

*

פאָרווערטס, שטופּט די פרייהייטס רעדער!
מיט'ן שווערד און מיט'ן פען—
לאָז זיין אַרבּייט טהאָן אַ יעדער—
וויא ער קען און וואָס ער קען.

*

לעהרענט זעלבּסט און אויך דעם צווייטען—
צייגט דעם וויסענס ריינעם קוואַל!
און צונלידהט די שקלאַפען קייטען,
מיט דער וואַרהייט'ס הייסען שטראַהל!

*

וואַרפט אַריין אין אַללע קלאַסען,
פונקען פון דעם פרייעם גייסט!
לעהרנט דיינקען, קעמפפען, האַסען,—
דאס איהר מענשען זינד בעווייזט!

*

און ניט ציטערט פיר דיא הענקער!
שטערבען וויא א פרייער מאַן—
איז דאָך ליעבער פיר'ן דענקער,
וויא זיך צו בוקען צום טיראַן.

*

נאָך דיא שטורמען, פרעסט און שנייהען,
קומען וועט דער שעהנער מאַי,
וואס מיר וועלען יעצט פערזייהען,—
וועט דאַן בליהען פראַנק און פריי!

*

און א יעדער וועט געניסען,
פון דעם ריינעם פרייהייטסבוים,
זיסע פריכטע, וואס פערזיסען
יעדעם הערץ און יעדען היים!

*

פאָרוועטס! שטופט דיא פרייהייטס רעדער!
אַרבייט, ערנסט פול מיט גייסט!—
מיט'ן שווערד און מיט'ן פעדער,—
דאס איהר מענשען זינד, בעווייזט!

צו דיא ארבייטער פרויען.

געווידמעט „דער ארבייטער פרויען ארגאניזאציאן“.

ארבייטער פרויען, ליידענדע פרויען!
פרויען, וואס שמאכטען אין הויז אין פאבריק
וואס שטעהט איהר פון ווייטען? וואס העלפט איהר ניט בויען
דעם טעמפעל פון פרייהייט, פון מענשליכען גליק?

העלפט אונז טראגען דעם באנער דעם רויטען,
פארווערטס, דורך שטורם, דורך פינסטערע נעכט!
העלפט אונז ווארהייט און ליכט צו פערברייטען,
צווישען אונוויסענדע, עלענדע קנעכט!

העלפט אונז דיא וועלט פון איהר שמוץ ערהייבען!
אללעס אפפערען, וואס אונז איז ליעב:
קעמפפען צוזאמען, וויא מעכטיגע לייבען
פיר פרייהייט, פיר גלייכהייט, פיר אונזער פרינציפ!

ניט איין מאל האבען שוין נאבעלע פרויען,
געמאכט ציטערען הענקער און טראהן,
זיי האבען געציינט, אז מען קען זיי פערטרויען,
אין ביטערסטען שטורם דיא הייליגע פאהן.

דערמאנט זיך אן אייערע רוססישע שוועסטער,
ערמארדעט פיר פרייהייט פון צאר דעם וואמפיר,
פערמאטערט ביז טוידט אין דיא שטיינערנע נעסטער,
פערגראבען אין שניי אין דעם וויסטען סיביר.

געדענקט איהר דיא נעמען, דיא הייליגע נעמען:
פעראווסקאיא, העלפמאן, גינזבורג און נאך
טויזענדע, וואס פלעגען זיך שעמען
צו טראגען געהארזאם דעם שקלאפעניאך?

זיי זיינען אין שטורם זא העלדיש געשטאנען,
געטראגען אין פינסטערנים האפפנונג און ליכט!
ראבע געגומען פון ווילדע טיראנען,
שטאלץ געקוקט דעם טוידט אין געזיכט!

געדענקט איהר זיי? דאן זאל זייער לעבען
בעגייסטערען אייך! איהר זאלט מיט ערפאלג
לעהרנען און דענקען, קעמפפען אונד שטרעבען
צו פרייהייט און גליק פיר דאס ארבייטער פאלק!

אויף א באלל.

———

וואס שטעהסט דוא, בלאסער טרוימער!
גערזונקען דעם קאפּ אויפ'ן ברוסט?
זעה דיינע שוועסטער און ברידער
זינגען און טאנצען מיט לוסט!

*

זעה, וויא עס טראגען זיך פּאארלאך,
בעפלינגעלט פון זיסע מוזיק, —
בעקעלאך גליהען, און אויגען
בליצען מיט יוגענד און גליק.

*

נור דוא ביסט בלאס און פערטרויערט,
נור דוא ביסט ווי אימער אליין!
אליין, וויא א שטורם־וואלקען,
אליין, וויא א פעלזען־שטיין.

*

דוא שטעהסט און דענקסט, אז מארגען
וועט דיא העסליכע טיראנייע
ווידער דריקען און ווערגען
דיא קינדער פון שקלאפעריי!

*

און דיא שעהנע אויגען, וואס בליצען
יעצט, מיט ליעבע און מוטה,
וועלען זיין פייכט מיט טרעהרען
אונטער דעם אויסבייטערס רוטה!

*

און דיא בעקעלאך, וואס גליהען
יעצט, וויא א ראזע שעהן,
וועלען פון שמערצען ווערען
בלאס וויא א מארמאר־שטיין!

*

און דאס שעהנע מויל, וואס זינגט איצט
דאס ליעד פון פרייהייט און גליק,
וועט מארגען דאס לעבען פלוכען
אין דער פינסטערער פאבריק!

*

אזוי דענקט דער בלאסער טרוימער,—
ער דענקט און שטעהט אליין,—
אליין, וויא א שטורם־וואלקען,
אליין, וויא א פעלזען־שטיין.

זינגט מיט לוסט!

איך זאל האבען הונדערט קעפּ,
וואלט איך אללע אבגעגעבען
פיר מיין גרויסען אידעאל,
ווייל אהן איהם וואס איז דער לעבען?

*

הייסט דאס לעבען? איממער זעהן,
וויא עס וועלקען ארום דיר
יונגע בלומען און עס פליעסען
הייסע טרעהרען אהן א שיעור?

*

הייסט דאס לעבען? פיר א שווינדלער
שווייגענד אנבייגען דעם קאפּף,—
קלייבען ברעקלאך, וואס ער ווארפט דיר,
וויא א הונד פון טיש אראפּ?

*

גוט איז דעם, וואס קען ניט לעזען,
אויף דיא מענשליכע געזיכטער.—
גוט איז דעם, וואס איז קיין דענקער —
גוט איז דעם, וואס איז קיין דיכטער —

גוט איז דעם, וואס האט אין הערצען
אללעם מענשליכעם פארלאשען,
מעג דיא וועלט אין טרעהרען שווימען,
ער וועט צעהלען זיינע גראשען...

*

אבער דער, וואס וויים צו לעזען
ניט נור ביכער און ראמאנען,
דער וואס קען אויך לעזען הערצער,
וואס פארבלוטען פון טיראנען. —

*

אויף דיא מארמאר ווייסע וואנגען,
אין דיא אויגען וואס זינד פייכט—
קענט איהר אונזער וועלט ערלעהרנען,
בעסער ווי פון בוך פיללייכט. —

*

קוקט זיך צו, צו דיא געזיכטער,
צו דיא טרויעריגע, בלאסע,
פון דיא היימלאזע בערויבטע
קינדער דער פערשקלאפטער מאסע!

*

וואס פיר שמערצען! וואס פיר ליידען!
זיי צורייסען מיר מיין ברוסט!
און איך קוק מיט ווילדען צארן,
ווען מען זאגט מיר: „זינגט מיט לוסט!"

*

„זינגט מיט לוסט?“ אה, דומע שקלאפען!
רופט דיא טענצער! דיא פאיאצען!
און זיי וועלען אמוזירען
איך מיט פויקען און מיט טאצען!

*

אבער ווייסט, אז אויך פאיאצען
לאכען יעצט דורך הייסע טרעהרען,
און דער הונגעריגער טענצער
טאנצט מיט פלוך פיר זאטע העררען.

*

פרייד איז יעצט ניטא ביי קיינעם,
יעדען איינעם איז יעצט שלעכט,
פון דיא גלענצענדע באנקירער,
ביז דיא אונטערדריקטע קנעכט.—

*

ווייל דער רייכער וויס זיין ענדע:
דאס פון בערויבטען פאלק,
פון פארבלוטיגטע געשפענסטער,
ווערט ער טאג און נאכט פערפאלגט.

*

און דיא ארעמע—זיי ליידען,
ווייל זיי האבען קיין פערשטאנד,
אום צו רייכען זיך וויא ברידער,
אין דעם פרייהייטס קאמפף דיא האנד. —

*

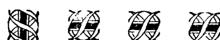
זאגט, וואס איז א דוצענד שווינדלער
געגען זא פיעל ארבייטס לייט?
נור א ביסעל מוטה און אחדות,
און מיר וועלען זיין בעפרייט!

*

דאך געננוג... עס איז זא קלעגליך
רופט דיא טענצער, דיא פאיאצען!
און זיי וועלען פיר אייך שפרינגען
מיט דיא פויקען, מיט דיא טאצען!

*

אבער ווייסט, אז אויך פאיאצען
לאכען יעצט דורך הייסע טרעהרען,
און דער הונגעריגער טענצער
טאנצט מיט פלוך פיר דיא זאטע הערדען.—

סאפיא פעראווסקאיא.

(געווידמעט מיין שוועסטער שרה עדעלשטאדט.)

דאס וואר א פרוי! זעלטען זיינען פרויען
זא בראוו, זא נאבעל, זא גייסטיג וואונדערשעהן,
זיא וואר בערופען דעם פרייהייטס־טעמפעל בויען
און מיט איהר בלוט האט זיא געפארבט זיין שטיין.

*

דאס וואר א פרוי! דרייסטער פון א מאן
האט זיא געקעמפפט פיר פרייהייט און רעכט!
זיא האט געהאמערט דעם זארג פיר'ן טיראן
און האט געריסען די קייטען פון דיא קנעכט!

*

איהר פאטער האט זיין שעהנעס קינד ערצויגען
צווישען רייכטהום, בלומען און מוזיק;
איהר יוגענד, וויא א העלער רעגענבויגען,
האט געשיינט מיט ליעבע און מיט גליק.

*

עס פלעגען שטונדען, וויא זיסע שטראמען, פליסען
אין פרייד, אויף בעלער, ביז א נייער טאג
האט זיא ערוועקט פון איהר חלום זיסען,
וויא דער קלאנג פון א שטורם־גלאק!

*

זיא האט זיך אויפגעכאפט, און מיטווילדען צארען
אראפגעריסען פון קאפ איהר בלומענקרוין;
פרייהייט האט זיא דעם ארעמען פאלק געשווארען —
קעמפפען, לעבען, נור פיר איהם אליין!

*

זיא האט פערלאזען דיא וועלט פון רייכע גראפען,
אין פראסטע לאפטשעס און א סאראפאן
איז זיא אוועק צו אונטערדריקטע שקלאפען,
פרעדיגען האס צו דעם טיראן.

*

זיא איז אוועק צו דיא, וואס זעען, שניידען
פיר אונז דאס ברויט מיט זייער שוויס און בלוט,
און אליין נור קעלט און הונגער ליידען
און שטעהן פיר דעם רויבער אהן א הוט.

*

צו זיי האט זיא געבראכט דיא פרייהייטס-לעהרע
און האט מיט טרערען דערלאנגט דעם פאלק איהר האנד,
זיא האט אין איהם געוועקט זיין מענשענעהרע
גערופען איהם צום קאמפף, צום ווידערשטאנד!

*

אוועק זינד יאהרען, און זיא האט פערשטאנען
אז דאס ווארט איז שוואך, עס האט קיין ווערטה
אין דעם קאמפף מיט הערצלאזע טיראנען!
און זיא נעהמט אין האנד דיא פרייהייטס-שווערד!

*

זיא קעמפפט און גראבט א טיעפען שווארצען קבר
פיר דעם טיראן אין גאלדענעם פאלאסט. —
ווער האט, וויא זיא, די טיראניי געהאסט
מיט יעדען טראפפען בלוט, מיט יעדען אבר?

. . . .

*

אם ענדע איז דער ראבע־טאג געקומען,
פעראווסקאיא הויבט אויף איהר ווייסע טוך...
א באמבע דונערט... און אין בלוט פערשוואומען
שטירצט דער טיראן, פאלט מיט א ווילדען פלוך!

*

. . . .

זיא וואר דערוואַרגען פון געקרוינטען הענקער —
דאך איהר גייסט לעבט און ווירקט נאך יעצט,
פון הערצער עדעלע און פון פרייע דענקער
געליעבט, געאכטעט, בעוואונדערט און געשעצט.

*

זיא שוועבט פאר מיר, דיא געטין וואונדערשעהנע!
בעצויבערענד, ענטשלאסען, מילד און דרייסט,
און זיא ערפיהלט מיין הערץ מיט פערל ריינע
און בעפליגעלט מיין פערשקלאפטען גייסט!

*

איך הער איהר שטימע: „עס שרעקט מיך ניט דער היינגען,
ליעבע מוטער! מיט מיין טוידט אצינד
וועל איך מעהר דער פרייהייט נוטצען ברייגנען,
וויא מיט מיין לעבען. פארגיב דיין ארעמעס קינד!“

*

אה, זיסע ווערטער! אה, הייליגעס געזיכט!
לאז יעדער מענש דיך אין זיין הערץ פערשליעסען
און, וויא א פריהלינגס־זונן, וועסט דו זיין וועג בעגיעסען
מיט בלומענדופט און וואונדערבארעם ליכט!

לואיזע מישעל.

צוואַרפען דיא גלענצענדע לאָקען
מיט מעכטיגען שווערד אין דער האנד,
האט זיא געקעמפּפט אונערשראָקען
געגען דער שקלאַפענשאַנד!

*

מיט א מוטה, א וואונדערבאַרען,
האט זיא געבויט באַריקאַדען
און האט דיא ביקסען געלאַדען
פיר דיא קעמפּפענדע קאַמונאַרען.

*

צווישען דאנערנדע קאַנאָנען
און פייער פון פולווער און בליי,
האט זיא געשטורמט דיא טראָהנען
פון דער הערשענדער טיראַניי!

*

פון דער בלוטיגער שלאַכטפעלד־טריבונע
מיט דעם שטאָלצען פאָלק פון פּאַריז,
האט זיא פּראָקלאַמירט דיא קאָמונע,
דעם פרייהייטס פּאַראַדיז!

*

דאך ניט לאנג האבען רויטע פאהנען
געפלאטערט אין פרייעם פאריז;
דער פיינד איז מיט מארד קאנאנען
בעפאלען דעם טרוימענדען ריעז!

*

עס פאלט דיא קאמונע... זיא בלוטיגט;
דאך וויט איז דער פיינד פון ערפאלג;
דער פרייהייטס־גייסט האט זיך מוטהיג
ערהויבען צום ליידענדען פאלק.

*

און טויזענדע בראווע קאמעראדען,
וואס ווארען אין קאמפף געשטירצט,
וואס האבען דיא באריקאדען
מיט הייליגע בלוט בעשפריצט.

*

לעבען נאך יעצט — און „נאך ראכע!"
רופט זייער שטימע מיט מאכט;
זיא רופט פיר דער הייליגער זאכע
צום לעצטען בלוטיגען שלאכט!

*

לואיזע מישעל איז געבליעבען
צו קעמפפען פיר פרייהייט און רעכט,
צו האסען טיראנען, און ליעבען
דיא עלענדע ליידענדע קנעכט. —

*

זיא פרעדיגט אונערשראקען:
„פרייהייט, גלייכהייט און ליכט״
און ציהט דיא אלארם גלאקען,
און וועקט אונז צו טאהן אונזער פפליכט!

*

פון דער הייליגער פאלקס־טריבונע,
פון ווילדע טיראנען פערפאלגט,
שרייט זיא: עס לעבע דיא קאמונע!
עס לעבע דאס ארבייטער פאלק!

דער לעצטער סטרייק.

וויא לאנג, א וויא לאנג וועט איהר, ברידער, נאך סטרייקען
פיר דאס שטיקעלע שקלאפּענברויט?
וויא לאנג וועט איהר שמאכטען, וויא לאנג וועט איהר בלוטען
אין פינסטערניש, הונגער און נויטה?

*

וויא לאנג וועט איהר שטיין מיט א נאקעטען רוקען
אונטער'ן בייטש פון'ם טיראן,
און שווימען פון וויגעלע ביז צו דעם קבר
דורך א בלוטיגען אקעאן?

*

זאג מיר, דו מעכטיגע, רייכטהימער־שאפענדע,
אייזערנע ארבייטער קראפט:
וואס האלט דיך געבונדען? וואס צווינגט דיך פערבלייבען
ביי עטליכע רויבער פערשקלאפט?

*

וואס דארפסטו שמאכטען אין טענעמענט־הייזער,
וואו אויף דיר קוקענדיג ווייגען דיא ווענט?
דער גאלדערנער שליסעל פון פרייהייט'ס גן עדן
ליעגט דאך ביי דיר אין דיא הענד?

*

וואך אויף! און טרייסעל אראפ פון דיא שולטער
דעם טויזענד־יאהריגען שטויב!
מיט איין קרעפטיגען שטוים, צוזואלגער, צושמעטער
דיין תפיסה, דוא ארבייטער־לייב!

*

רוף צונויף דיינע שוועסטער און ברידער,
און אונטער דער רויטער פאהן
וועלען מיר אללע א סטרייק ערקלעהרען
דיא אויסבייטער, געלדזעק און טראהן!

*

מיר וועלען סטרייקען פיר פרייע ארבייט,
וואס ווייסט ניט פון הערר און קנעכט!
מיר וועלען סטרייקען פיר פרייהייט און גלייכהייט,
פיר דאס הייליגע מענשענרעכט!

*

מיר וועלען סטרייקען פיר א פרייע וועלט
אהן בלוטהינד, אהן מארד־אינסטרומענטען,
וואו פרייע ליעבע און דער פרייער פערשטאנד
וועלען זיין דיא פרעזידענטען!

*

וואו אלע מענשליכע פערגעניגען
וואס דיא וועלט קען געבען נור,
וועט יעדער פראנק און פריי געניעסען
אויפ'ן בוזים דער נאטור!

*

פיר דיעזען גרויסען אלוועלטליכען סטרייק,
פעראייניגט זיך ארבייטער מאסען!—
ווען איהר געווינט שוין דאס שקלאפענברויט,
בלייבען הונגעריגע אויף דיא גאסען!

*

און וואס טויג ברויט, ווען דיא הענד זינד אין קייטען,
און דאס הערץ איז פול מיט גאל?
אה ניין, נור פרייהייט קען מענשען רעטען
פון פינסטערען יאמער־טהאל!

*

צו איהר לאמיר שטרעבען! פיר איהר לאמיר קעמפפען
ווייל זיא אליין איז נור ווערט,
אז דער ארבייטסמאן זאל קושען איהר שטערן
און ציהען פיר איהר זיין שווערד!

*

נור לאמיר ברידער, פערשטעהן מיט קלארהייט,
וואס מיר ווילען, און וויא אזוי,
ניט „ברויט אדער ארבייט!”—טוידט אדער פרייהייט!”
דארף זיין אונזער געשריי

*

פארווערטס, ברידער! צום לעצטען סטרייק
אונטער דער רויטע פאהן!
זיין נאמען מאכט ציטערען אלע טיראנען
ער הייסט רעוואלוציאן!

דער שניידער.

אט זיצט א שניידער אן אלטער
מיט ווייסע גרויע האר,
זיין שער און נאדעל האלט ער
שוין גאנצע פופציג יאהר.

*

ער זיצט אין דרייען געבויגען,
ער ארבייט טאג און נאכט,
מיט טרעהרען אין דיא אויגען,
נייט ער, זיפצט און טראכט...

*

„אוועק זיינען מיינע יאהרען
אין פינסטערניש און נויט!
דיא כוחות אין ארבייט פערלארען,
און האב דאך קיין רוה, קיין ברויט.

*

איך מוז הארעווען, מוז זארגען,
עס פלאצט אין מיר דיא גאל,
ווייל עס דארף האבען מארגען
דעם פראק א פראנט צום באלל.

*

דער פראק מוז אויף איהם ליגען,
זא גלאט, קיין קנייטש, קיין פלעק,
זאנסט קען דער שניידער קריעגען,
פון גוטען באס דיא סעק.

*

גלענצען מוז ער וויא א שטערן
אין פראק דער מאדנער העלד—
פון דעם ארעמען שניידער׳ס טרעהרען,
וואס וויים פון זיי דיא וועלט?

*

אט געהט דער שניידער ארעם,
צובראכען, שוואך און בלאס,
זיין ארבייט אונטערען ארעם,
זיין געזיכט פון טרעהרען נאס.

*

דער באס וויל ניט בעצאהלען,
דער ראק ליעגט עטוואס שלעכט:
„פון הונגער ווער געשוואלען
און ארבייט ווידער נעכט!"

*

דארט אין א שטוב א קאלטער,
דארט ווארט מען שוין אצינד,
אז ברויט ברייננט באלד דער אלטער
און א פעני פיר דעם קינד.

*

„איך קען מיין האלז נים שניידען,
דער באס גים קיין פּיאטאק,
נאך מוזט איהר הונגער ליידען,
א קנייטש איז דא אין פראק!"

*

איהר שמערץ קען דיא פרוי נים האלטען,
זיא וויינט, ווערט בלאס וויא טוידט,
דיא קינדער קוקען אויף דעם אלטען,
קוקען און בעטען ברויט...

*

אה מענשען רייכע, זאטע,
קוקט אייך צו נאר גוט!
אויף אייערע קליידער גלאטע
ליעגט דעם שניידערס בלוט!

עלענד.

עלענד צו זיין—אה! וואס קען זיין שלימער?
עס ליעגט אויף דיין ברוסט א שטיין.
זעהסט טויזענדע מענשען און דאך פיהלסטו איממער,
אז דוא ביזט אליין... אליין!

דוא זעהסט, ווי דיא וועלט ווערט אין טרעהרען פערטרונקען
וויא דער פרייהייטס גייסט איז פערהאסט:
און עלענד שטעהסטו, דיין קאפף געזונקען,
וויא א ניט געבעטענער גאסט.

דוא האסט ניט פאר קיינעם דיין טרויער ענטדעקען,
אללעס דורשטעט יעצט געלד און בעטרוג,
דוא האסט ניט קיין פריינדליכע האנד, וואס זאל וועקען
דיין מוטה מיט א ווארעמען דרוק.—

דיין שטאלצער גייסט רייסט זיך העכער און העכער,
דאך בייגט זיך אין שטורם דיין גוף,—
און, וויא פון א טורמע א יונגער פערברעכער,
קוקסט דוא מיט טרויער ארוף.—

עלענד געהסט דוא דיין וועג פאראיבער,
דעם וועג פון דערנער און שטיין,
דוא צאפעלסט זיך אין דעם פרייהייטס פיבער,
דוא קעמפפסט און פאלסט אליין!

דער פריהלינג.

דער פריהלינג איז געקומען,
דיא זאננע גלאנצט און לאכט,
פראכטפאל שמעקען דיא בלומען,—
אללעס האט אויפגעוואכט.

דיא נאכטיגאל זינגט, דיא שטערן
בעלייכטען דיא שעהנע נאכט,
און פריהלינג טרוימט זיך זא גערן—
איך וואנדער ארום און טראכט.

איך טרוים ניט, וויא גליקליכע דיכטער,
פון ווײן און פון ליעבע אין מאי,
אהן ווײן זיינען מיר ניכטער,
אהן ליעבע זיינען מיר פריי.

איך טראכט פון דיא שקלאפען-געצעלטען,
וואו אללעס איז פינסטער און שטום,
וואו מען זעהט נור זעלטען
א קראנקע, פערוועלקטע בלום...

וואס ווייס מען דארט פון א פריהלינג,
פון הייליגע לעבענספרייד?
מען שלאגט זיך ארום פיר א שילינג,
מען עסט דארט פערגיפטעטעס ברויט.

געזונקען אין אבערגלויבען
גלייבט מען אין גאט און אין שד,
מען לאזט זיך דריקען און רויבען,
מען שטארבט אויפ'ן שקלאפען־בעט.

קיין גאלדענע פריהלינגס שטראהלען
קומען אהין ניט אריין;
אין פינסטערניש לעבען און פאלען
די קינדער פון קעטען און פיין.

נאכטיגאל, זאנגענשיין, בלומען,
הייליגע שעהנע נאטור!
וויא זאל איך בעגריסען דיין קומען,
ווען דוא ביסט פיר דעם רייכען נור?

ווען איך זאל זעהן בליהען
יעדעס מענשליכעס הערץ ארום מיר,
איך וואלט מיט טרעהרען קניען,
הייליגע געטין פיר דיר!

דיינע שטראהלען און פארבען
וואלט איך בעזונגען מיט לוסט;
איך וואלט אויך גליקליך שטארבען
אויף דיין שטאלצע, מילדע ברוסט!

דאך יעצט, ווען טרעהרען פליעסען,
און דער גאט מאמאן
האט מיט זיין שווערד צוריסען
דעם פאלקס הייליגע פאהן.

ווען קייטען, בארבארישע קלינגען
אין דער „פרייער רעפובליק"—
זאג, וויא קען איך זינגען
דאס ליעד פון פרייהייט און גליק?

אונזער אידעאל.

נאך ניט איין מאל וועלען מיר פאלען
אין קאמפף פיר אונזער אידעאל,
פון געגנער ביטערע פערלוימדעט,
פערפאלגט, פעראכטעט איבעראל.

*

ניט איין מאל וועלען „קלוגע ברידער״
פון אונזערע וואונדען מאכען שפאס,
אונזער ברודער־האנד בעגעגענען
מיט שלאנגען־גיפט און ווילדען האס

*

ניט איין מאל וועט דיא דומע מאססע
פון דעמאגאגען אנגערעדט,
מיט שמוטץ פערווארפען אונזער פאהנע
און קרייטציגען אונזער פראפעט.

*

ניט איין מאל וועט מען נאך **בעשאפען**
א שפאגעל־נייע שקלאפען־רוט,
און זאגען אונז: אט דאס איז פרייהייט,
נעהמט שנעל אראב פאר איהר דיא הוט!

*

דאך וועלען מיר געהן מיט אונזערע וועגען,
פון אונזערם טרעטען מיר ניט אפ,
ווען אויך פיר יעדען שריט צו פרייהייט
בעצאהלען מיר מיט אונזער קאפ!

*

מיר ווילען קיין רעפארם־גליקען,
דען גענען אונזער אידעאל
זיינען זיי, וויא יאהר־צייט ליכטלאך:
גענען א העלען זאנען־שטראהל.

*

האלבע פרייהייט איז קיין פרייהייט!
דאס איז פארפוצטע שקלאפען שאנד,
זיא ווערט זעטיגען אונזער מאגען
און ארעסטירען דעם פערשטאנד!

*

מיר ווילען אונבעגרענצטע פרייהייט,
וואו דאס געזעץ איז דיא נאטור,
וואו מיט א פולער ברוסט וועט אטהעמען
דיא ריינע מענשליכע קולטור!

*

וואו קונסט, וואו וויסענשאפט און ווארהייט
וועלען פיליכט צום ערשטען מאל,
פון זיך אראבווארפען דיא קייטען
און פריי ערהויבען זייער קול!

*

און וויא מען זאל אונז ניט פערלוימדען,
פערדאמען, דריקען איבעראל —
מיר געהען פארווערטס, איממער פארווערטס,
צור ליכט צו אונזער אידעאל!

דער אידישער פּראָלעטאַר.

(געזונגען מיט'ן מאָטיוו פון דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער ליעד
„וויא זשערטוואַי פּאַלי...")

בּרידער מיר טראָגען א דרייפאַכע קייט —
אלס אידען, אלס שקלאַפען, אלס דענקער,
מיר ווערען געיאָגט און געמאַטערט צום טויט
פון אנטיסעמיטען און הענקער!

עס דריקט אונז אין רוסלאַנד דער ווילדער קאַצאַפּ,
און דאַ, אין דער פרייער מדינה
פאַרקערקערט מען אונז אין דעם פינסטערען שאָפּ,
וואו מיר בּלוטען בּיי דער מאַשינע!

דיא בּלומעלאַך יונגע, וואס פאַנגען ערשט אן
צו לאָזען דיא עדעלע קוויטען,
ווערען צוטראָטען פון געלדזוקער און טהראַן,
פערמאַטערט אין שקלאַפען־קייטען!

מען מאַכט אונז פיר בּעטלער, מען מאַכט אונז פיר קנעכט
מען ווערגט אונז, מען בּייגט אונז אין דרייען,
מען זאָגט אונז: אללעס דאַרף זיין פיר אייך רעכט,
און רויבּט מען אייך, טאָרט איהר ניט שרייען!

דאָך בּרידער, עס לעבּט נאָך דער הייליגער גייסט,
וואס מאַכט פיר א העלד אויך דעם שלאַפען,
וואס וואַרפט אום דיא קערקעס, דיא קייטען צורייסט
און בּעפרייט דיא פערמאַטערטע שקלאַפען!

ער וועט אונז העלפען, פון דרייפאכען פלוך:
דיא ארבייטער מאסע ערלעזען,
נור דאן וועט דיא מענשהייט איהר טאגע־בוך
אהן טרעהרען, אהן שאנד קענען לעזען!

ברידער, מיר מוזען דיא ליידענדע ערד
פון קייטען, פון טרעהרען בעפרייען!
שולטער אן שולטער, מיט פאנצער און שווערד,
פארווערטס אין דיא קעמפפענדע רייהען!

וואס שווערער דער קריעג, דאס זיסער דער זיעג,
דאס פראכטפאלער זיינען דיא פירות!
און ווער עס פאלט אין פרייהייטס־קריעג,
דער לעבט אין דיא קומענדע דורות!

וואס טויג אונז דאס לעבען אהן פרייהייט, אהן רעכט,
אונטערען בייטש פון טיראנען!
ביז וואנען וועלען מיר בלייבען נאך קנעכט
היימלאזע שקלאפען—ביז וואנען?!

ברידער, שווערט דיא פערבלוטיגטע ערד,
דאס פאלק פון טיראנען בעפרייען!
שולטער אן שולטער מיט פאנצער און שווערד,
פארווערטס אין דיא קעמפפענדע רייהען!

———

אויף דער וואכע?

געקריינקט פון פיינד מיט גיפטיגע דערנער,
פון גוטע פריינד פערגעסען, פערלאזט—
וויא אויף דער וואכע אן אלטינקער זעלנער
שטעהט ער אליין אויף זיין הייליגען פאסט!

*

דיא נאכט איז פינסטער, עס רעגענט און האגעלט,
עס הערט זיך אין ווינד א ווילדער געוויין—
אך, וויא עלענד איז דער און פערוואגעלט,
ווער אין שטורם שטעהט אויף דער וואכע אליין!

*

אליין, פערגעסען פון פריינד און ברידער,
אליין, וויא א שיפעל אין שטורמישען מעער,
אט, אט ווארפט דיר דער שטורם אנידער
און פון דער האנד פאלט דאס געווער!

*

דאך ניין, ער דארף ניט, ער טאר ניט יעצט פאלען!
ער ראנגעלט זיך מיט שטורם און קעלט,
ער הויבט אויף דאס געוועהר, פייערט סיגנאלען...
און עס ענפערט איהם נור דאס עכא פון פעלד!

*

און עס פיללען זיך אן זיינע אויגען מיט טרעהרען,
דאס הערץ ווערט פערגליווערט אין ברענענדען פראסט
און ווען עס וועט אויפגעהן דער מארגען-שטערען
געפינט ער איהם טוידט אויף זיין הייליגען פאסט...

וואכט אויף!

וויא לאנג, אה וויא לאנג וועט איהר בלייבען נאך שקלאפען?
און טראגען דיא שענדליכע קייט!
וויא לאנג וועט איהר גלענצענדע רייכטהימער שאפפען,
פיר דעם וואס בערויבט אייער ברויט?!

*

וויא לאנג וועט איהר שטעהען אייער רוקען געבויגען,
ערנידעריגט, היימלאז, פערשמאכט!
עס טאגט! וואכט אויף! עפענט דיא אויגען!
ערקענט אייער אייזערנע מאכט!

*

פרעדיגט דיא פרייהייט פון קאמפף באריקאדען!
ערקלעהרט דיא טיראנען א קריעג!
מוטה און ענטשלאסענהייט, בראווע קאמעראדען!
וועלען אייך פיהרען צום זיעג!

*

קייטען און טהראנען, אללעס מוז פאלען,
אונטער דעם ארבייטערס שווערד!
מיט דופטענדע בלומען, מיט גאלדענע שטראהלען!
וועט פרייהייט בעציערען דיא ערד!

און אללעס וועט לעבען, ליעבען און בליהען,
אין פרייהייטס גאלדענעם מייא!
ברידער געגוג פאר טיראנען צו קניען!
שווערט, דאס איהר מוזט ווערען פריי!

*

קלינגט איבעראל אין דיא פרייהייטס גלאָקען!
פערזאמעלט דיא ליידענדע קנעכט!
און קעמפפט בעגייסטערט, קעמפפט אונערשראָקען
פיר אייערע הייליגע רעכט!

„מיין פריהלינגס־ליעד".

פיר דען „מארגענשטערען"

איך הער מען זינגט פון דער פריהלינגס זאנגע,
פון דער זיסער נאכטיגאל,
און איך זעה נור קאלטע פערפראדענע הערצער
און הער קייטען־מוזיק איבעראלל...

*

וואס איז מיר פריהלינג, וואס איז מיר בלומען?
דאס געניעסט יעצט נור דער טיראן!
ער לאזט נור איבער דיא גיפטיגע דערנער
פיר דעם ארעמען ארבייטס־מאן!

*

וואס וויים א שקלאף פון דעם זיסען פריהלינג?
פיר איהם איז נור שטורם און פרעסט,
נישט מיט געזאנגען, מיט זיפצען און קרעכצען
איז פולל יעדער ארבייטער נעסט.

*

עס וועט אויך קומען א מאל דעם ארבייטערס פריהלינג,
דער פריהלינג פון פרייהייט און ליכט,
ווען א שטראהל פון גליק וועט אויך פרעהליך שפיעלען
אויף דעם ארבייטערס בלאססע געזיכט!

*

ווען אויך פיר איהם וועלען בליהען דיא ראזען
און זינגען דיא נאכטיגאל,
און זים וועלען רוישען דיא גרינע וועלדער,
און דער זילבערנער וואסערפאלל...

*

ווען אויך דעם ארבייטערס פרויען און קינדער,
— און ניט דעם רייכענס נור —
וועלען געניעסען דעם זיסען גן־עדן
דער שעהנער, דער רייכער נאטור!

*

ווען יעדעס מענשליכעס הערץ וועט בליהען
מיט ליעבע, מיט הומאניטעט!
אך יענעם פריהלינג וועל איך בעזינגען
שוין ניט וויא א טרעהרען־פּאעט

*

איך וועל איהם בעגריסען, וויא דיא ערשטע ליעבע
א ליעבענדעס הערץ בעגריסט,
איך וועל איהם בעזינגען, וויא עס קען נור בעזינגען
א דיכטער און סאציאליסט!

*

איך וועל איהם בעגריסען און וועל גערן קושען
זיין יעדען הייליגען טריט...
אונד אין יעדעס הערץ וועט אבקלאנג געפינען
מיין ליעבע, מיין פריהלינגס ליעד!

אלבערט פארסאנס.

„לאָז דיא שטיממע פון פאלק געהערט ווערען!"
(א. פארסאנס).

ער איז וויא א מעכטיגער אייכענבוים,
געשטאנען אין שטורם ווינד!
דיא פאלקס טריבונע וואר זיין היים,
דאס פאלק זיין ליעבלינג, זיין קינד.

*

קיינער האט וויא ער, ניט פערשטאנען
זא גוט דעם גייסט פון פאלק,
און קיינער וואר פון ווילדע טיראנען
זא אונערבארמליך פערפאלגט.

*

ער האט צום פאלק אין זיין שפראך גערעדט,
בענוצט איהם פערשטענדיגע וואפען,
ער וואר א קעמפפער, א פרייהייטס פראפעט,
פיר דיא ווייסע און שווארצע שקלאפען!

*

ער האט דיא שקלאפען־וועלט בערייזט
און מיט טרעהרען בענעצט איהרע קייטען,
איבעראל פלעגט זיין פרייער גייסט
דיא שטאלצע פליגעל פערשפרייטען!–

צווישען שטיין־ברעכער, שמידען און וועבער,
אין יעדער שקלאפען־געצעלט—
ער האט אין דיא מיינס פון קאהלען־גרעבער
זיין פרייע טריבונע געשטעלט!

*

אונטערען אפענעם הימעל, אין רעגען, אין פרעסט
האט ער דיא פרייהייט געפרעדיגט!
און מיט זיין דונערדען פראטעסט
דיא ליידענדע שקלאפען פערטהיידיגט!

*

ער וואר א מאראט אין דיא פלאמענדע רעדעס,
אספארטאקוס אין ווידערשטאנד,
א מאן פון פאלק, א שטענדיגער עדות
פון ארבייטערס טרעהרען און שאנד.

*

פיר זיין גייסטיגען אויג האט איממער געשוועבט,
דיא גרויסע רעוואלוציאן,
ער האט מיט איהר געאטהעמט, געלעבט,
מיט זיין בלוט געפארבט איהר פאהן!

*

ער האט אין דעם קלאנג פון קייטען געהערט
דעם קרעכץ פון פערוואונדעטער פרייהייט,—
וואס וואר אונטערדריקט פון'ם בלוטיגען שווערד,
געשענדעט פון מענשליכע נארהייט.

זיין הערץ וואר אן אפענער הייליגער בוך,
פון א ערנסטען קעמפפער און דענקער—
וויא ביטער, וויא גרויזאם דארף זיין אונזער פלוך
צו זיינע פערפאלגער און הענקער.

*

פאלק! ער האט דיך געליעבט אהן א שיעור,
מעהר וויא זיך, וויא זיין פרוי און קינד,
ער האט געלעבט און געשטארבען פאר דיר —
ענדיג זיין ארבייט אצינד!—

דזשאן בראון.

געקרוינט מיט בלומען איז וואשינגטאן,
דער פאטריאטישער זעלנער,
און דער פרייהייטס־קעמפפער דזשאן בראון? —
ער בלוטעט אין גיפטיגע דערנער!

*

דער גאלגאן איז דיא קרוין פון דעם העלד
פון אמעריקאנער געשיכטע;
ער האט געזעעט אויפ'ן גייסטיגען פעלד
דער פרייהייט'ס הייליגע פריכטע.

*

עס האט געברענט אין זיין ליעבענדען הארצען
דער האס צו שקלאפען־שאנד;
ער האט דער ערשטער דעם קנעכט דעם שווארצען
דערלאנגט זיין ברודער־האנד.

*

ער האט מיט זיין פלאמענדער שטימע פערקינדיגט,
אז יעדער מענש מוז זיין פריי;
ער האט מיט זיין ליעבע צו פרייהייט געזינדיגט
געגען דער טיראניי.

*

מען האט איהם געפאנגען, מען האט איהם דערווארגען;
דאך באלד נאך זיין העלדישען טוידט
איז אויפגעגאנגען דער גאלדענער מארגען, —
געפאלען איז דעם ניגערס קייט.

פארבײ זײנען יאהרען... מען האט ערפונדען
א נײע שקלאפען־נעץ,
און יעצט זײנען מיר אללע געבונדען
פון ארדנונג און געזעץ...

*

צוזאמען מיט אונזער ברודער שווארצען
זײנען מיר פערקױפטע קנעכט,
דאך לעבט דזשאן בראון אין אונזער הארצען,—
דער גײסט פון פרײהײט און רעכט.

*

ער איז דעם קעמפפענדעם ארבײטער ליעב,
אלס א װאהרער אמעריקאנער,
װאס האט געקעמפפט פיר זײן פרײהײטס פרינציפ,
געשטארבען אין האנד מיט זײן באנער.

*

ער האט אונז געצײגט, אז פאלען און שטארבען
מוז דיא שקלאפערײ,
אז פעלקער פון אללע ראסען און פארבען
מוזען און װעלען זײן פרײ.

לואים לינג.

ער שטעהט פאר מיר אין א שטראם פון ליכט
אויף דער וועלט'ס פערבלוטיגטער ביהנע,
עס רוהט אויף זיין וואונדער־שעהנעם געזיכט
דער פרייהייט'ס הייליגע שכינה.

*

וויא ברוטוס שטאלץ און אונערשראקען
איז ער געוועזן אין פרייהייטס־קריעג!
יונג און קרעפטיג, אין שווארצע לאקען,
מיט א שטארקען אדלער־בליק;

*

אין קאמפף — א לייב; אין זיין העלדען־ברוסט
האט א בלומען־הארץ געשלאגען,
וואס האט מיט דער הייליגסטער ליעבע געוואוסט
צו ליעבען אלץ וואס איז שעהן און ערהאבען!

*

וויא מעכטיג האט געדונערט זיין שטימע,
געבראנדמארקט דעם פאלשען געריכט!
וואס פאר וואהרהייטען ביטערע, שלימע,
געשליידערט דעם פיינד אין געזיכט! —

*

„טיראנען! איך האס אייך מיט אייער געזעץ,
מיט דיא פינסטערע סטאטוטען!
וואס פאנגען דאס ארעמע פאלק אין נעץ
און צווינגען איהם ליידען און בלוטען!

*

„איך זאג אייך אפען: איך גלויב אין קראפט,
אין קראפט פון דיא ארבייטער־רייהען!
געוואלד האט אונזער וועלט פערשקלאפט
און געוואלד וועט זיא בעפרייען!

*

„אויף אייערע בלוטיגע מארד־קאנאנען
וועלען מיר ענטפערן מיט דינאמיט!
מיר וועלען פערניכטען דיא קייטען און טראהנען
מיט אונזער גיגאנטישען שריט!

*

„איהר לאכט — איהר דיינקט: „ווארט, ברודער, ווארט,
מיר וועלען דיין שטימע דערשטיקען, צושטערען,"
דערשטיקט מיך, מערדער! א צווייטער וועט באלד
אויף מיין הייליגען פאסטען זיך שטעלען!

*

„און וועט פארטזעצען אונזער הייליגע זאכע
מיט מעהר פייער און אייזערנעם מוטה!
טיראנען! ער וועט פון אייך נעהמען ראכע
פאר אונזער אונשולדיגעם בלוט!

*

„איך פערדאם אייער מערדערשען פערזוך
דערשטיקען דיא פרייע דענקער,
איך האס אייך, איך שיק אייך א דריי־פאכען פלוך,
היינגט מיך דערפאר, איהר הענקער!...

. . . .

. . . .

צו איהם האבען ערמארדעט דיא אונטערדריקער,
אדער ער זעלבסט מיט זיין פרייער האנד,
האט צושמעטערט זיין שטאלצען קאפ אויף שטיקער —
דאס איז אונז אונבעקאנט. —

*

נור לינג איז ניט טוידט... אויף דיא קאמפף־באריקאדען
שוועבט נאך זיין גייסט! און איהר הערט,
וויא ער שרייט צו אונז: „פארווערטס, קאמראדען!
פארווערטס מיט פאנצער און שווערד!"

*

„אונזער רויטע פאהן מוז ווערען נאך רויטער
אין דעם לעצטען פרייהייטס קריעג,
דיא קברים פון קעמפפער זיינען הייליגע לייטער,
וואס פיהרען צו פרייהייט און גליק!"

*

אזוי זאגט צו אונז לינג, זיין שטיממע דונערט
און וועקט אונז צו אונזער פפליכט,
און דיא זון פון צוואנציגסטען יאהר־הונדערט,
שיינט אויף זיין שטאלצע געזיכט...

היינטיגע מענשען.

היינט זינד דיא מענשען גאנצע וועלטען
פון חכמה, פון דומהייט, פון פרייד און שמערץ,
אבער זעלטען, אך זעהר זעלטען
געפינט מען א ווארעמעס מענשליכעס הערץ.

מיר האבען זעהר פיעל מאראליסטען,
מיר האבען געזעצע אויף יעדען שריט,
שרייבער, רעדנער, גלענצענדע איסטען,
נור מענשליכע הערצער... דאס האבען מיר ניט.

מענשען האבען דאס הערץ פערלארען
אין ווילדען יאגד נאך געלד און נאך רוהם,
מענשען זיינען שטיינער געווארען,
וואו גיפטיגע שלאנגען קריכען ארום.

* * *

ווארעמע הערצער, עדעלע, זיסע,
וויא שווער איז אהן אייך דער לעבענס וועג,
דיא וועלט איז א דולהויז, דיא וועלט איז א תפיסה,
אין כמארע פערלירט זיך דער הייליגער צוועק!

צו מיין שוועסטער.

פיר דעם „מארגענשטערען".

(געווידמעט אן אללע מיינע פערשקלאפטע שוועסטער).

שוועסטער מיינע געענוג שוין דיר זארגען,
נישט אייביג וועט פינסטער זיין,
עס מוז דאך קומען דער ליכטיגער מארגען—
דער הייליגער זאנענשיין.

לאז רוישען דער שטורם... מיט זיין ווילדען כעס
קען ער דעם שוואכלינג ערשרעקען,
דאך אין אונז דארף ער נור האס,
נור מוטה צום קאמפף ערוועקען.

ליעבע שוועסטער! איך וויים עס איז שווער
אונזער הערצען וויינען פערווערען,
דאך זעה אליין, וויא קליין איז דיין טרעהר
געגען ים פון מענשליכע טרעהרען.

זאלען מיר דען וויא קינדער קלאגען
אויף דעם, וואס מיר לעבען שלעכט,
און ביז'ן קבר דיא קייטען טראגען,
וויא שוואכע געהארכזאמע קנעכט?!

אה, ניין! איך וויים, אין דיר בליצט שוין דער פייער,
וואס פלאקערט זא פריי אין מיין הערץ,
אויך דיר איז דיא פרייהייט הייליג און טהייער,
דוא פערגעסט צוליעב איהר דיין שמערץ.

צוזאממען מיט מיר וועסטו געהן אין שטורעם,
אין קאמפף געגען טיראניי,
און העלפען צוברעכען דעם אייזערנעם טהורעם
פון פינסטערנים און שקלאפעריי.

דוא וועסט ניט פערקויפען דיין יוגענד, דיין לעבען,
פיר בעללער שמאטעם און געלד,
דוא וועסט זיך ווידמען דעם הייליגען שטרעבען—
בעפרייען דיא ליידענדע וועלט.

דוא וועסט לעהרנען טריי דיא ברענענדע פראגע,
וואס ווערט „ארבייטער פראגע״ גענאנט,
דוא וועסט דאן בעגרייפען דיא שרעקליכע לאגע,
פון דעם פאלק אין יעדען לאנד.

דוא ווערסט פערשטעהען פון וואנען דיא לארדען
האבען גענומען דאס רעכט
פערנעהמען דאס לאנד, מיט צוואנגס־ארבייט מארדען
טויזענדער ארעמע קנעכט.

דוא ווערסט דאן געהן צו דיא ליידענדע שוועסטער
אין דער וועלט פון שווינדזוכט אונד נויטה,
אין טענעמענט הייזער, אין דיא פינסטערע נעסטער,
וואו דער לעבען איז ביטטער וויא טוידט.

דוא ווערסט מיט דעם פייער פון א ליעבענדען הערץ
א נייע וועלט פיר זיי ענטדעקען,
און דארט וואו עס וואהנט נור פערצווייפלונג און שמערץ
א הייליגע האפפנונג ערוועקען.

דוא ווערסט פון זיי בילדען נייע רעקרוטען
פיר'ן קעמפענדען פרייהייטס פאלק,
ווערסט לעהרנען זיי דענקען, קעמפפען אונד בלוטען
פיר דאס פערשקלאפטע פאלק.

און דאן ליעבע שוועסטער, ווערסטו ניט זארגען,
ווערסט ארבייטען העלפען דער צייט,
ברייננגען אם שנעללסטען דעם ליכטיגען מארגען,
ווען אללעם וועט ווערען בעפרייט.

נור דאס פאלק וועט דיר זיין הייליג און טהייער,
אין איהם דיין לעבען, דיין גליק,
און שטאלץ וועסטו שטעהען אין שטורם און פייער
פון דעם הייליגען פרייהייטס קריעג.

און ווען דער טאג דער פרייהייט וועט קומען,
וועט יעדער פראלאטאריאט
דיך קרוינען אין הערצען מיט גייסטיגע בלומען
און בעזינגען דיין העלדענטהאט.

דער קינדער מערדער.

איין אריגינעלעס בילד פון לעבען.

אין א קאלטע, פינסטערע ווינטער נאכט,
איז אין אפיס צום דאקטאר גראן
אריינגעקומען בלאס און פערשמאכט,
אן ארימער יונגער־מאן.

דער דאקטאר האט איהם געפרעגט וואס ער וויל,
ער האט געשוויגען א פאאר סעקונדען,
און האט מיט טרעהרען טרויעריג, שטיל
ענטדעקט פיר איהם זיינע וואונדען.

„איך בין ארעם, דאקטאר, שרעקליך ארעם!
איך האב א פרוי און קינדערלאך צוויי,
מיר לעבען אין איינעם אין דיא פינסטערע קברים,
וואו דיא וועגד זיינען בעדעקט יעצט מיט שניי״...

„איך בין אין א סטרייק שוין א מאנאט פיער
און קען קיין סענט ניט פערדיענען,
דער לענדלארד קומט יעדען טאג צו מיר —
איך געה שיעור אראב פון זינען.

„דאך דאקטאר איך בין ניט געקומען צו אייך
איהר זאלט א נדבה מיר געבען,
צוואר איך בין ארעם און איהר זייט רייך
דאך קיין בעטלער וואר איך ניט אין לעבען.

„אה, ניין! איך קום עטוואס אנדערש בעטען...
אה! וויא עס בלוטעט מיין הערץ,
דאקטאר! איך וויל איהר זאלט אונז רעטען
פון א נייעם אונגליק און שמערץ.

„ביז יעצט האבען מיר מיט צוויי קינדער געליטען
שרעקליכען הונגער און קעלט,
און ניך וועט מיין פרוי בריינגען א דריטען
אומגליקליכען שקלאף אויף דער וועלט.

„בריינגען אויף אייביגע שמערצען און ליידען,
אויף דעם בלוטיגען יאגד נאך ברויט,
איך וויל... איך מוז דיעזען אונגליק פערמיידען,
אה, דאקטאר, העלפט מיר אין נויטה.

„א שקלאפען קינד, חוץ קייטען און שמערץ,
וואס וועט איהם דיא וועלט געבען?
עס וועט פערשעלטען זיין פאטערס הערץ,
וואס האט איהם געגעבען דאס לעבען.

„עס ערוואַרטעט איהם דיא בעטלער שאַנדע,
דעם הונגערס אייזערנע רוט,
וואָס טרייבט פערקויפען צו דיא רויבער באַנדע
אונזער פרייהייט, אונזער בלוט.

„אַח, דאָקטאָר! עס איז נאָך צייט אַצינד
דעם פונק פון לעבען דערשטיקען,
צו וואָס זאָל נאָך אַן אונשולדיגעס קינד
דיעזע פינסטערע וועלט ערבליקען?"

פערטראַכט האָט דער יונגער דאָקטאָר גראַן
ארומגעשפּאַנט אין זיין חדר,
ער האָט בעטראַכט דעם אָרימען מאַן
אין זיינע צוריסענע קליידער.

זיינע שוואַרצע הענד, זיין בלאַסען שטערן,
זיין אָראָבגעלאָזענע קאָפּ,
און וויא עס קייקלען זיך גרויסע טרעהרען
פון דיא טרויעריגע אויגען אַראָב.

„יונגער מאַן, איך האָב מיטלייד מיט אייך,
איהר ווילט בעגעהן אַ גרויסען פערברעכען,
איך וואָלט געקענט אַרעסטירען אייך גלייך,
נור איהר זייט יונג, און איך רעכען —

„אז איהר וועט מעהר דערפון ניט דיינקען,
געהט צו דיא וואס זיינען רייך,
זיי וועלען אייך א פאאר דאלאר שיינקען
און האבען מיטלייד מיט אייך.”

אויף דעם בלאסען געזיכט פון ארימען מאן,
האט געשפיעלט איין איראנישער שמייכעל,
ערשטוינט איז געווארען דאקטאר גראן:
„דער מאן האט פערלארען זיין שכל!”

„געהן צו דיא רייכע! צו דיא רויבער פון ליכט,
צופיעל גיפט איז שוין אין מיין בעכער,
ניט מיך—דיא רייכע שלעפט צום געריכט,
זיי זיינען דיא וואהרע פערברעכער.

„פון אונזער בלוט זיינען זיי רייך!
און ווען ניט דיא דיקע, רייכע לארדען,
וואלט ניט געבעטען א פאטער ביי אייך
זיין אייגען קינד ערמארדען.

„געה צו דיא רייכע! איהר זייט ניט קיין שלעכטער
איך דאנק אייך, דאקטאר גראן!”
און מיט א בייסענדען געלעכטער
איז אוועק דער יונגער מאן.

וויעדער א קאלטע ווינטערס נאכט,
ביי א פייער אויף א דיוואן,
זיצט איבער א בוך פערטראכט
דער יונגער דאקטאר גראן.

פלוצלונג הערט ער א געשריי:
„עפענט דיא מהיר, דאקטאר גראן!"
און בלאס וויא דער טוידט בעדעקט מיט שניי,
לויפט אריין דער ארימער מאן.

„דאקטאר! פערלירט ניט קיין מינוט,
מיין פרוי, זיא שטארבט אוועק!"
דער דאקטאר נעהמט זיין ראק און הוט,
און זיי געהען שנעל אוועק.

. . . .

אין א קליינעם רום, ביי א שיין פון א ליכט
האט דער דאקטאר גוט בעטראכט —
א יונגע פרוי מיט א דארע געזיכט,
שווארץ וויא דיא פינסטערע נאכט.

נעבען איהר זיינען געלעגען צוויי קינדער
און האבען געציטערט פון קעלט...
אה, וויא גליקליך איז דער בלינדער
אין דיעזער פערראונגליקטער וועלט.

„וואס האט איהר דא מיט דער פרוי געמאכט!"
האט געשריען דאקטאר גראן,
„—איך האב צו איהר נעכטען א דאקטאר געבראכט",
האט געענטפערט דער ארימער מאן.

„ער האט מיר געזאגט, דאס ער וועט דאס קינד...
—דאך, דאקטאר, וואס איז יעצט מיט איהר?
—זיא און דאס קינר זיינען טוידט אצינד,
און דער שרעקליכער מערדער זייט איהר.

„אה, דאקטאר, רעטעט! רעטעט זיי!
—צו שפעט! עס איז אללעס פערפאלען!"
און דער עלענדער איז מיט א ווילדען געשריי,
טוידט צום באדען געפאלען.

צום „מ׳שוגע׳נעם פילאזאף".

איך בין פערליעבט אין זיינע ציילען,
אין זיי לעז איך מיין אייגענעם שמערץ,
איך קען מיט זיי מיינע וואונדען היילען,
טרייסטען מיין ליידענדעס הערץ.

*

איך זעה אין זיי, וויא אין א שפּיעגעל
מיין לעבענס יאממערטהאל,
איך זעה דארט מיין גייסט מיט פערוואונדעטע פליעגעל,
וויא ער רייסט זיך צום זאננענשטראהל.

*

איך זעה, וויא עס צאפּלען זיך דארטען געדאנקען,
דיא זעלבע, וואס ליעגען האלב טוידט
אין מיין ארעמען הערצען, צובראכענעם, קראנקען
פון אייביגע ליידען און נויטה.

*

וויא זיי קומען צו איהם, דאס קען איך ניט זאגען,
דאך זיי זיינען מיינע, איך שווער!
פיללייכט האט צו איהם זיי דער שטורעם פערטראגען,
דיא וועללען פון רוישענדען מעער.

*

זיינע געדאנקען זיינען צושלאגען,
אויף טויזענדער ריינע אלמאזען,
ער קען מיט איינפאכע ווערטער אונז זאגען,
וואס מיר מיט קלינגענדע פראזען.

*

אלזא, איך דריק וויא א ברודער זיין האנד
און האף ער וועט אנטווארט מיר געבען,
וויא קומט עס, דאס ער איז אזוי גוט בעקאנט
מיט דיא שמערצען און קאמפף פון מיין לעבען.

*

זיין שרייבען ערפיללט מיר מיט האפפנונג און מוטה,
דאך קען איך זיך גוט ניט ערקלעהרען,
וויא קומט אין זיין טינטער מיין הערצענס בלוט?
וויא קומען צו איהם מיינע טרעהרען?

דער 11טער נאוועמבער.

עס פלאטערען וויעדער דיא בלוט־רויטע פאהנען,
עס קלינגט דער פרייהייטס הייליגע שטים,
נאך א מאל וועט מען דעם פאלק דערמאנען,
דיא קעמפפער, וואס לעבען און שטערבען פיר איהם.

*

אין דער וועלט־געשיכטע וועלען מיר וויעדער
אויפמישען דיא מארטירער־בלאט,
וואס איז פריש נאך מיט בלוט פון אונזערע ברידער,
ערמארדעט פון געלדזאק, קירכע און שטאאט.

*

פינף גייסטער פערבלוטיגטע וועלען שוועבען
אויף דער פאלקס־טריבונע צווישען ליידענדע קנעכט,
און וועלען אונז מוטה אונבעזיגבארען געבען
צו לעבען און שטערבען פיר פרייהייט און רעכט.

*

זיי וועלען עראינערען אונז דיא צואה,
וואס זיי האבען דעם ארבייטער פאלק געלאזט:
„קעמפף פיר דיין פרייהייט! קיין שום חיה רעה
„דארף דיך ניט פערטרייבען פון הייליגען פאסט!“

*

„ניט שרעק זיך פיר הענקער מיט זייער תליה,
„קעמפּפט און קלינגט אין פרייהייטס גלאק,
„און זייט דיא אל־וועלטליכע שקלאפען מודיע,
„אז עס דעמערט שויז דער בעפרייאונגס טאג!"

*

און אויף ביידע ברעגען פון גרויסען אטלאנט,
וועלען דיא שקלאפען פון אללע נאציאנען
זיך רייכען פריינדליך דיא ברודער־האנד,
און שווערען צו פערניכטען קייטען און טהראנען...

איך בין דאס שווערד, איך בין דער פלאם.

פרייַ נאָך היינריך היינע.

איך בין דאס שווערד, איך בין דער פלאם,
איך האב געקעמפפט, און וויא א שטערען
האב איך בעלייכטעט דעם שטורם־ים
פון מענשען־בלוט און מענשען־טרעהרען.

*

איך האב אייך צום פרייעם קאמפף געוועקט,
דאך שווער איז אהן אפפער צו זיעגען:
מיט וואונדען בלוטיגע בעדעקט
זעה איך שלאכטפעלד קעמפפער ליעגען.

*

נור איצט איז ניט קיין צייט פאר טרעהרען,
מיר מוזען קעמפפען אויף דאס ניי,
ביז מיר צושמעטערען, צושטערען
דיא וויסטע וועלט פון שקלאפעריי!

*

פערליערט ניט ברידער, האפנונג, מוטה —
פון שלאכטפעלד איז א שאנד אנטלויפען;
ווען אויך מיט'ן לעצטען טראפען בלוט
מוז מען דער מענשהייט פרייהייט קויפען!

*

פערגעסט דיא אלטע שווערע וואונדען,
וויא פינסטער זאל דיא נאכט ניט זיין,
אם ענדע מוז זיא דאך פערשווינדען
און געבען פלאץ פיר זאננענשיין.

*

לאז רוסלאנד אונז אלס בייׁשפּיעל דיענען,
דארט פאלען אפּפער אהן א צאהל,
דאך וועט איהר אימּמער דארט געפינען
א קעמפּפער גרייט פיר ברוטום ראל!

*

דארט וועלען נאך פיעלע אפּפער פאלען,
דאך פאלט דארט ניט דער העלדענמוטה —
ער פלאנצט דיא פרייהייטס אידעאלען
מיט הייליגע מארטירער־בלוט...

*

וואכט אויף אה, ברידער, מיט שווערד און פלאם,
קומט אללע מיט אין דיא קעמפּפערס רייהען!
און ווען אויך מיר פאלען אין דעם שטורעם־ים,
מיר וועלען דאך דיא וועלט בעפרייען!...

בלומען און שטערען.

איך בין פערליעבט אין א שניי ווייסע בלום,
ווען איך זעה איהר ניט ווילט זיך מיר קלאגען,
און וויא איך דערזעה איהר ווער איך זא שטום,
דאס איך קען קייןווארט ניט זאגען.

*

ווען עס קומט דיא נאכט און עס איז שטיל אומעטום,
אין הימעל שיינען דיא שטערען,
דאן געה איך אין גארטען צו מיין שניי־ווייסע בלום —
צו זעהן איהר בין איך גערען.

*

פון הימעל שיינט דיא שעהנע לבנה,
זיא זעהט מיין ליעבע, מיין שמערץ,
זיא איז ניט זא שטאלץ וויא דיא גאלדענע זאננע,
און האט מיטלייד מיט מיין הערץ.

*

זיא זעהט, וויא איך וואנדער אין גארטען ארום
און בענעץ דארט דיא בלומען מיט טרעהרען,
און זיא זאגט: צו וואס ליעבסטו דיא אירדישע בלום,
ווען עס גיבט זא פיעל הימלישע שטערען.

*

דיא אירדישע בלומען זיינען זעהר צולאזען,
זיי האבען גאר קיין מאראל,
זיי ליעבען הייטע דיא שעהנע ראזען
און מארגען דיא נאכטיגאל.

*

און איבערמארגען א גאלדענע פליג,
און פערגעסען דיא שעהנע ראזען,
פערגעסען דיא נאכטיגאל׳ם זיסע מוזיק —
יא, דיא אירדישע בלום איז צולאזען.

*

ליעב דיא שעהנע, דיא ליכטיגע שטערען,
זיי זיינען זא גוט, זא טריי,
זיי װעלען ניט נארען, זיי װעלען ניט שטערען
צו זיין פערנינפטיג און פריי.

*

זיי װעלען דיר זינגען א הייליגעס ליעד,
װאס געטטער און ענגלען נור הערען,
דיא אירדישע בלומען פערשטעהען דיך ניט,
קום צו דיא גאלדענע שטערען.

*

זיי װעלען דיך ליעבען, זיי װעלען דיך קיסען,
זיי װעלען דיין טרויער צושטערען,
און װעסטו פון זעליגקייט טרעהרען פערגיעסען,
דאן װערט פון זיי הייליגע שטערען.

*

וואס וועלען בעלייכטען מיט בליצענדע שטראהלען
פיר עלענדע מענשען דעם וועג,
און אין דער פינסטער ניט לאזען זיי פאלען —
פיהרען צו א הייליגען צוועק.

*

און ווען דוא דערצעהלסט פון דיא אירדישע וועגען,
וואו בלוט ווערט פון מענשען געזויגען,
דאן וויינען דיא שטערען און א גאלדענער רעגען
שפריצט אויס דיא הימלישע אויגען.

וואר היי ט.

*

קום מיט מיר ליעבער צו דיא גאלדענע שטערען,
דוא ביזט זא בלאס און זא מיעד,
אויף מיין שניי־ווייסע ברוסט וועסטו רוהען און הערען
דיא זיסע דיא הימלישע ליעד.

*

און ווען עס וועט ווערען דיר אומעטיג זיצען
אין רוהיגען הימעל־געצעלט,
דאן רוף איך דעם שטורעם, דעם דונער און בליצען,
און דוא פיהלסט אללע שמערצען דער וועלט.

*

זא זאגט דיא לבנה, און וויא א קינד אין א וויגעל
אין מיין ברוסט ווערט איינשלאפען מיין שמערץ,
און איך זעה אין מאנד וויא אין א זילבערנעם שפיגעל,
דאס ליידענדע מענשליכע הערץ.

וואהרע און פאלשע העלדען.

שרייבער, רעדנער, פיליאזאפען,
פיר דען גרויסען הייליגען צוועק —
צו בעפרייען אללע מענשען,
שיטען ווערטער גאנצע זעק.

*

מאנכע האנדלען אויך מיט ווערטער
און פערקויפען זיי דער וועלט,
איינער פיר אפלאדיסמענטען
און דער אנדערער פיר געלד.

*

דאך דער וואהרער זאהן דעם פאלק'ס
ניט צום ווארט—ער גרייפט צום שווערד,
און פיר זיינע ברידער שקלאפען,
קעמפפט ער מוטהיג וויא א העלד.

*

און ער זוכט קיין מאנומענטען,
קיין פערזענליכען ערפאלג,
גערען לייךעט ער און בלוטעט —
אללעס, אללעס פיר דאס פאלק.

*

פיינדע ווארפען אין איהם שטיינער,
פון איהם לאכט דער זאטער נאר,
דאך דער העלד געהט איממער פארווערטס,
איממער פארווערטס אין געפאהר.

*

אין זיין האנד דיא פרייהייטס־פאהנע,
אין זיין ברוסט א ווארעמעס הערץ,
פול מיט ריינע מענשען־ליעבע,
פול מיט טיעפען האס און שמערץ.

*

אין דער שווארצער נאכט און שטורעם,
וויא א שעהנער זאננען־שטראהל,
בליצט און שיינט פיר זיינע אויגען
זיין געליעבטער אידעאל...

*

קעמפפענדיג ארבייט ער פיר דיא מענשהייט,
און זיין קבר בלייבט אליין —
בלייבט אליין אהנע שעהנע בלומען,
אהן א רייכען מארמאר־שטיין.

*

דאך עס קומען שוין דיא צייטען,
ווען דאס פרייע פאלק דער וועלט,
מאכט אונשטערבליך איהרען וואהרען
זעלבסט בעוואוסטען מענשען העלד...

*

און פון אללע פאלשע העלדען,
פון געזיכט דיא מאסקע פאלט,
און זיי צייגען זייער שווארצע,
זייער העסליכע געשטאלט...

*

דאן מיט שאנדע שטירצען ניעדער
אללע שמוציגע פיגמיען,
אייביג לעבט דער וואהרער קעמפפער
פיר דיא הייליגע אידעען.

דער וואנדערער.

איך האב אויסגעוואנדערט דיא גאנצע וועלט
און ניט געפונען קיין ארט,
וואו עס זאל ניט הערשען שווינדעל און געלד,
צוזאמען מיט רויב און מארד.

וואו פרייע ליעבע זאל ניט זיין פערבאטען —
דאך פריי פראסטיטוציאן,
וואו ארבייטער זאלען ניט זיין געטראטען
ביי פאליטיקער, געלדזעק און טהראן.

איך האב ניט בעגעגענט קיין איינציגע שטאדט,
וואו מערדער, גנבים און שקלאפען
זאלען ניט גלויבען אין קירכע, אין גאטט
מעהר וויא דיא פרומע פפאפען.

איך האב ניט געפונען קיין זשארגאנישע בלאט,
וואו מען זאל זיך ניט פאטשען, ניט קריעגען,
און עס זאל ניט זיין א העלדענטהאט —
צו האלטען מלחמה מיט פליעגען.

איך האב ניט בעגעגענט צווישען פרייהייטס בלומען,
זאל ניט זיין אויך בלאסע און מיסט...
און אז פאראזיטען, און מענשעלאך דומע
זאלען ניט שימפפען אויף אן אנארכיסט.

איך האב ניט בעגעגענט דיא וואס פרעדיגען ווארהייט
זאלען זאגען דיא ווארהייט אליין,
וואו ביזטו מענשליכקייט! ליעבע און פרייהייט!
דיא וועלט איז זא העסליך־געמיין.

מוטער און קינד.

אויף דעם פינפטען פלאר אין א שמאלינקען חדר,
ביי דעם דונקעלען שיין פון א ליכט,
זיצט א יונגע פרוי אין צוריסענע קליידער,
מיט א טרויעריגע, בלאסע געזיכט.

*

זיא זיצט, איהר דארען קערפער געבויגען,
איבער איהר קראנקען קינד,
זיא גיט איהם, מיט טרעהרען איהר ברוסט צו זויגען,
דאך ניט מילך,—זיא האט גאל דארט אצינד.

*

דאס קינד געהט אוים פון הונגער, פון שמערץ,
עס שטארבט — „אוי, ווי איז מיר ווינד!"
דיא מוטער וויל שרייען, פערקלעמט איהר דאס הערץ—
און זיא חלשט ביי איהר שטערבענדען קינד.

*

עס איז שטיל אין צימער טרויעריג רוישט נור דער ווינד
און אזוי וויא א פריינד א גוטער
בעוויינט ער אליין דאס אונשולדיגע קינד
און זיינע אונגליקליכע מוטער.

פלוצלונג קלאפט מען אין טהיר אז עס ציטערען דיא וועגד
עס לויפט אריין דער לענדלארד פון הויז —
„וואס זייט איהר דארט טויב! בעצאהלט מיר מיין רענט!
ניט, ווארף איך אייך פון צימער ארויס".

*

ניטא קיין אנטווארט, שטיל געהט אוים דאס ליכט...
אט פלאקערט עס נאך אמאל אויף
און בעלייכטעט א פערמאטערטע טוידטע געזיכט,
און דאס קינד אין דעם אייביגען שלאף.

*

דער לענדלארד בלייבט שטעהן פיר דעם שרעקליכען קרבן
ער נעהמט דיא פרוי פאר דיא קאלטע הענד,—
„זיא איז טאקע, אפנים, פון הונגער געשטארבען,
„ווער וועט מיר בעצאהלען מיין רענט?!

*

אין צימער איז פינסטער, טרויעריג בלאזט דער ווינד
איבער דיא אפפער פון הונגער און נויטה.
רוהיג שלאפט דיא מוטער מיט איהר אונשולדיגעם קינד
אונטער דיא שווארצע פליגעל פון טוידט...

דער פאל פון דער באסטיליע.

הערט וויא עס דונערט, עס שטורמט און קראכט —
דאס פאלט דיא באסטיליע, דיא שרעקליכע מאכט
פון פראנקרייך׳ס געקרוינטע באנדיטען.
דאס פאלט דיא באסטיליע דיא בלוטיגע וועגד.
וואו יעדער שטיין איז אן עדות, א וועלט מאנומענט
פאר דיא, וואס האבען פאר פרייהייט געליטען.

*

אין ווילדער פערצווייפלונג, אין בלוט און אין פלאמען
שטעהען דיא ליידענדע שקלאפען צוזאמען —
דיא קינדער פון הונגער און נויטה.
זיי ברעכען דעם טראהן פון דיא הערשענדע היינקער
דעם פינסטערען קערקער פון מענשליכע דיינקער —
דעם גיהנום פון שרעקען און טוידט.

*

עס האט שוין געשלאגען דיא שטונדע פון ראכע,
ווען שוואך זינד דיא שטארקע און שטארק זינד דיא שוואכע
אין זייער גערעכטיגען צארן.
עס פאלט דיא באסטיליע, עס שטורמט און קראכט,
דאס פאלק האט ערקענט זיין געוואלטיגע מאכט,
טיראנען, איהר זייט יעצט פערלארען.

*

איהר קענט מעהר ניט שיסען אין פאלק מיט קאנאנען,
און זיצען זיך רוהיג אין גאלדענע טראהנען,
און טרינקען דאס בלוט פון דעם פאלק.
איהר מוזט פון דיא רייכע פאלאסטען אנטלויפען;
פיר געלד וועט איהר יעצט מעהר קיין שקלאפען ניט קויפען.
שווינדלער האבען דא מעהר קיין ערפאלג!

*

עס ליגט אין רואינען דער פינסטערער טהורם —
און יעצט הויבט זיך אויף א געוואלטיגער שטורם
אויף דער שווארצער באסטיליע דער וועלט!
דארט, וואו א ברודער ערמארדעט דעם צווייטען,
דריקט איהם, בערויבט איהם און שליסט איהם אין קייטען,
פערקויפט איהם פאר לוקסוס און געלד.

*

אין דיא הייליגסטע פפליכט פון מענשליכע פפליכטען —
אה, פאלק! — איז צערברעכען, פערברענען, פערניכטען
דיזע שווארצע באסטיליע דער ערד!
ערוועק דאך דיין גייסט, דיין קראפט, דיין צארן —
דער מענש איז פיר ליעבע, פיר פרייהייט געבארען —
פארווערטס מיט פלאם און מיט שווערד!

*

פארווערטס אין קאמפף, מיט געוואלטיגען שטורם,
שטירצט דיא באסטיליע פון פינסטערן טהורם,
לאז פרייהייט בעלייכטען דיא ערד!

דער ארבייטער.

(נאך נעקראסאוו)

שנעל לויפען דיא רעדער, ווילד קלאפען דיא מאשינען
אין שאפ איז זא שמוציג, זא הייס,
דער קאפ ווערט פערטומעלט, אין די אויגען ווערט פינסטער
פינסטער פון טרעהרען, פון שוויס.

*

גענוג שוין איך גיסען, איהר ביטערע טרעהרען,
איהר מאכט אויף מיין ארבייט א פלעק,
און ווען עס דערזעהט נור דער גזלן דער פארמאן —
ער טרייבט מיך פון דאנען אוועק.

*

וויא זאל מען דעם פארמאן מקנא ניט זיין
זעהט וויא ער איז פעט און וויא רויט,
ער זויפט נור זיין ביער און רייכערט זיין סיגאר —
וואס וויים ער פון הונגער, פון נויטה.

*

ער שמייכעלט דעם באס און וויא א ווילדע חיה
פאלט ער ארויף אויף דיא קנעכט,
ער צאפט זיי דיא בלוט און בייגט זיי אין דרייען
און בלייבט דערצו איממער גערעכט.

*

איך פיהל שוין ביי זיך קיין גאנצען אבר,
צובראכען, צודריקט איז מיין ברוסט,
איך קען ניט פון וועהטאג מיין רוקען איינבויגען,
ביי נאכט לאזט ניש שלאפען דער הוסט.

*

וואו ביסטו פערשוואונדען, מיין גאלדענע יוגענד,
וואו ביסטו מיין בליהענדע קראפט,
פארוואס שלעכטע מענשען האט איהר מיך פון קינדהייט
ערמאטערט, געווארגען, פערשקלאפט!

*

דאך וואלט איך ניט קלאגען אויף מיין אייגענער לאגע,
איך וויים דאס דיא צייט איז ניט ווייט,
ווען רוהיג וועל איך שלאפען אין מיין פינסטערן קבר
פון שמערצען, פון קייטען בעפרייט.

*

נור ווען איך דערמאן זיך אן מיין פרוי, מיינע קינדער
דאן ברעכט מיר מיין הערץ פון געוויין —
ווער וועט זיי בעשיצען, ווער וועט זיי ערנעהרען,
זיי בלייבען אין וועלט גאנץ אליין!

*

איך זעה זיי וויא יעצט שוין פערהונגערטע, בלאסע
ביי דער טהיר פון א רייכען מאגנאט:
די פרוי בעגיסט זיך מיט ביטערע טרעהרען,
זיא ציטערט פאר דעם הערר וויא א בלאט.

*

זיא בעט ביי איהם הילפע, זיא בעט איהם דעם רוּבער
מיט א קינד אויף דיא הענד פאר איהם קניעט—
דער הונגער איז שרעקליך און בעצאהל ניט דעם לענדלארד
דאן ווארפט ער ארויס אויף דער סטריט.

*

איך הער וויא ער זאגט איהר: „מיר ווייסען איך שנארערס,
וואס קומט איהר אונז דולען דעם קאפּ"!
און ער טרייבט זיא ארויס מיט דיא וויינענדע קינדער
דער מערדער... אה, ניין—פילאנטראפּ!

*

אה, ארבייטער לעבען, אה, שרעקליכעס לעבען
דיין שמערץ איז אהן א גרונד, אהן א ברעג,
אין דיינע בלוטיגע וואונדען זיצען גיפטיגע שלאנגען,
וויא א קבר איז פינסטער דיין וועג

*

שנעל לויפען דיא רעדער, ווילד קלאפּען דיא מאשינען,
אין שאפּ איז זא שמוציג, זא הייס,
דער קאפּ ווערט פערטומעלט, אין די אויגען ווערט פינסטער
פינסטער פון טרעהרען, פון שווייס

*

דער פארמאן לויפט ארום וויא א ווילדע חיה,
ער טרייבט צו דער שחיטה דיא שאף —
אה, ווי לאנג וועט איהר ווארטען, ווי לאנג וועט איהר דולדען
ארבייטער ברידער, וואכט אויף!

מערץ־בילדער.

פון שרעקליכען קאמפף, פון בלוטיגען קריעג
איז רויט דער מאנאטה מערץ,
א בלוטיגער פאל, א בלוטיגער זיעג —
עס בלוטעט דאס מענשליכע הערץ.

*

פראנקרייך! דוא שעהנעס, דוא פלאמענדעס הערץ
פון אללע רעוואלוציאנען,
מיט דיין מוטה איז געקרוינט דער מאנאטה מערץ
עס הילכט מיט דיינע קאנאנען.

*

פאריזער קאמונע! דיין געטליכעס בילד
רופט פיר דיא טוידטע נאך ראכע,
און זינד דיא טיראנען נאך זא ווילד,
דאך לעבט דיין הייליגע זאכע.

*

עס לעבט דיין פרייער, דיין הייליגער גייסט
פיר נייע בליהענדע דורות,
צושמעטערט דיא קערקערס, דיא קייטען צורייסט,
און ברייננט אונז ערקוויקענדע פירות.

*

און עס וועט נאך קומען א געוואלדיגער מערץ —
דיא מענשהייט קען איהם ניט פערמיידען,
ווען דאס בעפרייטע, דאס מענשליכע הערץ
בעצאהלט פיר זיין עוויגעס ליידען.

*

עס פאלען נאך פיעלע, נאך פיעלע קרבנות
אין קאמפף פיר פרייהייט און רעכט,
און זא וויא דער הערדשער האט יעצט קיין רחמנות
וועט אויך איהם ניט וויסען דער קנעכט.

*

דאך וועט אם ענדע גערעכטיגקייט זיעגען,
פערגעסען ווערט פולווער און בליי,
פערגעסען דיא בלוטיגע, שענדליכע קריעגען —
דער מענש וועט זיין מענשליך און פריי...

דער 13טער מערץ.

רוססלאנד ! אונגליקליכעס, פינסטערעס לאנד
פון עוויגען טרויער און שמערץ,
דעם טיראן האט געשטירצט דיין מעכטיגע האנד,
אין דעם רויטען מאנאט מערץ.

*

מיט א שענדליכען טוידט איז געפאלען דיין הענקער,
און דיא ירושה צום זאהן,
וואר מארד פיר פרייע קעמפפער און דענקער,
פיר אללע פיינדע פון בלוטיגען טהראן.

*

רוסישע קעמפפער פיר ליעבע און פרייהייט,
ווער האט אין קאמפף פיר זיין פאלק
געצייגט זא פיעל אייזערנעם מוטה, זא פיעל טרייהייט,
ווער וואר זא געקוועלט און פערפאלגט.

*

זייער בלוט ווערט געטרונקען פון יעדען וואמפיר,
מען פערשטיקט זייער ווארט און געשריי,
אין שווארצען קערקער, אין וויסטען סיביר,
געמאטערט, בעגראבען אין שניי...

*

דאך פרייהייט פערניכטען מיט דעם עשאפאט
איז, טיראנען! א ביטערער טעות —
עס קלאפט שוין אין טהיר צום צאר אידיאט
דער בלוטיגער מלאך המות.

*

און ניט עוויג בלייבט רוסלאנד אהן פרייהייט און רעכט,
דיא מענשהייט וועט נאך זעהען
וויא עס בעפרייט זיך דער רוסישער קנעכט,
און דיא פרייע פאהנע וועהען.

*

ברידער און שוועסטער! דעם דיכטערס פערלאנגען,
איז א שעהנער, א בליהענדער מערץ,
אהן בלוטיגען קאמפף, מיט דיא זיסע געזאנגען,
וואס ערפרייען דאס מענשליכע הערץ.

*

א בליהענדער מערץ מיט ליעבע און פריעדען
מיט בלומען און זאננענשיין,
וואו אללע מענשען גליקליך, צופריעדען
א פרייע פאמיליע זיין...

פון היינע.

(פריי בעארבייטעט).

איך געדענק דיא שטונדע זיסע,
וועז דוא ביזט צו מיר געקומען
און האסט אין מיין קליינער תפיסה
מיט געבראכט מאיאווע בלומען.

*

שעהנע, רייצענדע פרינצעסען,
דוא אליין האסט דעם פאעט
אין זיין עלענד ניט פערגעסען
קרוינען מיט א מאי בוקעט.

*

לאנג איז שוין דיין בלום געשטארבען
דאך איהר פארב, איהר רויטעם פארב
האט דיא צייט נאך ניט פערדארבען
און זיא לעבט אויך ווען איך שטארב.

*

דיא בלאסע וואסער ליליע
טרוימט ביי דעם בלויען מעער,
דער מאנד קוקט פון דעם הימעל ארונטער
און קושט איהר פערל־טרעהר.

*

פערשעמט לאזט זיא איהר קעפּזל
אראפּ צום אקעאן,
און ביי איהרע פיס זעהט זיא ליעגען
דעם הימלישען דאן זשואן.

*

ווען איך הייראטה וועל איך שטרעבען,
אז מיין פרוי זאל פּראכטפאל לעבען,
וואס זיא וועט ניט טהאן, ניט זאגען
וועל איך העפליך איבערטראגען.

*

דאך, ווען זיא וועט זיך ערלויבען
מיינע ווערק אמאל ניט לויבען,
מיך ניט קריינען אלס פּאעט
רוף איך תיכף זיא צום גט.

אויפ'ן שלאכט פעלד.

עס שרעקען מיר ניט מיינע טרעהרען און וואונדען
איך שטעה פון קינדהייט אין שטורמווינד,
דאך, שיקזאל, דוא האסט מיך דיא הענד געבונדען,
דוא האסט מיך בערויבט מיין פעדער אצינד.

דוא האסט מיר מיין איינציגע וואפע ענטריסען,
און וויא א פערוואונדעטער זעלנער אין פעלד,
ליעג איך יעצט עלענד, און זעה מיין בלוט פליסען,
שטיל אויף מיין אלטע, צובראכענע שווערד.

איך ליעג און הער, וויא דיא וואפען קלינגען,
עס שוועבען דיא פאהנען אין בלוטיגען דאמפף,
מיין הערץ רייסט זיך, אה! ווער קען מיר צווינגען,
ניט ווארפען זיך אויף דאס ניי אין קאמפף?

אה, ניין! איך מוז זיך ווידער שטעלען
אויף מיין אלטען פאסט און מיט'ן שווערד אין האנד
בעגייסטערען דיא רויטע רעבעלען
צום בלוטיגען קריעג געגען שקלאפען שאנד.

———

דער רויטער זעגעל.

איך זעה א רויטען זעגעל
מיט זילבערנעם שוים בעשפריצט,
ער לויפט צווישען שטורמישע וועללען,
עס קראכט, עס דונערט און בליצט.

אונטער דעם רויטען זעגעל
זעה איך א פראלעטאר,
מיט זיין אייזערנע האנד אויף דעם רודער
שטעהט ער שטאלץ אין געפאהר.

איהם שרעקט ניט דער ווילדער שטורעם,
איהם שרעקט ניט דער פעלזען־שטיין,
ער טרעפט מיט זיין פייל אין דיא ברוזים
וואס קריצען אויף איהם מיט דיא צייהן.

זיין גייסטיגער בליק איז געריכטעט
אויף דעם אינזעל וואס „פרייהייט" הייסט,—
אהין, וואו דער מענש וועט געפינען
זיין גליק, זיין ליעבע, זיין טרייסט.

און ווען טויזענדע פעלזען און שטורמען
בעגעגענען איהם אויף זיין וועג,
מיט זיין ברוסט אויף דעם רויטען זעגעל
וועט ער ערדרייכען דעם ברעג.

ער וועט ערדרייכען דעם אינזעל
פון פרייהייט, פון מענשענגליק,
און אויף'ן בעזיעגטען שטורעם,
ווארפען מיט שטאלץ זיין בליק.

פארווערטס מיין רויטער זעגעל!
דיא ווארהייט איז דיין פאסאזשיר,
פיראטען, שטורמען און פעלזען
אללעס בעזיעגסט דוא מיט איהר.

פארווערטס פראלעטאריער!
דו האסט נאך טויזענדע פריינד,
מיט דיין אייזערנער האנד אויף דעם רודער
וועסט דוא בעזיעגען דיין פיינד.

„איין אלטע געשיכטע".

איך האב זיא בעמערקט ביי א גאז לאנטערן
זיא איז געווען א יאהר זיבעצעהן אלט,
שווארצע אויגען, א שניי־ווייסער שטערן,
צו ווארפענע לאקען, א שלאנקע געשטאלט.

נור איהר טואלעט איז ארעם געוועזען,
און אויף איהר געזיכט, געפארבט וויים און רויט,—
האב איך מיט ביטערען טרויער געלעזען,
קויף מיך! איך הונגער, איך האב ניט קיין ברויט.

עס האבען געראלט פערביי אונז קארעטען
מיט רייכע דאמען, געשיינט האבען זיי
אין זיידענע קליידער, אין טהייערע העטען,
אין פוטער וויים, וויא געפאלענער שניי.

איך האב בעטראכט מיט ברענענדען צארן
דיא רייכע הורען מיט דעם טיטעל „ווייב"
און דיא, וואס איז אויף דער סטריט געפראהרען
געצוואונגען דורך הונגער פערקויפען איהר לייב.

מיין הערץ האט געשטורמט... דאך פלוצלונג אה געטער
וואס זעה איך? דעם אפפער פון הונגער און שאנד
האט א פאליסמאן, א געזעלשאפטס־רעטער
געכאפט... זיא ציטערט אין זיין פרעכער האנד.

זיא בעט זיך ביי איהם, זיא בעגיסט זיך מיט טרעהרען,
זיא פאלט אויף דיא קניע פיר דעם העלד פון „געזעץ".
ער בלייבט קאלט וויא שטיין — דער אונמענש איז גערן
ווען אן ארעמער פיש פאלט אריין אין זיין נעץ.

אט קלינגט שוין און קומט דער שענדליכער וואגען
פיעל נייגעריגע שטעלען זיך אפ...
מען הערט דיא עלענדע וויינען און קלאגען,
מען זעהט, וויא זיא רייסט זיך דיא האר פון קאפ.

און אט איז דער וואגען און מענשען פערשוואונדען...
אן אלטע געשיכטע, אן אלטע, ניט וואהר?
און דאך זיא ערגרייפט מיך מיט ברענענדע וואונדען
און איך וויין וויא א קינד, איך אלטער נאר.

דער אבענד גלאָק.

(פריי נאך נאדסאן).

אה, מוזע, רוף מיך ניט, מיט **דיינע** צויבער פינגער,
וועק ניט דיא סטרונעס פון מיין קראנקעס הערץ!
פער׳משפט איז צום טוידט דיין בלאסער זינגער,
צו ענדע איז דאס ליעד פון קאמפף און שמערץ.

*

זיין וועג איז זעהר שווער, ער האט אויף איהם בעגעגענט
דערנער, שטיינער, פערלײמדונג, הונגער נויט און קעלט —
עס האט געבליצט, געדונערט און גערעגענט
און ער האט אבדאכלאז געוואנדערט אויף דער וועלט.

*

יעצט קלאפט דער טוידט אין זיין לעבענס-קאמער
ער זאגט: צו ענדע איז דיין ארבייטס טאג,
פארלעש דיין פייער, לייג אוועק דיין האמער,
קום! דוא הערסט?... עס קלינגט דער אבענד-גלאק.

*

עס קלינגט דער אבענד-גלאק, יא, איך הער איהם קלינגען
מיין טאדעס אורטהייל הער איך אין זיין קלאנג,
און לעבען ווילט זיך... עס ווילט זיך טרוימען, זינגען,
קעמפפען געגען יעדען שקלאפען-צוואנג...

*

איך וואלט געוואלט, אה, פאלק! דיין רויטען זעגעל
נאך מאכען רויטער מיט מיין הערצענס בלוט...
און, וויא א לייב מיט זיינע שארפע נעגעל,
דיין פיינד בעקעמפפען מיט שטאלצען העלדענמוטה.

*

דאך, וואס נוצען דיא היילינסטע פערלאנגען?
צו ענדע איז מיין לעבענס שטורם־טאג! —
צו ענדע — טרוימען, טרעהרען און געזאנגען,
ער רופט דער טוידט, עס שלאגט דער אבענד־גלאק.

אויגוסט שפיעז.

רוהיג און שטאלץ, וויא דער גרויסער סאקראט
איז ער אויף דעם גאלגאן געשטאנען;
זיין יעדעס ווארט איז געוועז א טהאט,
א טויטשלאג פאר ווילדע טיראנען!

זעלטען האט זיך העלדישער, העכער,
דערהויבען א מענשליכער גייסט!
בלאס זיינען געווארען דיא היינקער־פערברעכער;
ער — אונערשראקען און דרייסט!

פון שרעקליכען גאלגאן וויא פון א טריבונע,
וויא א בעגייסטערטער פראפעט
האט ער מיט דעם פייער דער שטאלצער קאמונע
צו זיינע מערדער גערעדט:

„עס וועט קומען א צייט, ווען פון אונזערע זארגען
„וועט זיך ערהויבען א מעכטיגער קול,
„שטארקער פון דעם, וואס איהר ווילט יעצט ערווארגען,
„מעכטיגער, שלאגענדער טויזענדער מאהל!"

דאס ווארען די לעצטע ווערטער פון שפּיעז...
העדקער, וואס האט איהר דערפון?
האט איהר פערניכטעט דעם גייסטיגען ריעז?
האט איהר פערלאשען די זוהן?

אה, ניין! מארטירער לעבען—און דער זינגער
פיהלט יעצט זיין פרייעס געמיהט:
ער בעריהרט יעצט זיין הארפע מיט הייליגע פינגער,
ער זינגט מיר דאס הייליגע ליעד!

און איך זעה די זוהן ברעכט דורך די טומאנען,
די פינסטערנים געהט צום גרונד,—
דער שקלאף וואכט אויף! ציטערט, טיראנען,
עס שלאגט אייער לעצטע שטונד!

עס קומט דער פרייער ליכטיגער מארגען,
ווען עס וועט זיך ערהויבען א מעכטיגער קול—
שטארקער פון דעם, וואס איהר האט יעצט ערווארגען,
מעכטיגער, שלאגענדער טויזענדער מאל!...

דער „11" אין דער פרעמד.

ווייט האט מיך דער שטורם פערטראגען
פון אייך, מיינע ברידער—וואס וועל איך יעצט טהאן?
מיט וועמען וועל איך דעם „11טען" טראגען
אונזער בלוטיגע טרויער פאהן?

*

איך זעה ארום זיך נור קאלטע געזיכטער,
ברואים, וואס וויסען נור ביזנעס און געלד,
וואס געהען זיי אן דיא שטערען, דיא ליכטער,
וואס האבען בעלייכטעט דיא שקלאפען־וועלט.

*

וואס וויסען זיי פון פרייהייטס מארטירער?
איז דען ניט פריי דאס שווינדעל—ווארט?
וואס הארט דען דיא רויבער, שופטען, פערפיהרער
דאס בלוט פון א פינפפאכען ברודער־מארד?

*

ניט אין א גלענצענדען פרייהייטס טעמפעל
ניט דארט, וואו דאס פאלק ערשיינט אין זיין מאכט,
אין א ארעמען רום, פאר דער צאנקענדער לעמפעל
וועל איך פארברענגען דיא בלוטיגע נאכט.

*

עס וועלען שוועבען פאר מיר דיא געשטאלטען
פון דיא, וואס האבען דעם מוטה געהאט—
זאנענהויך זייער פאהנע צו האלטען,
און שטערבען פיר דאס פראלעטאריאט.

*

און דער דורסט נאך קריעג, און דער גליהענדער פייער
פון ראכע ערוועקט זיך אין מיר אויף דאס ניי,
וואו זייט איהר העלדען? וואו זייט איהר בעפרייער!
וואס לאזט איהר גוועלטיגען דיא טיראניי!

*

שקלאפען־מוזיק און שקלאפען פאראדען
דאס העלפט וויא פאראיאהריגער שניי,
האט איהר פערגעסען דיא שלאכט באריקאדען,
באמבען און שווערדען! דערמאנט זיך אן זיי!

*

דערמאנט זיך אן זיי און וויא מענער, וויא העלדען
הויבט אויף געגען פיינד אייער שווערד און שפיעז,
און לאזען דיא גלאקען קלינגען און מעלדען,
אז פריי איז דער מענש אין זיין פאראדיז.

אנארכיע.

א וועלט אהן הערשער, אהן קייטען, אהן טרעהרען,
א וועלט פון ליעבע און הארמאניע,
וואו איינעמס גליק וועט דעם צווייטענס ניט שטערען,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו קיינער וועט ניט רעגיערען
איבער דעם אנדערנס ארבייט און מיהע,
פריי וועט זיין יעדעס הערץ און געהירען,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו פרייהייט וועט יעדען בעגליקען,
דעם שוואכען און שטארקען, דעם „ער" און „זיא"
דיינס" און „מיינס" וועט קיינעם ניט דריקען,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו ליעבע וועט ניט וויסען
פון שענדליכען האנדעל, ניין, פריי וועט זיא
אויף א ליעבענדע ברוסט איהר גליק געניעסען,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו קירכען און סינאגאגען
וועט מען פערוואנדלען אין שטאהלען פאר פיה,
יעדען גאלגאן און קערקער אויף שטיקלאך צוטראגען,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו דער פרייער גייסט וועט צובּרעכען
דעם פינסטערען טהורעם דער טהעאלאגיע,
פערניכטען דיא קערנער פון אללע פערבּרעכען,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו דער בּיקס, דער הארמאט און קריין,
אללע בּלוטיגע צייכענס דער מאנארכיע
וועלען נור אין מוזיעאום שטיין,—
דאס איז אנארכיע!

א וועלט וואו זאנענ־הויך וועט זיך ערהויבּען
קונסט, וויסענשאפט, אינדוסטריע,
א וועלט פון וויסען—ניט פון גלויבּען,—
דאס איז אנארכיע!

געשעצט וועט זיין יעדעס מענשליכעס וועזען,
וויא דיא גאנצע מענשהייט, הייליג וויא זיא,
פריידהייט וועט אללעס ערקוויקען, ערלעזען,—
דאס איז אנארכיע!

צוויי דיכטער.

(פריי נאך נעקראסאוו).

וויא גליקליך איז דער זיסער דיכטער
וואס האט פיעל האניג, ווייניג גאל,
זיין וועג בעלייכטען ליעבעס־ליכטער,
מען פלעכט איהם קרענצע איבעראל.

ער איז אלזייטיג, מיט פרינציפען
פערבינדט זיך ניט דער פרייער העלד,
און שמייכלענד שטעלט ער אויס דיא ליפען
צו אללע אבגעטער דער וועלט.

מען לויבט זיין גייסט פון אללע זייטען,
דער ארטהאדאקס און ליבעראל—
ער גלייכט מיט קיינעם ניט צו שטרייטען
און זינגט זיך וויא א נאכטיגאל.

זיין יעדעס ווארט, זיין יעדעס שטרעבען
איז פיר דער וועלט א קאמפלימענט,
דיא ברידער דענקען שוין ביין לעבען
איהם צו שטעלען א מאנומענט.

* * *

דאך ביטער, טראגיש איז דער לעבען
פון דעם פאעט, וואס האט זיין הערץ
דיא אונטערדריקטע אבגעגעבען,
און טראגט אין ברוסט א ים פון שמערץ.

ער בליצט און דונערט מיט זיין הארפע,
פיר אללע פיינד פון ארימען פאלק,
דיא ווארהייט נאקעטע און שארפע
וואס ווערט פערלוימדעט און פערפאלגט.

פון פאראזיטען פון דיא רייכע שלאנגען
ער בליצט מיט פלאם, מיט זאנענליכט
און ס'זיננט פיר זיי קיין לויבגעזאנגען,
זיין העלדיש, מעכטיגעס געדיכט.

זיין יעדעס ליעד, זיין יעדער שורה,
איז פול מיט גיפט פיר טיראניי,
ער ווארפט דיא שווינדלער גלייך אין צורה,
דיא ווארהייטס קאכעדיגע בליי.

ער רייסט אראפ אהן פורכט דיא מאסקע
פון יעדען פאלשען היפאקריט,
ער קעמפפט און זוכט ניט קיינעם'ס לאסקע,
ער זוכט קיין שכירות פיר זיין טהאט.

ער טראגט מיט שטאלץ זיין שווערד און פאהנע
ער קוקט ניט לינקס, ער קוקט ניט רעכטס,
ער קוקט נור פארוועדטס צו דער זאהנע
און זיא אליין נור הערט זיין קרעכטץ.

זיין מוזע קען ניט שמייכלען, גלאנצען,
מיט בלוט און גאל איז פול זיין טינט,
אהן פריינד, אין ריינע בלומענקראנצען
שטעהט ער אליין אין שטורם־ווינד.

דיא ווארהייט וועט אם ענדע זיעגען,
דיא פינסטערנים וועט אונטערגעהן—
און ווען ער וועט אין קבר ליעגען
נור דאמאלס וועט דיא וועלט פערשטעהן.

מיט וואס פיר ליעבע, ערנסט, אכטונג
ער האט געדיענט דער פרייהייטס פאהן,
וויא ער האט געליעבט אין זיין פעראכטונג
און וויא פיעל גוטס ער האט געטהאן.

דיא פרייהייטס־געטטין.

יונגע קעמפפער, אין פרייהייטס קריעג,
האלט פעסט דעם באננער דער ווארהייט!
ניט לאזט זיך פערבלענדען פון א לייכטען זיעג,
וואס פיהרט ניט צו ווירקליכע פרייהייט!

*

ניט לאזט זיך נאררען פון קנאק־דראקעטען
דער שמייכלענדער פאליטיק!
ניט פון רייכסטאג קומט דיא פרייהייטס געטטין,
ניט אין שטימקאסטען ליגט אונזער גליק.

*

איהר זעהט אט יענע פינסטערע גריבער
וואו עס הערשט פערצווייפלונג און שמערץ,
וואו אייפעלעך שטארבען אין הונגער־פיבער
אויף דער בלוטענדער מוטער הערץ.

*

וואוהין דיא זון קומט נימאלס אריין
מיט איהרע ליכטיגע שטראהלען,
עס קלינגט קיין מוזיק, עס פינקעלט קיין וויין
אין גאלדענע באקאלען.

*

וואו דער וואס בויט דעם רייכען פאלאסט
פיהרט דורך דיא אייזענבאהנען,
בלוטעט אונטער דעם שווערען לאסט,
פון אויסבייטער און טיראנען.

*

וואו קיינער האלט ניט קיין גלענצענדע רעדעס
פון פערשימעלטע פאליטיק,
וואו דיא נאסע וועגט זיינען דיא עדות—
פון א ביטערען לעבענסקריעג.

*

וואו אויגען זיינען אין טרעהרען פערשוואומען,
און מיט בלוט איז בעפלעקט דיא ערד —
אט פון דארט וועט דיא פרייהייטס געטטין קומען,
מיט איהר הייליגען פלאמענדען שווערד.

*

זיא וועט קומען אויף דעם געשריי פון קרבנות,
דער בלוטיגער טיראניי.
זיא וועט קומען געפאלגט פון יונגע אלמנות
און יתומים דער שקלאפעריי.

*

זיא וועט קומען צו רעטען דיא עלענדע, שוואכע
פון דעם אויסבייטערס אייזערנע רוט!
זיא וועט קומען נעהמען גערעכטיגע ראכע
פיר יעדען טראפען ארבייטער בלוט.

*

זיא וועט פעראייניגען אללע נאציאנען
מיט איהר זיסען, היילינגען קוש,
אויף דיא צושמעטערטע קייטען און טהראנען,
וועט רוהען איהר אייזערנע פוס.

* * *

און איך שווער, זיא וועט אויף עוויג בעגראבען,
דיא פערפעסטעטע קירכע און שטאאט,
און נור ד א ן וועסטוווירקליכע פרייהייט האבען,
פערשקלאפטער פראלעטאריאט!

דער וואמפּיר

און דיא קנעכט.

קוקט איהם נור אן, דעם פּעטען, דעם ברייטען,
וואמפּיר פון מענשען בלוט!
וואס שמידט זיינע ברידער דיא הענד און קייטען
אום צו **רייטען** אויף זיי גוט!

*

זעהט וויא ער זיצט מיט א זיסען שמייכעל
און קלערט זיך: „איך הער אייך אין טראק!
זא לאנג, וויא דאס פאלק האט ניט קיין שׂכל
לעב איך א **גוטען** טאג״!—

*

זא לאנג איהר זייט פערד, וועל איך אויף אייך רייטען
און שינדען דיא הויט פון אייך פריי!
און ווענט איהר אנפאנגען בריקעווען, שטרייטען,
דאן רופ איך דיא פּאליציי!

*

וואס שרעקט מיך אייער יוניאן—מלחמה?
אם ענדע בלייב איך דאך באס!
נאראנים! איהר נעהמט פון אונז נקמה?
מיט וואס?... מיט א שנעל אין נאז?—

*

פאר איינס נור ציטערען מיר, וויא פאר פייער:
דאס איז,—פאר דיא אנארכיסטען!
ביי זיי איז דאך גאר דער לעבען ניט טהייער,
אבי נור אונז צו פארוויסטען!

*

לעז א מאל זייערע א בלאט,
איהר ווייסט, וואס זיי זאגען דעם עולם?
„ווילט איהר זיין פריי, דאן שיקט אוועק באלד
אללע רויבערס אויפ'ן בית עולם!"

*

וואלטען זיי נור גערעדט... אבער ליידער
קענען זיי אויך אמאל טהאן,—
זיי גיבען א מאל א באמבע א שליידער,
אז עס ציטערט מיין שקלאפען טהראן!

*

מיר האבען שוין מיליאנען פארלארען
אום זיי צו מאכען א ביסעלע קאלט...
אבער היינגט מען פינף, ווערען געבארען
טויזענדע אנדערע באלד!

*

איך פיהל, אז עס קומען שלעכטע צייטען!
איך וועל ניט קענען מעהר
פרעסען און זויפען, און רוהיג זיך רייטען
אויף טויזענדע קנעכט וויא א הערר!

*

נור זא לאנג וויא דאס פאלק האט נאך קיין שכל
צו פאדערען מענשענרעכט,
„קען איך מיר רוהיג מיט א זיסען שמייכעל
רייטען אויף דומע קנעכט".—

*

און דיא קנעכט? זיי פיהלען, אז א שווערע מאסע
דריקט זיי און שלעפט צו דער ערד,
עס גיסט זיך שוויים פון דיא פנימ'ער בלאסע,—
זיי קרעכצען און... שלעפען וויא פערד!

*

זיי פאנגען אן אמאל בריקעווען, שרייען,
זיי ווילען מעהר האבער און גראז...
און וויא מען גיט זיי א ביסעל צו קייען,
לעקען זיי ווידער דעם באס.—

*

עס גיבט אויך אזוינע, וואס בייסען דיא לייצעס
און פיהלען א פרייעס געמיטה,
און ווילען ניט טראגען אויף זייערע פלייצעס
יעדען רויבער און פאראזיט.—

*

דיעזע בילדען יעצט מעכטיגע רייהען
פון קעמפפער פיר פרייהייט און רעכט —
און דיא צייט איז ניט ווייט, ווען זיי וועלען בעפרייען
דיא ליידענדע שמאכטענדע קנעכט!

*

דיא צייט איז ניט ווייט, ווען מיר וועלען ניט וויסען
פון קייטען, פון טרעהרען, פון נויטה,
און יעדער מענשענקינד וועט געניסען
פרייהייט, ליעבע און פרייד!

*

דאך ברידער, זא לאנג איהר זייט נאך שקלאפען,
פערגעסט ניט אייער פפליכט!
און גרייפט צו דיא הייליגע מעכטיגע וואפען,
וואס פיהרען צו פרייהייט, צור ליכט!

IN MEMORIAM.

צום אנדענקען, ק. גאללאפ'ס.

מיר האבען זיך ניעמאלס פערזענליך געקענט,
דאך האב איך געשפירט אין זיין ווארט און זיין לעהרע,
א הייליגען פייער, וואס האט העלל געברענט—
מיט האס און מיט ליעבע, מיט שטאלץ און מיט עהרע.

ער איז ניט געוועזען קיין „מגיד", קיין „שרייער",
ער האט ניט געפעדעלט מיט זיין אידעאל,
ער וואר פיר דאס פאלק אן ארבייטער טרייער,
אין דער שקלאפענאכט א פארווארפענער שטראהל!

א הייליגטהום וואר פיר איהם דיא אידעע,
ער האט ביז זיין לעצטען אויגענבליק—
איהר טהראן ניט בעשימפפט מיט א „גראבער מטבעה",
איהר פאהן ניט בעשמוצט מיט פאליטיק!

וויא א בלום וואס האט נאך ניט צו לאזען
דיא יונגע קנאספען, דיא ראזאווע קוויט,
האט ער דיא ליידענדע וועלט פארלאזען
רייך—מיט שמערצען, ארעם—מיט פרייד!

קיין מאנומענט וועט זיין קבר ניט קריינען,
דאך אויף ביידע ברעגען פון אקעאן—
וועט איהם מיט הייליגע טרעהרען בעוויינען
דער שקלאף, דער אידישער ארבייטס מאן!

1891

דער אלטער יאהר איז געשטארבען,
דאך איז דען ניט אלץ איינס,
ווען 90 האט זיך ערווארבען
א שפאגעל נייע איינס?

א נייעס יאהר איז געבארען,
דאך לעבט נאך דיא אלטע נויטה,
און לייכטער איז ניט געווארען
מיין אלטער שקלאפענקייט.

נור ווארף איך צוריק מיינע בליקען
אויפ'ן דורכגעגאנגענעם וועג,
זעה איך יעצט נייע בריקען
צו אונזערען הייליגען צוועק.

עס וואקסען איממער דיא רייהען
פון קעמפפער פיר פרייהייט און רעכט,
וואס האבען געשווארען צו בעפרייען
דיא ארעמע עלענדע קנעכט.

אלץ העכער הייבט זיך די פאהנע,
עס בליצט דער פרייהייט שווערד,
און העלער לייכט די זאננע
אויף אונזער פינסטערע ערד.

* * *

און יעדער מארגענשטערען
ברייננט נעהנטער די צייט,
ווען אונזער ערד וועט ווערען
פון טיראניי בעפרייט.

דער שוויין און דער נאכטיגאל.

(א פאבעל).

א מאל איז א גרויסער, פעטער שוויין
אין א בלומען גארטען אריין.
דיא בלומען און פפלאנצען, מיט וועלכע עס וואר
דער בליהענדער גארטען בעפוצט,
האט דער חזיר, דער גראבער נארר,
מיט זיינע לאפעס פערשמוצט.

אין יענער מינוט איז דורך געפלויגען
א נאכטיגאל דורכ'ן גארטען
און דעם שוויין, אויסגעצייגען,
האט זיא דערזעהן דארטען.

— חזיר! וויא קומסטו אין גארטען אריין?
פרעגט ער דער גראבער שוויין.
דער שוויין ענטפערט: — כרוק! כרוק!
וויא איך זעה, ביסטו, נאכטיגאל, ניט קלוג.
איך חזיר בין אהער געקומען
אום צו צייגען דיא שטאלצע בלומען,
וויא אזוי איך קען זיי בעשמוצען.—

אבער חזיר, וואס וועט דיר נוצען?
— נארעלע, ענטפערט דער גראבער שוויין,
וויא איך זעה, קענסטו קיין ריכטער ניט זיין:
דוא ווייסט ניט, אז בלומען און זאנענשיין
זיינען פערהאסט פון יעדען שוויין.—

ווארט אוים אביסעלע, נאכטיגאל,
וועסטו זעהן וויא פון איבעראל,
פון אללע אונזערע פעראיינען,
וועלען ערשיינען
דיא גרעסטע שווינען
און וועלען א גרויסען דאנק מיר זאגען
פיר מיין חזירשען טאנץ
און אללע חזירים וועלען מיר טראגען
אלם זייער ליעבסטען קראנץ!—

איך בעדויערע דיך, דוא נארישע חיה,
ענטפערט דיא נאכטיגאל דיא פרייע,
ווען דוא וואלסט קיין שוויין ניט געווארען,
וואלסטו ניט געשמוצט דיא בלום און פפלאנץ,
דוא וואלסט פערשטאנען אין דיינע יאהרען,
אז בעסער צו זיין צווישען בלומען א דארן,
אלם צווישען חזירים א קראנץ.—

דער פערוואונדעטער אדלער.

צווישען בערג פארשנייטע,
אויף א פעלזען שטיין
זיצט א יונגער אדלער
עלענד קראנק, אליין!

און ער טרוימט: וויא גערן
מיט וואס פאר א פרייד
וואלט איך יעצט דיא פליגעל
אין דער לופט צושפרייט!

מיט דיא שטאלצע וואלקען,
מיט דיא שטערן גלייך
וואלט איך פריי אומשוועבען
אין דעם הימעל־רייך.

און דיא זון, דיא העלע
אין דעם בלויען רוים
וואלט איך האלדזען, קושען,
וויא אין א זיסען טרוים.

צו דיא ווילדע שטורמען
האָב איך אימער לוסט
שטאָלץ אנטקעגען פליהען
מיט מיין אדלער ברוסט.

אויבען בליצט און דונערט
אונטען רוישט דער מעער,
דען פיר פרייע פליגעל
איז דער וועג ניט שווער!

דורך דיא שטורם וואלקען,
בליץ און דאנערקראַך
טראגט זיך דורך דער אדלער
מיט א שטאלצען לאַך.

דאָך עס איז פארשוואונדען
יענע צייט... און יעצט
צווישען בערג פארשנייטע
זיץ איך קראנק פערלעצט...

מיט אן אומעט קוק איך
צו דער זון ארוף,
דאָך דיא קראנקע פליגעל
הייבען ניט דעם גוף.

איך צאפּעל זיך, איך רייס זיך...
איך שריי, איך פלוך... איך וויין...
ביז איך בלייב אין אונמאכט
ליעגען אויף מיין שטיין!

אך! ווער קען מיר זאגען,
אויב איך וועל אמאל
ווידער פריי ארומשוועבען
איבער בערג און טהאל!

טראגען זיך דורך שטורם
שטאלץ צום זאנענשיין,
צווישען פרייע אדלער
א פרייער אדלער זיין!

. . . .

קיינער גיט קיין ענטפער...
איינגעהילט אין שניי
שלאפען דיא געבירגע,
מיין שמערץ—וואס קימערט זיי?

וואו זייט איהר ברידער—אדלער?
דיא וואלקען זיינען שווארץ...
און אך, וויא ווילד עס רייסט זיך
צו אייך מיין קראנקע הארץ!

1789

1.

איך ליעב דיך, פראנקרייך! איך ליעב דיך, פאריז!
איך ליעב דיך, בעגייסטערטער, קעמפפענדער ריעז
מיט דיין רויטען פאנצער און שארפען שפיעז,
איך ליעב דיך פאלקס־בעפרייער!

2.

איך ליעב דיין העלד, דעם גרויסען מאראט,
דעם אונערשראקענעם פרייהייטס סאלדאט,
זיין יעדעס ווארט איז א העלדענטהאט,
זיין יעדער שריט איז פייער!

3.

פון יאהרהונדערט צו יאהרהונדערט
הער איך, וויא עס קלינגט און דונערט,
פון דער גאנצער וועלט בעוואונדערט,
פראנקרייך, דיין שטורם גלאק.

4.

עס קלינגט, עס רופט אויף אללע שפראכען
צו יעדען פערוואגעלטען, ארעמען, שוואכען:
—„ליידענדער קנעכט, שוין צייט צו ערוואכען,
עס דעמערט דער פרייהייטס־טאג!“

5.

„טוה אן דיין פאנצער, הויב אויף דיין פאהן!
פערניכטע דעם קעניג, צושמעטער דעם טהראן!
זיעגען מוז דיא רעוואלוציאן!
ארבייטער־פאלק, צו דיא וואפפען!"

6.

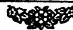
„מיר ווילען ניט קענען קיין אויטאריטען,
וואס רויבען אונז, מארדען אונז, דריקען און טרעטען,
מיר ווילען קיין גאט און קיין טייוועל ניט בעטען,
מיר ווילען ניט מעהר זיין קיין שקלאפען!"

7.

„מיר ווילען זיין, וויא דיא אדלער פריי!
מיר ווילען געניסען דעם לעבענס מאי!
ציטער, דוא בלוטיגע טיראניי:
עס קומט דער ראכע טאג!"

8.

זא הער איך, וויא עס קלינגט און דונערט
פון יאהרהונדערט צו יאהרהונדערט,
פון דער גאנצער וועלט בעוואונדערט,
פרייהייט, דיין שטורמגלאק!

א וויסענשאפטליכער מארד.

דיא מענשען זיינען וואונדערבאר,
פון געטטער שטעהען זיי העכער,
זיי האבען מיטלייד יעצט זאגאר
מיט מערדער און פערברעכער.

*

מען פלעגט ביז יעצט פערברעכער טוידטען
דורך פולווער, שטריק און שווערד,
מען פלעגט זיי מאטערען אין קייטען
אין א פינסטערען געצעלט.

*

דאך יעצט טהוט וויסענשאפט פערברייטען
ליכט, הומאניטעט,
מיר וועלען יעצט גאנץ עדעל טוידטען
דורך עלעקטריציטעט.

*

דאס הייסט א וועלט פון לעהרנער, דענקער,
ניט אינקוויזיטארען,
א ניין! ביי אונז זינד אויך דיא הענקער
וואהרע פראפעסארען.

*

אט האב איך יעצט אין בלאט געלעזען,
מען האט „עלעקטריזירט"
א מאן, וואס איז זא ווילד געוועזען
זא אונציוויליזירט.—

*

אום מיט א האק זיין פרוי צו מארדען,
און אט האבען דערפאר —
ריכטער וויסענשאפטליכע לארדען
ערמארדעט דיעזען נאר.

*

דאך וויא ערמארדעט, וויסענשאפטליך,
אנשטענדיג, סאליד,
ניט היטציג און ניט ליידענשאפטליך,
קאלטבלוטיג, טריט ביי טריט.

*

זיי האבען געמאכט א קליינעם טעות,
און דאך גערעכענט גוט,
ער האט פערזאמט דער מלאך המות
אויף עטליכע מינוט.

*

זיי האבען שוין דעם ארימען קרבן
פון „טוידטען טשער" בעפרייט,
און ער... ער איז נאך ניט געשטארבען...
ער צאפּעלט זיך... ער שרייט.

*

דאס האט ער׳שטוינט די פּראפעסארען,
די הענקער אין די „פרעק",
זיי זיינען פלוצלונג בלאס געווארען,
גע׳חלשט דארט פון שרעק.

*

„ער לעבט! ער לעבט! אה, שלעפּט איהם ווייטער
צו דעם טוידטען טשער!"
זא האט געשריען א געשייטער,
וויסענשאפטליכער הערר.

*

די פּראפעסארען שטעהען אונשולדיג...
ער לעבט נאך... ער איז היים,
עס פליהען פונקען... פּלאצען גליעדער,
עס ברענט אויף איהם דאס פלייש.

*

די פּראָפעסאָרען שטעהען אונשולדיג...
מיט וואַטשעס אין דיא הענד,
און ערוואַרטען אונגעדולדיג
דעם אונגליקליכען׳ס ענד.

*

דאַן וועט מען איהם אנאַטאָמירען,
אום וויסען, וויא פיעל צייט
עס נעהמט מיט דעם עלעקטריזירען
ערמאָרדען אָרעמע לייט.

*

וואָס זיינען ביי דיא רייכע לאָרדען
אונוויסענהייט און נויטה, —
געטריבען צו רויבען און מאָרדען
פיר דאָס שטיקעל ברויט.

*

דאָס הייסט פּראָגרעס!...

יציאת מצרים:

אין דעם לאנד דער פּיראמידען
וואר א קעניג בּייז און שלעכט,
און עס וואר אללע אידען
זיינע דינער, זיינע קנעכט.

שווער האט זיי געפּלאגט דער קעניג,
ליידען האט דאס פאלק געמוזט,
ווייל עס האט פערשטאנען ווייניג—
ווייניג מוטה וואר אין זיין בּרוסט.

קנעטען ליים און שלעפּען ציגעל,
בּויען שלעסער הויך און רייך—
בּיז דעם קבר פון זיין וויגעל
וואר דער קנעכט צו הונדע גלייך.

קינדער האט מען דאן פערמויערט,
ווען א ציגעל האט געפעהלט,—
און ווער וויים, וויא לאנג עס דויערט
דיעזע וויסטע שקלאפען וועלט.

ווען אין לאנד דער פּיראמידען
זאל ניט זיין א שטארקער העלד,
וועלכער האט געקעמפּפט פיר אידען
מיט זיין חכמה און זיין שווערד.

און אויך דיעזער העלד ווער איינער
פון דיא פרייע מענשען־דענקער,
וואס דיא וועלט פארווארפט מיט שטיינער
אדער גיט זיי אָב צו הענקער —

יאגט און קוועלט זיי, ווייל זיי טהוען
פיר דיא מענשהייט גרויסע טובות,
און ווען זיי אין קבר רוהען,
שטעלט דיא וועלט פיר זיי מצבות.

דיעזער העלד האט אויך פערשטאנען,
אז דאס פאלק וועט לעבען שלעכט,
ביז עס הערשען נאך טיראנען,
ביז עס גיבט נאך הערר און קנעכט.

דאס דער מענש איז אונצופריעדען,
ווייל ער שלעפּט דיא קייטען נאך,—
און ער האט בעפרייט דיא אידען
פון דעם וויסטען שקלאפען יאך.

צו א לאנד פון זיסע פרייהייט
האט ער דאן זיין פאלק געבראכט,
ביז זיין לעצטען טאג מיט טרייהייט
זיין געליעבטעס פאלק בעוואכט.

און עס זינד פאראיבער, ברידער,
מיליאנען טעג און נעכט.
און יעצט, אידען, זייט איהר ווידער
פרעה'ס דיענער, פרעה'ס קנעכט.

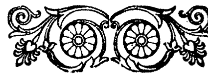
פאלק! ווער וועט דיך יעצט בעפרייען,
וואו איז ער, דיין בראווער העלד?
אויף דיין וויינען, אויף דיין שרייען,
ווער וועט ציהען יעצט זיין שווערד?

ווער וועט יעצט דיין ים צושפאלטען
פול מיט טרעהרען, בלוט און שמערצען,
און פון שטורם דיך בעהאלטען
אין דעם הימעל פון זיין הערצען?

ווען דוא ווילסט קיין קייטען טראגען,
פאלק, זיי זעלבסט דיין פרייער העלד!
נים נור מענשען, שטיינער קלאגען
אין דער וויסטער שקלאפען וועלט.

אללע שקלאפען זינד יעצט ברידער—
רייכט זיך ברידערליך די־א הענד,
שטירצט די־א ווילדע פרעה'ס ניעדער
און פון קנעכטשאפט מאכט איין ענד !

דאן א פסח גאר א נייער
קומט מיט פרייהייט, מיט ערפאלג,
און זיין אנדענק וועט זיין טהייער,
ווייל דער העלד וואר זעלבסט דאס פאלק.

דיא צוויי־פיסיגע חיה.

זאגט מיר וואו בין איך, איך זעה ניט קיין מענשען,
צוויי־פיסיגע חיה'לעך לויפען ארום...
ניטא וואס צו ליעבען, ניטא וואס צו בענשען,
דיא וועלט איז זא העסליך, דיא וועלט איז זא דום.

*

קוק, וויא מען רויבט דיינע שוועסטער און ברידער,
קוק, וויא מען טרייבט זיי צו זעלבסטמארד און מארד,
מען צאפט זיי דאס בלוט, מען האקט זיי דיא גלידער—
קוק, שלינג דיא טרעהרען... און זאג ניט קייןווארט.

*

און זאגסטו א ווארט, ווילסט זיין א גוטער,
פערטהיידיגען דעם שוואכען אין קריעג,
דאן זאג „גוד באי" צו דיין אלטינקער מוטער,
צו דיין פרוי און קינד... דוא קומסט ניט צוריק.

*

דוא קומסט ניט צוריק, אויף דיר ווארט שוין דער הענקער
צו פיהרען דיך אויפ'ן טוידטען בריק,
דער לארבער־קראנץ פון א פרייען דיינקער,
אין אונזער יאהרהונדערט איז—קייטען און שטריק.

*

מענש! דוא שטאלצע צוויי־פיסיגע חיה!
מיט וואס נעהמסטו זיך איבער? ערקלעהר נור דאס מיר!
א יעדע פיצינקע פייגעלע פרייע,
האט דאך מעהר יושר און ליעבע פאר דיר.

*

קוק וויא פריי זיא בויט זיך איהר נעסט,
ערנערט זיך פריי מיט איהר אייגענער קראפט,
האט נאהרונג א אבדאך אין שטורם, אין פרעסט,
און איז ביי קיינעם ניט פערשקלאפט.

*

זיא בעגעגענט דיא זוהן מיט א זיסען געזאנג,
שעפט פרישע לופט, שוועבט אין דער פרייע,
און ווייס גאר ניט וויא אונגליקליך, קראנק
איז דארט אויף דער ערד דיא צוויי־פיסיגע חיה.

*

זיא ווייס ניט פון בלוטיגע מארד־קאנאנען,
זיא ווייס ניט פון קייטען, גאלגאן, אסטראג,
פון דיא פערפעסטעטע קירכען און טהראנען,
וואס מאכען נאכט פון דעם ליכטיגען טאג.

*

זיא ווייסט גאר ניט, אז מיר מענשען האבען
א ציוויליזאציאן, וואונדערבאר,
זיא קען טויזענדער מענשען בעגראבען,
און דערביי ניט געבען זיך א קרים זיך זאגאר.

*

זיא האט אויף יעדען טריט עשאפאטען,
א אפענעם און געהיימען טיראן —
דא ערמארדעט מען אונז דורך עלעקטרישע דראטען,
דארט צורייסט אויף שטיקער דער אייזענבאהן.

*

דא פערשיט מען אונז אין א קוילען־מינע,
דאס פאלט מען פון עלעווייטער אראפ,
אין דער פרייער ציוויליזירטער מדינה
הייננט אויף א האאר אונזער ארעמער קאפ.

*

ענטוויקלונג, פראגרעס! — דאך, פייגעלע זיסע,
וויא איך זעה איז דיר אונבעקאנט אונזער וועלט,
דוא וויכסט דיא ערד וויא דיא פינסטערע תפיסה,
וואו דיא זוהן איז מיט אייזערנע וועגט פערשטעלט.

*

אך, איך בין דיר מקנא, פייגעלע פרייע,
זינג הויך! און זיי צופריעדען דערפון,
וואס דוא ביזט קיין בייזע צוויי־פיסיגע חיה,
וואס שענדעט דיא פרייהייט, וואס שפייט אויף דער זוהן.

*

זינג הויך! און מיט דיינע פרייע ליעדער
דערמאן דעם מענשען אז אויך ער קען זיין פריי,
ערוועק־ערוועק מיינע ליידענדע ברידער
פון דעם ביטערען שלאף דער שקלאפעריי.

*

פליה, פייגעלע הויך! און מיט דיא פרייע פליגעל,
קלאפּ אן אין דעם פענסטער׳ל פון „דשוליעט״,
וואו עס שמאכטען מענשען אונטער שלאס און ריגעל,
דערפאר, ווייל זיי האבּען פיר פרייהייט גערעדט.

*

גיבּ זיי אפּ א גרוס פון א עלענדען זינגער,
וואס דיינקט פון זיי אימער מיט טרעהרען און שמערץ —
פילייכט וועט זיי ווערען א בּיסעלע גרינגער,
ווען זיי הערען א ווארט פון א פרייעס הערץ.

דיא געפאלענע.

וואס קוקט איהר אויף מיר מיט פעראכטונג?
וואס ווארפט איהר שטיינער אויף מיר?
איהר זאגט, איך פערקויף מיין עהרע —
האנדעלט איהר זעלבסט ניט מיט איהר?

*

איהר זעהט דיעזע „פיינע״ פרויען,
נעקליידעט אין גאלד און אין זייד,
פערקויפען זיי זיך ניט גאנץ אפען,
צו רייכע אנשטענדיגע לייט?

*

נור איך פערקויף זיך אין ארמוטה,
אין הונגער, דערפאר ווייל איך מוז, —
און זיי פערקויפען דיא עהרע,
אין רייכטהום — פאר איבערפלוס.

*

איהר זאגט, זיי האבען געהייראט...
ווייסט איהר, וואס דאס בעטיידט?...
פיעלע הייראטהען... דאך ליעבען —
ווער ליעבט דאס אין אונזער צייט?!

*

מען הייראטה פאר געלד, פאר רייכטהום,
פאר א טיטול פון א גראף,
מען הייראטה צו האבען א קעכין,
מען הייראטה צו האבען א שקלאף...

*

דאס הייראטהען איז יעצט א שווינדעל,
אויפ'ן שמוציגען לעבענס מארק,
א מאסקע פיר ווילדע אינסטיקטען,
פיר הייליגע ליעבע א זארג.

*

קען א חופה אדער א קלויסטער
מאכען הייליג פראסטיטוציאן?
א פראסטיטוטקע ווערען א געטין,
צי זיא א קארטע האט, צי א טראהן?

*

אויב ניט, ווארום פיר דיא רייכע,
נעהמט איהר דיא הוט אראפ —
און פון אונז — עלענדע אפפער —
מיט פעראכטונג קעהרט איהר זיך אפ.

*

און איהר שרייבער, פראפעסארען,
פריידיגער פון מאראל,
פערקויפט איהר ניט אייער עהרע
פיר דעם גאלדענעם מעטאל.

*

פריידיגט איהר דען דיא װארהייט?
דאס, זאגט איהר, װערט ניט בעצאהלט,
נור שמוציגע ליגען, נור פאלשקייט —
ברייגנט אייך קאמפארט יעצט און געלד.

*

זייט איהר דען ניט פראסטיטוקעס
מיט געפאלענע פרויען צו גלייך?!
נור מיר זיינען ארעם און עלענד —
און איהר זייט שטאלץ און רייך.

*

מיר פערקויפען זיך אין דער דונקעל
איהר—אין ליכטיגען פארלאמענט,
אונז בעגראבט מען מיט פלוך, מיט שאנדע,
אייך שטעלט מען א מאנומענט.

*

און װער האט אונז געמאכט װאס מיר זיינען —
היימלאז, פערלאזען, געמיין?
װער האט גערויבט אונזער אונשולד,
אונזער יוגענד—אויב ניט איהר אליין?!

*

פון קלייסטערס, טעמפעלס, טריבונעס,
װאו „מאראל" פריידיגט איהר נור,
קומט איהר צו אונז בעשימפפען
זיטליכקייט, עהרע, נאטור.

*

איהרווארפט אונז ארוים אין דיא גאסען,
און ווען מיר בלוטען אין הונגער און שאנד,
שרייבט געגען אונז געזעצען
אייער מערדערישע האנד.

* * *

וואס קוקט איהר אויף מיר מיט פעראכטונג?
נעמט צוריק אייער שמוציגען שטיין,
ווער האט אונז געמאכט וואס מיר זיינען?
ווער? אויב ניט איהר אליין!

עס טאגט!

(א קאמפף ליעד געזונגען מיט דעם מאטיוו פון דער רוסישער פאָלקסליעד „פאָיעכאל קאזאק מאָלאָדאָי נא טשוזבינו").

ארבייטער, ברידער, איהר הערט וויא עס דונערט?
איהר הערט וויא עס ברומט, וויא עס קראכט?—
שמשון הגבור פון אונזער יאהרהונדערט
האט פון זיין שלאף ערוואכט.

דער שקלאף האט ערוואכט פון זיין פינסטערען דרימעל,
ער גרייפט יעצט צום פאנצער און שווערד,
ער וויל ניט מעהר וויסען פון גאט אויפ'ן הימעל,
ער וויל ניט קיין הארר אויף דער ערד.

איהם שרעקט ניט מעהר איבער דיא פאהנע, דיא רויטע,
ער וויים, אז מיר ווערען פערפאלגט
דערפאר, ווייל מיר ווילען צוברעכען דיא קייטען,
דיא קייטען פון ארעמען פאלק.

ער הערט מיט בעגייסטערונג דיא הייליגע לעהרע
פון פרייהייט, פון מענשליכע רעכט;
ער ווייס, אז צו קעמפפען פיר איהר איז אן עהרע,
א שאנדע — צו בלייבען א קנעכט.

אה, ברידער, זייט מונטער! עס הויבט אן צו טאגען,
ניט ווייט איז דיא ליכטיגע זוהן —
מיר זעהען שוין טויזענדע, טויזענדע טראגען
מיט שטאלץ אונזער בלוטרויטע פאהן.

נור לומפען, נור טרוסען אין אונזערע צייטען,
וואס בייטען אידעען וויא שיך,
קענען יעצט בלייבען שטעהן פון דער וועטען,
פערזומפפט אין דעם אייגענעם „איך“.

אבער דער מענש, אין וועלכען עס פלאקערט
דער פרייהייטס הייליגער שטראהל,—
דער קען יעצט ניט רוהען, ער ארבייט, ער אקערט,
ער בלוטעט — פיר זיין אידעאל.

אויף צו דער ארבייט, איהר מענער, קאמעראדען,
ווארהייט מוז האבען איהר זיעג,
דיא הערצער בעגייסטערט, דיא ביקסען געלאדען:
ארבייטער, פארווערטס צום קריעג!!

צו דיא פערטהיידיגער פון פינסטערנים.

וואס ליארמט איהר, ארטהאדאקסען?
ווילט איהר אז דאס יודענטום
זאל נור בעשטעהן פון אקסען,
וויא איהר אונוויסענד און דום?!

*

איהר ווילט מיר זאלען זיך בוקען,
צו אייער פינסטערען גאט,
און ביינען דעם קאפ און רוקען
פיר יעדען פרומען אידיאט.

*

איהר ווילט מיר זאלען אנטלויפען
וויא איהר פון ליכט און פערשטאנד,
פיר א סענט לייב און זעעלע פערקויפען,
אבי זיצען אין מזרח וואנד.

*

יעדע צייט האט איהר נייע תורה —
אונזער תורה איז פרייהייט און רעכט:
און ביי אונז איז דיא גרעסטע עבירה
צו זיין א געהארכזאמער קנעכט.

*

מיר האבען אויך נייע פראפעטען —
בערנע, לאסאל, קארל מארקס
זיי וועלען פון גלות אונז רעטען,
ניט מיט פאסטען און הייליגען וואקס.

*

זיי זאגען: איזראעליטען,
אייער לײדען וועט נעהמען א ענד,
ווען טיראנען און יעזואיטען
וועלען פאלען פון שקלאפענהענד.

*

ווען פרייהייט וועט צוגיעסען
איהר הייליגעס ליכט אומעטום,
נור דאן וועט פון צרות ניט וויסען
דאס ליידענדע יודענטהום.

*

זיי רופען אונז אין דיא רייהען
פון דיא אלטוועלטליכע קנעכט,
וואס קעמפפען דיא וועלט צו בעפרייען
און געבען איהר מענשענרעכט.

*

וואס ווילען, אז אללע נאציאנען
זאלען איין פאמיליע זיין,
לעבען אהן קייטען, אהן טהראנען,
אין ליעבע, אין זאנענשיין.

*

דיא מענשהייט זאל ניט וויסען
פון קיין אונטערשיעד,
א יעדער זאל פרייהייט געניעסען
סיי טערק, סיי קריסט, סיי איד.

*

א יעדער זאל מענשליך לעבען
און וויסען וואס לעבען בעטיידט,
און ווער וויא דער איד דארף שטרעבען
צו דיעזער הייליגער צייט?!

*

ווער האט אזוי ביטער געליטען
וויא ער פון טיראנײ?!
פון דיא געקרוינטע באנדיטען
און פינסטערע שקלאפערײ.

*

גענוג זיך בוקען צו געטער,
צו פאפען, געלדזעק און טראחן!
איד! דיין איינציגע רעטונג
איז דיא גרויסע רעוואלוציאן!

*

צו איהר, איזראעליטען!
פארווערטס, מיט האפנונג און מוטה!
גענוג האבען פאראזיטען
געטרונקען אייער בלוט.

*

יעדע צייט האט איהר נייע תורה –
אונזער תורה איז פרייהייט און רעכט:
און, ברודער, דיא גרעסטע עבירה
איז צו זיין געהארכזאמע קנעכט.

צום געבורטסטאג.

פארביי איז א יאהר, זייט דוא ביזט געבארען,
בעגריסט האט מיין מוזע דיין ערשטען שטראהל
און האט דיך מיט ארבייטער טרעהרען בעשווארען
צו געהן אונערשראקען צו דיין אידעאל.

איך שמייכעל דיך ניט, פרייע ארבייטער שטימע,
שווער וואר דיין קאמפף, ניט גרויס דיין ערפאלג,
דיך האבען פערלוימדעט דיינע פיינד, די שלימע,
דיא ווארהייט ערשרעקט דאס אונוויסענדע פאלק.

ווען דוא וואלסט רעפארמעלעך זיסע געפרעדיגט,
ווען דוא וואלסט דער מאסע געשמייכעלט, געלעקט,
איהר יעדען אונוויסענדען שריט פערטהיידיגט,—
דאן וואלט זיא מיט קראנצען דיין הויפט בעדעקט.

דאך שענדליך זיינען דיא בלומענקראנצען,
מיט וועלכע מען ווערט פון דומהייט געקריינט,
פאר חנפ'ענען, פאר פאליטישען טאנצען,
פאר זאגען ניט דאס, וואס מיר האבען געדענקט.—

ניין! בעסער געקרוינט זיין מיט גיפטיגע דערנער,
דערפאר, ווייל דיא ווארהייט אליין איז אונז ליעב,
דערפאר, ווייל מיר האבען וויא טרייע זעלנער
אין שלאכטפעלד, פערטהיידיגט אונזער פרינציפ.

בעסער שטיינער, וויא מאנומענטען,
בעסער אין קערקער, וויא אין פארלאמענט,
בעסער קללות, וויא קאמפלימענטען
דערפאר, וואס מיר האלטען אין פאקעטס דיא הענד.

שווער איז דיין קאמפף! דיא שטורמישע וועללען
ברעכען דיא שיף. עס דונערט און בליצט,
דיא יונגע טאטראזען דיא רויטע רעבעלען,
קעמפפען מיט טרעהרען פון שטורם בעשפריצט.

ווען איינער פערמאטערט פאלט ביי דעם רודער,
שטעלט זיך א צווייטער באלד אויף זיין פאסט.—
א חמארע! א ברודער דערקענט ניט זיין ברודער,
דאך ווערט פון מאטראזען דיא שיף ניט פערלאזט.

אה, ניין! דיא פרייהייטס שיף איז אונז הייליג,
זיא וועט אונז ברענגען אהין, אין דאס לאנד,
וואו עס גיעבט ניט קיין שקלאף און קיין קעניג,
וואו פריי איז דאס מענשליכע הערץ אין פערשטאנד.

אהין, וואו מען ווערט ניט געהאסט און געטריבען,
אהין, וואו מען וויים ניט פון טיראניי,
אהין, וואו דיא מענשהייט וועט לעבען און ליעבען,
ליעבען און לעבען גליקליך און פריי.

פארווערטס, ברידער, דורך שטורמישע וועללען!
איך שווער: ניט אומזיסט איז דיא ארבייט און מיה,
פון דעם וואס בעלאנגט צו דיא רויטע רעבעלען
און שווימט מיט דער שיף, וועלכע הייסט—אנארכיע!

צום אנדענקען
פון
ניקאלאי וו. שעלגונאוו.

פינסטער איז רוסלאנד, ווילד איז איהר הענקער,
דאך זיס איז דאס פרייע, רוסישע ווארט,
א בילד פון א רוסישען קעמפפער און דענקער
פארנעמט אין מיין הערצען דאס הייליגסטען ארט.

שעלגונאוו! אה, וואס פיר א טרייער
אפאסטאל פון פרייהייט, פון מענשענרעכט,
מיט וואס פיר א ליעבע, מיט וואס פיר א פייער
האט ער פערטהיידיגט דיא ארעמע קנעכט.

ער האט מיט זיין קריטישען מעסער געשניטען
יעדען שווינדלער און רויבער מיט ברענענדען וואוטה,
און, וואס דאס ליידענדע פאלק האט געליטען,
האט ער פערצייכענט מיט טרעהרען און בלוט.

ער איז געשטארבען, דאך ברענט און פלאקערט
זיין פאקעל אין רוסישען שטורמווינד,—
וואס שעלגונאוו האט נעזייהט און געאקערט,
בליהט אין דער רוסישער יוגענד אצינד.

עס בליהט, און עס שפריצט מיט גליהענדען פייער
און יעטווידער פונק פון הייליגען פלאם
בעשאפט פיר רוסלאנד א נייעם בעפרייער,—
פיר ווילדע טיראנען א גיפטיגען סם.

דער זעלנער.

(נאך היינע)

א אידעל, א זעלנער שטעהט איינזאם
אין רוסלאנד אויף זיין פאסט —
ער שטעהט אין שניי בעגראבען
פערגליווערט פון דעם פראסט.

ער טרוימט פון זיינע ברידער,
וואס לעבען אין א פרייע וועלט —
וויא פרעהליך שיינט דיא זאננע
און ס׳בליהט דער גרינער פעלד.

שטאלץ שטעהט ער אין דעם שטורם,
זיין ביקס געדריקט אין האנד —
ער איז נאך ניט פערלארען,
וויא לאנג עס איז נאך דא א פרייעס לאנד...

דיא טאגעס־פראגע.

וואס געהט מיך אן ווען ער וועט קומען,
דער טאג פון אלגעמיינעם גליק —
צו וועל איך פליקען זיינע בלומען
צו וועל איך הערען זיין מוזיק!

צו וועל איך זעלבסט געניסען פירות
פון פרייהייטס זיסען פאראדיז,
אדער דיא קינפטיגע דורות
וועלען דארט לעבען פריי און זיס!

איך בין ניט קיין הענדלער אום צו טראכטען,
צו וועל איך זיין בעצאהלט דערפאר
וואס איך וועל העלפען דעם פערשמאכטען,
דעם אונטערדריקטען אין געפאהר.

פאר מיר איז נור דיא פראגע וויכטיג:
צו קומט דער שעהנער אידעאל?
צו עס וועט ווערען א מאל ליכטיג
אין אונזער יאמער־טהאל?

דאך ווען עס קומט—צו היינט צו מארגען,
דאס געהט מיר ווייניג אן!
איך וועל פאר איינס בלויז אימער זארגען –
מיין מענשען־פליכט זאל זיין געטהאן!

און וויא דער שטורם זאל ניט ווארפען
מיין שיפעל אין לעבענס־אקעאן,
און וואס אויסליידען איך זאל ניט דארפען
פון יעדען הארצלאזען טיראן —

דאך האלט איך הויך דיא רויטע פאהנע,
און קלינג מיט שטאלץ אין פרייהייטס־גלאק,
איך וויים עס קומט דיא פרייהייטס־זאננע,
איך קלינג מיט שטאלץ אין צורוף־גלאק!...

„שפאניע"...

שפאניע!—צופוילטער טהראן
פון דער בלוטיגער אינקוויזיציאן!
דיין פאלק איז פערשקלאפט בערויבט און צוטראטען
און ווען עס ערהויבט זיין טרעהרען־שטים,
ווילסטו מיט מארד, מיט בלוט־עשאפאטען
דערשטיקען איהם.

דומע טיראנען! דיא אינקוויזיציאן
מיט איהרע גאראנאטען אין פינסטערען טהורעם
וועלען ניט טוידטען דיא רעוואלוציאן —
איהר זייט דיא וואלקען, זיא איז דער שטורם!

זיא קומט, דיא טאכטער פון ראכע און צארן,
דיא טרעהרען פון פאלק האבען זיא געבארען,
אין דעם ארבייטערס ברענענדע וואונדען
איהר רויטען פאקעל אונגעצונדען.

זיא קומט! און וועה איז צו אייך, דעספאטען,
וואס האבען דאס פאלק גערויבט און געטראטען,
וואס האבען געוואלט מיט מארד, מיט עשאפאטען
דערשטיקען דעם פרייען גייסט!

ווען דער שקלאַף זיינע קייטען צורייסט,
צובּרעכט ער אויך אייערע טהראָנען !—
איהר געקרוינטע אינקוויזיציאָנען,
עס ווערט פון אייך שטויב, דאָך מען וועט אייך דערמאָהנען
דערמאָהנען אלס מערדער, אלס בּלוטיגע הענקער,
וואס האָבּען געשיקט יעדען עהרליכען דענקער,
יעדען פריינד פון פרייהייט וויא טיגרען פערפאָלגט,
ווייל ער האָט געליעבּט דאָס ליידענדע פאָלק !

דאָך דיא, וואס איהר האָט געשטיקט און דערוואָרגען,
דיא וועלען וויא א ליכטיגער מאָרגען
שיינען אין דער קומענדער צייט,
ווען אַלע און יעדער וועט זיין בּעפרייט.—

* * *

פאָרווערטס, איהר קעמפּפער דער אַנאַרכיע !
וויא שעהן, וויא גרויס, וויא הייליג איז זיא,
דיא געטין פון פרייהייט, וואס האָט ניט קיין שיעור,
וויא זיס איז צו לעבּען און שטאַרבּען פיר איהר !...

דיא הונגעריגע און דיא זאטע.

דיא הונגעריגע שרייען נאך ברויט —
דיא זאטע פילאזאפירען,
דיא הונגעריגע שטארבען פון נויטה —
דיא זאטע פארלאמענטירען.

דיא הונגעריגע בלוטען און שטרייטען
מיט דער הערשענדער רויבער באנדע:
דיא זאטע שטעהען פון דער ווייטען,
און שרייען „עס איז א שאנדע!"

„גנב'ענען ברויט,—אך, איהר בטלנים!
„לומפען פראלעטאריאט!
„מיר זיינען מיט אייך קיין מחותנים",
ערקלעהרט דער „עס" דעמאקראט.

„באם!" מעקען איהם צו זיינע פיה,
„באם!" ענטפערט זיין עזעל־קווארטעט.
אך! אבשאצען דיעזער פילאזאפיע
קען נור דער, וואס איז זאט און פעט!

דאך דער ערעטער, פוסטער מאגען
קען דאס גאר נים פערשטעהן;
און ער וועט אין ניכען צושטערען, צוטראגען
יעדען טראהן, יעדען קערקער־שטיין

* * *

דיא הונגערינע שרייען נאך ברויט —
דיא זאטע פילאזאפירען,
דיא הונגערינע שטארבען פון נויטה —
דיא זאטע פארלאמענטירען!...

צו דיא פינסטערע בטלנים.

וואס קריצט איהר מיט דיא ציין, איהר פינסטערע בטלנים?
איהר ווייסט דאך, אז א פריהלינג מאכט ניט איין שוואלב,
איהר קענט נאך וויא אימער, מיט א רחמנות־פנים,
וויא בעטלער, בוקען זיך צו אייער גאלדענע קאלב.

איהר קענט, וויא אימער, נאך האפען אויף נדבות,
זיין גרויסע פאטריאטען און לעבען פון „חאפ־לאפ",
און רופען אין דער לאנד פון אונזערע טוידטע אבות,
אהין, וואו עס הונגערט יעצט דער טערק און דער אראב.

דיא וועלט איז דום גענוג, איהר קענט נאך שווינדלען, רויבען
אלעס אין נאמען פון'ם אונטערדריקטען איד —
און ער, דער עלענדער, ער מוז אייך אלעס גלויבען:
בעדעקט מיט פינסטערנים איז זיין יעדער שריט.

דאך ניט דענקט, אז איהר וועט הוליען עוויג,
עס קומט די צייט, דיא וואונדערבארע צייט:
עס וועט ניט זיין קיין בעטלער און קיין קעניג
און יעדער פאלק און מענש וועט זיין בעפרייט!

דאן ציטערט, איהר גנבים, פאראזיטען!
מען וועט אייך בריינגען פאר דעם פאלקס־געריכט
און איהר וועט פערשווינדען היפאקריטען,
וויא פינסטערנים פיר דאס זאנגענליכט!

צום ארבייטער.

וויא שווער עס זאלען ניט זיין דיא וועגען,
וואס פיהרען צו פרייהייט, וואס פיהרען צום זיעג,
שטרענג אן דיינע קרעפטען! און פירכטלאז בעגעגען
דעם שטורם און פייער פון ביטערען קריעג!

אויף דיר וועלען בילען גראבע בולדאגען,
דער פיינד וועט קריצען אויף דיר מיט די צייהן,
יעדער שורקע וועט א האס אויף דיר טראגען,
יעדער היפאקריט אויף דירווארפען א שטיין!

מען וועט דיך פערלוימדען, דאס בלוט פון דיר צאפען,
דער, פאר וועמען דו קעמפפסט, וועט דיך האסען זאגאר,
דיא ביטערע נויטה וועט אין טהיר צו דיר קלאפען,
דאך זיי א מענש אויך אין נויטה און געפאהר!

פערגעס ניט, וויא הייליג, וויא גרויס איז דיא זאכע,
פיר וועלכע דו קעמפפסט! איהר הייליגע זיעג
וועט ברייגגען פיר אללע עלענדע, שוואכע,
פיר אללע פערשקלאפטע פרייהייט און גליק!

פערגעס ניט! און לאז דיין שטימע ערקלינגען
איבער דער גאנצער ליידענדער ערד,
און נור דער טוידט אליין זאל דיך צווינגען
אוועקלייגען דיין פאהן און דיין שווערד.

צו דיא גאט'ספארכטיגע בירגער.

1.

מיר קומען צו אייך מיט דער פאהנע דער פרייהייט,
מיט דעם פאקעל פון ריינעם פערשטאנד,
מיר צייגען אייך אויף דיא אונשטערבליכע װארהייט
מיט דער װיסענשאפטס אייזערנע האנד!

2.

איהר װילט אונז ניט הערען, איהר קריצט מיט דיא צייהנער
פערדאמט אונזער דענקען און טהאן.
איהר שלעפט אונז אין קערקער, איהר װארפט אויף אונז שטיינער
אין נאמען פון געלדזאק און טהראן.

3.

דאך מיר װילען ריידען, און מיר װעלען ריידען,
אה, דומע קנעכט פון גאט מאמאן!
מיט אונז איז דיא װארהייט! איהר קענט אונז ניט שיידען
פון איהר אונבעזיעגבארען פאהן!

4.

יעצט זאגען מיר אייך: גענוג שוין צו גלויבען!
װער פון אייך װייס ניט ריכטיג דעם סוד,
אז גראדע װיא אונטען, אזוי אויך דארט אויבען
גיבט ניט קיין שפור פון אירגענד א גאט?

5.

און וואלט נור געוועזען אה, אידען! א בורא,
א גרויסער, שטארקער, אלמעכטיגער גאט —
וואלט ער דערלאזט דען, אז איהם און זיין תורה
זאל מען בעדעקען מיט חרפות און שפאט?

6.

וואס מאכט מען היינט ניט פון רבונו של עולם?
מען שימפפט איהם און שמוצט איהם גאר אהן א שיעור
און דאך זיצט ער זיך וויא א לייםענער גולם,
און גיט זיך צו מאהל ניט אפילו קיין ריהר!

7.

און ווייסט איהר ווארום? עס איז פשוט ניטא
ווער און וואס זאל זיך אנהויבען ריהרען,
ווארום דער ביי וועמען א גאט איז נאך דא
פעהלען אימער אין קאפ געהירען!

8.

אה, ניין! ווען ווירקליך עס זאל עקזיסטירען
א גאט, וואס נור ער דריקט אונז און פלאגט,
וואלט מען נויטהיג געדאפט איהם עקספלאדירען,
וויא דער זיידע באקונין האט געזאגט.

* * *

פוסט און גאטלאז ברידער, איז דער הימעל,
יעדער דענקער ווייס דערפון —
און מיר זאגען: „וואכט אויף פון אייער דרימעל,
ערבליקט דיא ליכטיגע זון!"

9.

פערהאסט ניט דיא ווארהייט, זיא איז אייער רעטער,
יאהרהונדערטע קעמפפט זיא פיר אייך,
זיא וועט דיא מענשען מאכען פיר וואהרע געטער,
און דיא ערד פיר—א הימעל רייך.

10

פערהאסט ניט דיא ווארהייט און איהרע פראפעטען,
ערקענט זיי אלס ברידער, אלס פריינדע:
זיי קומען אייך וועקען, זיי קומען אייך רעטען
פון אייערע בלוטיגע פיינדע.

11

זיי קומען עראינערען אייך אן דיא פפליכטען
פון א יעדען פראלעטאריאט:
צו דענקען, צו קעמפפען, צו העלפען פערניכטען
דעם געלדזאק, דיא קירכע און שטאאט.

12

מיר קומען צו אייך מיט דער פאהנע דער פרייהייט
מיט דעם פאקעל פון ריינעם פערשטאנד,
מיר צייגען אייך אויף דיא אונשטערבליכע ווארהייט
מיט דער וויסענשאפט'ס אייזערנע האנד.

צו א פריינד.

דאס שיפעלע לויפט צווישען רוישענדע וועללען,
דער שטורם ווערט שטארקער מיט יעדער מינוט,
דער וועג איז געפעהרליך... דאך שטארק איז דער זעגעל
עהרליכער שיפער, פערליער ניט דיין מוטה!

*

עס ווערען אליץ בייזער דיא קעמפפענדע שטראמען,
דאס שיפעלע ווארפט עס ארויף און אראפ:
עפעס צורייצטע, העסליכע ברואים
שטעקען פון וואסער ארוים זייער קאפ...

*

זיי עפענען ברייט דיא פערבלוטיגטע מיילער,
דאך שנעל טראגט דער שטורם דיך ווייטער אוועק —
עס בליצט און עס דונערט, עס בויגט זיך דער זעגעל:
עס ליעגט צווישען פעלזען דער שרעקליכער וועג.

*

דאך זעהסטו פון ווייטען דארט רויטע סיגנאלען...
דאס קומט דיר צו הילפע דיא הייליגע צייט!
עס דעמערט דער מארגען—פערלאז ניט דעם רודער!
קעמפף מיט דעם שטורם! דער ברעג איז ניט ווייט...

א גוט ווארט.

זייט איהר מענשען—האנדעלט מענשליך!
האט אין זינען אייער ציעל!
גיט קיין פלאץ אין אייער הערצען
א קליינגייסטיגען געפיהל!

ניט פארגעסט, פארוואס מיר קעמפפען!
ניט פארגעסט, אז פאר'ן טיהר —
שטעהט דיא מאסע, דיא וואס בלוטעט!—
דיא וואס ליידעט אהן א שיעור!

זייט איהר מענשען, האנדעלט מענשליך!
ניט פערליערט זיך אין געפאהר!
וועקט מיט ווערטער! וועקט מיט טהאטען
דעם פערשקלאפטען פראלעטאר!

ניט עוויג.

ניט עוויג וועלען זיי דויערען
דיא קאלטע פינסטערע נעכט,
ניט עוויג וועט פאר זיך מויערען
נור פינסטערע קערקער דער קנעכט.

*

ניט עוויג וועט ער בויען
פיר זיינע טיראנען פאלאסטען,
ווען ארימע קינדער און פרויען
הארעווען, שמאכטען און פאסטען.

*

ניין! ברידער, דער פריהלינג מוז קומען
מיט זיין הייליגע זאנענשיין,
אין וועלכע עס לאכען דיא בלומען
און עס פליסט דער לעבענסוויין.

*

ניט לאזטזשע דיא קעפּ ארונטער!
ניט שטעהט אויפ'ן האלבען וועג!
פארווערטס! שטאלץ און מונטער!
פארווערט, צום הייליגען צוועק!

דיכטער?

עס איז א מעלה צו זיין א פאעט,
דאך וויא שלים, ווען מיט אייך אויף איין ברעט
שטעהט א שורקע מיט צוויי געזיכטער,
מיט עזעל־אויערן, און איז אויך א דיכטער.

היינט פיר א שנאפס מיט א פאר קארטאפעל
וועט ער לעקען דעם רייכענס פאנטאפעל,
מארגען פיר א קוואדער לאהן
שרייט ער: עס לעבע דיא ארבייטער פאהן.

דאך וואס געהט דאס אן דער וועלט,
וואו אלעס פערקויפט זיך אפען פיר געלד?
מעגסט זיין א שורקע, מען דארף קיין פרינציפ,
אבי עס גראמט זיך ביסטו אונז ליעב.

אונזער „פרייהייט".

אין דעם שטאאט, דיא פאליציי,
אין דער פרעסע, דיא צענזורע:
אללע שפייען יעצט גאנץ פריי
דער גערעכטיגקייט אין צורה.

דאך איך זעה שוין פאלען, זינקען,
שטאאט, דיין אלטע שקלאפענהויז!
און דיא שפייערס וועלען טרינקען
וואס זיי שפייען יעצט אויס...

דער אלטער שמיעד.

עס זיצט אויף אן אינזעל איין אלטער שמיעד,
לאזט קרעפטיג זיין האמער ארונטער,
דאס אייזען גליהט, וויא זיין געמיטה,
זיין הערץ איז שטאלץ און מונטער.

ער ארבייט און שמידט אן אייזערנע קייט
פיר דעם גאט מאמאן,
פיר יעדען טיראן וואס ליעגט צושפרייט
אויף זיין בלוטיגען טהראן.—

דער האמער קלאפט, דיא פונקען פליהען,
דאס בלוטיגע אייזען גליהט,
ניט אימער וועט דאס פאלק פאר אייך קניהען!
דענקט דער אלטער שמיעד.

„ניט אימער וועט קנעכטשאפט זיין פערגעטערט,
„דאס פאלק הויבט אן צו פערשטעהן.
„איך שווער: מיין אייזערנער האמער צושמעטערט
„אייער גאלדענע קרוין!

פון מיין טאגע־בוך.

א דונקעלער צימער א פעדער, א טינטער,
צייטונגען, ביכער, פאפּיער —
איך זינג פון פריהלינג, דאך פיהל איך א ווינטער
וועהט און שנייעט ארום מיר.

א שרעקליכער ווינטער! דיא עדעלע ראזען,
וואס האבען דיא וועלט געציערט,
זילבערנע קוואלען, פּפלאנצען און גראזען,
אללעס ווערט טוידט, אללעס פריהרט.

דער פייער וואס האט אין מיין הארץ געפלאקערט
איז שוין ניט מעהר אזוי רויט,
דאס, וואס איך האב געזייט און געאקערט,
ווערט פערגליווערט, פערשנייט.

עס פאלען אויף אייז מיינע הייסע טרעהרען...
דאך האלט איך מיין בענער פעסט,
עס וועלקען דיא בלומען... אבער דיא שטערען
האבען קיין מורא פאר פרעסט.

קען דען דער ווינטער דויערען אימער?
אה, ניין! איך האלט ניט דערפון!
ניט וויין, מיין פעדער! אויך אין אונזער צימער
קומט נאך דיא פריהלינגס־זון!

דיא רעוואלוציאן.

(נאך דעם דייטשישען)

זיא איז ניט טוידט! איהר קענט זיא ניט דערשלאגען,
זיא לאכט פון אייער צארן, אייער ברומען און ברילען,
איהר מעגט זיא הונדערט מאהל צום קבר טראגען:
אונשטערבליך לעבט דיא רעוואלוציאן.

*

איהר גלויבט, איהר האט זיא געקעטעט און געבונדען,
אויפ'ן גאלגאן דערווארגען, מיט'ן שווערד דערשטאכען —
און דאך, טראטץ אלע איהרע שווערע וואונדען:
אונשטערבליך לעבט דיא רעוואלוציאן!

*

זיא שטורעמט, פאהרט מיט בלוטיגע לאקען,
מיט פלאמענדע אויגען דורך שטעדט און לענדער —
זיא ציהט אומעטום דיא אלארם-קלאגען:
אונשטערבליך לעבט דיא רעוואלוציאן.

*

יונג און אלט איהר אויפרוף הערט,
בעגייסטערט ווערט מאן און פרוי —
גרייפט מיט קראפט דעם העלדענשווערט:
אונשטערבליך לעבט דיא רעוואלוציאן.

זיא לויפט געשווינד גליק פארבּינדען,
איהר לעהרע איז מיט בּלוט געטויפט —
געלדזאק, פּאפּסט און טהראן פערשווינדען;
אונשטערבּליך לעבּט דיא רעוואלוציאן.

*

וואך אויף, אה, פאלק! עס קומט דיא צייט —
הער איהר רוף און פארלאז דיין געצעלט:
פּראלעטאריאט! צום בּלוטיגען זיי בּעריים!
בּעפרייע זיך און פריי איז דיא וועלט...

It was a dream.

„Освобожденъ твой край родимый,
„Палъ наконецъ кровавый Римъ!
„Приди ко мнѣ мой сынъ любимый!
It was a dream,
It was a dream!

Не видно старины Московской;
На мѣстѣ стараго Кремля —
Великій памятникъ Перовской
Воздвигла русская земля!

А вотъ и Гельфманъ и Сигида,
Желябовъ съ знаменемъ святымъ!
Отомщена вѣковъ обида! —
It was a dream,
It was a dream!

Русь на свободѣ отдыхаетъ,
И мирно русскій спитъ студентъ,
Онъ въ часъ досуга посѣщаетъ —
Борцовъ великихъ монументъ:

И съ непокрытой головою
Стоитъ въ раздумьѣ онъ предъ нимъ,
Глаза горятъ святой слезою, —
It was a dream,
It was a dream!

Богатъ и Питеръ новой славой:
На свѣтлыхъ берегахъ Невы
Ужъ нѣтъ Бастиліи кровавой,
И нѣтъ Престольной головы!

Указовъ намъ никто не пишетъ,
Въ Сибири мы царей хранимъ,
Россія вольной грудью дышетъ. —
It was a Dream,
It was a Dream!

Исчезла тьма... и новымъ вѣкомъ
Еврей страдалецъ не гонимъ:
Онъ тоже признанъ человѣкомъ, —
It was a dream,
It was a dream!

It was a dream! но часъ настанетъ
И будетъ жизнью этотъ сонъ,
Свободы громъ надъ міромъ грянетъ
И насъ въ гробахъ разбудитъ онъ!

Къ свободѣ скоро міръ привыкнетъ.
Читая про кровавый Римъ,
Про наши муки онъ воскликнетъ —
It was a dream,
It was a dream!

פראָזא

אַ בּריעף פון אַ זעלבּסטמערדער

אַך וואָס פאַר אַ וואונדער שעהנע נאַכט.

דער הימעל איז אַזוי בלוי, די שטערען פינקלען, ווי רייניע בריליאַנטען, עס הערען זיך פון ווייטען די זיסע טרעלען פון אַ נאַכטיגאל. אַלעס איז אַזוי פּראַכטפאָל, גראַדע ווי אין די פראַנצויזישע ראָמאַנען, וועלכע איך האָב אַמאָל געלעזען מיט יוגענדליכע ליידענשאַפט.

אַמאָל וואָלט איך אין אַזאַ נאַכט געטרוימט פון ליעבע, פון צוויי צאַרטע פערליעבטע הערצער, וואָס גיסען זיך צונויף, אין איין האַרמאָניע, יעצט איז עס אַנדערש. יעצט טרוים איך פון טויט, פון אַ שטילען, רוהיגען, קאַלטען קבר, וואו אין האַרצען און אין די געהירען ברענען ניט קיין ליידענשאַפטען; וואו עס טראָגען זיך ניט אַרום, ווי שוואַרצע שטורמפויגלען, פינסטערע שווערע געדאַנקען. ניין, אין קבר איז אַלעס שטיל, רוהיג, קאַלט, טויט.

יעצט בין איך אַ גאַנץ אַנדער מענש! אַמאָל האָב איך זיך געבוקט פאַר דער נאַטור, ווי פאַר אַ הייליגער געטין, יעצט אָבער קוק איך אויף איהר ווי אויף אַן אַלטע, אויסגעפוצטע קאָקעטקע, אָדער צו וואָס לייקענע? דעם אמת? איך קוק אויף דער רייצענדער נאַטור, ווי אויף אַ גלענצענדער פּראָסטיטוטקע, וועלכע גיט זיך אָב נאָר דעם רייכען. האַ! די פיינע אויסגעאַרעלטע עסטעטיקער קריי־צען מיט די ציין! ווי וואַג איך עס צו פערגלייכען די הייליגע נאַטור, מיט אַזאַ אונהייליגקייט? און דאָך איז עס אַזוי. ווער געניסט די שעהנהייטען דער נאַטור? ווער ערקוויקט זיך מיט איהר וויין? ווער איז גליקליך אויף איהר בלומענברוסט? דער רייכער דער וואָס קען בעצאָהלען. דעם אָרעמאַן, דעם עלענדען צורייצט זי נאָר מיט איהרע שעהנהייטען.

אָבער וואָס רייד איך פון דער נאַטור, גראַדע ווי זי וואָלט געקענט פיהלען, דיינקען? אַך, דאָס איז אַן אַלטע געוואוינהייט, אַן אַלטער אבערגלויבען. איך האָב זיך אַזוי פיעל אָנגעלעזען און אָנגעהערט פון דער הייליגער „מוטער נאַטור", אַז איך האָב איהר אימער בעטראַכטעט, אַלס עטוואָס מענשליכעס. פיהלענדעס.

הייליגע מוטער נאַטור! ניין! אַ מוטער וואָלט ניט געשיינט אַזוי פרעהליך און פּרעכטיג מיט טויזענדע שטערען, וואָלט זיך ניט אויסגעפּוצט אין אַ בלויער בלומענקלייד, ווען איהר קינד געזעגענט זיך דעם לעצטען מאָל מיט איהר? וואָס זאָג איך? בין איך דען דער איינציגער, וואָס געזעגענט זיך מיט דער וועלט אין דער בליהונגסצייט פון זיין לעבען? וויפיעל מענעשן־קינדער, אונשולדיגע עדעלע, פלוכען יעצט די שטונדע, אין וועלכע זיי זיינען געבאָרען געוואָרען אין אַלע גרויסע און קליינע טהיילען דער וועלט? און זי? די נאַטור, די מוטער דער מענשהייט, זי איז אויסגעפּוצט, צוגעגלעט, אויסגעציערט אין בלומען און בריליאַנטען, גראַדע ווי אַ קאַלטע קאָקעטקע, וואָס האָט זיך צוגעגרייט צו אַ קיי־זערליכען באָל, וואו עס ערוואַרטען איהר איהרע רייכע ליעבהאָ־בער?

יאָ, אויב די נאַטור איז אונזער מוטער, איז דאָס אַ מוטער, וועלכע ברייננגט אום איהרע בעסטע קינדער, די יעניגע, וועלכע האָ־בען נאָך אַ געוויסען, די יעניגע, וועלכע טראָגען נאָך אין הארצען אַ פונק פון מענשענליעבע און גערעכטיגקייט; זי ברייננגט זיי אום מיט אַ שטאָלצען שמייכעל אויף איהר הימלישער געזיכט און בע־גלייט זיי צום קבר מיט פויגעל־געזאַנג און זונענשטראַהלען!

וואָס טרייבט מיר צום טויט?

אונגליקליכע ליעבע? ניין, איך האָב קיין מאָל ניט געליעבט. איך האָב נאָר געטרוימט פון ראָמאַנטישע, ריטערליכע ליעבע. איך האָב זיך פאָרגעשטעלט די פרוי, אַלס אַ בעצויבערענדען אידעאַל, אַלס די רייסנטע פּערעל פון שעהנהייט, צערטליכקייט, הומאַני־טעט, — ווען איך בין בעקאַנט געוואָרען מיט פרויען, האָב איך דען אין זיי געפונען מיין אידעאַל?

זיי זיינען געווען ניט שעהן, האָבען גערעדט, געקוקט, גע־גאַנגען, גראַדע ווי זיי וואָלטען געווען אויף אַ טהעאַטער ביהנע.

איינפאכהייט, נאטירליכקייט האט זיי געפעהלט. זיי איז זעהר געפעלען געוואָרען מיין ענטהוזיאזמוס, מיין ליעבע צו דער ליידענ־דער מענשהייט; אָבער ווען איך האָב צו זיי געריעדט פון אונזערע פפליכטען צו די ליידענדע און ערנידעריגטע, האָבען זיי אויף מיר געקוקט, ווי קינדער אויף זייערע ניאנקעס, ווען זיי דערצעהלען א מעשה פון טויזענד און איין נאכט. דאָס ערנסטע, דאָס פרינציפּי־עלע, ניט אלטעגליכעס האָבען זיי ניט געקענט בעגרייפען. זיי האָט מעהר אינטערעסירט צו וויסען, וויפיעל איך „פערדין", אלס צו וועלכע אידעע איך דין. איך האָב זיי ניט בעשולדיגט אין זייער קליינגייסטיגקייט. איך האָב געהאַט מיטלייד מיט זיי, אָבער ליע־בען האָב איך זיי ניט געקענט.

טרייבט מיר ארמוטה צו אַן אונצייטיגען טויט?

ניין! ארמוטה וואָלט ניט געקענט מיך פערטרייבען פון דער וועלט, ווען איך זאָל פיהלען נאָר מיין אייגענעם ארמוטה אליין. מיך פערטרייבט פון דער וועלט די ארמוטה פון טויזענדע דערשלאָ־גענע, פערוואָגעלטע, קרעכצענדע און בלוטענדע מענשען־קינדער.

זאָגט ניט, אז דאָס איז נאָר אַ פראַזע. (איך וויל ניט מאכען פון מיין טויט אַן אדווערטייזמענט פאר מיין „נאָבעלע" פערזאָן.) ניין! איך האָט צופיעל די וועלט אום זיך צו אינטערעסירען, וואָס מען וועט זאָגען אויף מיר נאָך מיין טויט.

דער אמת איז, אז ניט מיינע פערזענליכע ליידען טרייבען מיר צו אַ פרייוויליגען טויט. איך בין פון קינדהייט אַן געוואוינט צו ליידען, צו פלאָגען זיך, צו ראנגלען זיך מיט דער נויטה. אָבער אויך פון קינדהייט אָן האָט זיך אין מיר ענטוויקעלט די ליעבע צו מענשען אין אַ פייעריגע ליידענשאַפט, צו בעטראַכטען זייער לעבען, צו פערשטעהן וואָס זיי דיינקען, צו וויסען וואָס זיי פיהלען. קיין זאַך אין דער וועלט האָט מיר ניט אזוי אינטערעסירט, ווי דער מענש זעלבסט. איך האָב קיין מאָל ניט געדיינקט וועגען רייכטהום, וועגען אַ גרויסען נאָמען, וועגען אַ וויסענשאַפטליכען טיטול. איך האָב אָבער אימער און אימער געטראַכט וועגען מענשען. איך האָב זיך איינגעקוקט אין זייערע געזיכטער, אין זייערע אויגען, — די פענסטער פון זייערע זעעלען, און האָב זיך געסטאַרעט צו שטו־דירען, ווער עס העלפט זיי אין זייערע שטרעבונגען, און ווער

שטערט זיי צו עררייכען זייער ציעל. א טאָג ניט זעהען קיין מענ־שען, איז פאר מיר געווען אונערטרעגליך, גוט האָב איך זיך גע־פיהלט נאָר צווישען א גרויסע מענגע מענשען, יעדע מענשליכע געזיכט וואר פאר מיר אן אינטערעסאנטער בוך; יעדער נייע פּאָאר אויגען — היילִיגע פענסטער פון א מענשליכער זעעלע, אין וועלכע איך האָב ארייגעקוקט מיט ברענענדע לײדענשאפט, גראדע ווי מען קוקט זיך איין אין אן אינטערעסאנטעם פאנאָראמא.

מיין בעאָבאכטונגס קראפט האָט שנעל געוואקסען.

איך פלעג בעמערקען טרעהרען דאָרט, וואו אנדערע האָבען בעמערקט נאָר א זיסען שמייכעל; איך האָב געהערט זיפצען און קרעכצען, — וואו אנדערע האָבען געהערט א זאָרגלאָזען געלעכטער. מיין אויג האָט זיך צוגעוואוינט דורכצודרינגען דעם פּאָרהאַנג, אונטער וועלכען עס האָבען זיך אָבגעשפּיעגעלט די טרויעריגסטע לעבענס־דראמען.

מיינע קאָמעראדען זיינען געווען פערנומען מיט זייער שטו־דיום, מיט זייער קאַריערע, מיט פריוואט געשעפטען, מיט פרויענ־ליעבע, מיט געלדזאָרגען, איך האָב מיט גרויסער אנשטרענגונג זיך אויסגעלערענט א האנדווערק, דורך וועלכע איך האָב געקענט פערדיענען מיין ברויט און האָב מעהר ניט געטראכט וועגען זיך. איך האָב ניט געקענט רוהיג לעזען א בוך, אָבגעבען זיך מיט א שטו־דיום. פאר מיינע אויגען האָבען אימער געשוועבט די אונגליקליכע, דערשלאָגענע, פערוואָגעלטע מענשליכע וועזענס, וועלכע איך האָב גוט געקענט. איך האָב ערלערענט די ארמוטה, איך האָב געוואוסט, ווי אזוי די אָרימע פריהרען אום ווינטער; איך האָב געוואוסט ווי די זונן ברענט זיי אום זומער; איך האָב געוואוסט, ווי זיי הונגערען, ווי זיי קריינקען, ווי זיי שטארבען פון נויטה און עווייגען פּלאָגען זיך. די הערצרייסענדע בילדער פון הימעל־שרייענדער ארמוטה האָבען מיר פערפאָלגט, ווי שרעקליכע געשפענסער, ווי פערבלו־טיגטע גייסטער.

איך בין געוואָרען אונגעדולדיג. א פלאַקערדיגער האַס צו די רייכע, צו די זאַטע, צו די לייכטזיניגע האָט ארומגעכאַפּט מיין גאַנצע זעעלע; איך האָב געקריצט מיט די ציינער און האָב זיך גע־

ריסען פאר די האאר, זעהענדיג די שרעקליכע ליידען פון די ארעמע און פיהלענדיג, ווי מאכטלאז, ווי עלענד איך בין.

איך האב גערופען צום קריעג, צור ראכע, מיין האנד האט זיך געצויגען צום שווערד, מיין הארץ האט געדורשט נאך בלוט. יא! נאך בלוט פון די יעניגע, וועלכע האבען אריינגעבראכט אין דער וועלט גיפט, שרעקליכע און אונערטרעגליכע אונגליקען! פערוואנד־לען זייערע פאלאסטען אין אש, זייערע קרוינען צוטרעטען מיט די פיס, אויף זייערע קרעכצען אונטער מיין שווערד, ענטפערען מיט א טייפלישען געלעכטער — דאס איז געווארען דער ליידענשאפטלי־כער בעגעהר פון מיין צובראכענער, ליידענדער זעעלע.

הא! וואס? איהר קוקט מיר אן, ווי א ווילדען, „וואס פאר א בלוטדורשטיגע משוגע'נע געדאנקען דער מענש האט געהאט" ווערט איהר זאגען.

איך קען אייך, איהר אנשטענדיגע היפאקריטען! איהר פריד־ליכע פייגלינגע! זאגט מיר, ווייסט איהר די מענשליכע ארמוטה? קענט איהר זי? האט איהר זי געפיהלט, ווי איך? האט איהר גע־צעהלט די טרעהרען פון די אונגליקליכע? האט איהר געזעהען די בלוט פון זייערע וואונדען? שטעלט אייך פאר, אז אייער אייגענע שוועסטער פערקויפט זיך אויפ'ן גאס! שטעלט אייך פאר, אז אייער אייגענע אלטינקע מוטער וואשט גרעט פאר א יונגער בורזשואזנער דאמע! אז אייער אלטער פאטער פוצט די שיך פון א רייכען ביז־נעסמאן! שטעלט אייך פאר א פאטער, וועלכער זוכט מיטלען, ווי אזוי צו דערשטיקען זיין אייגענעם קינד, וועלכעס ליעגט נאך אונטער'ן הארצען פון דער ארעמער מוטער, ווייל ער האט ניט פאר איהם קיין ברויט און קיין ווינקעל אויף דער גרויסער וועלט! שטעלט אייך פאר אויף א וויילע, דאס אייער איינציגעס קליינעס קינד שטארבט אין א פערשטיקטער טענעמענטהויז, ווייל עס האט ניט געהאט גענוג לופט, גענוג פרישע נאהרונג! אט צאפעלט ער זיך פאר אייערע אויגען אין די לעצטע מינוטען פון זיין לעבען; זיינע אונשולדיגע אויגעלאך קוקען נאך אויף אייך, גראדע ווי זיי וואלטען געפרעגט; פארוואס פאטער, פארוואס? קענט איהר אייך דאס אלעס פארשטעלען? קענט איהר מיר זאגען, אז אויב מיין

האַרץ איז ניט פון שטיין, האָב איך געקענט אין מיר דערשטיקען דעם דורשט נאָך בלוטיגע ראַכע, וועלכע קלינגט אַזוי ווילד אין אייערע אויערען?

יאַ, איך האָב געדורשט נאָכ'ן בלוט פון די יעניגע, וועלכע זיינען פעראַנטוואָרטליך פאַר דיעזע אַלע שרעקליכע פערברעכען געגען דער מענשהייט!

אָבער וואָרום האָב איך דאָס ניט געטהאָן? וואָרום האָב איך ניט דורכגעבויערט מיט מיין שווערד די שלאַנגען הערצער פון די היפּאָקריטען פון די יעניגע, וועלכע איך האָב אַנערקענט פאַר שולדיג?

איך האָב דאָס ניט געטהאָן, ווייל איך בין אַ שוועכלינג, אַ פייגלינג, ווי איהר אַלע. דער אונטערשיעד איז נאָר, דאָס מיר פּלאָגט, טיראַניזירט דער געפיהל פון מיין שוואַכקייט, פון מיין מאַכטלאָזיגקייט; דאָס דיעזער ביטערער געפיהל ברענט אין מיין ברוסט ווי אַ העלישער פייער און טרייבט מיר אין קאַלטען קבר; איהר אָבער, זייט צופריעדענע שוועכלינגע, איהר וועט נאָך לאַנג פערבלייבען אויף דער וועלט־ביהנע צו שפּיעלען די קלעגליכע ראָלען פון קאַלטע פּילאָזאָפען, פון פריעדליכע היפּאָקריטען און אָבגעשמאַקטע ליבעראַלען. אויך איהר זייט זעלבסטמערדער! דער אונטערשיעד איז נאָר, דאָס איך וועל בעגעהן זעלבסטמאָרד אין איין רגע און אייער זעלבסטמאָרד וועט דויערען יאָהרען לאַנג. איהר וועט ביסלעכווייז אויסמאָרדען אין זיך אַלעס מענשליכעס, עדעלעס, גייסטיגעס. וואַכענדיגע פּעני זאָרגען וועלען אייך אין גאַנצען איינכאַפּען אין די שמוציגע לאַפּעס. איהר וועט שטאַרבען „אינטש ביי אינטש".

זאָל איך עס בעדויערען? ניין! מיר זיינען צו אַלט פאַר דעם נייעם קאַמפּף. נייע, פרישע, לעבעדיגע קעמפּפער שטעלען זיך שוין יעצט אין די רייהען פון דעם אָרעמען פאָלק. אויך איך האָב אַמאָל געטרוימט צו זיין איינער פון זיי, צו טראָגען שטאָלץ אויף מיין קאָפּ דעם בלומענקראַנץ פון אַ מעכטיגען קעמפּפער; עס איז אָבער אויסגעקומען אַנדערש. איך האָב געלעבט צו האַסטיג, צו שנעל. מיין גייסטיגער מאָגען האָט זיך ענטוויקעלט שנעלער, ווי איך האָב

געקענט קריגען פאַר איהם נאַהרונג; איך בין געשטאָרבען פון גייס־טיגען הונגער. מיינע אויגען האָבען געהונגערט, ניט זעהענדיג קיין מענשליכען גליק; מיין הארץ האָט געהונגערט, ווייל עס האָט ניט געפונען קיין מענשליכע ליעבע; מיין גאַנצע וועזען האָט זיך געריסען צום לעבען, צור טהעטיגקייט, צו ליכט און אַרום מיר וואר — אַלעס קאַלט, שלעפעריג, פינסטער, דורכגעווייקט מיט טרעהרען.... טויט! געגוג! די לעצטע שטונדע האָט געשלאָגען!

וואָס זאָל זיין מיין לעצטעס וואָרט?

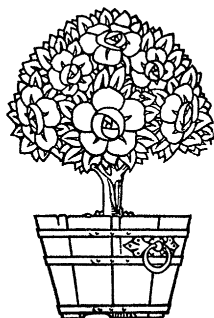
זאָל עס זיין אַ פלוך, אַ דרייפאַכער פלוך דער קאַלטער, היפּאָקריטישער וועלט, וועלכע האָט אַוועקגערויבט פון מיר מיינע גאָלדענע טרוימען. מיינע הייליגע האָפנונגען, מיין רעכט צו לעבען, צו ליעבען און צו געניסען? זאָל מיין לעצטעס וואָרט זיין אַ קלאַגע געגען דער וואַהנזיניגער, ברוטאַליזירער געזעלשאַפט, וועלכע טראַמפּעלט מיט די פיס אַלעס מענשליכעס, נאָבעלעס, און עהרליכעס? ניין! מיין לעצטעס וואָרט וועט ניט זיין קיין קלאַגע, ווייל פלוכען און קלאָגען געהערט צו דער פערשקלאַפטער געגענוואַרט; איך אָבער וואר אימער מיט מיין הארץ, מיט מיין יעדען געדאַנק אַ קינד פון דער צוקונפט, פון דער פרייער גאָלדענער צוקונפט.

ניין! מיין לעצטעס וואָרט צו דער היפּאָקריטישער וועלט וועט זיין אַ נבואה.

איך שטאַרב, אָבער דער פרייהייטסגייסט, דער גייסט, וועלכער איז געוועזען מיין גאַנצער פריינד, מיין איינציגע טרייסט—בלייבט לעבען! איהם קענט איהר ניט טרייבען צו זעלבסטמאָרד. איהם קענט איהר אויך ניט מאָרדען; ער וועט לעבען און וועט אייך בעקעמפּפען. ער וועט צוברעכען זיין פלאַמענדע שווערד אָן די טראָהנען פון הערשאַפט און וועט זיי פערניכטען. ער וועט צושמעטערען די קייטען, וועלכע האָבען צוגעשמידט מיליאָנען מענשען צו אָרמוטה און אונערטרעגליכע ליידען. דיעזער שטורם איז נאָהענט! אָבער נאָך דיעזען שטורם וועט קומען אַ פיינער, שטילער, פרידליכער זונענטאָג. די פריהלינגס־בלומען וועלען בילדען אַ פּראַכטפאָלען קראַנץ פאַר דער בעפרייטער מענשהייט. דיעזער הייליגער בלומענקראַנץ וועט אויך פאַלען אויף דעם עלענדען גראב פון דעם

זעלבסטמערדער, ווייל אויך ער איז געשטאָרבען ליעבענדיג, פריי־הייט און זאָנענשיין.

דער זייגער שלאָגט דריי; די זילבערנע שטראהלען פון דער בלאסער לבנה שפּיעלען אויף דער שטאָהלענער הענטעל פון מיין רעוואָלווער. ציטער ניט מיין האנד! פון לעבען צום טויט איז נאָר איין רגע רייזע!

דער קאר קאנדוקטאר

(ברויט און עהרע)

עדוואַרד ראָבין איז געוועזן אַ קאַר קאָנדוקטאָר. ער וואר אַ מאַן פון אַ יאָהר 30, שעהן, שטאַרק און געזונד. ער וואר בעליעבט פון זיינע קאמעראַדען, ווי אויך פון דער קאָמפּאַניע, וועלכע ער וואר בעקאַנט אַלס טרייער ארבייטער און אָרענטליכער מענש.

עדוואַרד ראָבין איז געוועזן פערהייראַטה און האָט געהאַט 5 קינדער. ער האָט געלעבט אָרעם, ווייל די ווייַדזשעס, וועלכע ער האָט בעקומען, זיינען געוועזן קוים גענוג צו ערהאַלטען אַ זעהר בעשיידענעם לעבען פון אַזאַ גרויסע פאַמיליע. דאָך אַזוי לאַנג, ווי אַלע זיינען געוועזן געזונד; אַזוי לאַנג, ווי זיין פרוי, מערי, האָט געקענט, מיט איהר שווערער ארבייט, העלפען דעם מאַן אום צו ערהאַלטען די אָרעמע פאַמיליע, וואַר נאָך דער לעבען ווי עס איז ער טרעגליך.

עס זיינען אָבער געקומען שווערע צייטען, די קינדער האָבען אָנגעפאַנגען קראַנק צו ווערען, די מוטער זעלבסט האָט אויך גע־ברויכט אַ דאָקטאָר, ווייל איהר געזונד וואר אונטערגעגראָבען פון אונערמיעדליכע ארבייט און שלעכטע נאַהרונג.

דער לעבען פון אָרעמען קאָנדוקטאָר איז געוואָרען, פון צייט צו צייט, שווערער און אונערטרעגליכער. מיעד, צובראָכען פלעגט ער קומען אהיים פון זיין ארבייט. די קראַנקע קינדער האָבען גע־וויינט און געשריען. די קראַנקע פרוי, בלאַס און שוואַך, האָט זיך קוים ארומגעשלעפּט איבער'ן אָרעמען צימער עס האָט געפעהלט ברויט, עס האָט געפעהלט מעדיצין, — עס האָט געפעהלט געלד. מען האָט איבעראל שוין געליהען און געבאָרגט. דעם לענדלאָרד

האָט שוין אויך געקומט פאַר אַ מאָנאַט רענט. די ווײדזשעס, וועלכע ער האָט געבראַכט, זיינען באַלד פערשוואונדען געוואָרען אויף מע־דיצין, אויף בעצאָהלען דעם דאָקטאָר. נו, וואָס טהוט מען ווייטער?

אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ אויף דער ברוסט איז געזעסען, שטום און טרויעריג, דער אָרעמער קאָנדוקטאָר אין זיין אונגליקליכען פאַמיליען נעסט און האָט געטראַכט און געטראַכט איבער זיין פינס־טערען שיקזאַל.

פאַר וואָס קומט, דאָס מיר זאָלען אַזוי שרעקליך ליידען? האָט ער זיך געפרעגט אין זיינע געדאַנקען. שוין 10 יאָהר זייט איך דין ביי דער קאָמפּאַני, איך בין אימער געווען טריי און אָרענטליך. די קאָמפּאַניע איז אין דיעזע 10 יאָהר געוואָרען אַ סך רייכער. נור איך ווער אָרעמער, אונגליקליכער פון יאָהר צו יאָהר... וואָס האָב איך פון מיין ארבייט? זיי רופען מיך: אָרענטליכער מאַן, אָבער וואָס קומט מיר ארויס פון מיין אָרענטליכקייט, ווען איך דאַרף ליידען, פערהונגערן מיט מיין פרוי און קינדער? די אַנדערע קאָנ־דוקטאָרס זיינען קליגער פון מיר, זיי נאַרען אָב די קאָמפּאַני, אָבער דערפאַר לעבען זיי בעסער פון מיר. זאָל איך אויך אָנפאַנגען צו שווינדלען, ווי זיי? ניין, איך קען דאָס ניט! איך וועל ניט קענען קוקען די קאָמפּאַניע אין געזיכט!

שווינדלען? הייסט דען דאָס שווינדלען, צו האָבען אַן ער־טרעגליכען לעבען פאַר אַזאַ שווערע ארבייט, ווי מיינע? און דאָך... איך קען דאָס ניט, איך קען דאָס ניט!

ער איז אויפגעשטאַנען, און האָט מיט גרויסע שריטען אַרומ־געשפּאַנט אַ לאַנגע צייט אין זיין פינסטערען צימער. ענדליך איז ער צוגעגאַנגען צו זיין פרוי, וועלכע איז געזעסען לעבען איהר קראַנקען קינד און האָט געקוקט אויף איהם מיט טרעהרען.

— מערי! האָט ער געזאָגט, מיר זיינען אונגליקליכע מענשען. אָבער דו ווייסט, דאָס איך האָב דיר אימער געליעבט, איך ליעב מיינע קינדער. איך האָב געטרייט צו מאַכען אייך גליקליך, אָבער עס איז ניט געגאַנגען. מיר מוזען זעהען איבערטראָגען אַלעס מיט מוטה. פיעלייכט וועט זיך אונזער לאַגע פערבעסערען.

מערי האָט גאָר ניט געענטפערט. הייסע טרעהרען האָבען אָנ־געפאַנגען זיך צו קייקלען איבער איהרע בלאַסע וואַנגען. אויסגע־

מאַטערט, צובראָכען איז זי געפאַלען אויף זיין ברוסט און האָט שטיל געוויינט.

* * *

עס איז געווען אַ שעהנער זומער טאָג. די סטריטען זיינען געווען פול מיט מענשען. עדוואַרד ראָבין איז געשטאַנען אויף דער פּלאַטפאָרמע פון זיין קאַר, און בעאָבאַכטעט די גרויסע מענגע פון שפּאַציערגייער, וועלכע ער האָט בעגעגענט, מיט בלומען און פרעהליכע געזיכטער. איהם האָט זיך געדאַכט, דאָס ער איז דער אונגליקליכסטער מענש אויף דער וועלט.

ער האָט אָפט געסטאָפּט די קאַר אום ארויפצונעהמען פּאַסאַזשירען, וועלכע זיינען מייסטען געפאָהרען אין פערשיעדענע פערגעניגענס פּלעצער. שעהנע פרויען, געזונדע, פיין געקליידעטע קינדער האָבען איהם עראינערט אָן זיין קראַנקע פאַמיליע, אָן דעם עווינען ראַנגלען זיך מיט ביטערער נויטה און שווערע קראַנקהייטען. זיין הערץ האָט געבלוטעט. פּלוצלונג האָט ער דערזעהן שטעהענדיג לעבען דער קאַר עפּעס אַ בלאַסע זעהר בעקאַנטע פיגור איינגעוויקעלט אין אַ שאַל. ער האָט אויפגעציטערט און אָבגעשטעלט די קאַר. דאָס איז געווען זיין פרוי.

— מערי! האָט ער אויסגערופען, וואָס איז געשעהן? זי איז געווען בלאַסער ווי אימער און האָט זיך קוים געהאַלטען אויף די פיס.

— עדוואַרד! עלאַ איז זעהר קראַנק. איך האָב גערופען דעם דאָקטאָר, אָבער ער וויל ניט שרייבען דעם רעצעפּט, ביז איך וועל איהם ניט בעצאָהלען. אויך אויף מעדיצין האָב איך קיין פּעני.

— אָבער מערי, דו ווייסט דאָך, אַז איך האָב קיין געלד, האָט געענטפערט דער אָרעמער פאָטער, און ער האָט געפיהלט, ווי עטוואָס דריקט איהם אונערטרעגליך אין זיין ברוסט. ער האָט שווער געליטען.

— עדוואַרד! האָט זי איהם שטיל דאָך ליידענשאַפטליך געפליסטערט, מיר מוזען רעטען דאָס קינד. איך האָב ניט, וואו צו באָרגען. דו מוזט זיך ענטשליסען, אין נאָמען פון דיין קינד, פון דיין עלאַ!

— מערי, דאָס איז אונמעגליך, אונמעגליך! האָט עדוואַרד אויסגערופען מיט אַ פייעריגער שטימע. געה אהיים, פיליכט קענסטו ערגעץ וואו באָרגען. בעט דעם דאָקטאָר ער זאָל דיר אויס-העלפען. מערי, ווי קענסטו פון מיר זאָ עטוואָס פערלאַנגען?

אין זיין שטימע האָבען געקלונגען טרעהרען און ביטערע פער-צווייפלונג, די אָרעמע פרוי האָט מיט איהר טאַשענטוך פערדעקט דאָס קראַנקע, בלאַסע געזיכט. איהר ברוסט האָט שווער געאָטהעמט. גיפטיגע שמערצען האָבען געמאַטערט איהר צובראָכענעם האַרץ.

— עדוואַרד, האָט זי צו איהם ווידער געזאָגט. דו מוזט זיך ענטשליסען, איך קען דאָ לאַנג ניט שטעהן. איך זאָג דיר, דאָס מיר האָבען קיין פעני. מיר האָבען קיין ברויט פאַר די געזונדע און קיין מעדיצין פאַר די קראַנקע קינדער. קיינער וויל אונז מעהר ניט באָרגען. זאָל איך געהן בעטלען, פערקויפען זיך? איך קען דאָס ניט, עדוואַרד, איך קען ניט!

קאַלט, פינסטער ווי אַ שטורם וואָלקען, איז געשטאַנען עד-וואַרד לעבען זיין אָרעמער פרוי. אין זיין ברוסט האָט זיך אָנגע-פאַנגען אַ שרעקליכער קאַמפף, אין איהם האָבען זיך געראַנגעלט די פאָדערונגען פון זיין לעבען מיט די פאָדערונגען פון זיין מאָ-ראַל, פון זיין אָרענטליכקייט, וועלכע וואַר דער איינציגער רייכ-טהום פון זיין עקזיסטענץ.

„זאָל איך ווערען אַ דיעב, אַ גנב, און געבען איהר געלד, וועלכע געהערט דער קאָמפּאַניע? אָדער בלייבען אַן אָרענטליכער מאַן, און אויפאָפּפערן מיין קראַנקעס קינד, מיין עלאַ, וועלכע איך ליעב בעסער פון מיין לעבען?" יעדער אָפּפער וואַר גרויס. יעדער שריט איז שווער און פיהרט צו אַ שרעקליכען אָבגרונד.

עס איז פאַרבייגעגאַנגען אַ פּאָאָר מינוטען פון שווערען שוויי-גען. ענדליך האָט עדוואַרד אַ ציה געגעבען דעם סיגנאַל גלאָק און האָט געסטאָפּט די קאַר.

— מערי! האָט ער געזאָגט ענטשלאָסען, געה אהיים, וואָס ועט זיין, דאָס וועט זיין!

מערי איז געשטאַנען אונבעוועגליך אויף דער פּלאַטפאָרם, גראַדע ווי זי וואָלט ניט געהערט זיינע ווערטער.

— מערי! האָט ער נאָך אַמאָל אויסגערופען אין פערצווייפ־לונג. זי האָט איהם רוהיג אָנגעקוקט מיט איהרע גרויסע, שווארצע אויגען.

— עדוואַרד! איך געה ניט אהיים, ביז איך האָב די מיטלען צו רעטען מיין קינד.

— אָבער עס איז אונמעגליך, איך האָב קיין געלד.

— דו האָסט געלד, דו מוסט רעטען דיין קינד!

— מערי, געה אראָב פון קאַר, זאָג איך דיר! האָט ער אויס־געשריען.

דער דרייווער האָט זיך אומגעקוקט אויף זיי. מערי האָט מיט איהר בלאַסער האַנד געגעבען אַ ציה דעם סיגנאַל גלאָק. די קאַר זאָל געהן ווייטער און איז געבליבען, ווי פריהער שטעהן לעבען איהר עדוואַרד.

זיי האָבעןביידע געשוויגען אַ ווייל.

דער קאָנדוקטאָר האָט געלאָזט פאַלען זיין קאָפּ אויפ'ן ברוסט. זיין געזיכט וואר פערצויגען מיט אַ פינסטערען וואָלקען. ער האָט געקעמפּפט מיט זיך, ער האָט געליטען און פערפלוכט דעם טאָג, אין וועלכען ער איז געבאָרען.

— מיין קינד, מיין עלא! האָט ער געמורמעלט שטילערהייד.

זיין האַנד האָט ווי מעכאַניש זיך אַרונטערגעלאָזט אין זיין פּאַקעט, זיין גאַנצער קערפּער האָט געציטערט. ער האָט זיך אַרומ־געקוקט. די קאַר איז שנעל געלאָפען. אויף דער פּלאַטפּאָרמע איז גע־ווען נור ער און זיין פרוי. דער דרייווער איז געשטאַנען צו זיי מיט'ן רוקען. ער האָט אַרויסגעשלעפּט זיין האַנד פול מיט זילבערנע מטבעות. האָט עס שנעל איבערגעגעבען צו מערי און האָט געגעבען אַ שלעפּ דעם סיגנאַל־גלאָק, די קאַר האָט געסטאָפּט, מערי איז אַרונטער פון קאַר.

עדוואַרד האָט פערמאַכט זיינע אויגען, גראדע ווי אַ שרעקלי־כעם געשפּענס וואָלט געשטאַנען פאַר איהם. ווען ער איז געקור־מען צו זיך, וואר שוין זיין פרוי פערשוואונדען. ער האָט געגעבען אַ טיעפען זיפץ, אָבגעווישט דעם קאַלטען שוויים פון זיין בלאַסען שטערען און איז אַריין אין קאַר.

פּיעלע נייע פּאַסאַזשירען האָבען פערנומען פּלעצער. ער האָט

אַנגעפאַנגגען צו זאַמלען פון זיי דאָס געלד. ביי יעדען ניקעל האָט ער געדריקט דעם רעגיסטער, וועלכער האָט לויט געקלונגען, עס איז געבליבען 10 אָדער 12 פּאַסאַזשירען, וועלכע האָבען נאָך ניט בעצאָלט. עדוואַרד האָט זיך אָבגעשטעלט אויף א ווײַלע. עס איז איהם צום ערשטען מאָל, אין 10 יאָהר פון זיין ארבייט געקומען אויף די געדאַנקען, אַז ער מוז יעצט זעהן אַ מיטעל זיך צו רעכטפערטיגען פאר דער קאָמפּאַניע; דאָס גאַנצע געלד ניט רעגיסטערען, אום צו קענען דעקען די סומע, וועלכע ער האָט געגעבען זיין אונגליקליכער פרוי.

ער האָט ניט געוואוסט גענוי, וויפיעל געלד ער האָט איהר געגעבען; אָבער עס וואר יעדענפאַלס ניט מעהר ווי אַ דאָלאַר. ער האָט געהאַט אין האַנד שוין 20 ניקעלס. ווען ער וועט יעצט רעגיסטערן נור 10, וועט ער שוין האָבען האַלב פון דאָס געלד, און שפּעטער ווידער דאָס זעלבע, אַזוי וועט ער זיך רעטען און קיינער וועט ניט וויסען פון זיין פערברעכען.

צעהן מאָל האָט לויט דער רעגיסטער דורכגעקלונגען, אין יעדען קלאַנג פון רעגיסטער האָט זיך דעם אָרעמען קאָנדוקטאָר געהערט דער שאַנדגלאָק פון זיין פערברעכען. גראַדע ווי מען וואָלט געקלונגען נאָך זיין בעגראָבענער עהרע, וועלכע ער האָט בעוואַכט פון זיין קינדהייט אָן, און פאר וועלכע ער האָט זאָ פיעל געקעמפּפט און געליטען אין זיין לעבען.

זיין הערץ האָט אונרוהיג געקלאַפּט. ער איז ארוים אויף דער פּלאַטפאָרם, זיינע הענד האָבען נאָך געציטערט, גראַדע ווי ער וואָלט בעגאַנגען אַ מאָרד. אין דיעזער מינוט איז צו איהם צוגעגאַנגען אַ פרוי געקליידעט אין שוואַרצען, איהר געזיכט וואר בלאַס און קאַלט.

—סטאָפּ די קאַר! האָט זי זיך צו איהם געווענדעט.

עדוואַרד האָט געוואָרפען אַ בליק אויף זיין פּאַסאַזשיר און איז געוואָרען בלאַס ווי דער טויט. ער האָט דערקענט דיעזע פרוי... דאָס וואר אַ שפּיאָן, אַ קאַר שפּיאָן, וועלכע די קאָמפּאַניע האַלט, אום זיי זאָלען בעאָבאַכטען די קאָנדוקטאָרס, זיי זאָלען רעגיסטערן ריכטיג דאָס געלד, זיי זאָלען חס וחלילה ניט אַראָפּנעהמען אויף אַ ברויט פאר זייערע פרויען און קינדער.

„זי האָט אַלעס געזעהן!” איז דורכגעפלויגען אין די געדאַנ־

הען פון דעם אָרעמען קאָנדוקטאָר. ער האָט שאַרף אָנגעקוקט דעם שפּיאָן, וועלכע איז רוהיג געשטאַנען פאַר איהם.

— יא זי וויים אַלעס, איך זעה אין איהרע אויגען!" האָט ער ווייטער געטראַכט מיט פערצווייפלונג.

— מאַדאַם! האָט ער ענדליך אויסגערופען מיט אַ ציטער־רענדע שטימע. מאַכט מיר ניט אונגליקליך; איך האָב אַ פרוי און קינדער, זיי האָבען קיין ברויט, מיין עלא שטאַרבט אָהן מעדיצין. מאַדאַם, רואינירט ניט מיין לעבען! שוין צעהן יאָהר, ווי איך דיען דער קאָמפּאַני. איך שווער אייך, דאָס איז דאָס ערשטע מאָל אין מיין לעבען.

ער האָט געכאַפּט איהרע הענד, און האָט זי געדריקט, און געקוקט בעטענדיג אין איהרע קאַלטע אויגען.

— מאַדאַם, רעטעט מיין עהרע, איך שווער אייך, איך בין אַן אָרענטליכער מאַן! מאַדאַם, האָט מיטלייד! איך וועל דאָס ניט איבערטראָגען!

זי האָט איהם רוהיגט אויסגעהערט.

— איך האָב מיט אייך מיטלייד, האָט זי ענדליך געזאָגט, אָבער איך קען אייך ניט העלפען, איך מוז טהאָן מיין פפליכט. איהר ווילט ברויט, איך וויל אויך ברויט. ווען איך זאָל ניט טהאָן דאָס, פאַר וואָס מען בעצאָהלט מיר, פערליר איך מיין ברויט. איך מוז עס באַלד רעפּאָרטען דער קאָמפּאַני, סטאָפּט די קאַר!

עדוואַרד האָט אויף איהר אַ וואָרף געטהאָן אַ שרעקליכען בליק פון האַס, פון ביטערע פעראַכטונג.

— שפּיאָן, שלאַנג! האָט ער אויסגערופען מיט אַ הייזעריגער שטימע. יאַ, איך בין אַ דיעב, אַ גנב, איך האָב גע'גנב'עט ברויט פאַר מיין פרוי, מעדיצין פאַר מיינע קראַנקע קינדער. געה, זאָג דאָס דער קאָמפּאַני! זאָג דער גאַנצער וועלט, דאָס איך בין אַ גנב, אַ פאַרברעכער. געה!

דער שפּיאָן איז אַרונטערגעשפּרונגען פון קאַר.

— וואַרט, איך וועל דיר ציינען, וואָס פאַר אַ שלאַנג איך בין! האָט זי אויסגערופען, און איז פערשוואונדען אין דער גרויסער סטריט.

* * *

די זומער נאכט האט צושפרייט איהרע שטערנפליגעל. דער זילבערנער מאנד האט רוהיג געשיינט אויף זיין בלויען טהראן.

עדוואורד האט שוין לאנג געענדיגט זיין ארבייטס־טאג. ער האט איבער געגעבען זיין קאר דעם נאכט־קאנדוקטאר, אבער אנ־שטאט ווי געוועהנליך געהן גלייך אהיים צו זיין פרוי און קינדער, האט ער שטיל געוואנדערט דורך די שטילע, פינסטערע גאסען. זיין קאפ האט געברענט, ווי אין א שרעקליכען פיבער; זיין ברוסט וואר צוזאמענגעדריקט פון שווערען טרויער און פורכט פאר זיין שרעקליכען שיקזאל.

— מארגען וועט עס די גאנצע וועלט וויסען! האט ער מיט ביטערקייט געטראכט, עדוואורד ראבין איז א גנב! די קאמפאני וועט מיט שאנד מיך ארויסטרייבען... וואס וועל איך טהאן? וואוהין וועל איך געהן? ווי אזוי וועל איך קוקען דער וועלט אין געזיכט? ווי אזוי וועל איך קענען פארדינען ברויט פאר מיין פרוי און קינדער? אה, ווי שרעקליך! ווען מערי וואלט אבער מיר גע־פאלגט און אוועק אהיים? אך דאן וואלט אלעס געווען ווי פריי־הער! דאך וואס רעד איך?... וואר דאס איהר שולד? דאס קינד! דיעזע גאלד־לאקיגע עלא, איז נעבאך געלעגען קראנק פער־שמאכט; זי האט קיין פעני ניט געהאט צו רעטען דאס קינד... וואס האט זי געזאלט טהאן? ניין, ניט זי האט די שולד! ווען ניט זי... ווער האט די שולד? איך? צעהן יאהר האב איך זיך גע־ראנגעלט מיט נויטה; איך האב געדענקט, דאס איך וועל קענען דורכקעמפפען מיין לעבען, אבער ניין! עס וואר אלעס אומזיסט! אלע מיינע ליידען, אלע מיינע ערנידערונגען, מיין שווערע אונ־ערמידליכע ארבייט — אלעס איז יעצט פערלארען אלעס געגאנגען צו גרונד. וואו איז מיין עהרע? וואו איז מיין פרידען? עס ברענט אין מיין הארצען א העלישער פייער, מיין פרוי! מיינע ארעמע קינדער! איהר זייט פערפאלען, פערפאלען!

ער איז געגאנגען אלץ ווייטער און ווייטער, דריקענדיג די צי־טערענדע הענד צום קאפ, גראדע ווי ער וואלט געוואלט דערשטי־קען די פינסטערע געדאנקען, וואס האבען זיך דארט ארומגעטרא־

גען, ווי שוואַרצע וואָלקען. ענדליך איז ער געקומען צום האָדסאָן ריווער, און איז געבליבען שטעהן פאַר דער זילבערנעם טייך, וועלכער וואַר בעגאָסען מיט די שטראַהלען פון דעם שיינענדען מאָנד.

איבעראַל האָט געהערשט אַ טיעפע שטילקייט. פון צייט צו צייט האָבען ווייסע זעגלען דורכגעשניטען דעם זילבערנעם שפּיגעל פון שלומערנדען טייך.

— דאָס זעגעלט אַוועק מיין יוגענד, מיין לעבען, מיין עהרע! האָט עדוואַרד שטיל געמורמעלט בליקענדיג פאַרטראַכט אויף אַ שי־פעל, וועלכע איז, ווי אַ ווייסער פויגעל, דורכגעלאָפען פאַרביי איהם.

— ניין! פאַר מיר איז מעהר קיין פּלאַץ אויף דיזער וועלט. איך האָב געוואָלט לעבען, ליעבען מיין פרוי, מיינע קינדער, זיין עהרליך, מענשליך, אָבער מען האָט מיך ניט געלאָזט. מען האָט מיך געשטיקט, געמאַטערט, געשטופּט אין אָבגרונד.

וואָס טויג מיר יעצט מיין לעבען? בעטלען? זעהן, ווי מען קעהרט זיך אָפּ פון מיר, ווי פון אַ גנב? הערען, ווי מען זאָגט אויף מיינע קינדער: דאָס זיינען די קינדער פון דעם גנב? אויף מיין פרוי: דאָס איז דעם גנב'ס פרוי? ניין! איך קען ניט. איך קען ניט זיך צווינגען צו אַזאַ שרעקליכען לעבען.

געגוג זיך געמאַטערט, געראַנגעלט זיך מיט דער ביטערער נויט. גוד באַי, אָרעמע מערי! גוד באַי, מיינע קינדער! אָרעמע אונגליק־ליכע קינדער! איך וועל אייך ניט זעהן מעהר, איך קען מעהר ניט איבערטראָגען דעם שוועל פון אייער אונגליקליכען היים. אייער פאָ־טער איז פעראורטהיילט צום טוידט. זיין עהרע, זיין לעבען האָט מען בערויבט פון איהם!...

עדוואַרד האָט אַ שפּרונג געטהאָן אין טייך און איז באַלד פערשוואונדען געוואָרען צווישען די קאַלטע וועלען.

ניט ווייט פון זיין בלויען קבר האָט זיך שטאָלץ ערהויבען די סטאַטוע פון דער אַמעריקאַנער פרייהייטס־געטין און האָט מיט איהר פאַקעל בעלייכט די וועלט פון קייטען, פון טרעהרען, פון זעלבסטמאָרד, פון די שרעקליכסטע פערברעכען געגען דער ליידענ־דער מענשהייט.

די באָמערקע

באָמערקע! באָמערקע! האָבען געשריען פארשמירטע האַלב נאַקעטע קינדער, וועלכע פארברייננגען זייערע יאָהרען אויף די סטריטען פון ניו יאָרק.

זיי האָבען זיך אַלע א שאָט געגעבען צו א טענעמענט הויז, לעבען וועלכען עס איז געשטאַנען א ווייס גרויע פרוי, מיט א געלען צוקנייטשטען געזיכט. שמוציגע טראַנטעס האָבען זיך נאָכגע־שלעפט פון איהרע קליידער. האַלב בייז, האַלב דערשראָקען האָט זי געקוקט אויף די קינדער און האָט זיי געוואָלט אוועקיאָגען פון זיך.

די קינדער האָבען זי געשלעפּט פאַר איהרע צוריסענע קליי־דער, האָבען געלאַכט, און געוואָרפען אין איהר שמוץ און שטיי־נער. די אונגליקליכע האָט ניט געקענט בייקומען איהרע פיינד און איז מאַכטלאָז געפאַלען אויף די טרעפּ.

עס האָט זיך דערהערט א הערצרייסענדער געוויין. דאָס האָט געוויינט די באָמערקע. די לויפערס האָבען זיך פערוואונדערט אי־בערגעקוקט. זיי האָבען זיך געוואונדערט, דאָס אויך א באָמערקע קען פיהלען איהרע ליידען, דאָס אויך א באָמערקע קען וויינען, און זיינען פערשוואונדען.

די היימלאָזע האָט אויפגעהויבען איהר גרויען קאָפּ: א שטראַהל פון צופריעדענהייט האָט אויף א רגע בעלייכט איהר אַלטעס פערוויינטעס געזיכט. — זיי זיינען אוועק! האָט זי גע־מורמעלט. יעצט וועל איך קענען איינשלאָפען. זי האָט זיך אָנגע־שפּאַרט אָן די אייזערנע גראַטעס פון א בייסמענט, וועלכער איז יעצט געווען פוסט, האָט געשלאָסען איהרע פערשוואָלענע אויגען און איז איינגעשלאָפען.

מיר לעזען מיט אינטערעס די טרוימען און חלומות פון גרויסע שרייבער און דיכטער, וואָרום זאָלען מיר ניט אַמאָל אויך אויסהערען דעם טרוים פון אַ באַמערקע?

אמת, אַ באַמערקע פערנעהמט דעם נידעריגסטען צווייג אויף אונזער געזעלשאַפטליכען בוים. זי איז זעהר ניט אנשטענדיג געקליידעט. זי פעראַכטעט מאָדע און עטיקעט. זי שלאָפט אָפטמאָל אויפ׳ן גאַס, אונטער שנעע אָדער רעגען. זי הונגערט. זי ווערט געקלאַפט פון פּאָליסמאַן. זי ווערט ארויסגעוואָרפען, ווי אַ הונד פון יעדער אנשטענדיגער הויז, אויב זי וואַגט אריינגעהן אהין צו בעטען אַ שטיקעל ברויט, אָדער אַ ניקעל אויף אַ גלאָז ביער. אן אנשטענדיגער יונגער מאַן, וועלכער הויבט אויף עלעגאַנט די הענקערטשיעף פון זיין דאַמע, וועט זיך ניט איינבויגען אויפהויבען דעם קראַנקען קערפּער פון אַ באַמערקע, וועלכע פאַלט אין גאַס הונגעריג און פערשמאַכט.

אָבער אויך אַ באַמערקע איז אַ מענשליכעס וועזען. אויך זי האָט אַ לעבענסגעשיכטע, וועלכע איז אויך די געשיכטע פון אונזער געזעלשאַפטליכער מאָראַל. אויך אַ באַמערקע קען האַסען און ליעבען, בענשען און פלוכען. אונטער די טראַנטעס פון אַ היימלאָזער באַמערקע קען שלאָגען אַזאַ עדעלע וואַרעמע האַרץ, ווי אונטער דעם זיידענעם קאָרסעט פון אַן אנשטענדיגע וועלט דאַמע. וואָרום דען ניט אויסהערען דעם טרוים פון אַ באַמערקע? וואָרום זיך ניט פערטראַכטען איבער די בילדער פון איהר פערגאַנגענהייט?

זי טרוימט; זי איז נאָך אַ קליינעס, אונשולדיגעס קינד.

— עלאַ! עלאַ! דער אָנבייסען איז שוין פערטיג! זי דערקענט די שטימע פון איהר מוטער. אָבער זי לויפט ניט באַלד צו איהר מוטער. די גרינע ווייטרויבען, וואָס האָבען זיך רייך פונאַנדערגעוואַקסען, אין זייער קליינעם גאָרטען, ציהען צו זיך, ווי מאַגנעט; זי קען זיך פון זיי ניט אָפּרייסען. די מוטער זוכט איהר אַרום, ביז זי געפינט איהר שעהנע עלאַ. איהרע בלאָנדע זיידענע לאָקען זיינען געוועזן איבערגעפלאָכטען מיט די גרינע צווייגען פון די, מיט וויין־שפּראָצענדע וויינטרויבען — און בעדעקען איהר

גראַציעזען קעפּעל, ווי אַ פּערעל־קראַנץ. די מוטער נעהמט איהר אָן פּאר'ן הענטעל און זיי געהען ביידע אין שטוּב אַריין.

— דער צימער איז גרוים און ליכטיג. ביים טיש זיצט דער פאָטער. ער נעהמט זיין עלאַ אויף זיינע קניע, ער דריקט איהר צום הארצען און בעדעקט איהרע ליליען־וואנגען מיט הייסע קו־שען. ער האָט איהר ליעב מעהר ווי זיין לעבען! זי איז זיין איינ־ציגער טרייסט אין זיין שווערען לעבענס־וועג. די מוטער דער־לאַנגט דאָס עסען. איהרע אויגען שטראַהלען מיט גליק. עלאַ זיצט צווישען זיי מיט איהרע זיידענע לאָקען און בלויע אויגען, ווי אַ שטילער ענגעל פון אונשולד און פריעדען.

אַ צווייטער בילד.

עלאַ לויפט פון סקוהל מיט איהרע ביכער, בליישטיפטען און סלייט. איהרע וואנגען ברענען, מיט אַ ראָזאָווע פייער. די אויגען בליצען מיט פרייד, די לאָקען זיינען צוואָרפען איבער די קיילעכ־דיגע שולטער.

— מאַמאַ! מאַמאַ! זעה, וואָס איך האָב געבראַכט!

עלאַ האָט בעקומען אַ גאָלדענעם מעדאַל פאר איהר גוטען שטודיום. די מוטער איז אויסער זיך פון פרייד. דער פאָטער קושט איהר מיט טרעהרען אין די אויגען. — עלאַ! עלאַ! ווי וואָלט איך געלעבט אָהן דיר אויף דער וועלט? וואָס וואָלט מיר געבען מוטה אַלעס איבערצוטראָגען?

עלאַ קוקט מיט ליעבע אויף איהר אָרעמען פאָטער און דריקט זיך צו שטאַרקער צו איהם.

* * *

אויך דיעזעס בילד איז פערשוואונדען. עלאַ איז שוין אַ גרוי־סע. דער פאָטער איז טויט. די אַלטינקע מוטער איז דער איינ־ציגער פריינד, וועלכען עלאַ האָט אויף דער וועלט. עלאַ אַרבייט אין אַ גרויסער סטאָר. זי איז אַ סיילס ליידי. אַלע האָבען איהר זעהר ליעב. איהר שעהנהייט ציהט צו אַ סך קאָסטאָמערס. עס איז 9 אוהר אָבענדס. עלאַ קומט פון איהר אַרבייט. זי איז הייטע בלאַס און פערווײנט. זי נעהמט אַרום איהר מוטער. טרעהרען קייקלען זיך פון איהרע שעהנע, דונקעל־בלויע אויגען.

— עלא, וואָס איז דיר?

— מוטער, דער עלטערער קלוירק פערפאָלגט מיך. ער האָט זיך מיר ערקלעהרט אין ליעבע, און זאָגט, אויב איך וועל איהם ניט ליעבען, וועט ער מיר אומברייינגען.

—עלא, מיין קינד, זיי רוהיג! ער קען דיר גאָר ניט טהאָן! דערצעהל דעם באָס, ער וועט איהם שוין מאכען שווייגען.

— מוטער! דער קלוירק איז זעהר פערטרויט מיט'ן באָס; ער וועט ניט גלויבען און וועט מיך אַוועקשיקען. וואָס וועלען מיר טהאָן? ווער ווייס, אויב איך געפין אזוי שנעל א נייעם פּלאַץ?

די אַלטע שווייגט און בענעצט מיט טרעהרען די שעהנע בלאָנדע לאָקען פון איהר איינציגעם קינד. עלא זיצט בלאַס און פערטראַכט. איהר הארץ איז אונרוהיג; זי פיהלט, אז א ביטערער שטורם וועט אויסברעכען אין איהר לעבען.

עס געהן פּאַראיבער עטליכע טעג.

— מוטער! מוטער! איך בין אונגליקלאַך!

עלא לויפט אריין אין שטוב בלאַס, ווי דער טויט, נאָך איהר געהט נאָך א גרויסער פּאָליסמאַן מיט זיין קלאָב אין דער האַנד.

— עלא, מיין קינד, וואָס איז געשעהן? די אַלטע האַלט זיך קוים אויף די פיס פון שרעק.

— מוטער! זיי זאָגען, איך בין א גנב'טע! דער קלוירק האָט געהאַלטען זיין וואָרט: ער האָט אריינגעלייגט א שטיק זייד אין מיין סעטשעל און האָט געזאָגט, אז איך האָב עס גע'גנב'עט. מוטער זיי ווילען מיר איינשפּאַרען אין פּריזאָן. אָה! איך וועל שטאַרבען פון שאַנדע!

— עלא, מיין קינד, זיי רוהיג! שרייט די אָרעמע מוטער מיט א ציטערנדע טרעהרען שטימע. זיי קענען דיר גאָר ניט טהאָן, דו ביסט אונשולדיג; יעדער איינער קען דאָס זעהן. איך, די גאַנצע וועלט וועט דערויף שווערען! ניין, עס איז אונמעגליך צו בעשולדיגען דיר, מיין ענגעל, אין אזא פערברעכען!

מוטער און טאָכטער פאַלען איינע דער אַנדערע אין די אָרעמס און וויינען.

— קומט! אייער וויינען וועט ניט העלפען! מורמעלט דער

אָרדנונגס בעוואַכטער. דער קאָורט וועט שוין אויסגעפינען, אויב דו ביסט אונשולדיג.

* * *

עס איז אַוועק אַ האַלב יאָהר.

עלאַ, קומט נאָר וואָס ארויס פון פריזאָן, וואו זי איז אָבגע־זעסען פאַר דער גנבה, וועלכע איז פאַבריצירט געוואָרען פון דעם אויפגערייצטען קלוירק. איהר מוטער איז פון צרות קראַנק און האַלב וואַהנזיניג. זי ליגט אין אַ דונקעלען צימער. אַ שכן האַלט איהר פון רחמנות. עלאַ פאַנגט אָן זוכען אַ נייע בעשעפטיגונג. עס געהט אַוועק אַ וואָך, אַ צווייטע, זי קען קיין ארבייט ניט געפינען. אין די סטאָרס איז זי בעקאַנט אַלס אַ גנב'טע. קיין אַנדער ארבייט ווייס זי ניט. דערווייל מוז מען לעבען. מען מוז האָבען געלד. די מוטער דאַרף אַ דאָקטאָר, אַן אַנדער וואָהנונג. אין האָספּיטאַל וויל זי ניט געהן. „זיי ווילען מיר דאָרט ערמאָרדען, ווי זיי האָבען ער־מאָרדעט מיין עלאַ!" שרייט די האַלב וואַהנזיניגע, און קוקט אויף יעדען, ווי אויף אַ מערדער פון איהר טהייערער עלאַ.

נאָך אַ מאָנאַט איז פאָראיבער, קיין ארבייט איז נאָך אַלץ ניטאָ, די עטליכע קליידלאַך, וואָס עלאַ האָט געהאַט זיינען אַלע אַוועק אין פּאָון שאָפּ. אין שטוב איז קאַלט. קיין ברויט, קיין קוילען, קיין שטיקעל ליכט צו בעלייכטען די אָרעמע וואָהנונג. עלאַ וואַרפט אויף זיך ארויף איהר דזשעקעט און געהט אין סטריט. זי האָט זיך דערמאָנט, דאָס זי האָט נאָך אַ חבר'טע, וועלכע האָט מיט איהר צוזאַמען געאַרבייט אין סטאָר און האָט געוואוסט, דאָס זי איז אונשולדיג. פיליכט וועט זי מיר עפּעס באָרגען.

עלאַ איז שנעל דורכגעלאָפען אַ פּאָאָר פינסטערע גאַסען און האָט אָנגעקלאַפּט צו איהר חבר'טע.

— זי איז ניטאָ! אַוועק אויף אַ באַל! איז געווען דער אַנט־וואָרט.

עלאַ האָט ארונטערגעלאָזט איהר קאָפּ און איז טרויעריג אַוועק ווייטער.

עס איז שוין 11 אוהר נאַכט. די גאַז־לאַנטערן בעלייכטען דונקעל די שמוציגע סטריטען פון ניו יאָרקער דאַון־טאַון.

עלא וואנדערט שטיל דורך די גאסען. וואוהין זי געהט, קען זי זיך זעלבסט ניט אבגעבען קיין רעכנונג. זי געהט, וואוהין עס איז, אבי נור ניט אין דעם קאלטען, שמוציגען רום, וואו עס ליגט יעצט איהר קראנקע, וואהנזיניגע מוטער.

ווי אזוי קען זי איהר העלפען? וואו נעהמט מען די מיטלען צו ערלייכטערען איהרע שרעקליכע ליידען?

טרעהרען האבען איהר געשטיקט. איהר עלענד, איהר נויטה, איהר אונגליקליכע מוטער — אלעס האט זיך פערוואנדעלט אין א גיפטיגען העלישען פייער, וועלכער האט פערצעהרט איהר הארץ און געדריקט מיט שארפע אייזערנע צוואנגען איהר גאנצעס וועזען. זי האט זיך צוגעטוליעט צו א גרויסע געביידע און האט ביטער געוויינט.

— יונגע פריילין, וואס איז געשעהן? האט זי דערהערט לע־בען זיך א מענערשע שטימע.

זי האט אויפגעהויבען איהר קאפ. לעבען איהר איז געשטאנען א רייך געקליידעטער יונגער מאן אין א זיידענעם צילינדער, מיט א סיגאר אין מויל. איהר ערשטער געדאנק איז געוועזן: אנטלויפען! אבער טאקע באלד האט אין איהר קאפ דורכגעבליצט אן אנדער פלאן; זי וועט איהם בעטען, ער זאל איהר געבען עטוואס געלד, מיט וועלכע זי וועט קענען רעטען איהר מוטער און זיך זעלבסט. וואס קען זי העלפען? זי מוז בעטלען, קיין אנדער אויסוועג איז ניטא.

— העלפט מיר! איהר זייט, זעה איך, רייך, מיין מוטער איז זעהר קראנק, איך קען קיין ארבייט ניט געפינען... האט זי אנגע־פאנגען אבהאלטענדיג זיך אויף יעדען ווארט און ווערענדיג באלד בלאס, באלד רויט אין געזיכט.

דער רייכער יונגער מאן האט זיך גוט איינגעקוקט אין איהר געזיכט און איז געבליבען שטעהן, ווי פארוואונדערט. איהר שעהנ־הייט, איהר נאאיוויטעט, איהר אונשולד, וועלכע האט געשטראהלט פון איהר יעדען געזיכטסצוג, פון איהר יעדע בעוועגונג, האט איהם ווי בעצויבערט. ער האט ערווארטעט צו בעגעגענען איינע פון די נאכטפויגעל, מיט וועלכע ער וואר זעהר בעקאנט, און וואר ער־

שטוינט צו געפינען אזא ריינעם וואונדערשעהנעם פערל אין די שמוציגע סטריטען פון ניו יאָרק:

— וואו וואוינט איהר? פון וואנען קומט איהר? האָט ער שטיל געפרעגט.

זי האָט איהם דערצעהלט איהר לעבענסגעשיכטע און ער האָט איהר בעגלייט אהיים. ער האָט בעטראַכט איהר קראַנקע מוטער. האָט איבערגעלאָזען עטליכע דאָלאר און האָט צוגעזאָגט קומען מאָרגען ווידער.

יעדען טאָג פלעגט ער בעזוכען די שעהנע עלא. זיי האָבען איבערגעמופט אין א שעהנע וואוינונג. דאָך די אַלטינקע מוטער האָט זיך ניט געקענט ערהאָלען פון איהר קראַנקהייט און איז אין גיכען געשטאָרבען.

עלא האָט געליעבט איהר איינציגען פריינד און רעטער. ער פלעגט איהר פערשאַפען די בעסטע פערגעניגען, און זייער לעבען וואר די ערשטע צייט זעהר א גליקליכער.

אָבער פלוצלונג איז ער פערשוואונדען. עלא איז געבליבען אליין. זיינע פריינד האָבען איהר געזאָגט, דאָס ער איז מיט אַן אַנדער פרוי אוועק נאָך איירָאפא. עלא האָט געהאַט א קינד. די נויטה האָט ווידער אָנגעפאנגען צו קלאַפען אין טהיר.

וואָס זאָל זי טהאָן ווייטער? עלענד, אָרעם מיט א קינד אויף די הענד, פעראכטעט פון דער מאָראַליעשער געזעלשאַפט אלס אַן אונמאָראַלישע פרוי, וואו זאָל זי געהן? צו וועמען זאָל זי זיך ווענדען?

עס איז איהר געבליבען נור איין מיטעל, נון איין אויסגאַנג, זי וואר נאָך יונג און שעהן. וויסטלינגע האָבען געקלאַפט אין איהרע טהירען. זי וועט אָנפאַנגען צו האַנדלען מיט איהר שעהנהייט.

מיט פלוך, מיט האַס, מיט ברענענדען צאָרן האָט זי זיך אָבגעגעבען דעם שענדליכען האַנדעל: איהר געוויסען פעלגט איהר ניט געבען קיין רוה. איהר שענדליכער לעבען איז אימער געשטאַנען פאר איהרע אויגען, זי פלעגט הערען די ציטערענדע שטימע פון איהר טויטע מוטער: עלא, וואָס האָסטו געטהאָן? עלא, דיין שאַנד ברענט, ווי א העלישער פייער אין מיין קבר און לאָזען מיר ניט רוהען.

אום צו פערטרייבען אין זיך די גיפטיגע שטימע פון איהר קראנקעם געוויסען האט זי אנגעהויבען צו טרינקען. זי האט געטרונקען ביי טאג און ביי נאכט. איהר דיענסט פלעגט איהר אפט געפינען אויפ'ן פלאאר בעטרונקען מיט א פערשוואלענעם געזיכט.

— וואו זיינען זיי? פלעגט זי פרעגען מיט א הייזעריגער שטימע. ווארום קויפען זיי מיר ניט קיין וויין?

אין איין יאהר איז זי געווארען אלט און גרוי.

די מענער האבען געווייכט פון איהר.

— וואס אנטלויפט איהר פון מיר? פלעגט זי שרייען מיט א ביטערען שמייכעל. איהר אליין האט צוטראטען דעם בלום און יעצט שפייט איהר אויף איהם!

* * *

— סיי, גערראפ! די באמערקע האט דערפיהלט, ווי א שווערע האנד דריקט איהר שולטער. זי האט זיך אויפגעכאפט. געגען איהר איז געשטאנען א גרויסען פאליסמאן מיט א קלאב אין די הענד. זי האט זיך מיט שרעק אויפגעהויבען און איז שנעל אוועק ווייטער.

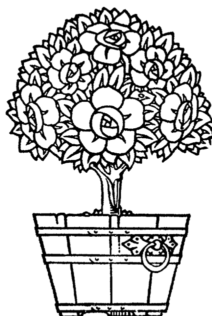
קוקענדיג אויף דיעזע קלעגליכע פיגור איינגעוויקעלט אין שמוציגע טראנטעס, ווער וואלט געגלויבט, אז ערשט מיט א פאאר יאהר צוריק איז דאס געווען א צארטעס, אונשולדיגעס קינד, א וואונדערשעהנע עלא, א רייצענדעס בלום, וועלכע האט געבליהט אויף דעם ברוסט פון איהר טרייער מוטער? ווער וואלט געגלויבט, אז אויך דיעזע שמוציגע באמערקע האט א מאל געשיינט, ווי א פריהלינגס-זונן, געליעבט און געטרוימט פון א הערליכער צוקונפט?

וויפיעל אזעלכע געפאלענע, צוטראטענע „עלאס" בלאנדזשען ארום אין די סטריטען פון ניו יארק, געשענדעט פון יעדען אויסוואורף דער מענשהייט, פערווארפען מיט שמוץ און שטיינער פון דער „יונגער אמעריקא", געשלאגען פון די בעוואכער פון געזעץ און ארדנונג?

און וויפיעל יונגע קינדער מיט לאקען, ווייך ווי זייד, מיט וואנגען, פריש ווי ראזען, וועלכע לויפען נאך פארלויפיג אין סקוהל און שיינען מיט זייער נאאיוויטעט און אונשולד, ערווארטעט דער

שיקזאַל פון עלא, דער שרעקליכער גורל פון אַ ניו יאָרקער באָ־מערקע!

דאָך געוג! איך וויל דיר ניט, לעזער, בעלעסטיגען מעהר מיט אַזאַ נידעריגע פּערזאָן, ווי אַ „באָמערקע", איך וועל דיר נור בעטען, ווען דו געהסט דורך די סטריטען פון ניו יאָרק און בע־געגענסט אַ „באָמערקע", וואַרף אויף איהר קיין שטיינער, דענק פון דער „עלא" און פרעג: ווער האָט די שולד?

ווער איז שולדיג?

א שמאָלינקער רום. אויף א קליינעם הילצערנעם טישעל ברענט, מיט א דונקעלען פייער'ל א בלעכענער לעמפעל. נעבען וואנד שטעהט א בעט, אויף וועלכע עס ליגט א פרוי פון א יאָהר 25. איהר גע־זיכט איז באדעקט מיט א טויטע בלאסקייט; איהרע שווארצע אויגען זיינען איינגעפאלען און בליצען מיט פיבער און אינער־ליכע ליידען.

אויפ'ן שמוציגען באָדען ליגען צוויי קינדער; איין אינגעלע פון א יאָהר 6 דער אנדערער פון א יאָהר 4; ביידע זיינען פער־שמירט, די העמדעלאך שמוציג און צוריסען. זיי קריכען ארום פון איין ווינקעל צום אנדערן און שפּילען זיך מיט א קליין קעצעלע, וועלכע זיי האָבען געפאנגען אויפ'ן הויף. זיי כאפּען די קעצעלע פאר'ן קאָפּ און פאנגען זי אָן צו רייסען און שטיקען. דער צימער פילט זיך אָן מיט יאָמערליכע קולות פון דעם אָרעמען אָפּפער.

פון צייט צו צייט הויבט זיך אויף די קראנקע פרוי פון איהר בעט און גיט א קוק אויף דעם וואנד־זייגער, וועלכער הענגט געגען איהר בעדעקט מיט שפּינען געוועב. זי ערוואַרטעט איהר מאַן, וועלכער איז נאָך גאַנץ פריה אוועק זוכען ארבייט. די אוהר צייגט צעהן די קליינע קינדער האָבען זיך איינגעמאטערט ארומשלעפּענ־דיג זיך מיט'ן קעצעל און זיינען געשמאק איינגעשלאָפען ארומ־ארמענדיג זיך. עס איז געווען ארום 11 אוהר, ווען דער מאַן און פאָטער פון דיעזע אָרעמע פאמיליע איז אהיים געקומען. דאָס איז געווען אַן ארבייטער פון א יאָהר 30. זיין געזיכט האָט אויף זיך געטראָגען דעם אויסדרוק פון פערשטיקטע פערצווייפלונג און גע־מאכטע, קינסטליכע גלייכגילטיגקייט. ער האָט אראָבגעוואָרפען זיין אַלטען צולעכערטען הוט אין א ווינקעל האָט געוואָרפען א

שטומען קאַלטען בליק אויף זיין פרוי און איז געבליבען זיצען ביי דעם קליינעם טישעל. ער איז ניט צוגעגאַנגען צו דער קראַנקער, ער האָט ווי ביי זיך בעשלאָסען זיך ניט צו קימערן, וואָס פאַר שמערצען, וואָס פאַר יסורים איהם זאָלען יעצט ניט בעגעגענען.

די קראַנקע פרוי האָט מיט אויגען פול מיט טרעהרען איהם בעטראַכט פון איהר געלעגער אָבער אויך זי האָט ניט געקענט קיין וואָרט זאָגען; זי האָט געוואוסט, דאָס ער איז צובראָכען פון די ביטערע שטורמען, וואָס האָבען איינס נאָך דאָס אַנדערע אריינגע־דרונגען, אין זייער אָרעמען פאַמיליען לעבען. זי האָט געשוויגען.

עס זיינען פאַרבייגעגאַנגען עטליכע מינוטען פון שווערען שווייגען.

— ראָבערט! ראָבערט! האָט זיך געהערט די שוואַכע ציי־טערענדע שטימע פון דער קראַנקער פרוי.

דער אונגליקליכער איז געזעסען זיין געזיכט פערדעקט מיטביידע הענד און האָט זיך ניט געריהרט פון אָרט.

— ראָבערט, קום אהער! זעה, ווי איך בין קראַנק, איך פיהל מיר אַזוי שלעכט! די שטימע פון דער עלענדער האָט געקלונגען מיט טרעהרען און טיעפע, דריקענדע שמערצען. ער איז געזעסען, ווי פריהער, זיין געזיכט פערדעקט, זיין קאָפּ אָנגעשפּאַרט אָן די שוואַרצע פערהאָרעוועטע הענד.

עס זיינען ווידער פאַרבייגעגאַנגען אַ פּאָאַר מינוטען. ענדליך האָט ראָבערט אויפגעהויבען זיין קאָפּ. זיין געזיכט וואר נאַס פון טרעהרען.

ער איז צוגעגאַנגען צו דער קראַנקער, האָט צוגעדריקט זיינע ליפּען צו איהרע און אַ ווילדער געוויין האָט זיך ארויסגעריסען פון ביידע צובראָכענע הערצער...

— ניין! ניין! איך קען דאָס ווייטער ניט איבערטראָגען! האָט ער אויסגעשריען ארויסרייסענדיג זיך פון איהרע אָרעמס. אונ־זער לעבען איז ערגער ווי דער טויט! דיעזע פינסטערע שטוב, דיעזע פערהונגערטע, אָרעמע קינדער. און דו, וועלכע איז געווען נאָך ניט לאַנג יונג, אַזוי פול מיט בליהענדער געזונדהייט דו ליגסט יעצט אַלט, בלאַס, צובראָכען, צוטראָטען פון דעם ביטערען עוויגען

ליידען, — פון נויטה הונגער און שאנד! איך בין געווען דיין מערדער! צו וואָס האָב איך, א שקלאַף, אָהן א היים, אָהן א נאָמען, אוועקגענומען דיר פון דיין היים, פון דיינע פריינד און עלטערן, אוועקגענומען אויף א לעבען פון אונענדליכע ליידען, ערנידערונגען, בעטלעריי?... ליעבע?... יא, איך האָב דיך געליעבט; געליעבט, ווי פיליכט טויזענדע ניט אָרימע שקלאַפען, זאָנדערן רייכע פערשקלאַפער קענען ניט ליעבען. איך האָב דיך געליעבט! אָבער וואָס פיר א רעכט האָט א שקלאַף צו ליעבען? א שקלאַף דאַרף נור ליעבען זיין קיים, זיין מייסטער. ער דאַרף נור קושען דעם בייטש פון שקלאַפען הענדלער, אָבער ניט דעם מונד פון א געליעבטע, טהייערע מיינע! איך האָב דיך אונגליקליך געמאכט, און יעצט, יעצט דארפסטו ברענגען נאָך אַן אונגליקליכען וועזען אויף דער וועלט! וואָס וועט פון איהם ווערען? וואָס וועט ווערען פון אונז? און פון אונזערע קליינע, אונשולדיגע קינדער?...

— ניין! איך קען דאָס ווייטער ניט אויסהאַלטען!

— אָה, ווי אונגליקליך, ווי שרעקליך אונגליקליך בין איך! מיינע געהירען ברענען, עס רייסט מיר אויף שטיקער מיין ברוסט. איך מוז אַנטלויפען... אַנטלויפען, ווייט פון דער וועלט!

ער האָט געכאַפּט זיין הוט און איז, ווי א וואַנהנזיניגער, ארויסגעלאָפען פון רום.

* * *

מיט האַלב פערשלאָסענע אויגען, ווייס ווי א מאַרמאָרשטיין, איז געלעגען די קראַנקע אויף איהר בעט. פון צייט צו צייט האָבען זיך טיעפע קרעכצען ארויסגעריסען פון איהר ברוסט, און דער אויסדרוק פון טיעפע שמערצען האָט בעדעקט איהר בלאַסעם געזיכט.

ענדליך, האָט זי זיך מיט גרויסע אַנשטרענגונגען אויפגעהויבען פון בעט און זיך האַלטענדיג מיט די הענד פאַר די ווענטלאַך איז זי צוגעגאַנגען צו די שלאָפענדע קינדער. זי האָט זיך אָנגעבויגען צו דעם עלטערן אינגעלע, האָט איהם געקושט מיט טרעהרען און אויפגעוועקט.

דאָס קינד האָט געעפֿענט פֿערוואונדערט די אויגען.

— אַלבערט ! טהו זיך אָן שנעל, און געה אַריבער צו דיין טאַנטע ! זאָג איהר זי זאָל באַלד אהער קומען.

דער אינגעלע האָט שטום אָנגעקוקט זיין בלאַסער מוטער ; ער האָט זי ניט באַלד דערקענט. אַזוי האָבען די שמערצען אומגעענדערט איהר געזיכט אין דיעזע קריטישע מאָמענטען. ענדליך האָט ער פֿאַרזיכטיג אַרויסגעשלעפּט זיינע הענטלאַך פֿון אונטער קעפּעל פֿון זיין שלאָפֿענדען חבר און מיט זיי אַרומגעכאַפּט זיין אָרעמער מוטער.

— מאַמאַ, וואָס איז דיר ? האָט ער געפֿרעגט צופֿרעסענדיג זיך צו איהר ברוסט. — „געה, אַלבערט, שנעל און רוף די טאַנטע אהער ! איך בין זעהר קראַנק.״

דאָס קינד האָט שנעל אָנגעטהאָן זיין אָרעמען רעקעל, אַרויפֿגערוקט אויף׳ן קאָפּ זיין קעפּ, און איז אַוועק רופֿען זיין „טאַנטע״.

צוויי אוהר ביינאַכט. דאָס קליינע טישעל אויף וועלכען עס ברענט דאָס בלעכענע לעמפּעל, איז צוגערוקט נעהענטער צום בעט. לעבען די קראַנקע זיצט די „טאַנטע״, אַ יונגע פֿרוי וועלכע האָט ניט לאַנג אויסגעשטודירט אויף אַקושערקע. זי זיצט און ערוואַרטעט דאָס נייע אונגליקליכע וועזען וועלכע דאַרף יעצט ערשיינען אויף דער וועלט.

די צוויי קליינע קינדער שלאָפֿען ניט, זיי שטעהען לעבען דער טאַנטע און האַלטען זיך פֿאַר איהר קלייד. זי האָט זיי צוגעזאָגט היינט ביי נאַכט אַ נייע שוועסטערל און זיי ערוואַרטען זי מיט אונגעדולד. פֿול מיט נייגעריגקייט זיינען זייערע קינדערשע אויגעלאַך, וועלכע קוקען פֿראַגענד אויף דער „טאַנטע״.

די קריטישע מאָמענטען קומען אַלץ נעהענטער. עס הערען זיך טיעפֿע קרעכצען, וועלכע געהן איבער אין פֿערצווייפֿעלטע געשרייען. די טאַנטע האָט אַוועקגעפֿיהרט די קינדער אין אַ קאָרנער. זיי האַלטען זיך פֿעסט פֿאַר די הענטעלאַך און ציטערן הערענדיג די געשרייען פֿון זייער אָרעמע מוטער.

עס זיינען פֿאַראיבער עטליכע מינוטען... עס האָט זיך דער־

הערט דער צאַפּעלדיגער געשריי פון אַ נייגעבאָרענעם קינד. דער נייגעבאָרענער פּראָלעטאַריער האָט אריינגעטראָטען אין אונזער וועלט, אריינגעטראָטען מיט אַ געשריי, וועלכער וועט זיך פיליכט ניט שטילען, ביז אין זיין פינסטערן קבר.

די צוויי קינדער האָבען זיך אַ וואָרף געטהאָן פון קאָרנער גלייך צום בעט. זיי האָבען דערקענט די שטימע פון זייער נייגעבאָרענער שוועסטערל.

פלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּעריי אין טהיר. ניט וואַרטענדיג אויף אַן אַנטוואָרט האָט זיך אין צימער אריינגעבראָכען אַ מאַן, פון אונטער זיינע צוזאַמענגעקנייטשטע ברעמען האָבען געבליצט אויגען, פול מיט ווילדען וואהנזין; זיינע האָאָר זיינען געווען צו וואָרפען; זיינע קליידער צוריסען, ווי אין אַ שווערען שטרייט זיינע פינגער צוזאַמענגעפּרעסט אין פויסטען, גראַדע ווי ער האָט זיך צוגעגרייט עמיצען צו צושטערען, צו פערניכטען.

דאָס איז געוועזען ראָבערט.

די קראַנקע געווינערין האָט פּערדעקט איהר געזיכט מיט ציטערענדע הענד און האָט ביטער געוויינט. ביידע קינדער האָבען זיך צוגעדריקט צו דער טאַנטע, וועלכע איז געווען יעצט אַליין בלאַס און פערלאָרען. נור דאָס נייגעבאָרענע קינד האָט גלייכגילטיג געקוקט מיט זיינע ליכטיגע אויגלאַך אויף דיעזע פינסטערע וועלט, וואוהין ער איז געקומען, ווי אַ ניט געבעטענער גאַסט.

ראָבערט איז געשטאַנען אין מיטען רום און האָט מיט ווילדע בליצענדע אויגען בעטראַכט וואָס עס טהוט זיך אַרום איהם, גראַדע ווי ער וואָלט געוואָלט זיך עטוואָס עראינערן. אין דיעזען מאָמענט האָט זיך דערהערט דאָס געשריי פון דעם נייגעבאָרענעם. דיעזער געשריי האָט געמאַכט אַ פּירכטערליכען איינדרוק אויף איהם. פון זיינע אויגען האָט אויסגעבראָכען אַ וואהנזיניגער פייער; ער האָט ווילד אויסגעשטרעקט זיין פויסט; זיינע ציינער האָבען געקלאַפּט איינס אָן דעם אַנדרן; ווייסער שוים האָט זיך באַוויזען אויף זיין אויסגעקרימטען מויל.

— ניין, ער דאַרף ניט לעבען! ער טאָר ניט לעבען! ווידער

א שקלאַף, ווידער אַ בעטלער, ווידער הונגער, ערנידערונגען, טרעה־רען פּלוך און שאַנד! ניין, לאָזט מיר איהם דערווערגען! לאָזט מיר איהם טויטען מיט מיינע אייגענע הענד!

ער האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן צום בעט און זיינע ציטערענדע הענד האָבען געזוכט דאָס אונשולדיגע קינד.

אַ שרעקליכער קאַמפּף איז ענטשטאַנען.

די קראַנקע פרוי האָט פערגעסען איהר שוואַכקייט. זי האָט ווי אַ פערוואונדעטע טיגערין פערטהיידיגט איהר קינד.

דער וואהנזיניגער האָט אַלץ מיט מעהר ווידלקייט אַטאַקירט די עלענדע מוטער. אַ וואהנזיניגער פייער האָט געשפּריצט פון זיינע בליצענדע אויגען.

די אויף טוידט דערשראָקענע טאַנטע איז מיטביידע קינדער, וועלכע האָבען געוויינט און געציטערט, ארויסגעלאָפען פון רום: זי האָט גערופען נאָך הילפע.

די נאַכט איז געווען אַ קאַלטע אַ שטורמישע. אַלעס איז געווען בעדעקט מיט געדיכטע פינסטערניש.

— העלפט! העלפט! האָט געשריען די דערשראָקענע, אָבער איהרע ווערטער וואָרען פערהילכט פון ווינד און זיינען אָהן אַן אַנט־וואָרט פערשטאָרבען אין דער לופט.

איייניגע מינוט שפּעטער איז די טאַנטע מיט עטליכע מענשען געקומען צוריק אין רום.

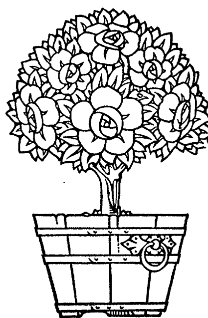
אָבער עס איז שוין געווען צו שפּעט.

די קליינע בלעכענע לעמפּעל האָט געוואָרפען איהר דונקעלעס ליכט אויף אַ שרעקליכעס, גרויזאַמעס בילד.

אויף דעם שמוציגען באָדען איז געלעגן אַ פרוי, איהרע האָאָר צוואוואָרפען, איהר העמד צוריסען, ווי אין אַ פערצווייפעלטען קאַמפּף. איהר געזיכט איז געווען בעדעקט מיט דעם בלויען קאָליער פון אַ דערשטיקטע; זי האָט נאָך אויף זיך געטראָגען דעם אויסדרוק פון פירכטערליכע יסורים, און אונפערגעבליכע ראַכע... אויף איהר ברוסט איז געלעגען דאָס נייגעבאָרענע קינד, קאַלט און טויט ווי זיין מוטער...

דער וואַהנזיניגער מערדער איז געשטאַנען אַרונטערגעלאָזען זיין קאָפּ און האָט געקוקט אויף זיינע אָפּפער, אַ טייוועלשער שמייכעל האָט געשפּיעלט אויף זיין פאַרקרימטען מויל.

יעצט זייט איהר גליקלאַך! איך האָב אייך בעפרייט, איך האָב אייך געראַטעוועט! האָט ער געשריען מיט אַ הייזעריגער שטימע און האָט געלאַכט מיט דעם ווילדען געלעכטער פון אַ וואַהנזיניגען.

דער מאהלער

אין א קליינעם רום אויפ'ן פינפטען פלאָאָר פון א טענע־מענטהויז האָט געוואוינט א יונגער איטאַליענישער מאהלער, לעאָ־נאַרדאָ פענאַראָ.

אַלס קינד איז ער געבראכט געוואָרען פון זיינעם אָן אָנקעל נאָך אמעריקא. דער אָנקעל וואר א גוטער מאהלער און לעאָנאַרדאָ האָט ביסלעכווייז זיך אויסגעלערנט פון איהם מאהלעריי און האָט בעוויזען גוטע פעהיגקייטען. לעאָנאַרדאָ איז געווען 18 יאָהר אַלט, ווען זיין אָנקעל איז געשטאָרבען און האָט איהם איבערגעלאָזט, אַלס ירושה, עטליכע פינזלען און עטליכע פלעשלאָך פארבען. לעאָ־נאַרדאָ איז געבליבען אויף דער וועלט עלענד, אליין, אָהן א פעני געלד. ער האָט אָנגעפאַנגען צו טראַכטען, וואָס צו טהאָן? ווען דער אָנקעל האָט געלעבט, פלעגט ער איהם אימער פערזאָרגען מיט ארבייט און לעאָנאַרדאָ האָט נאָר געוואוסט צו זיצען ביי זיין ארבייט און פארטיג מאכען פערשיעדענע בילדער און פּאָרטרעטען. יעצט אָבער, האָט לעאָנאַרדאָ געדארפט אליין געהן אין שטאָדט זו־כען ארבייט. ער האָט אָנגעפרעגט אין עטליכע פלעצער, אָבער מען האָט איהם ענטזאָגט. זיין נאָמען וואר אונבעקאַנט. יעדערער האָט מיט א שמייכעל אָנגעקוקט דעם יונגען קינסטלער און האָט גע־פרעגט: פון וואַנען ער קומט? וואָס ער האָט געארבייט? און מען פלעגט איהם הייסען געהן ווייטער. לעאָנאַרדאָ'ס לאַגע האָט זיך פארערגערט פון טאָג צו טאָג. זיינע לעצטע פענים האָט ער אויס־געגעבען אויף ברויט און אויף א נייע פענזעל, וועלכען ער האָט זעהר בעדארפט צו זיין ארבייט.

וואָס זאָל איך טהאָן? וואָס זאָל איך טהאָן? האָט ער זיך געפרעגט זיצענדיג אין זיין קליינעם קעמערל, אראָבגעלאָזען זיין

שעהנע שווארץ־לאָקיגע קאָפּ אויף זיין יונגער ברוסט. איך בין שרעקליך הונגעריג. איך מוז ערגעץ קריגען עטליכע סענט אויף ברויט. ער האָט בעטראַכט א ווײלע זיין קלעגליכע אייגענטהום: בערשטלאַך, פּלעשלאַך פּארב, עטליכע סטענדערס, וואָס האַלטען דעם לייוועגט ביין פּארבען, אייניגע גיפּס פיגורען ער האָט געטהאָן א שוואכען זיפץ.

ניין! ניין! פאַר דאָס אַלעס וועט קיינער קיין סענט ניט געבען. אין פערצווייפלונג האָט ער אָנגעפאנגען ארומשפּאַנען אין זיין קליינער שטייג. פּלוצלונג האָט ער זיך אָבגעשטעלט לעבען א קליינעם בילד, וועלכער איז געשטאַנען אין א ווינקעל. דאָס איז געווען דער פּאָר־טרעט פון זיין אָנקעל. לעאָנאַרדאָ האָט דיעזען פּאָרטרעט געשענקט דעם גוטען גרייז צו זיין געבורטס טאָג.

זאָל איך עס וואגען? האָט ער זיך שטילערהייד געפרעגט, זאָל איך, דיעזעס עדעלעס, גוטעס געזיכט טראָגען אויפ׳ן מארק, אום צו שטילען מיין הונגער? טרעהרען האָבען געבליצט אין זיינע שווארצע אויגען. — אָנקעל! אָנקעל! וואָרום האָסטו מיר פריהער ניט בעקאַנט געמאכט מיט די שטורמען פון לעבען, אום איך זאָל ניט בלייבען אויף דער וועלט ווי א מאַכטלאָזעס קינד אויף א זינ־קענדע שיף. עס זיינען פארבייגעגאַנגען עטליכע מינוטען. עטליכע מאָל איז ער צוגעגאַנגען צום פּאָרטרעט און איז ווידער אוועק פון איהם. זיינע הענד האָבען געציטערט. דער הונגער האָט, ווי גיפט געברענט זיין קערפּער. ענדליך האָט ער אראָבגענומען דאָס בילד, האָט עס צוגעדריקט צו זיין ברוסט און איז ארויסגעלאָפען פון זיין **צימער**.

עס איז געווען א קאַלטער רעגענדיגער טאָג. לעאָנאַרדאָ מיט זיין בילד אונטערן אָרעם האָט טרויעריג זיך געשלעפּט דורך די רוישענדע גאַסען פון ניו יאָרק. ער איז געגאַנגען פון איין סטאָר צום צווייטען, אָבער קיינער האָט ניט געוואָלט קויפען דאָס בילד. — מיר האָבען גענוג בילדער! וואר דער אַנטוואָרט. אַנדערע האָ־בען זיך געמאכט לוסטיג איבער איהם: ווער איז דאָס? א באנאַ־נע־הענדלער פון מאָט סטריט? האָבען איהם געפרעגט די פרעכע הענדלער. צייגענדיג אויף זיין טהייערען אָנקעל.

טרערן האָבען גענאָסען פון לעאָנאַרדאָ'ס אויגען.—אונמענשען! ווילדע טהירען! האָט ער געמורמעלט און איז געלאָפען אַלץ ווייטער און ווייטער. עס איז געוואָרען שוין שפעט אין דער נאַכט, ווען לעאָנאַרדאָ איז הונגעריג און דורכגענעצט פון רעגען געקומען צוריק אין זיין וואוינונג. ער האָט אוועקגעשטעלט דעם אַלטען פּאָרטרעט אויף זיין טישעלע און האָט אָנגעצונדען זיין קליינע אַרבייטער לעמפּעל.

דער ערשטער שטראַהל פון ליכט האָט איהם געבראַכט אין ערשטוינען. איז דאָס ניט קיין טרוים? אויף זיין טישעל איז געלעגען אַ ברויט, אַ שטיק קעז, אַ גלאָז מילך און עטליכע פרישע פרוכטען. — ווי אַזוי קומט עס אַהער? האָט ער זיך געוואונדערט אַנקוקענדיג מיט די הונגעריגע אויגען די צויבער־שפּייז.

אָבער זעה, וואָס פאַר אַ נאַרר איך בין? ווי קען איך, אַ הונגעריגער מענש, זיך ערקלעהרען דיעזען וואונדער? עס איז פיליכט בעסער, איך זאָל טאַקע עסען וואָס געניסען און נאָכהער פילאָזאָפירען. ער האָט זיך געזעצט צום טיש און ווי אַ הונגעריגער וואָלף פערצעהרט דעם סאָפּער. פּלוצלונג האָט ער דערהערט דעם זיסען קלאַנג פון אַן איטאַליענישער האַרפע. אַ ווייכע, צאַרטע, איטאַליענישע מעלאָדיע האָט זיך שטיל געגאָסען ניט ווייט פון זיין צימער. ער האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין טיש און האָט זיך איינגעהערט. — אַ צויבער־נאַכט! האָט ער ביי זיך געטראַכט. דיעזע שפּייז... און יעצט דיעזע הערליכע מוזיק! אַ זיסע פרויען־שטימע האָט געזונגען אין איטאַליעניש:

עס פינקלען די שטערען, עס רוישען די וועלען,
פון דעם זילבערנעם וואַסערפאַל.
עס לאַכען די ראָזען, עס קלינגען די טרעלען,
פון דער פערליעבטער נאַכטיגאַל.
זאָרג ניט געליעבטער, וויש אָב דיינע טרעהרען,
רוה אויס דיין עלענדען קאָפּ אויף מיין ברוסט,
שלאָף רוהיג! שלאָף; איך וועל דיר ניט שטערען,
איך האָב, ווי דו, פיל ליידען געוואוסט.

לעאָנאַרדאָ איז געשטאַנען ווי בעצויבערט.

— ווער זאָל עס זיין? אַן ענגעל? אָה, וואָס פאַר אַ שעהנע, זיסע שטימע!

ענדליך איז די מעלאָדיע פערשטאָרבען אין דער לופט: עס האָבען דורכגעקלונגען נאָך עטליכע אַקאָרדען, און לעאָנאַרדאָ האָט געהערט ווי אַ פענסטער האָט זיך צוגעמאַכט, דאַן איז אַלעס ווידער שטיל געוואָרען.

אויסגעמאַטערט פון זאָרגען און איבערראַשענדע ערשיינונגען האָט ער זיך אַוועקגעלעגט אויף זיין בעטעל און האָט אָנגעפאַנגען צו דרעמלען. אָבער קוים האָט ער נאָר צוגעמאַכט זיינע אויגען, האָט אָנגעפאַנגען צו שוועבען פאַר איהם דער שמוציגער, רוישענדער ניו יאָרק, דורך וועלכען ער האָט געבלאָנדזשעט דעם גאַנצען טאָג זוכענדיג עטליכע סענט אויף ברויט. ער האָט זיך עראינערט אַ סצענע, ער איז דורכגעגאַנגען פאַרביי אַ רייכע קירכע. לעבען די מאַרמאָרנע טרעפּ איז געשטאַנען אַ בעטלער. זיין געזיכט וואַר, ווי אַ שטיק פערטריקענטער לעדער קאַלט און לעבענסלאָז. זיינען הענד זיינען געוועזן, ווי די הענד פון אַ סקעלעט, מען האָט געקענט איבערצעהלען יעדען ביינדעל. אויף זיין שמוציגען האַלז האָבען זיך געזעהען שוואַרצע וואונדען. זיינע שמאַטעס זיינען דורכגענעצט פון רעגען, זיין גאַנצער קערפּער האָט געציטערט. פון קירכע איז ארויס אַ רייך־געקליידעטער מאַן מיט שוואַרץ־גרויע לאַנגע האָאָר אין אַ זיידענעם צילינדער. דער בעטלער האָט אויסגעשטרעקט זיין ציטערענדע סקעלעטען־האַנד. דער פיינער דזשענטעלמאַן האָט זיך אָבגעשטעלט, האָט לאַנגזאַם אריינגעלייגט זיין האַנד אין טאַש און האָט ארויסגעשלעפּט אַ דיקען פּאַקעטבוך, ער האָט פאָרזיכטיג ארויסגעשלעפּט אַ פּאַק מיט פּאַפּירענע געלד, האָט זיי איבערגעצעהלט, צוזאַמענגעלעגט און האָט זיי צוריק אריינגעלייגט אין פּאַקעט. נאַכהער האָט ער אריינגעלייגט זיינע הענד אין זיין וועסט־קעשענע, האָט ארויסגעשלעפּט עטליכע גאָלדענע מטבעות, גוט זיך צוגעקוקט צו זיי און ווידער לאַנגזאַם צוריק אריינגעלייגט אין זיין וועסט. ער האָט אָבגעצויגען זיין זיידענעם נעקטיי, אַ קוק געגעבען אויף זיין גאָלדענער וואַטש און אויסברומענדיג: איך האָב קיין טשענדזש! האָט ער זיך אָבגעקעהרט פון איהם. דער בעטלער איז געבליבען שטעהן מיט זיין

אויסגעשטרעקטע האַנד, ווי בעטויבט. דער רייכער דזשענטעלמאַן איז שוין לאַנג פערשוואונדען. דער רעגען האָט גענאָסען און גע־שמיסען אין געזיכט. דער בעטלער איז נאָך אַלץ געשטאַנען זיין סקעלעטען־האַנד אויסגעצויגען. זיינע בלוטלאָזע ליפּען האָבען גע־פּליסטערט אַ ביטערן פלוך און זיין גאַנצער קערפּער האָט געצי־טערט פון ווינד און רעגען.

פאר די אויגען פון לעאָנאַרדאָ, איז יעצט געשטאַנען דאָס שרעקליכע געשטאַלט פון דעם בעטלער. איך בין די ארמוטה! די ביטערע, ענטזעצליכע ארמוטה! האָט ער געשפּראָכען צו לעאָ־נאַרדאָ'ן מיט אַ ציטערענדער, הייזעריגער שטימע. איך בין דאָס שרעקענס־בילד פון 19־טען יאָהרהונדערט. אין מיר זיינען פער־קערפּערט די פערברעכען, ליידען, די ברענענדיגע שמערצען פון טויזענדער בערויבטע, ערנידעריגטע, צוטראָטענע מענשענלעבענס. קוק זיך גוט צו מיר. איך בין שמוציג, העסליך, בעדעקט מיט שמאַ־טעס. איך לעב ווי אַ הונד, איך לעק די שטיוועל פון יעדען איינעם, וואָס וואַרפט מיר צו אַ שטיקעל ברויט, אַן אָבגעגריזעטען ביינ־דעל. איך בין פערקריפּעלט, פערפּעסטעט; איך בין אַ בעטלער, אַן אויסוואורף. אָבער ווער האָט גערויבט מיין מענשען־ווערדע? עס גיבט קיין פערברעכער, וועלכער זאָל אמאָל ניט זיין אַן אונשולדי־געס קינד. האָסטו געזעהן דעם רייכען קירכען־מאַן, פאר וועלכען איך בין געשטאַנען מיט אַן אויסגעשטרעקטע האַנד? ווי ער האָט זיך גלייכגילטיג אָבגעקעהרט פון מיר, נאָכדעם ווי ער האָט פאַר־זיכטיג איבערגעצעהלט זיין געלד. ער איז אַוועק טרינקען וויין און האָט אָהן אַ שווידער איבערגעלאָזט זיין מיט־מענשען שמאַכען אין הונגער און קעלט, דאָס איז דער פּאָרשטעהער פון יענע מענשען־מערדער, וועלכע פּראָדוצירען אַזעלכע פערקריפּעלטע בעטלער, ווי איך. לעאָנאַרדאָ, דו מוזט מיין געשטאַלט צונעגלען צו דיין מאָה־לער־לייוועַנט. מיט דיין הארצען בלוט מוזטו מאָהלען מיין בילד דער מענשליכער ארמוטה און ערנידערונג. ווען דו וועסט איבער־טראָגען מיין געשטאַלט אויף דיין לייוועַנט; ווען פון אונטער דיין צויבער־פּינזעל וועט ענטשטעהען דאָס פערצווייפעלטע, הימעל־שרייענדע געשפּענסט פון דער בערויבטער, פערגוואַלטיגטער מענש־הייט דאָן קלאַפּ אָן אין די פּאַלאַסטען פון די רייכע און זאַטע,

שטעל אוועק פאר זיי מיין בילד! צייג זיי די וועלט פון די בלו־
טענדע און ליידענדע! פארהילך זייער לוסטיגע מוזיק מיט די
פערצווייפעלטע געשרייען, מיט דעם ביטערען פלוך פון מיין צו־
בראָכענעם הארצען! פערגיפטע זייער וויין מיט'ן בלוט פון מיי־
נע וואונדען! זייערע בלומען־קראַנצען דעק צו מיט מיינע שמוצי־
גענע בעטלער־שמאטעס! פערפאָלג זיי מיט'ן שרעקען־בילד פון זיי־
ערע געפאלענע אָפּפער!

לעאָנאַרדאָ איז אויפגעשפרונגען פון זיין געלעגער. זיינע
שווארצע אויגען האָבען געבליצט מיט א וואונדערבארען פייער.
די שווארצע לאָקען זיינען געווען צוזאַמען אויף זיין בלאַסען
שטערען, זיין יונגע ברוסט האָט זיך הויך געהויבען, ווי דער ים
אין שטורם.

— פינזעל! פארב! האָט ער געמורמעלט, ווי אין א פיבער.
מיט ציטערענדע הענד האָט ער זיך גענומען פאר זיין פענזעל,
און איז געפאלען אויף די קניע פאר דאָס אָנגעצויגענע לייוועגט.

ענדליך האָב איך דיר געפונען, מיין אידעאַל, מיין לעבען!
יעצט וועסטו ניט אוועק פון מיר.

יא, דאָס בילד פון מענשליכע ליידען מוז זיין דאָס ווערק פון
מיין לעבען! איהם אליין וועל איך אָבגעבען מיין בלוט, מיין הארץ,
מיין שטאָלצע יוגענד!

אין קליינעם צימער האָט געהערשט א פאָלקאָמענע שטיל־
קייט. דאָס קליינע לעמפעל האָט בעלייכטעט דעם יונגען מאהלער,
וועלכער איז געשטאַנען שעהן בעגייסטערט, פול מיט לעבען און
פייער פאר זיין הייליגער ארבייט. פּלוצלונג האָבען זיך אין צימער
ווידער אריינגעגאָסען די זאַנפטע מעלאָדיען פון דער איטאליע־
נישער הארפע. עס האָט שטיל אין דער נאַכט געקלונגען א זיסע
פרויען שטימע:

> עס פינקלען די שטערען, עס רוישען די וועלען,
> פון דעם זילבערנעם וואַסערפאַל.
> עס לאַכען די בלומען, עס קלינגען די טרעלען,
> פון דער פערליעבטער נאַכטיגאַל.

אָבער לעאָנארדאָ האָט נור ווי אין א טרוים געהערט דעם גע־
זאַנג ער איז אין גאַנצער געווען אָבגעגעבען זיין ארבייט. דער סקע־

לעטען־בעטלער איז געשטאַנען פאַר איהם מיט זיין אויסגעשטרעק־
טע האַנד.

עס וואַר שוין פינף אוהר פאַרטאָג, ווען לעאָנאַרדאָ האָט זיך אָבגעריסען פון זיין בילד און האָט זיך אַ וואַרף געטהאָן אויף זיין בעטעל. אין אַ שטונדע אַרום האָט ער זיך אויפגעכאַפּט מיט אַ ווייטאָג אין קאָפּ. זיין גאַנצער קערפּער האָט געציטערט אין פיבער. ער האָט געטרייט זיך אויפהויבען, אָבער ער איז מאַכטלאָז גע־פאַלען צוריק. דער הונגער, די קעלט, דער רעגען, די שלאָפלאָזע נאַכט האָבען צובראָכען זיין געזונד. קראַנק, עלענד איז ער געלעגען אליין אין זיין פינסטערען פערשטיקטען צימער.

— אָה, ווען איך זאָל נאָר האָבען גענוג קראַפט צו ענדיגען דאָס בילד, דאַן וואָלט איך רוהיג געשטאָרבען ! האָט לעאָנאַרדאָ געטראַכט דריקענדיג זיין האַנד צו זיין ברענענדען שטערען.

די שטונדען האָבען זיך לאַנגזאַם געצויגען. לעאָנאַרדאָ האָט געפיהלט, ווי ער ווערט אַלץ שוואַכער און שוואַכער.

—וואַסער ! וואַסער ! האָט ער געמורמעלט פיהלענדיג, ווי זיין ברוסט ווערט פערברענט פון אַ שרעקליכע היטץ, אָבער קיי־נער איז ניט געקומען שטילען זיין שרעקליכען דורשט. דער טאָג איז פערשוואונדען און די נאַכט האָט געבראַכט דעם אונגליקלי־כען נאָך שווערערע ליידען. ער האָט זיך אונרוהיג אַרומגעוואָרפען אויף זיין געלעגער. די בלאַסע לבנה האָט קאַלט אריינגעקוקט אין דעם קראַנקען'ס צימער.

פּלוצלינג האָט זיך בעוויזען דעם קראַנקען, אַז פאַר איהם שטעהט מיט אַן אויסגעשטרעקטער סקעלעטען־האַנד זיין בעקאַנ־טער בעטלער.

— שטעה אויף און ענדיג דיין ווערק ! האָט ער שטיל גע־פּליסטערט, לעאָנאַרדאָ האָט אויפגעציטערט מיט זיין גאַנצען קער־פּער און האָט זיך מיט גרוים מיה אַוועקגעזעצט אויף זיין בעטעל.

די בעטלער געשטאַלט איז פערשוואונדען, אָבער זיין אויפ־פאָדערונג האָט נאָך געקלונגען אין לעאָנאַרדאָ'ס אויערען. ער האָט אָנגעשטרענגט זיינע לעצטע קרעפטען און איז צוגעקראָכען צו זיין בילד. די לבנה האָט אויף איהם געוואָרפען איהרע בלאַסע שטראַה־לען. עס וואַר נור אַן אָנפאַנג, אָבער שוין אין דעם ערשטען שטריך

פון דעם קינסטלערישען מאהלער האָט געשוועבט לעבען און פייער, די אויגען פון דעם בעטלער האָבען ווי לעבעדיגע ארויסגעקוקט פון'ם לייוועגט. האָס און טרעהרען האָבען זיך געצייגט ווי דורך א וואָלקען. לעאָנארדאָ האָט מיט א ציטערענדער האנד אָנגעצונדען זיין לעמפעל. ווי אין א טרוים האָט ער אויפגעהויבען זיין פּינזעל און האָט זיך גענומען צו זיין בילד. זיין קאָפּ האָט געברענט, די הענד האָבען געציטערט און דאָך האָט ער זיך ניט געקענט אָברייסען פון זיין ארבייט. אָן אונזיגבארע קראַפט האָט איהם געצויגען צום לייוועגט. איהם האָט בעהערשט נור איין געדאנק. ער מוז פאָרטזעצען זיין ארבייט, זיין הייליגע ארבייט. און ווי אין די לעצטע נאַכט האָבען זיך ווידער געהערט זיסע, זאנפטע אקאָרדען פון א הארפע. און ווידער האָט א זילבערנע שטימע געזונגען די שטילע פּאָעטישע מעלאָדיע פון ליעבע און פריעדען.

עס זיינען פארבייגעגאנגען א פּאָאָר מינוטען. פּלוצלונג האָט לעאָנארדאָ דערפיהלט, ווי זיינע לעצטע קרעפטען פערלאָזען איהם. אין זיינע אויגען איז געוואָרען פינסטער און מיט א לייכטען געשריי איז ער מיט זיין פּינזעל אין האנד אנידערגעפאלען; זיין אָנגעפאנגענעם בילד איז געפאלען צו זיינע פיס און איז געלעגען לעבען דעם יונגען מאהלער, ווי זיין מצבה.

די אקאָרדען פון דער קלינגענדער הארפע האָבען זיך פּלוצלונג איבערגעריסען, עס האָבען זיך דערהערט האסטיגע טריט. די טהיר פון קליינעם צימער האָט זיך געעפענט. א שעהנע יונגע איטאליענערין איז בלאַס, דערשראָקען צוגעלאָפען צו דעם געפאלענעם לעאָנארד. איהרע גרויסע שווארצע אויגען האָבען מיט ליעבע און צערטליכקייט געקוקט אויף דעם בלאַסען מאַהלער.

— לעאָנארדאָ! האָט זי שטיל גערופען. דער קראנקער האָט געעפענט די אויגען און האָט ערשטוינט אָנגעקוקט די יונגע פרוי.

— איך בין ראָזאלינא! איך וואוין אין צווייטען צימער פון אייך, איך בין א הארפע-זינגערין. זאָגט, וואָס איז אייך? ווי קען איך אייך העלפען?

א גוטמוטהיגער שמייכעל האָט זיך בעוויזען אויף דעם בלאַסען מויל פון לעאָנארדאָ.

— הא! דאָס זייט איהר דער ענגעל, וואָס האָט מיר געבראַכט

מיין אבענד־ברויט! האָט ער קוים הערבאַר אויסגערעדט. ליידער איז עס צו שפּעט! דאָך, העלפט מיר זיך אויפזועצען! הויבט אויף מיין בילד, גיט מיר מיין פּינזעל, איך וויל שטאַרבען מיט מיין וואַפע אין האַנד!

טרעהרען האָבען זיך געקייקעלט פון די צאַרטע אויגען פון דער שעהנער ראָזאַלינאַ. זי האָט געהאָלפען לעאָנאַרדאָ זיך אויפ־זעצען און האָט איהם צוגערוקט זיין בילד.

אַך איך בין שרעקליך שוואַך! ראָזאַלינאַ, ברענג דיין האַרפע, זינג מיר אַ זיסע איטאַליענישע ליעד. עס וועט מיר עראינערען מיין אַלטע איטאַליא. עס וועט מיר בעגייסטערען פאַר מיין אַר־בייט. ראָזאַלינאַ, געשווינד דיין האַרפע! אַלעס האָט געשוואונדען פאַר זיינע אויגען. זיין האַנד האָט שרעקליך געציטערט.

ראָזאַלינאַ איז געשטאַנען פערלאָרען און האָט ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן. ענדליך האָט זי געבראַכט איהר האַרפע, האָט זיך אוועקגעזעצט ביי זיינע פיס. שטיל, ריהרענד, ווי דער רויש פון פליסענדע טרעהרען, האָט געקלונגען דאָס אַלטע איטאַליענישע ליעד:

זאָרג ניט געליעבטער, וויש אָב דיינע טרערען,
רוה מיט דיין עלענדער קאָפּ אויף מיין ברוסט,
שלאָף רוהיג! שלאָף; איך וועל דיר ניט שטערען,
איך האָב, ווי דו, פיעל ליידען געוואוסט.

און ווירקליך, די שוואַרץ־לאָקיגע קאָפּ, פון יונגען מאַהלער האָט זיך שטיל אַראָבגעלאָזען אויף דער ברוסט פון ראָזאַנילאַ מיט זיין פּינזעל אין האַנד, ריכטענדיג זיין לעצטען בליק אויף זיין ניט געענדיגטער אַרבייט, איז לעאָנאַרדאָ אויף עוויג איינגעשלאָ־פען.

דער פערברעכער

אין סטייט פריזאָן פון אָהייאָ האָט מען לעצטען זומער גע־בראַכט א יונגען פערברעכען, וועלכער וואר בעשולדיגט אין מאָרד און פעראורטהיילט צום טויט. די טוידט שטראפע איז אָבגעלייגט געוואָרען אויף עטליכע וואָכען. דער לאָיער פון דעם אָנגעקלאָגטען האָט נאָך געהאָפט צו רעטען דעם יונגען פערברעכער פון גאלגאן, ער האָט זיך געווענדעט צום גאָווערנאָר מיט א ביטע פאר בע־גנאַדיגונג.

דער פערברעכער זעלבסט האָט וועניג געהאָפט אויף בעגנאַדי־גונג און האָט רוהיג ערוואַרטעט דעם טאָג פון זיינע לעצטע ליידען. ער איז געווען א יונגער מאַן פון א יאָהר 28 מיט אַן עדעלעס סימ־פּאַטהישעס געזיכט, מיט א ווייכע שטימע און גרויסע בלויע אויגען. קוקענדיג אויף זיין נאָבעלעס געזיכט, האָט זיך גאָר ניט געגלויבט, אַז דאָס זאָל זיין א געזיכט פון א מערדער. דער אויפזע־הער פון טורמע, אַן אַלטער וויים־גרויער סערדזשאַנט, האָט פון דעם ערשטען בליק געפיהלט א טיעפע סימפּאַטהי צו דיעזען יונגען פערברעכער; ער פלעגט יעדען מאָרגען איהם בעגריסען און פריינד־ליך מיט איהם שפּרעכען.

עס וואר 11 אוהר ביינאַכט. איינינע אויפזעהער האָבען גע־שמאַק געדרעמעלט אויף זייערע פּאָסטען; איינינע האָבען געטרונ־קען וויין און געשפּיעלט אין קאָרטען מיט די רייכע פּריזאָנערס. דער אַלטער סערדזשאַנט איז צוגעגאַנגען צו זיין יונגען פריינד, וועלכער איז נאָך ניט געשלאָפען און האָט געלעזען א טעגליכע ציימונג.

— זאָג מיר, יונגער מאַן, איז דאָס וואָהר, דאָס דו האָסט בע־גאַנגען א מאָרד? האָט איהם געפרעגט מיט דעם טאָן פון אַן אַל־

טען פֿאָטער דער אויפֿזעהער. עס גלויבט זיך גאָר ניט, דאָס דו מיט דיין גוטען געזיכט, מיט דיין בעשיידענעם כאַראַקטער זאָלסט בע־געהן אַ מאָרד.

דער יונגער פֿערברעכער האָט מיט אַ ביטערען שמייכעל אָנגע־קוקט דעם אַלטען סערדזשאַנט.

— יאָ, איך וואַר ניט בעשאַפֿען צו זיין אַ מערדער, דאָך בין איך בעגאַנגען אַ מאָרד. יאָ, עס איז וואָהר, דאָס איך האָב איהם ער־מאָרדעט, ווייל איך האָב זעלבסט געוואָלט לעבען.

— אַלזאָ, וואַר עס ניט צוליעב געלד? האָט ווי מיט אַ פונק פון האָפנונג אַ פרעג געטהאָן דער אַלטער.

— יאָ, עס וואַר צוליעב געלד, מיין פריינד, אָבער איז דען ניט געלד אויך לעבען? געלד איז אַלעס: לעבען, ליעבע, גליק, פער־געניגען, זעליגקייט, — אַלעס, אַלעס קריגט מען פאַר געלד, און איך האָב געוואָלט לעבען! דער דורשט נאָך לעבען און געניסען וואַר אין מיר זעהר שטאַרק; איך האָב געטרוימט פון דער לאַכענ־דער, גלענצענדער זאָנע; איך האָב געטרוימט פון ערקוויקענדען וויין, וועלכער פינקעלט אין גאָלדענע בעכערס; איך האָב גע־טרוימט פון רייצענדע פרויען, וועלכע ליעבען נור פיעל גאָלד; מיין יעדער אבר האָט געדורשט נאָך לעבען און געניסען. אָבער ווי אַזוי וואַר עס מעגליך צו געניסען דאָס לעבען פיר אַזאַ אָרעמען שקלאַף, ווי איך וואַר? אַ שמוציגער רום, שמוציגע קליידער, טרוקענע ברויט, דאָס וואַר מיין לעבען.

— מיט עטליכע מאָנאַט צוריק, האָב איך געפונען ארבייט ביי אַן אַלטען פאַרמער. ער האָט מיר געגעבען אַ בעשעפטיגונג אויף דעם פרייען פעלד, און איך וואַר די ערשטע צייט צופריעדען מיט מיין אַרבייט, איך ליעב די נאַטור; די געדיכטע וועלדער אַרום די פאַרם האָבען מיר אימער גערופען אין זייער קיהלען שאָטען.

— אָבער מיין צופריעדענהייט האָט ניט לאַנג געדויערט. עס וואַר 2 אוהר ביינאַכט. איך בין געלעגען אויף מיין בעטעל אין מיין קליינעם צימער, עס האָט זיך מיר ניט געשלאָפען די נאַכט. פערשיעדענע בילדער דער פערגאַנגענהייט האָבען זיך אַרומגעטראָ־גען אין מיין קאָפּ. פּלוצלונג האָב איך דערהערט אַ קלאַנג, עפּעס ווי דער קאָלנג פון גאָלדענע מטבעות... איך האָב זיך אוועקגעזעצט

אויף מיין בעט, האָב זיך צוגעהערט, דער קלאַנג האָט זיך ווידער־האַלט. יעצט האָב איך בעמערקט, אַז ער קומט פון דעם צווייטען צימער, וואָס וואַר פון מיינעם אָבגעטהיילט מיט אַ דינער הילצער־נער וואַנטעל. איך האָב זיך פאָרזיכטיג געשטעלט אויף מיין בעטעל, פון וועלכען איך האָב געקענט איבער דער וואַנד זעהן אַלעס, וואָס עס טהוט זיך אין צווייטען צימער. דער אַלטער פארמער איז גע־זעסען לעבען אַ טיש, אויף וועלכען עס האָבען געפינקעלט קופּעס פון גאָלדענע מטבעות. די לאָמפּ האָט געוואָרפען זיין ליכט אויף דעם גאָלדענעם אוצר און דער גאַנצער טיש האָט געבלישצעט, ווי אַ גאָלדענער מעער. איך האָב ניט געקענט אָברייסען מיינע אוי־גען פון דעם שיינענדען גאָלד. איך האָב געזעהען, ווי דער פאַרמער האָט איבערגעצעהלט דאָס גאָלד, אריינגעשאָטען עס אין אַ לעדער־נעם זעקעל, און האָט איהם בעהאַלטען אונטער זיין מאַטראַץ.

איך האָב ניט געקענט אַ גאַנצע נאַכט שלאָפען; פאַר מיינע אויגען האָבען געברענט די גאָלדענע מטבעות.

— אָה! ווען איך זאָל נור האָבען דאָס געלד, ווי גליקליך איך וואָלט געלעבט! איך וואָלט מעהר ניט געדאַרפט אַרבייטען אונטער דער ברענענדער זונן, איך וואָלט גענאָסען אַלעס... אַלע פערגניגען פון לעבען.

און דער וואַהנזיניגער דורשט נאָך לעבען האָט זיך וויעדער צופלאַקערט אין מיין יונגער ברוסט. אויף מאָרגען האָב איך בעשלאָ־סען אריינ׳גנב׳ענען זיך ביי נאַכט אין דעם פאַרמערס צימער און ארויסשלעפּען דאָס געלד פון אונטער דעם מאַטראַץ. איך האָב גע־גלויבט, דאָס עס וועט זיך מיר איינגעבען, אַז דער פאַרמער זאָל ניט הערען, ווי איך וועל ארויסשלעפּען פון אונטער זיין מאַטראַץ דעם לעדערנעם זעקעל מיט געלד.

— עס איז געקומען די שרעקליכע נאַכט. איך בין אַוועק אין מיין צימער און האָב זיך געלעגט אין מיין בעטעל.

— „איך וויל בעגעהן אַ פערברעכען” האָב איך זיך געקלעהרט, „אָבער איך וועל לעבען ווי די רייכע! איך וועל גלענצען אין לוק־סוס, איך וועל לעבען און ליעבען, און אויך מיין אַלטינקע מוטער וועל איך העלפען און זי וועט זיך ניט דאַרפען מעהר פּלאַגען און הונגערען. וואָס טויג דעם אַלטען פאַרמער דאָס געלד? וועט ער דען

געינסען דאָס לעבען, ווי איך? איז ניט גענוג פאַר איהם די פאַרם אליין?

איך האָב אַ בליק געטהאָן אויף מיין זייגער. ער וואַר שוין נאָך דריי. איך האָב זיך צוגעהערט, אַלעס וואַר שטיל, אַלעס האָט טיעף געשלאָפען. אטהעמלאָז האָב איך זיך געשטעלט אויף מיין בעטעל. איך האָב זיך שטיל ארויפגעדראַפּעט אויפ'ן ווענטעל, וועלכע האָט צוטהיילט אונזערע צימערן און האָב זיך אַראָבגעלאָזט אין דעם פאַרמערס רום שטעלענדיג זיך מיט די פיס אויף אַ ווייכער סאָפאַ, וועלכע איז געשטאַנען ביי דער וואַנד גראַדע געגען דעם פאַרמערס געלעגער.

— דער פאַרמער איז געשלאָפען. אויף אַ טיש, וועלכער איז געשטאַנען לעבען זיין בעט, איז געלעגען אַ רעוואָלווער. איך בין געבליבען שטעהן אַ ווײַלע, איך האָב אַרונטערגענומען דעם רעוואָלווער פון טיש און אַוועקגעלייגט איהם אויף דער סאָפאַ, נאַכהער האָב איך שטיל אויפגעהויבען דעם טיש און איבערגעטראָגען איהם צום פענסטער, אום איך זאָל האָבען די מעגליכקייט פריי צוצוקומען צום בעט און שטילערהייט אָנפאַנגען אונטערצורוקען מיין האַנד אונטער דעם מאַטראַץ, איך האָב געפיהלט ווי מיין האַנד האָט שוין דערגרייכט דעם לעדערנעם זעקעל... עס איז געקומען דער קריטישער מאָמענט.

— וועט זיך דער אַלטער אויפכאַפּען אָדער ניין?

איך האָב מיט מיינע פינגער שטאַרק צונויפגעדריקט דאָס לעדער. איך האָב געפיהלט דאָס גאָלד און האָב עס געשלעפּט צו זיך. ענדליך האָב איך דאָס גאָלד געהאַט אין מיינע הענד, אָבער אין דיזען מאָמענט האָט זיך מיר אויסגעדאכט, אַז דער פאַרמער האָט געעפענט זיינע אויגען... איך האָב אַ ציטער געטהאָן מיט מיין גאַנצען קערפּער. דאָס גאָלד איז ארויסגעפאַלען פון מיינע הענד און מיט אַ קלאַנג זיך צושאָטען, ווי ברענענדע פונקען איבער'ן האָדען... דער אַלטער איז אויפגעשפּרונגען, ווי אַ פערוואונדעטער לייב און האָט מיך מיט אַ ווילדען געשריי געכאַפּט פאַר'ן האַלז און אָנגעפאַנגען ווערגען. דער טויט האָט מיך שוין בעריהרט מיט זיינע אייז קאַלטע פינגער. איך האָב דערזעהען דעם רעוואָלווער, וועלכער איז געלעגען לעבען מיר אויף דער סאָפאַ, איך האָב איהם אַ כאַפּ גע־

טהאָן און אויסגעשאָסען אין דעם אַלטען. ער האָט אויף מיר גע־וואָרפען אַ שרעקליכען בליק און איז געפאַלען.

וואָס ווייטער איז געווען, געדענק איך ניט. ווען איך בין געקו־מען צו זיך, בין איך געלעגען אין אַ פינסטערען, צעל, די הענד געשמידט אין קייטען.

דער סערדזשאַנט האָט מיט אַ טרויעריגען בעדויערען אויס־געהערט די געשיכטע פון דעם יונגען פאַרברעכער.

— יונגער מאַן, האָט ער ענדליך געזאָגט איך האָב שוין פיעל, זעהר פיעל פערברעכער געזעהן אין מיין לעבען און דאָך, איך ווייס ניט, וואָרום צו קיינעם האָב איך ניט געפיהלט אַזאַ סימפּאַטיע, ווי צו דיר. נאָך יעצט גלויבט זיך מיר ניט, אַז דאָס געזעץ קען טויד־טען אַזעלכע יונגע לייט, ווי דו, דיין גאַנצער פערברעכען וואַר דאָס דו האָסט געוואָלט לעבען; יאַ, ווער וויל דאָס ניט לעבען? איך בין שוין אַלט און גרוי, איך האָב שוין אייניקלעך און דאָך ווילט זיך נאָך לעבען. יאַ, לעבען, לעבען!

* * *

עס איז אַוועק נאָך אַ פּאָאַר וואָכען. דער גאָווערנאָר האָט בעשטעטיגט דעם טוידטען־אורטהייל. עס איז געבליבען 2 טעג צו דער שרעקליכער שטונדע, ווען דער הענקער האָט געדאַרפט מאַכען אַ ענדע צו דעם יונגען טרויעריגען לעבען פון דעם פּריזאָ־נער.

דער צום טויט פעראורטהיילטער איז געזעסען רוהיג אין זיין צעל און האָט געלעזען אַ צייטונג, דער אַלטער סערדזשאַנט, זיין איינציגער פריינד, איז צוגעגאַנגען צו זיינע אייזערנע גראַטעס.

— דאַניעל, אַ פרוי וויל דיך זעהן;

דער פּריזאָנער איז ווי ערשראָקען אויפגעשפּרונגען פון זיין בעטעל.

— אַ פרוי? ווער איז זי? וואָס וויל זי?

— זי זאָגט, זי איז דיין מוטער, האָט דער סערדזשאַנט גע־ענטפערט.

— מיין מוטער! דאָס קען ניט זיין... איך האָב קיין מוטער, איך ווייס פון קיין מוטער!

די ברוסט פון דעם יונגען פערברעכען האָט געבעבט ווי פון אינערליכען קאַמפף.

— רופט זי אָהער! האָט ער ענדליך אויסגעשריען און האָט זיך ארונטעגעלאָזען אויף זיין בעטעל.

צו זיין צעל איז צוגעקומען א פרוי פון א יאָהר 55, זי וואר געקליידעט אין שווארצען, איהר געזיכט וואר זעהר בלאַס, אָבער אויך שעהן און עדעל.

— דאניעל, מיין זוהן, מיין אונגליקליכער זוהן! האָט זי אויסגעשריען מיט טרעהרען און האָט אויסגעשטרעקט איהרע הענד דורך די אייזערנע גראַטעס.

דער יונגער פערברעכער איז קאַלט און רוהיג געשטאַנען גע-גען דער פרוי.

— איהר האָט א מיסטייק, ווערטהע לײדי, איך בין ניט אייער זוהן, איהר זייט ניט מיין מוטער, מיין מוטער איז שוין לאַנג טויט....

די פרוי האָט געגעבען א געשריי און איז געבליבען שטעהן, אריינקוקענדיג מיט שרעק אין זיינע קאַלטע רוהיגע אויגען.

דאניעל! דאניעל! דו ווילסט מיך אָבנאַרען. ניין, דו ביסט מיין קינד, מיין הארץ! דאניעל, דערקענסטו ניט דיין מוטער, וועל-כע האָט דיר אזוי ליעב געהאַט? אָה, ניין, קום צו מיר! לאָז מיר צודריקען דיר צום לעצטען מאָל צו מיין ברוסט! אָה, קינד, מיין לעבען! וואָס שווייגסטו?

— איז דאָס מעגליך? האָב איך ווירקליך געהאַט א איר-טהום?!

— איך זאָג אייך נאָך א מאָל, ווערטהע לײדי, אז איך קען אייך ניט.

— הייסטו ניט ב... דאניעל?

— יא, איך הייס אזוי, אָבער דאָס איז ניט מיין ריכטיגער נאָמען, דאָס איז דער נאָמען פון מיינעם א קאַמעראַד, וועלכער איז פיללייכט אייער זוהן, געהט רוהיג צו הויז און דאַנקט אייער שיק-זאַל, דאָס אייער זוהן איז ניט קיין מערדער, ווי איך.

די אָרימע פרוי, האָט אויפמערקזאַם זיך איינגעהערט אין זיין יעדער וואָרט.

— אָה, דאָס איז זיין שטימע, איך פיהל, אז דאָס איז ער!

— דאניעל! בעגעה ניט דעם שרעקליכסטען פון אַלע פער־ברעכען: שטויס ניט אָב פון זיך דיין מוטער, ווען דו ביסט אזוי עלענד און אַזוי אונגליקליך!

דאניעל איז געשטאַנען אין זיין צעל זעהר בלאַס, אָבער קאַלט און רוהיג.

— ווערטהע לידי, איך בעדויער אייך, אָבער איך קען אייך ניט העלפען. ווען איך זאָל האָבען אַ מוטער, וואָלט איך זי יעצט מיט פרייד עמפפאַנגען, אָבער איך שווער אייך ביי מיין מוטער'ס ליעבע, אַז איך דער מערדער, דער פערברעכער בין ניט אייער זוהן; אייער זוהן איז ניט פעהיג צו ווערען אַ פערברעכער. גלויבט מיר, איהר האָט אַ מיסטייק!

די פרוי האָט נאָך אמאָל אָנגעקוקט איהם מיט איהר שאַרפען בליק.

— דאָך... פיליכט איז ער גערעכט... איך האָב איהם שוין 10 יאָהר ניט געזעהן. עס איז אונמעגליך מיין זוהן זאָל זיין אזוי פרעמד צו מיר. — איהר זאָגט, איהר האָט געקענט מיין דאניעל, האָט זי זיך וויעדער געווענדעט צו איהם, געדענקט איהר פיעלייכט זיין אדרעסע?

— ניין, איך געדענק ניט, איך וויס נור, דאָס ער האָט מיר געזאָגט, ער וועט אין גיכען שרייבען צו זיין מוטער.

— האָט ער ווירקליך אייך געזאָגט? אָה, ענטשולדיגען זי מיר! דאָך איהר קוקט זאָ עהנליך אויס ווי מיין זוהן!

די פרוי האָט זיך נאָך אַ מאָל ענטשולדיגט און האָט פערלאָ־זען דעם קערקער.

דאניעל האָט איהר נאָכגעקוקט אַ ווײַלע און איז ווי בעוואוסט־לאָז געפאַלען אויף זיין בעטעל.

* * *

— איך דענק דיעזע פרוי איז פעריקט! האָט שפּעטער אַ זאָג געטהאָן דער גוטער, אַלטער סערדזשאַנט צו זיין ליעבלינג.

— ניין, ניין, פריינד! דיעזע פרוי איז גאַנץ קלאָהר, זי איז ווירקליך מיין מוטער!

— דיין מוטער! האָט אויסגעשריען דער סערדזשאַנט און דו האָסט געקענט...

— וואַרט, וואַרט, ניט אורטהייל מיר, מיין אַלטער פריינד! האָט איהם איבערגעשלאָגען דאַניעל.

— איך האָב איהר ניט געזעהן שוין 10 יאָהר, דאָך האָב איך אימער געדענקט פון איהר און האָב אימער געהאָפט איהר צו רעדען פון איהר נויטה און עלענד, איך האָב אימער געדענקט פון איהר עדעלע, ליעבענדע זעעלע; דאָך מיין לעבען איז רואינירט, איך בין יעצט אַ פערברעכער, אַ שענדליכער מערדער, און אין דיעזען מאָמענט קומט זי, מיין עדעלע מוטער, צו מיר... איך האָב זיך ניט געקענט בעשליסען אויף דיעזען שרעקליכען טויט־שאָס. איך האָב ניט געקענט מיט מיינע בלוטיגע הענד אומאַרמען דיעזע אונשולדיגע, נאָבעלע פרוי... איך האָב בעשלאָסען ניט דערקענען זיך צו איהר. עס איז שוין 10 יאָהר, האָב איך געקלעהרט, זייט מיר האָבען זיך ניט געזעהן. פון איין אונשולדיגען קינד האָב איך זיך פערוואַנדעלט אין איין מערדער. זי וועט מיך פילייכט ניט דערקענען און איך וועל זי רעטען פון שאַנד, פון שרעקליכע ליידען צו זעהן איהר קינד אויף דעם גאַלגען.

— אָה, גוטער אַלטער פריינד! ווען דו זאָלסט וויסען, ווי שווער, ווי אונערטרעגליך זיינען מיר געווען דיעזע מאָמענטען, ווען זי האָט, אויסגעשטרעקט צו מיר איהרע ווייסע ציטערענדע הענד; ווען זי האָט מיר גערופען אין איהרע אָרעמס! אין די אָרעמס פון אַ ליעבענדע מוטער! אָך, קיינער אין דער וועלט האָט מיך אַזוי געליעבט, ווי מיין מוטער! פיעלע פרויען האָבען מיך געליעבט אָבער דאָס וואַר די ליעבע פאַר געלד, די ליעבע פאַר שעהנהייט, די ליעבע פאַר ערפאָלג אין דער געזעלשאַפט, אָבער מיין מוטער האָט מיך געליעבט אויך דאַן, ווען איך וואַר אָרעם, שמוציג; ווען די געזעלשאַפט האָט מיך פערוואָרפען מיט שמוץ און שטיינער. אָה, ווי שרעקליך האָט מיין האַרץ געקלאַפּט! וואָס פאַר אַן אונגעהייערען קאַמפף האָב איך געקעמפפט זעהענדיג פיר מיר די נאָבעלע געשטאַלט פון מיין מוטער, הערענדיג איהר שטימע און אָבקעהרענדיג זיך פון איהר ווי אַ פרעמדער; זאָגען איהר, איך קען דיך ניט!... און ווען! אין דער צייט, ווען איך שטעה אויף דעם שוועל פון

גאַלגען, אליין, אָהן אַ פריינד, פערדאַמט אַלס איין מערדער.

— דאָך, ניין! בעסער זיין עלענד אליין אין די לעצטע מי־נוטען, ניט האָבען קיין איינציגעם וועזען, וועלכע זאָל מיט מיטלייד, מיט אַ מענשליכע טרעהר בעגלייטען מיין יוגענד צום שרעקליכען טויט, בעסער אַן עלענדער טויט, אַלס צורייסען דאָס ליעבענדע, עלענדע הארץ פון אַן אונשולדיגע פרוי, פון אַן אונגליקליכע מו־טער! אַלטער פריינד, פארגיב מיר מיין לעצטען פערברעכען!

דער אַלטער סערדזשאַנט איז געשטאַנען ביי דער אייזער־נער גראַטע און האָט געוויינט, ווי אַ קינד. ער איז מעהר ניט גע־ווען דער קאַלטער פערשטיינערטער דיענער פון דער קערקער־רעגיערונג און דיסציפּלין. אין זיין הארצען האָבען אויפגעוואַכט די עראינערונגען פון זיין אייגענער יוגענד, פון זיין אַלטינקע מוטער, וועלכע האָט איהם אַמאָל געקושט, געדריקט צו איהר הארצען און בענאָסען מיט טרעהרען.

— דאניעל, איך וועל זיין דיין פריינד, האָט געמורמעלט דורך טרעהרען דער ווייס־גרויער סערדזשאַנט, דו האָסט מיר עראינערט, דאָס איך בין ניט נור אַ סאָלדאַט, ניט נור אַ קאַלטער טורמע אויפ־זעהער, זאָנדערן אויך אַ מענש; יאָ, דאניעל, אַ מענש! דו האָסט מיך געמאַכט פיהלען, דאָס אונטער מיין אַלטען בלויען ראָק שלאָגט אויך אַ מענשליכעס הארץ, אַ וואַרעמעס הארץ, אַ מענשליכעס הארץ, וועלכעס האָט ביז יעצט געשווינגען פערפראָרען אין דער עווי־גער דיסציפּלינע, אין דעם קאַלטען פינסטערען פריזאָן...

דער אַלטער סערדזשאַנט האָט צוגעדריקט זיין אַלטען צו־קנייטשטען געזיכט צו די אייזערנע גראַטעס און האָט בעריהרט מיט זיינע ליפּען די ליפּען פון דעם יונגען פערברעכער, און צווי־שען די פינסטערע נאַסע ווענט פון דעם טויטען קערקער האָט זיך געהערט אַ ריהרענדער טרעהרען קוש פון טריאומפירענדע מענ־שענליעבע.

די אונדאנקבארע נעגערין

דזשיימס ארמסטראָנג, איז געווען א רייכער פּלאַנטאַטאָר. ער האָט געהאַט איבער 500 שווארצע שקלאַפען און שקלאַפינען. ער פלעגט זיינע שקלאַפען בעהאנדלען בעסער פון אנדערע פּלאַנ־טאַטאָרס, און האָט געהאַט א גוטען נאָמען צווישען די פערשקלאַפּ־טע נעגערס.

ווען נאָך דער הייסער אגיטאַציאָן פון דזשאָן ברוין האָבען זיך אָנגעפאנגען צו אָרגאניזירען קלובען פון די „אבאָלוציאָניס־טען” דאָס הייסט פון מענשען, וועלכע האָבען זיך געשטעלט דעם צוועק צו בעפרייען די שווארצע שקלאַפען, איז דזשיימס ארמ־סטראָנג געוואָרען א מעמבער פון דיעזע קלובען און האָט אַלע זיינע שקלאַפען בעפרייט, אויסער איינע האָט ער געלאָזען ביי זיך, דאָס איז געווען א יונגע נעגערין, מעגי, וועלכע האָט, נאָך דעם טוידט פון זיין פרוי, ערצויגען זיין קינד „טשארלי” דאָס קינד איז געווען זעהר צוגעבונדען צו זיין שווארצע ערציהערין און האָט ניט געוואָלט וויסען פון קיין אַנדערע. מעגי איז געווען אין הויז, ווי אָן אייגענע. זי איז געגאנגען אנשטענדיג געקליידעט און אַלע האָ־בען איהר זעהר ליעב געהאַט. עס האָט זיך אָנגעפאנגען דער קריעג צווישען נאָרד און זידען פאר די בעפרייאונג פאר די שווארצע און אין גיכען זיינען אַלע שווארצע געווען פריי. נאָר איין מעגי איז גע־בליבען ווי אימער ביי איהר מייסטער. זי פלעגט זעהן טאָג טעגליך, ווי איהרע פריינדע און בעקאַנטע מיט מונטערע געזיכטער און פרעהליכע ליעדער ציהען אין דאָס פרייע, נור זי אליין בלייבט צוריק, צווישען די שטיינערנע ווענד פון איהר מייסטער'ס שלאָס, וואו נאָך ניט לאַנג האָבען געקלונגען די קייטען פון די געקויפטע שקלאַפען... א שווערע אומעטיגקייט האָט זיך ארייגגע'גנב'עט

אין איהר ברוסט. זי איז געוואָרען מעלאַנכאָליש. מען האָט איהר שוין מעהר ניט געהערט זינגענדיג די פרעהליכע ליעדער, וועלכע זי פלעגט אמאָל זינגען. איין מאָל, ווען דזשיימס ארמסטראָנג איז געזעסען אין קאבינעט און האָט געלעזען אַ צייטונג, האָט אין טהיר אַנגעקלאַפט מעגי, ער האָט איהר געהייסען אריינקומען. זי איז געוועזן זעהר טרויעריג איהרע אויגען זיינען געווען רויט פון טרעהרען.

— וואָס איז מיט דיר מעגי? האָט אונרוהיג געפרעגט ארמ־סטראָנג.

— מייסטער, טהייערער מייסטער! אלע זיינען יעצט פריי, לאָז מיר אויך פריי! האָט זי אויסגעשריען מיט אַ ציטערענדער שטימע און איז געפאלען דעם מייסטער צו די פיס.

ארמסטראָנג איז פערוואונדערט געבליבען זיצען, און האָט אַ ווײלע געשוויגען.

— איז עטוואס געשעהן, מעגי? האָט ער איהר שטיל גע־פרעגט. ביזטו דען ניט פריי אין מיין הויז? האלט איך דיר ניט, ווי אַן אייגענע? ווי קומסטו מעגי צו אזא אונדאנקבארען געדאנק? ווייסטו דען ניט, אז מיין קינד טשארלי קען אָן דיר ניט לעבען; אז דיין אוועקגעהן קען איהם קאָסטען געזונד און פילייכט אויך אין גאנצען זיין לעבען?

— איך וויים, איך וויים, מייסטער! דו ביזט זעהר גוט צו מיר, האָט געענטפערט מעגי, בעגיסענדיג זיך מיט טרעהרען. דיין קינד איז מיר טהייער, ווי מיין לעבען. אָבער, מייסטער, איך קען זיך ניט העלפען, מיין הארץ רוהט ניט אין מיר. איך זעה, ווי אלעם ארום מיר בעוועגט זיך פריי. אלע פארביגע זיינען יעצט פריי, זיי געהען און פאָהרען וואוהין זייער הארץ גלוסט, און עס ציהט מיר אויך אהין — וויט... וויט... צו פיהלען זיך פריי, צו געניסען אלעס, ווי די ווייסע, מיט אלע מענשען צו גלייך! מייסטער, פון קינדוויז אויף האָב איך געלעבט דאָ, צווישען פער־קויפטע שקלאַפען. איך האָב ניט געזעהן די וועלט, מיין פאָטער און מוטער זיינען געשטאָרבען אין שקלאפעריי, לאָז מיר געהן, הרג׳ע ניט אוועק מיינע יונגע יאָהרען... איך קען ווייטער ניט איבערטראָגען מיין עלענד. מייסטער, לאָז מיר ציהען אין דאָס

פרייע! הייסע טרעהרען האָבען געראָלט איבער איהרע שוואַרצע וואַנגען; זי האָט געבראָכען איהרע הענד און געקוקט מיט אַ ליידענשאַפטליכען געבעט אויף איהר אַלטען מייסטער.

— אונדאַנקבאַרע נעגערין! האָט ארמסטראָנג אויסגעשריען מיט ווילדען צאָרן. איך האָב דיר געהאַלטען אין מיין הויז, ווי אַן אייגענע טאָכטער. דאָך יעצט, ווי אַ שלאַנג ווילסטו פערגיפטען מיין פאַמיליען־לעבען! געה! איך האַלט דיר ניט. איך בין אַ פרייער רעפּובליקאַנער, און וויל, אַז יעדער זאָל זיין פריי. אָבער געדענקט, מעגי, דו טאָרסט מעהר ניט אריינקומען אין מיין הויז, דיין פוס זאָל מעהר ניט איבערטרעטען מיין שוועל. געה, דו אונ־דאַנקבאַרע נעגערין. מעגי האָט פערדעקט איהר געזיכט מיט איהרע ציטערענדע הענד און האָט ביטער געוויינט.

— מייסטער, פערגיב מיר, מיין האַרץ ווערט אין מיר צו־בראָכען אויף שטיקער, מייסטער, פערדאַם ניט דיין טרייע שקלאַ־פין.

— ארויס! האָט ארמסטראָנג געשריען, איך וויל דיר מעהר ניט זעהען. געה צו דיינע שוואַרצע, דו וועסט וויסען, ווי אַזוי מען דאַרף אַכטען דאָס גוטע פון אַ מייסטער, ווי איך. און ער איז מיט צאָרן ארויסגעלאָפען פון זיין קאַבינעט.

מעגי איז געבליבען שטעהן, ווי דערשלאָגען פון אַ דונער. זי האָט מיט איהרע פערוויינטע אויגען צום לעצטען מאָל בעטראַכט דעם אַלטען שקלאַפען־שלאָס, וואו זי האָט פערבראַכט איהר קינד־הייט און יוגענד. זי האָט געוואָרפען איהר בליק דורך די גרויסע פענסטער און האָט זיך לאַנג איינגעקוקט אויף די ברייטע פעלדער, וואָס האָבען זיך צושפּרייט אַרום און אַרום בעדעקט, ווי מיט אַ רייכען בלומען־קאַרפּעט. פון וויייטען האָט מען געזעהן, ווי עס צי־העז זיך אַלטע געדיכטע וועלדער בעקרוינט מיט דעם גאָלדענעם הי־מעל־געוועלבט פון דער פערגאַנגענער זונן.

— אויף דער פרייע, אויף דער פרייע! האָט זי געמורמעלט און איהר געזיכט האָט זיך בעלייכטעט מיט אַ גאָלדענעם שמייכעל. און זי האָט אָנגעפאַנגען צו זינגען אַן אַלטען שקלאַפען־ליעד, וועלכע איהר אַלטע מוטער פלעגט זינגען אַמאָל צונויפקלייבענדיג דעם קאַטען אויפ׳ן פעלד.

אין עטליכע מינוט אַרום, האָט זיך אַרמסטראָנג אומגעקעהרט אין זיין קאַבינעט און איז פערוואונדערט געבליבען שטעהן ביי דער טהיר הערענדיג איהר ניגער־ליעד. אַלטע עראינערונגען האָבען זיך ערוועקט אין זיין ברוסט, אָבער ער איז באַלד געקומען צו זיך און האָט געהייסען מעגי פערלאָזען זיין הויז.

א פּאָאָר מאָנאַט זיינען פאַראיבער זייט מעגי האָט פערלאָזען איהר מייסטערס הויז. דאָס קינד טשאַרלי האָט שטאַרק געבענקט נאָך זיין שוואַרצע ערציהערין. מען האָט געבראַכט אַנדערע נעגער־רינס, עס האָט אָבער ניט געהאָלפען. דאָס קינד איז געווען מעלאַנ־כאָליש, שוואַכער פון טאָג צו טאָג. ער פּלעגט ניט עסען, ניט שלאָ־פען, און אַלץ בעטען מען זאָל איהם ברענגען זיין ליעבע מעגי.

דאָקטוירים האָבען געראַטהען דעם פאָטער ער זאָל זעהן צו־ריקברענגען מעגי, ווען ער וויל זיין קינד זאָל לעבען. אַרמסטראָנג האָט פריהער ניט געוואָלט דערפון הערען, אָבער ענדליך, ווען ער האָט געזעהן, אַז זיין קינד איז אין געפאַהר, האָט ער געשיקט עט־ליכע שוואַרצע, זיי זאָלען אויסגעפינען מעגי און איהר ברייננען צוריק. א פּאָאָר וואָכען האָט מען אַרומגעזוכט מעגי אין שטעדט און דערפער, אָבער מען האָט איהר ניט געקענט אויסגעפינען. דאָס קינד איז געפעהרליך קראַנק געוואָרען און איז ענדליך געשטאָר־בען, בייִנקענדיג נאָך זיין טהייערע מעגי.

עס איז געווען אַרום 10 אוהר ביינאַכט. דזשיימס אַרמ־סטראָנג איז געזעסען אַליין לעבען זאָרג פון זיין געליעבטעס קינד. ער האָט עטליכע מאָל זיך גוט צוגעקוקט צום טויטען געזיכט פון זיין טשאַרלי, אַזוי ווי ער וואָלט נאָך ערוואַרטעט, אַז ער וועט זיך אויפכאַפּען און ווידער לעבען.

פּלוצלונג האָט ער דערהערט, ווי אימיצער לויפט שנעל איבער דעם קאָרידאָר. די טהיר האָט זיך געעפענט און א דונקעלע גע־שטאַלט איז אריינגעלאָפען אין צימער.

— מעגי ! האָט אויסגערופען אַרמסטראָנג, און זיין גאַנצער קערפּער האָט געציטערט פון ברענענדען צאָרן.

—מייסטער, וואו איז ער ? וואו איז מיין קינד ? האָט מעגי דורך טרעהרען געשריען, און האָט ווי א וואַהנזיניגע זיך געריסען פאר איהרע שוואַרצע צוואָרפענע לאָקען...

— שלאַנג, אונדאַנקבאַרע נעגערין! האָט געדונערט דער פּערצווייפעלטער פאָטער, דו האָסט איהם אוועקגערויבט פון מיר; מיין טשאַרלי איז אין זאָרג, ער איז טויט. מיט ברייט געעפענטע אויגען איז מעגי געבליבען שטעהן אין מיטען צימער, גראַדע ווי זי וואָלט ניט געקענט בעגרייפען, וואָס עס איז געשעהן. ענדליך איז זי צוגעגאַנגען צום קליינעם זאָרג און איז געפאַלען פאַר איהם אויף די קניע. עס איז פאַרבייגעגאַנגען אַ רגע פון טויטע שטילקייט. פּלוצלונג האָט זיך דערהערט אַ ליעד, אַ הערצרייסענדע ליעד. מעגי האָט געזונגען אויף דעם זאָרג פון איהר ליעבלינג. ווילדער טרויער, די פערשטיקטע שמערצען פון טויזענדיעהריגע שקלאַפעריי האָבען זיך געהערט אין דיעזער נעגער־ליעד. אַרמסטראָנג איז ווי בע־צויבערט געבליבען שטעהן לעבען דער נעגערין. די האַרץ רייסענדע ליעד איז געוואָרען אַלץ שטילער און שטילער, גראַדע ווי זי וואָלט שטאַרבען צוזאַמען מיט דער זינגערין. ענדליך איז געוואָרען אַלעס שטיל.

ווען אַרמסטראָנג איז צוגעגאַנגען צו מעגי, וואַר די אונדאַנק־באַרע נעגערין טויט.

געלד און לעבען

וועל, מאַטילדע, פיהלסטו היינט בעסער? האָט אַלבערט גע־פרעגט זיין יונגע פרוי, וועלכע איז געלעגען קראַנק אין בעט.

— ניין, אַלבערט, איך פיהל היינט ערגער, האָט זי שטיל גע־ענטפערט. איהרע איינגעפאַלענע שוואַרצע אויגען זיינען געווען פייכט פון טרעהרען.

— איז דער דאָקטאָר שוין געווען?

אַלבערט האָט אַראָבגעלאָזען זיין קאָפּ און האָט געשוויגען. ער איז געווען אַן אַרבייטער. אַ גאַנצען טאָג האָט ער שווער געאַרבייט אין פאַבריק. ווי אָרעם ער האָט ניט געלעבט מיט זיין מאַטילדע, דאָך האָט ער מונטער און שטאָלץ געטראָגען די לאַסט פון עהרליכע אָרמוטה. יעדען אָבענד פלעגט איהם מאַטילדע בעגעגענען מיט אַ ליעבליכען שמייכעל אויף איהר עדעלעס, שעהנעס געזיכט. זי איז געגאַנגען אָרעם געקליידעט, אָבער אימער ריין און נעט. זייער וואוינונג איז בעשטאַנען פון צוויי קליינע ניו יאָרקער צימערלאַך, און ביי זיי איז אימער געווען, אַלעס ציכטיג, אַלעס אויף אַן אָרט, ריין און בעקוועם.

אָבער פּלוצלונג האָט זיך אויף דיעזען אָרעמען עהרליכען פאַ־מיליען בילד אַראָבגעלאָזט אַ שוואַרצער וואָלקען. מאַטילדע האָט געהאַט אַ קינד, וועלכעס איז באַלד געשטאָרבען. פון דאַמאָלסט אָן, שוין 4 מאָנאַט, זייט זי ליעגט קראַנק. איהר אויסגעמאַטערטעס, פערוועלקטעס געזיכט צורייסט אויף שטיקער דאָס האַרץ פון׳ם אָרעמען אַלבערט. די גרעסטע טהייל פון זיין קלעגליכען לאָהן האָ־בען פערשלונגען דאָקטוירים און מעדיצין. און מאַטילדע׳ס חופּה־קלייד און זיין זילבערנע וואַטש האָט ער אָוועקגעטראָגען אין פּאָון שאַפּ, אום צו קענען, פּינקטליך, בעצאָהלען רענט און דעם דאָקטאָר פאַר זיינע וויזיטען.

דאָך וואָס קען עס זיין, דאָס דער דאָקטאָר איז שוין צוויי טעג ניט געווען? אַלבערט האָט זיך עראינערט, דאָס דעם לעצטען מאָל האָט ער איהם ניט געהאַט מיט וואָס צו בעצאָהלען און האָט איהם געבעטען, ער זאָל ווארטען ביז ער וועט ערגעץ קריגען אַ פּאָאָר דאָללאַר.

— זאָל דאָס זיין די אורזאכע, וואָס ער קומט ניט מעהר? האָט זיך אַלבערט געפרעגט מיט אַ ביטערען פערדרוס. איז דאָס מעגליך? האָב איך דען איהם ניט געצאָהלט אימער פאר זיינע וויזיטען? האָב איך דען ניט אָבגעריסען פון מיין לעצטען ביסען, אום איהם צופריעדען צו שטעלען, אום צו וויסען, דאָס מאַטילדע ליעגט ניט אָהן שום הילפע? וויפיעל מאָל האָב איך מיר געלייגט שלאָפען אָהן סאַפּער אַ הונגעריגער, ווייל איך האָב געוואוסט, אַז ווען איך וועל קויפען עטוואָס צו עסען, וועל איך ניט האָבען מיט וואָס צו בעצאָהלען דעם דאָקטאָר.

און יעצט... איז דאָס מעגליך, דאָס ער האָט אָוועקגעוואָרפען מיין מאַטילדע? אָוועקגעוואָרפען, איהר געלאָזט פערוועלקען, שטארבען, ווייל מיר האָבען איהם איין מאָל ניט בעצאָהלט? ווייל מיר זיינען אזוי אונגליקליך און אָרעם?

— מאַטילדע! איך מוז אריבערגעהן צום דאָקטאָר און וויסען די אורזאכע, וואָרום ער קומט ניט מעהר צו דיר! האָט געזאָגט אַלבערט מיט אַ ציטערענדע שטימע פון פערשטיקטען צאָרן.

זי האָט אויף איהם אויפגעהויבען איהרע שעהנע, גרויסע אויגען, אין וועלכע עס האָבען זיך אָבגעשפּיעגעלט איהרע טיעפע ליידען און איהר עדעלע, ליעבענדע זעעלע.

— אַלבערט, מיר האָבען מעהר קיין געלד, און דאָקטוירים קומען נור צו די, וואָס האָבען געלד, האָט מאַטילדע שטיל געזאָגט און אַ הערץ־רייסענדער טרויער האָט זיך געהערט אין איהר שטימע.

— אַלבערט! שיק מיר אָוועק אין אַ האָספּיטאַל, דו זעהסט אַליין, אַז מיר קענען זיך ניט העלפען.

— אין האָספּיטאַל! האָט אויסגערופען אַלבערט מיט ביטערער פערצווייפלונג און זיין שטימע האָט זיך איבערגעריסען. ער האָט זיך עראינערט, ווי מיט עטליכע יאָהר צוריק איז ער קראַנק

געוועזן און זיין באס האט איהם געשיקט אין קראנקען־הויז. אהן קרעפטען, פערשמאכט איז ער געלעגען גאנצע טעג, און ווען ער פלעגט בעטען א טרונק, פלעגען די האספיטאל־וועכטער זיך מאכען ניט הערענדיג און איבערגעלאזען מיט זיין ברענענדען דורשט. ער געדענקט, ווי דער האספיטאל דאקטאר פלעגט, ווי א שנעע זאווערויכע, דורכלויפען פערביי די בעטלעך פון די קראנקע, מיט דער קאלטע פראגע: ווי געהט'ס? און ביז דער קראנקער האט געפענט זיין מויל עטוואס צו ענטפערן, פלעגט דער דאקטאר שוין זיין דריי מייל ווייט פון איהם.

— ווי לאנג וועט מאטילדע קענען אויסהאלטען, אזא טהיריש׳ע בעהאנדלונג? זאל ער איהר אוועקשיקען אין האספיטאל שטארבען? ניין! ער קען דאס ניט טהאן. ער וועט לויפען צו דאקטוירים, ער וועט בעטען, ער וועט וויינען, ער וועט זיך ווארפען צו זייערע פיס, אום זיי זאלען רעטען זיין מאטילדע, זיין איינציגען טרייסט אין לעבען.

— ניין, מאטילדע! דו דארפסט ניט געהן אין האספיטאל! נאך א פאאר וואכען און דו וועסט קומען צו דיינע קרעפטען, האט ער איהר געטרייסט און איז אוועק צו זיין אלטען בעקאנטען דאקטאר. דער ארצט האט איהם בעגעגנט אין זיין אפיס, מיט זיין עוויג קאלטען שמייכעל אויף זיין ביזנעס־מעסיגעס געזיכט.

— וועל, מיין פריינד, האט איהר געקראגען געלד? איז געוועזן זיין ערשטע פראגע?

אלבערט האט געפיהלט עפעס, ווי א שלאנג וואלט איהם א ביס געטהאן אין זיין ברוסט.

— ניין, ווערטהער דאקטאר! איך האב נאך קיין געלט ניט געקראגען. איך האף אין גיכען צו קריגען. איך בין געקומען צו אייך, ווייל מיין מאטילדע פיהלט זעהר שלעכט. פיעל ערגער, ווי ביז אהער.

דער דאקטאר האט ארויסגענומען א סיגאר, האט פערוויכערט און זיך אוועקגעזעצט אויף זיין ווייכען טשער.

— הערט, יונגער מאן, האט ער זיך ענדליך געוועדעט צו אלבערט. איהר דארפט וויסען אליין, אז אהן געלד קען מען קיין דאקטאר ניט האבען. דענקט איהר, אז איך לעב פון דער לופט?

איך האָב זעהר גרויסע אויסגאַבען און מוז אויך בעצאָהלען מיינע בילס. איין זומער־פּלאַץ פאַר מיין פאַמיליע קאָסט מיר אָפּ מעהר, ווי אַזאַ מענש ווי איהר פערלעבט אין אַ גאַנץ יאָהר. היינט, פערד און עקיפּאַזש און נאָך הונדערטע בעדירפניסע, ווי אַ מעטראָפּאָ־ליטען אָפּערא, פאַמיליען־בעלער, אָהן וועלכע איהר קענט גאַנץ לייכט אויסקומען, אָבער מיר, וועלכע לעבען אין אַן אנשטענדיגער געזעלשאַפט, מוזען נאָכקומען דיעזע בעדירפניסע; אויך אונזער פּראָפעסיאָן, ווען מיר ווילען האָבען אַ נאָמען פון אַ גוטען ארצט, פאָדערט פון אונז, מיר זאָלען לעבען מיט לייטען גלייך. היינט בעקלעהרט אליין, מיין פריינד, איך זאָל געהן צו אייך אָהן געלד און צו אַ צווייטען אָהן געלד, וואו וועל איך נעהמען צו בעצאָהלען פאַר אַ זומער־פּלאַץ עטליכע הונדערט דאָלאַר, אָדער אויסהאַל־טען מיינע פערד און עקיפּאַזש?

—אָבער דאָקטאָר איהר האָט שוין ביי מיר איבערגענומען ניט וועניג געלד, און יעצט ווילט איהר מיר אוועקוואַרפען? יעצט ווילט איהר איבערלאָזען אַ געפעהרליך קראַנקע פרוי אָהן שום היל־פע לאָזען איהר פּילייכט שטאַרבען, אין איהרע יונגע יאָהרען, נור דערפאַר, ווייל איך האָב יעצט ניט צו בעצאָהלען אייך דעם דאָ־לאַר?

— איך האָב אייך איין מאָל געזאָגט, מיין פריינד, און איך גלייך ניט צו ווידערהאָלען נאָך אַ מאָל, דאָס וואָס איך זאָג. האָט דער דאָקטאָר רוהיג געענטפערט, ארויסלאָזענדיג בלויע רינגען רויך פון זיין האַוואַנער סיגאַר.

— אָבער דאָקטאָר, איז עס מעגליך, דאָס איהר וועט איהר יעצט לאָזען שטאַרבען? האָט אַלבערט אויסגעשריען ציטערענדיג מיט זיין גאַנצען קערפּער.

— שטאַרבען! האָט ווידערהאָלט דער דאָקטאָר מיט אַן אי־ראָנישען שמייכעל אויף זיין זעלבסט צופרידענעם געזיכט: כאַ, כאַ! איהר זייט זעהר נאַאיוו, יונגער מאַן, וועניג מענשען שטאַר־בען דען יעדע מינוט, יעדע סעקונדע, ניט זעהענדיג אין די אוי־גען קיין דאָקטאָר? וואָס איז דען דער מעהר מיט אייך! איהר זייט אָרעם און קענט איבערהויפּט ניט פיהרען קיין פאַמיליען־לעבען, איהר וועט זיך דאָך פיהלען פרייער...

אַלבערט איז געשטאַנען בלאַס, ווי דער טויט, זיינע הענד האָבען געציטערט און זיינע אויגען האָבען געבליצט מיט צאָרניגען וואַהנזין. ער האָט געפיהלט, ווי אַלעס מעשליכעס האָט איהם פערלאָזען; ער האָט געפיהלט, ווי ער פערוואַנדעלט זיך אין אַ ווילדעס טהיר, אַלעס איז פאַר איהם פערשוואונדען, ער האָט נאָר געזעהן פאַר זיך אַ בייזען הונד, אַ פיינד, אויף וועלכען ער וועט זיך באַלד ארויפוואַרפען מיט דונערענדען געשריי פון אַ פערוואונדעטען לייב און צורייסען זיין אָפּפער אויף שטיקער.

דער דאָקטאָר האָט בעמערקט, ווי זיינע ווערטער האָבען געווירקט אויף'ן אונגליקליכען און ער איז צוגעגאַנגען צו איהם מיט אַ שמייכעל:

זייט רוהיג, מיין פריינד...

— אונמענש! ווילדעס טהיער! אוועק פון מיר! האָט אויסגערופען אַלבערט מיט אַ ציטערענדע שטימע, אוועק! אָדער איך צוריים דיר! איך פערניכטע דיר!

— ער איז פעררוקט: האָט ווי פערלאָרען אויסגעמורמעלט דער דאָקטאָר. פערלאָזט באַלד מיין אָפּיס!

וואוהין געהט מען יעצט? וואָס טהוט מען. — זיין קאָפּ האָט איהם געברענט, ווי אין אַ שרעקליכען פיבער און ער האָט נאָך געציטערט פון אויפרעגונג. ער האָט זיך ערזאינערט אָן אַ פריינד, וועלכער איז געוועזען בעקאַנט מיט פיעלע דאָקטוירים און פּראָפּעסאָרען.

— פיעלייכט וועל איך דורך איהם קריגען אַ דאָקטאָר, האָט געטראַכט אַלבערט.

ער האָט געפונען זיין פריינד שטאַרק בעשעפטיגט אין זיין קליינעם סטאָר. אַלבערט האָט אויסגעוואַרט אַ גינסטיגע מינוט און האָט איהם איבערגעבען אין קורצע ווערטער זיין שרעקליכע לאַגע.

— מאַטילדע איז אין געפאַהר, איך מוז איהר רעטען — האָט ער זיך געווענדעט צו זיין פריינד מיט פליסענדע טרעהרען.

— וואָס קען איך דיר יעצט העלפען? דו זעהסט, ווי איך בין שטאַרק פערנומען. איך קען פערלירען מיינע קאָסטאָמערס, ווען איך זאָל מיר יעצט אָבגעבען מיט דיר. קום מאָרגען, וועל איך זעהן, פיליייכט קען איך דיר העלפען.

— מאָרגען! האָט ביטער אויסגערופען אַלבערט, וועמ ווייס, אויב מיין מאַטילדע וועט לעבען ביז מאָרגען? זיין פריינד האָט שוין ניט געהערט זיינע לעצטע ווערטער, ער איז אוועק צו זיינע קאָסטאָמער.

— צובראָכען פון שמערצען און פערצווייפלונג האָט זיך אַל־בערט געלאָזט געהן אהיים. דורכגעהענדיג אַ גרויסע סטריט האָט ער דערזעהן אויף אַ טהיר פון אַ רייכער הויז אַ מעשענעם ברעטעל מיט דעם אויפשריפט „פּראָפעסאָר א...” אַ פונק פון האָפנונג האָט זיך ווידער אָנגעצונדען אין אַלבערטס ברוסט, ער האָט אָנגעקלונ־גען.

— איז דער פּראָפעסאָר צו הויז?

— יא, קאָמען זי הערײַן!

אַלבערט איז געשטאַנען אין אַ רייך אויסגעפּוצטען אָפיס, אין אַ ווײַלע אַרום איז אריינגעגאַנגען דער פּראָפעסאָר. ער וואר אַ מאַן פון אַ יאָהר פערציג, מיט רויטע האָאר און באַקענבאָרד, ער האָט עפּעס ווי פערוואונדערט אָנגעקוקט דעם אָרעמען אַלבערט אין זיינע אַלטע, אָבגעטראָגענע קליידער.

— פּראָפעסאָר, פיליכט קענט איהר בעזוכען מיין פרוי, וועלכע איז יעצט געפעהרליך קראַנק? האָט אַלבערט קוים אויסגע־רעדט. איהם האָבען געשטיקט די טרעהרען.

— יא, געוויס, איך קען דאָס טהאָן, האָט געענטפערט דער פּראָפעסאָר. אָבער ווייסט איהר, מיין פריינד, אז איך נעהם פאַר אַ וויזיט ניט ווייניגער פון 25 דאָלאַר? אַלבערט האָט אויסגע־שטאָמשעט זיינע אויגען.

— 25 דאָלאַר! ניין פּראָפעסאָר, איך האָב יעצט אפילו קיין 25 סענט. אָבער אין נאָמען פון אַלעס, וואָס איז אייך הייליג און טהייער, אין נאָמען פון אייער אייגענע פרוי, וועלכע איהר ליעבט, קומט, רעטעט מיין מאַטילדע! איך וועל זיך אייך פערפפליכטען פאַר מיין גאַנצען לעבען, איך וועל זיין אייער שקלאַף, אייער עווי־גער קנעכט! זעהט, אָט ליעג איך ביי אייערע פיס! און ווירקליך, אַלבערט איז געפאַלען צו די פיס פונ׳ם פּראָפעסאָר, ער האָט אָנגע־כאַפּט זיינע הענד און האָט זיי געקושט. ווי אַ טרייער הונד איז

ער געלעגען אויפ'ן באָדען און האָט מיט זיינע פערוויינטע אויגען געקוקט אויף זיין מעגליכען רעטער.

— עס איז אונמעגליך, אונמעגליך! האָט געמורמעלט דער פּראָפעסאָר אָפּשטופענדיג פון זיך דעם אונגליקליכען. געהט און קריגט ערגעץ א ביליגען ארצט; איך פאָהר ניט צו אזעלכע פּאַציענטען.

— דער עקיפּאַזש איז פערטיג! האָט געזאָגט דער לאָקעי. דער פּראָפעסאָר איז אויפגעשטאַנען, און איז ארויסגעגאַנגען. אַל־בערט איז געבליבען ליגען, ווי א דערשלאָגענער אויפ'ן באָדען. ווען ער איז געקומען צו זיך און איז ארוים פון פּראָפעסאָר'ס אָפּיס, האָט ער געזעהן פון וויטען, ווי עס האָט שנעל אוועקגעראָלט די רייכע קאַרעטע, אין וועלכער דער פּראָפעסאָר איז געפאָהרען ניט צו אזעלכע אָרעמע, פערוואָגעלטע, שטערבענדע פּאַציענטען, ווי זיין אונגליקליכע מאַטילדע; ניין, ער איז פיליייכט געפאָהרען אין די רייכע פּאַלאַסטען, וואו מענשען קריינקען פון וואוילטאָג און איבערפלוס.

— די לעצטע האָפנונגען זיינען פערלאָרען! האָט יעצט גע־טראַכט אַלבערט, איך מוז געהן צו איהר. וואָס וועט זיין, דאָס וועט זיין! ווען אַלבערט איז צוגעגאַנגען צו זיין וואוינונג, האָט ער דערהערט עפּעס א גערויש, א לויפעריי, פיעלע שטימען האָבען גערעדט צוזאמען — וואו איז ער? ווי אזוי לאָזט מען א פרוי אליין? אַלבערט איז שנעל ארויפגעלאָפען אויף די טרעפּ. זיין קליינער צימער איז געווען ערפילט מיט מענשען, ווייבער, שכנים, קינדער, אַלטע לייט — אַלעס בעוועגט אין געטומעל.

ווען אַלבערט איז אריין אין צימער איז געוואָרען שטיל. אַלע האָבען איהם טרויעריג אָנגעקוקט. אַן אַלטע פרוי האָט שטילער־הייד געוויינט און זיך געווישט די אויגען מיט א גרויסע רויטע פאַטשיילע.

אַלבערט איז געבליבען שטעהן, ווי פערשטיינערט,—איז עס מעגליך? האָט ער געפרעגט. ווי אין א טרוים. די אַנוועזענדע האָבען זיך אָבגערוקט פון בעט און אַלבערט האָט דערזעהן זיין מאַטילדע — זי וואר טויט. אויף איהר בלאַסען מונד איז פער־

שטאַרבען דער אויסדרוק פון מאַכטלאָזען קאמפף און פערצווייפ־לונג.

אלבערט האָט ניט גערעדט קיין וואָרט, קיין מינדעסטער געשריי האָט זיך ניט ארויסגעריסען פון זיין פערשטיינערטע ברוסט, ער איז צוגעגאנגען צום בעט און איז געפאלען אויף די קניע לעבען זיין טויטער מאַטילדע, עס איז פערביי א רגע פון טויטע שטילקייט. ענדליך האָט זיך פון אלבערט'ס ברוסט ארויסגעריסען א געוויין. דאָס וואר א שרעקליכער געוויין, ער האָט עראינערט דאָס ווילדע ברומען פון א פערוואונדעטען לייב. ער האָט עראינערט די ווילדע פערצווייפעלטע געשרייען פון א טיגערין, ביי וועלכע מען האָט גערויבט און ערמאָרדעט איהרע קליינע קינדער, אָבער דאָס האָט געדויערט ניט מעהר, ווי עט־ליכע מינוט. ער האָט זיך אויפגעהויבען און האָט געוואָרפען אויף די אנוועזענדע, אויף די נייגיעריגע, א בליק פון טיעפער פעראכטונג.

— וואָס שטעהט איהר דאָ ! ווער האָט אייך אהער גערו־פען, איהר הערצלאָזע ברואים ? וואו זייט איהר געווען פריי־הער ? אוועק פון דאנען ! פערפעסטעט ניט, מיט אייער גיפ־טיגען אָטהעם, דאָס הייליגע, אונגליקליכע וועזען, וועלכע איהר, געלדזיכטיגע אונמענשען האָט זאָ אונבארעמהערציג ער־מאָרדעט ! איך קען אייך ניט זעהן ! איך פעראכטע אייך ! איהר זייט גיפטיגער פון ווילדע חיות, איהר זייט מערדער !

— אוועק ! זיין שטימע האָט געדונערט, זיינע אויגען האָבען געשפריצט מיט פייער, נאָך א ווייליע און ער וואָלט אויף זיי ארויפגעפאלען, ווי א צורייצטער טיגער.

די אנוועזענדע האָבען איהם אָנגעקוקט מיט שרעקען. דער אָרעמער איז אראָב פון זינען, האָבען זיי געטראכט.

לאָזט איהם א ווייליע אליין, האָט געזאָגט א פרוי, ער וועט שפּעטער פיהלען לייכטער. און אלבערט איז געבליבען אליין מיט זיין מאַטילדע.

דאָס דונקעלע לעמפעל האָט געוואָרפען א בלאַסע ליכט אויף די אונבעוועגליכע, מארמאָרנע געזיכט פון דער טויטער.

אלבערט האָט געקוקט אויף דיעזע טהייערע געזיכט, וועל־כע פלעגט איהם אָפט שיינען, ווי אַ גאָלדענער זונענשטראַהל אין אַ וועלט פון פינסטערנים. עס האָט זיך איהם נאָך אַלס ניט געגלויבט, אַז זיין מאַטילדע וועט מעהר ניט רעדען צו איהם. אַז זי וועט שוין קיין מאָהל מעהר ניט קומען איהם ענטגעגען מיט איהר ליעבליכען שמייכעל.

דער געדאַנק, אַז ווען ער זאָל זיין רייך, וואָלט יעצט פיע־לייכט מאַטילדע נאָך געלעבט, האָט ווי מיט שפּיזען איהם געשטאָ־כען אין האַרצען.

— אַך ! ווארום האָב איך ניט גע׳גנב׳עט, ניט גע׳גזל׳ט, ניט בעשווינדעלט, ווי אַנדערע, דאַן וואָלט מאַטילדע ניט גע־שטאָרבען ; איך וואָלט בעשאָטען מיט גאָלד די געלדזיכטיגע דיע־נער און זיי וואָלטען גאַנצע נעכט געזעסען ביי איהר בעט.

אין דיעזען מאָמענט האָט זיך איהם אויסגעוויזען, אַז דאָס טויטע געזיכט קוקט אויף איהם מיט צאָרן און פעררדרוס.

— הא ! וואָס רעד איך ? וואָלט דען מאַטילדע געקענט ליעבען אַ שווינדלער, אַן אונטערדריקער פון זיינע אָרעמע מיט־מענשען ? אַ גאָלדענעם זאַק, וואָס האָט ניט קיין מענשליכע גע־פיהלען ? ניין, ניין. מאַטילדע וואָלט מיט פעראַכטונג געוויע־זען איהם די טהיר ; איהר עדעלע זעעלע וואָלט זיך אָבגעקעהרט פון אַ שמוציגען מענשען !

אין דיעזער מינוט האָט זיך דערהערט אַ קלאַפּעריי אין טהיר. אין צימער איז אריין אַן אַלטע פרוי געקליידעט אין שוואַר־צען. זי האָט געווענדעט איהר געלען רחמנות פּנים׳ל צו אַל־בערט.

— ווערטהער הערר ! איך בעלאַנג צו אַ וואָהלטהעטיגע געזעלשאַפט. איך האָב געהערט, אַז איהר זייט צו אָרעם צו בעצאָהלען פאַר דעם זאַרג און פאַר דער לויה אין אַלגעמיין. איך קען דאָס אייך מיט דעם גרעסטען פערגעניגען פערשאַפען.

אלבערט האָט איהר מיט אונגעדולד אויסגעהערט. איהר יעדער וואָרט האָט איהם געקלונגען, ווי אַ נידערטרעכטיגע בע־ליידיגונג פאַר דעם טויטען קערפּער פון זיין געליעבטער מאַ־טילדע.

— אזוי ! מיט דעם גרעסטען פערגניגען וועט איהר מיר דאָס פערשאַפען ! האָט ער ווידערהאָלט מיט אַ שווערער בי־טערקייט. איך דאנק איך ! אָבער איך האס אייער וואָהל־טהעטיגקייט. איהר האָט זיך געדארפט בוקען פאר דיעזע היי־ליגע לייכע. זי איז ניט געוועזן איינע פון איך ; זי האָט אויך געהאסט וואָהלטהעטיגקייט, זי האָט געליעבט גערעכטיגקייט.

— איך בעט איך פערלאָזט מיין צימער !

די אלטע האָט איהם בייז אָנגעקוקט.

— ער רעדט, ווי אַ פעררינקטער, האָט זי געקלעהרט. מען מוז דאָס געבען צו וויסען די פּאָליציי און איז אוועק.

אלבערט איז ווידער געבליעבען אליין.

— מיר שרעקט דער געדאנק, דאָס דיעזען אונשולדיגען קערפּער וועלען בעריהרען די שמוציגע הענד פון דער פאלשער וואָהלטהעטיגקייט. וואָס טהוט מען ?

אלבערט איז פערזונקען אין טרויעריגע געדאנקען. ענדליך איז ער אויפגעשטאַנען פון זיין טשער און זיין געזיכט האָט גע־טראָגען דעם אויסדרוק פון צופריעדענער ראַבע. ער האָט אויפ־געהויבען די לייכע פון בעט און האָט איהר אַוועקגעלעגט אויף זיין אַרבייט'ס טיש. שנעל האָט ער אָנגעפאנגען צו צונעהמען די ברעטער פון'ם אלטען בעטעל. ער האָט גענומען אַ האַק אין האַנד, האָט אויסגעזוכט אַ קעסטעל מיט טשוועקעס און האָט אָנגעפאנגען צו האַמערען אַ זאַרג פאר זיין מאַטילדע. אלבערט איז געווען אַ קאַרפּענטער און זיין אַרבייט איז געגאַנגען שנעל.

ער האָט אויסגעפונען אַ מיטעל, ווי צו רעטען דעם היי־ליגען קערפּער פון שמוציגע הענד. ער וועט אריינלייגען מאַטיל־דע אין זאַרג, וועט איהר אַוועקטראָגען אויף'ן פרייען פעלד און בעהאַלטען די לייכע ווייט, ווייט פון די אונריינע קברים, אונטערן פרייען קלאָרען הימעל.

— אָבער וואָס וועל איך טהאָן, ווען מען וועט מיר שטע־רען ? ווען איך וועל בעגעגענען די פּאָליציי, וועלכע וועט אַוועקרויבען פון מיר די הייליגע לייכע פון מיין מאַטילדע ?....

ניין, דאָס דאַרף ניט געשעהן ! וואו איז מיין רעוואָל־ווער ?

ער האָט אַרויסגענומען פון זיין אַלטען קעסטעל אַ גרויסען רעוואָלווער, וועלכען ער האָט געקויפט נאָך אין זיין יוגענד, האָט געגעבען אַ קוק, אויב ער איז געלאָדען און האָט איהם אַריינגעלעגט אין פּאַקעט.

— יעצט בין איך פערטיג.

ער איז צוגעגאַנגען צום פענסטער. עס וואַר אַ קאַלטע שטירמישע נאַכט. דער שטאָדטזייגער האָט אויסגעשלאָגען 11 אוהר.

פּאַרזיכטיג, שטיל האָט אַלבערט אַראָבגענומען די לייכע פון טיש. צום לעצטען מאָל האָט ער זיך צוגעדריקט צו איהרע קאַלטע ליפּען און האָט איהר אַריינגעלעגט אין זאַרג.

— איז עס ווירקליך געקומען די לעצטע מינוט ? זיינע הענד האָבען געציטערט. די האַק איז עטליכע מאָל אַרויסגעפאַלען פון זיינע הענד. ער איז צוגעפאַלען צום זאַרג, האָט שטום און לאַנג געקוקט אויף איהרע קאַלטע האַלבגעשלאָסענע אויגען.

— מאַטילדע ! מאַטילדע ! האָט ער געמורמעלט, איך קען זיך מיט דיר ניט שיידען.

פּלוצלונג האָבען זיך דערהערט טריט. אַלבערט איז געקומען צו זיך.

— עס איז שפּעט ! עס מוז געטהאָן ווערען. ווען ניט בעפאַלען מיר יעצט דיעזע קאַלטע, גלייכגילטיגע אונמענשען. ער האָט געעפענט שטילערהייד די טהיר. איבעראַל האָט יעצט געהערשט אַ טויטע שטילקייט. צוויי מאָל איז פון זיינע הענד אַרויסגעפאַלען דער דעק פון׳ם זאַרג. דריי, פיער קלעפּ מיט׳ן האַק און מאַטילדע איז אויף עוויג פערשוואונדען פון זיינע אויגען. ער האָט אַרויסגענומען פון אַ ווינקעל אַ קליינע לאַטערנע מיט וועלכער ער פלעגט געהן צו דער ארבייט אין די פינסטערע נעכט. יעצט האָט ער זיך דערמאָנט, אַז ער האָט ניט קיין לאָפּעטע מיט וואָס צו גראָבען אַ קבר. ער האָט זיך עראינערט, אַז אויף׳ן טרעפּ, וואו דער זשעניטער וואוינט, האָט ער געזעהן אַן אייזערנע לאָפּעטע.

— גוט, איך וועל איהר יעצט קענען נעהמען, האָט גע־

טראכט אלבערט. ער האָט צוגעדעקט דעם זארג מיט זיין אלטען מאנטעל און האָט איהם גענומען אויף די פּלייצעס. מאטילדע וואר זעהר לייכט, איהר בליהענדע געזונד איז פערבליבען אויף דער וועלט. אין קאָרידאָר האָט ער געפונען די לאָפּעטע און איז שטיל אוועק אויף'ן פרייען גרינעם פעלד.

אין א פּאָר שטונדען ארום איז אלבערט געגאנגען צוריק פון פעלד. ער וואר אליין.

— וייטער, ווייטער פון דיזער פערהאסטער וועלט! האָט ער געמורמעלט. אויך איהר קבר האָב איך געגראָבען טיף. צו איהר וועט ניט דורכדרינגען דער רויש און טומעל פון די אייזער־נע מאשינעס, וועלכע רופען זיך די מענשען.

ער איז דורכגעגאנגען איין גרויסע גאס נאָך דער אנדערער.

— וואוהין זאָל איך געהן?

ער האָט ניט געקענט אומקעהרען צוריק אין זיין צימער, וואו אלעס וואָלט איהם דערמאָנט אָן דער געשטאָרבענער, אונ־גליקליכער מאטילדע. פּלוצלונג האָט ער דערהערט, ווי אימי־צער רופט איהם. ער האָט זיך אומגעקוקט, דאָס וואר זיינער אן אלטער בעקאנטער, אויך אן אָרעמער ארבייטער, ווי ער.

— האלאָ! אלבערט! וואָס זעהסטו אוים אזוי שלעכט?

— מיין פרוי איז געשטאָרבען, אָדער בעסער געזאָגט, מיין פרוי האָבען ערמאָרדעט די געלדזיכטיגע וואמפּירען, וועלכע מען רופט דאָקטוירים. איך בין אָרעם און דאָס וואר מיין אונגליק.

דער אָרעמער ארבייטער האָט א שווערען זיפץ געטהאָן.

— דאָס איז ניט דאָס ערשטע מאָל, וואָס איך הער אזעל־כע געשיכטעס. ביי מיר וואוינט אן אָרעמע פרוי. מיט א פּאָר וואָכען צוריק איז איהר 5 יעהריגעס קינד געוואָרען געפעהרליך קראנק. זי האָט גערופען א דאָקטאָר. ער האָט בעקוקט דאָס קינד, געזאָגט, אז עס איז אין געפאהר און האָט אָנגעשריבען א רעצעפּט.

— דאָקטאָר, איהר וועט מיר ענטשולדיגען, איך האָב יעצט ניט מיט וואָס אייך צו בעצאָהלען, אין א פּאָר טעג ארום וועל איך אוועקטראָגען מיין ארבייט און וועל אייך דאמאלס בע־צאָהלען.

— פארוואָס האָט איהר דאָס פריהער ניט געזאָגט ? האָט דער דאָקטאָר אויסגעשריען מיט אזא ווילדען כעס. אז די אָרימע פרוי איז פערציטערט געוואָרען. אזעלכע זאכען געהן ביי אונז ניט אָן ! ער האָט, ווי א וואָלף ארויסגעכאַפּט דעם רעצעפּט און איהם צוריסען אויף שטיקלעך. אין א פּאָר שטונדען ארום איז דאָס קינד געשטאָרבען.

אלבערט איז געוואָרען בלאַסער.

— אזעלכע מענשען־מערדער מוז מען פערניכטען, האָט דורכגעברומט דער ארבייטער דורך זיינע ציינער און זיי האָבען זיך שטילערהייד צושיידעט.

— יא, יא, זיי האָבען ביי מיר אוועקגערויבט מיין מאטיל־דע ! אה ! ווי אזוי איך האָב זיך פאר זיי ערנידעריגט. איך בין זיי געפאלען צו די פיס און האָב זיי געקושט די הענד, ווי א בעטלער ! און וואָס האָב איך ביי זיי געבעטען ? עטליכע מי־נוט גאנג ! א בליק אויף אן אָרעמע, ליידענדע פרוי ! דאָך, אויף אלע מיינע טרערען, אויף אלע מיינע ערנידערונגען האָבען זיי געענטפערט מיט א הערצלאָזען געשריי : אוועק פון דאנען, דו בינסט אָרעם ! דו מיט דיין פרוי קענען שטארבען, ווי די הינד ! וואָס געהט דאָס אונז אָן ! שטעהט ביי זיי דער דאָלאר העכער פון מענשליכען לעבען ? זיינען אין זיי אוועקגעשטאָר־בען אלע מענשליכע געפיהלען ? קען דען אויך א דאָקטאָר ניט זיין מיט א מענשליכע הארץ ? זיי בעגעהן טויזענדע פערברע־כען, וועלכע שטייגען איבער מיט זייער ציניזשען בארבאריזמוס די פערברעכען פון א דזשעק דהי ריפּער און בלייבען אימער גע־רעכט ?

איך זעה יעצט פאר מיר מאטילדע, זי ראנגעלט זיך מיט׳ן טויט, זי רופט נאָך הילפע, אָבער וואָס געהן אָן דער וועלט די געשרייען פון דער שטערבענדער ? וואָס געהט אָן די דאָקטוי־רים, די פּראָפּעסאָרען, ווען ערגעץ דאָרט אין א טענעמענט־לאָך שטארבט אהן הילפע אן עלענדע פּראָלעטאריאטקע, אָדער אן אונשולדיגעס קינד ? געלד, געלד ? דאָס איז דער מאָדער־נער טייוועל, וועלכער פערגיפטעט אלעס מענשליכעס און מאכט

טויב און בלינד צו אַלעם וואָס שטעהט אַביסעל העכער פון אונזערע פערזענליכע אינטערעסע און טהירישע בעפרידיגונגען.

פלוצלונג האָט זיך אלבערט אָבגעשטעלט לעבען א רייכע הויז. עפּעס ווי א צויבערקראַפט וואָלט איהם ניט געלאָזט געהן ווייטער. דאָס איז געווען די וואוינונג פון אלבערט'ס לאַנג בעקאַנטען דאָקטאָר. פון דיעזען טרעפּ איז ער ארונטערגעפאַלען, ווען ער האָט דעם לעצטען מאָל איהם גערופען צו דער שטערבענדער. ער האָט געוואָרפען א בליק אין די גרויסע פענסטער. א גרויסער לאָמפּ האָט בעלייכטעט דעם אָפיס. אלבערט איז, ווי ניט ווילענדיג ארויף אויף די מארמאָרנע טרעפּ. יעצט האָט ער געקענט זעהן, דורך דעם אָפענעם פענסטער. ווי דער דאָקטאָר איז געזעסען רוהיג אין זיין טשער. פאַר איהם איז געלעגען א פאַק מיט פאַפירען. פון צייט צו צייט האָט ער געשריבען בילס פאַר פאַציענטען. אלבערט איז געווען גוט בעקאַנט מיט דיעזע שטיקלעך פאַפיר, וועלכע האָבען ביי איהם אוועקגענומען זיינע לעצטע סענטען און האָבען איהם אָפּט געצוואונגען צו הונגערען.

— ווי רוהיג ער זיצט זיך! האָט געטראַכט אלבערט. ווי רויט און צופרידען איז זיין געזיכט! זיינע הענד זיינען פייכט מיט מאַטילדע'ס בלוט! ער, ער האָט איהר ערמאָרדעט! פלוצלונג איז זיין געזיכט געוואָרען דונקעל, ווי א שווארצער וואָלקען. א ווילדער טייוועלשער שמייכעל האָט געשפּיעלט אויף זיין אויסגעקרימטען מונד.

— איך מוז נעהמען ראַכע! ראַכע! איך מוז פערניכטען דיעזע ווילדע חיה! ער האָט אָנגעטאַפּט אין זיין פאַקעט. דער רעוואָלווער האָט דאָרט געשטעקט. ער האָט זיך פאָרזיכטיג ארומגעקוקט. אַלעס האָט ארום איהם געשלאָפען. מע האָט קיין מענשען ניט געזעהן אין סטריט. ער איז ארויפגעקראָכען אויף די אייזערנע שטיגען און האָט אריינגעקוקט אין רום. דער דאָקטאָר איז געווען אַליין, ער איז געזעסען מיט זיין רויטען, גראָבען קאַרק צום פענסטער.

אלבערט האָט ארויסגענומען דעם רעוואָלווער. אָבער א נייער געדאַנק האָט א פינקעל געטהאָן אין זיין קאָפּ און שנעל,

ווי א רויבפויגעל איז ער דורך׳ן פענסטער אריינגעשפרונגען אין׳ם דאָקטאָר׳ס אָפּיס.

איידער דער ערשראָקענער דאָקטאָר האָט זיך ארומגעקוקט, איז שוין אַלבערט געשטאַנען פאר איהם דריקענדיג דעם רעוואָל־ ווער אין זיין רויטען שטערין.

— קיין וואָרט, האָט אלבערט געפליסטערט. עס איז געקו־ מען דיין לעצטע שטונדע!

דער דאָקטאָר איז געוואָרען בלאַס, ווי קאלך. זיין פעטער קערפּער האָט געציטערט.

— הא! וואָס ציטערט איהר, ווערטהער דאָקטאָר? האָט אלבערט געפרעגט און גיפטיגער שפּאָט האָט זיך געהערט אין זיי־ נע ווערטער. וואָס ציטערט איהר, הערר דאָקטאָר? עס איז ניט מעהר, ווי דער טויט. פיעלע מענשען שטאַרבען. ניט וואהר? מאטילדע איז געשטאָרבען, נאָך טויזענדע אונגליקלי־ כע שטאַרבען, וואָס איז מיט אייך דער מעהר, הער דאָקטאָר? איהר האַלט זיך אזוי קינדעריש! דער טויט דאַרף ניט זיין פאר אייך אזא שרעק. איהר זייט דאָך אוודאי ניט איין מאָל געשטאַ־ נען ביים בעט פון א רייכען שטערבענדען, צוזאמענרעכענדיג אייערע בילס.

— וואהנזיניגער, לאָז מיר! וואָס טויג דיר מיין לעבען? האָט דער דאָקטאָר געמורמעלט. ער וואר בעגאָסען מיט א קאַל־ טען שווייס אונטער דעם דרוק פון אלבערט׳ס רעוואָלווער.

— דו ווילסט געלד, נעהם אָט דיעזען פּאָקעט־בוך, אין איהם געפינט זיך אַלעס, וואָס איך פערמאָג.

— גיפטיגע שלאנג! וואָס טויג מיר דיין געלד? ווען מאטילדע וואָלט געלעבט, וואָלט איך מיט זיי געקענט אָבקויי־ פען אייך, דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען, אָבער מאטילדע איז טויט און דיין געלד איז פייכט פון מענשליכע טרערען און בלוט!

א רעוואָלווער האָט אויסגעשאָסען. און דער דאָקטאָר איז טויט צום באָדען געפאלען.

— פיעלע מענשען שטאַרבען, הערר דאָקטאָר! האָט אַל־ בערט ווידערהאָלט, קוקענדיג אויף זיין בלוטענדען פיינד און איז געפאלען אין די הענד פון דער אנקומענדער פּאָליציי.

הונדערט יאָהר שפּעטער

(אַ בליק אין דער צוקונפט.)

אַ פּראַכטפאָללער זומערטאָג. די לבנה שיינט און לייכט פון בלויען הימעלגעוועלב.

פאר אונז שטעהען קינסטליך געבויטע הייזער, ניט הויך מיט גרויסע פענסטער, וועלכע קומען אַרוים אין קליינע בלומענ־גאָרטענס; די סטריטען זיינען געפלאַסטערט מיט ווייסען גראַ־ניט. דאָ און דאָרט זעהט מען זילבערנע פאנטאַנען שפּריצען צום הימעל זייערע דינע פּערלשטראָמען. פון ביידע זייטען טראָטואַ־רען שטעהען הויכע גרינע בוימער, אַלע טהירען און פענסטער זיינען אָפען. מוזיק לידער, פויגעלגעזאַנג הערט זיך פון אַלע זייטען. דער מענש און די נאַטור טריאומפירט אין לעבענס־קראַפט און לעבענסלוסט.

אין איינעם פון די בלומענגאָרטענס זיצען צוויי יונגע לייט. ביידע זעהען אוים שעהן, געזונד פיזיש און גייסטיג ענטוויקעלט. איינער פון זיי האַלט אַ בוך אין דער האַנד, דער צווייטער זיצט און בעטראַכט דאָס שעהנע לאַנדשאַפט, וועלכע ליגט פאַר זיינע אויגען.

דעם, וואָס מיט'ן בוך, וועלען מיר רופען ג ע אָ ר ג, דעם צווייטען — ר א פ א ע ל.

— האָסטו שוין געלעזען דיעזעם בוך? פרעגט געאָרג.

— ניין, איך האָב געהערט פון איהם, אָבער נאָך ניט גע־לעזען, ענטפערט ראַפאַעל.

— איך האָב איהם נאָר וואָס דורכגעלעזען, זאָגט געאָרג. דאָס בוך הייסט „בילדער און פאַקטען פון 19טען יאָהרהונדערט".

איך מוז דיר געשטעהן, אז איך הויב ניט אָן צו גלויבען אין דיע־זע פאקטען. נאָך מיין מיינונג, איז דאָס א פאבעל, וועלכע האָט פאר אונז קיין שום זין, אָדער א טרוים פון א קראנקער פאנ־טאזיע.

— לעז מיר פאָר עטוואָס פון דיעזע פאקטען, האָט זיך ראפאעל געווענדעט צו זיין קאמעראד.

— גוט, הער זיך איין.

געאָרג האָט אָנגעפאנגען צו לעזען:

„נאָך אין דער ענדע פון 19טען יאָהרהונדערט, איז די מענש־הייט געווען געטהיילט אין 3 קלאסען: רויבער, פּפאפּען און קנעכט. די רויבער האָבען געטראָגען פערשיעדענע נעמען, ווי קעניג, מייסטער, אָדער פּרעזידענט. דעם שקלאַף פלעגט מען אויך רופען: לאָהנארבייטער. ווען ער האָט רעבעלירט געגען די רויבער, האָט ער געהייסען סאָציאַליסט אָדער אַנאַרכיסט.

„מיליאָנען קנעכט האָבען געארבייט פאר עטליכע הונדערט רויבערס. די רויבערס צוזאמען מיט די פּפאפּען פלעגען פער־בלענדען דעם שקלאַף די אויגען. זיי פלעגען איהם זאָגען, אז גאָט האָט אזוי געהייסען, זיי פלעגען איהם נאָר געבען אזוי פיעל נאַהרונג, ווי פיעל עס וואר נויטווענדיג, ער זאָל ווייטער קענען אַרבייטען פאר זיינע מייסטערס אָדער רויבערס.

„די רויבערס האָבען געלעבט אין רייכע פּאלאצען; די קנעכט האָבען געשמאַכטעט אין פינסטערע, ענגע גריבער. די רויבערס פלעגען מאכען בעלער, וועלכע פלעגען קאָסטען טויזענדער און צעהנדליגע טויזענדער דאָלארס; דער שקלאַף פלעגט זיך זאט ניט אָנעסען מיט ברויט, און ווען ער פלעגט שטאַרבען אונטער דעם ביטערען שקלאַפען יאָך, איז ניט געווען מיט וואָס איהם צו בעגראבען. דעם רויבער'ס פרוי איז געגאנגען געקליי־דעט אין זייד, אין גאָלד, אין דיאמאנטען; די פרוי פון'ם שקלאַף איז געגאנגען אין בעטלערלומפּען. די זיהן פון'ם רויבער פלעגען זיך בילדען און זיצען אין די באַנקען און פּארלאמענטען; די זיהן פון'ם שקלאַף — וואקסען אין אונוויסענהייט, זיין שקלא־פען אָדער פערברעכער.

„די טעכטער פון די רויבער האָבען געלעבט אין לוקסוס און

איבערפלוס, זיי פלעגען הייראטהען רייכע פרינצען און רייכע לײדיגגעהער ; די טעכטער פון די שקלאפען האבען געלעבט אין נויט, און האבען געליטען הונגער און קעלט. זיי זיינען גע־וועזן שקלאפען און שקלאפינען און האבען געהייראטהעט שקלא־פען. דער הונגער פלעגט זיי צווינגען צו פערקויפען זייערע לייבער צו די, וואס האבען זיי פערשקלאפט און ערנידריגט.

„עס האט עקזיסטירט א גוט ארגאניזירטע רויבערבאנדע, וועלכע האט געזארגט, אז דער שקלאף זאל ניט קענען צוברע־כען זיינע קייטען און פערניכטען זיינע פייניגער. דיעזע רויבער באנדע האט געהייסען „שטאאט". דיעזער שטאאט האט געהאט „געזעצע" און מיליטער מיט מארדאינסטרומענטען. די געזעצע זיינען געוועזן פערפאסט פון דערזעלבער רויבער באנדע, וואס האט געלעבט פון דעם שוויים און בלוט פון טויזענדע שקלאפען. דאס געזעץ האט געלויטעט : „אלעס וואס מיר רויבען אוועק פון אייך, איז אונזער הייליגעס אייגענטהום", ווען איהר וועט ניט אכטען אונזער געזעץ, וועלען מיר אייך צווינגען דערצו דורך קערקער, פולווער און בליי. וויפיעל ברויט מיר גיבען אייך, דארף זיין פאר אייך גענוג. אין וואס פאר א שמוציגע פערפעסטעטע גריבער איהר זאלט ניט וואוינען, דארפט איהר זיין צופריעדען. איהר, אייערע פרויען און קינדער זיינען אונזערע שקלאפען. איהר זייט אונצופריעדען ? עס וועט אייך ניט העלפען ; מיר האבען די מאכט ! מיר האבען מיליטער ! מיר האבען העק, שטריק, ביקסען, קאנאנען, הענקער, בלוטהינד און פפאפען, וועלכע וועלען מיט זייערע שווארצע קאפאטעס פערדעקען פון אייך די זון, איהר זאלט ניט זעהן אייערע קייטען, אייערע וואונ־דען, די טרערען און שאנד פון אייערע פרויען און קינדער. מיר וועלען אייך שלעפען אין די קערקערס. מיר וועלען אייך פייני־גען, מיר וועלען אייך ווערגען און ניעדערשיסען ווי די הינד. וואס קענט איהר אונז טהאן ? מיר האבען די מאכט, איהר האט נאר טרערען. אייערע פראפעטען שרייען, אז דער טאג פון אויפשטאנד, דער טאג פון אבּרעכנונג איז נאהענט ; מיר קריי־ציגען אייערע פראפעטען און ביז דער טאג וועט קומען, וועלען

מיר אין דער פינסטערניש זיך באָדען אין אייערע טרערען און בלוט.

דאָ האָט זיך געאָרג אָבגעשטעלט און האָט אויפגעהויבען זיינע אויגען צו זיין פריינד.

ראפאעל האָט זיך פערטראכט און האָט געשוויגען.

— ענטזעצליך ! שרעקליך ! האָט ער געמורמעלט. איז עס מעגליך, דאָס דיזעלבע מענשען, וואָס מיר זעהען יעצט, האָבען ניט מעהר ווי הונדערט יאָהר צוריק אזוי בארבאריש געשטיקט און געדריקט זייערע מיטמענשען ?

— וועל איך האָב דיר פריהער געזאָגט, האָט זיך אָבגערופען געאָרג, אז איך בעטראכט דאָס ניט אלס היסטאָרישע פאקטען, זאָנדערן אלס פאבעל. גלויבען, אז מענשען זיינען געווען אזוי אונמענשליך, איז פאר מיר אונמעגליך. דאָך וואָרט, איך וועל דיר פאָרלעזען נאָך א פּאָר אינטערעסאנטע שטעלען.

„אין דערזעלבער צייט האָט זיך די מענשהייט געטהיילט אויף פערשיעדענע נאציאָנען. דער ערדקוגעל אויף פערשיעדענע לענדער. יעדע גרויסע נאציאָן האָט געהאָט איהר אייגענע לאנד, וועלכע איז געווען אָבגעטהיילט פון דער צווייטער מיט א וואנד. איין שריט פון דער וואנד, האָט שוין געהייסען „פרעמדעס לאנד".

„יעדע נאציאָן האָט געשטרעבט צו פערגרעסערען איהר לאנד. זי פלעגט בעוואפענען איהרע יונגע לייט מיט מאָרדאינסטרומענטען און שיקען זיי אָנפאלען אויף'ן שכן און אוועקנעהמען פון איהם שטעט, אָדער זיין גאנצע לאנד.

„איבער א שטיקעל ערד פלעגען זיך גיסען טייכען בלוט. פעלדער און קאָרן פלעגען בעדעקט ווערען מיט טויטע קערפּער. הונגער און פעסט פלעגען פערניכטען און פערגיפטען טויזענדער מענשען.

„נ א צ י אָ נ א ל - ה א ס האָט געהייסען דער האס צו די מיטמענשען, וועלכע שטאַמען ניט פון דערזעלבער שטיקעל לאנד, אָדער ריידען ניט דיעזעלבע שפראך.

„די אידען, אלס די פעהיגסטע דורכלעגער פון בעקוועמען לעבענס וועג, אלס א פאָלק אָהן מיליטער, אָהן אן אייגענע לאנד

האָבען געליטען שרעקליך פון די באַרבאַרישע נאַציאָנען. מען פלעגט זיי בעהאַנדלען ערגער ווי די הינד; מע פלעגט זיי שמי־דען אין קייטען, זייער פערמעגען בערויבען, זייערע טעכטער פערגוואַלדיגען, זייערע טעמפּלען פערברענען — זיי זיינען גע־ווען פערפאָלגט און געפייניגט פון אַלע זייטען.

„זאָנדערבאַר איז דער פאַקט, דאָס די יעניגע, וואָס זיינען געשטאַנען אויף דער שפּיצע פון דער מענשליכער ענטוויקלונג, — די וויסענשאַפטס־מענער דער וועלט — האָבען צוגעקוקט גלייכגילטיג דיעזע בלוטיגע דראַמען, גאַנץ רוהיג צוגעזעהן, ווי די וועלט פערוואַנדעלט זיך אַלץ מעהר און מעהר אין א דולהויז, אין א נעסט פון פּראָסטיטוציאָן און פערברעכען.

„ווער עס האָט ווירקליך רעבעלירט געגען דיעזען מערדערי־שען צושטאַנד, וואַר דאָס אָרעמע, פון ליכט בערויבטע פאָלק. גערריקט פון רויבערס, פערבלענדעט פון פּפאַפענטהום, האָבען זיי דאָך בעמערקט די שטראַהלען פון דער שיינענדער זון און האָ־בען איהר בעגריסט מיט דעם דאָנערענדען רוף: „עס לעבע דאָס ליכט! עס לעבע די זאָנע! נידער מיט פינסטערניש”.

געאָרג האָט זיך אָבגעשטעלט.

— נו, וואָס זאָגסטו עפּעס?

— זעהר ווידערשפּרעכענד, האָט געזאָגט ראַפאַעל. — די מענער דער וויסענשאַפט און דער קולטור זאָלען מיטשטימען מיט די רויבער און די אָרעמע אונוויסענדע זאָלען ערבליקען א פריע מענשליכע צוקונפט און שטרעבען זי צו פערווירקליכען? עס קלינגט ווירקליך עפּעס. ווי א בבא מעשה, ווי א פאַבעל.

— וואַרט, אָט איז נאָך דאָ א זעהר קוריאָזער, לעבערליכער פּונקט. האָט אויסגערופען געאָרג מיט א שמייכעל אויף זיינע בלוטרויטע ליפּען. איך וועל דאָס דיר פאָרלעזען.

„עס האָבען אין דערזעלבער צייט עקזיסטירט צוויי פּאַרטייען, וועלכע האָבען פערשטאַנען קלאָהר די נידערטרעכטיגקייט פון שקלאַפעריי און האָבען געשטרעבט זיך צו בעפרייען פון דער רויי־בער באַנדע. ביידע פּאַרטייען האָבען געמיינט ערנסט מיט דער זאַכע; ביידע האָבען געהאַט אין זייער מיטע מענשען, וואָס

האָבען פיעל אויפגעאָפּפּערט פאַר דער זאַכע דער פרייהייט. אָבער דער אונטערשיעד אין דעם אידעאַל דער צוקונפט האָט אַריינגע־טראָגען אַ ביטערען האַס צווישען דיביידע קעמפּפער פאַר דער מענשליכער בעפרייאונג. דער אונטערשיעד איז בעשטאַנען אין דעם, דאָס איין פּאַרטיי האָט געזאָגט, אַז מיר מוזען אין גאַנ־צען פּטור ווערען פון קייטען און הערשער; די צווייטע האָט געזאָגט, אַז מיר דאַרפען די גרויסע קייטען פערבייטען אויף קייטלאַך, די גרויסע בלוטצאַפּערס אויף קליינע בלוטצאַפּערלאַך, ביז מיר וועלען ענדליך אין גאַנצען ווערען פריי. איין פּאַרטיי האָט אין איהר קאַמפּף געגען טיראַנען אויך אויפגעהויבען דאָס שווערד געגען פּפּאַפּענטהום, וועלכער איז געשטאַנען אין וועג צור פרייהייט; די צווייטע האָט אָבגעלייקענט דיעזען פאַקט, אָדער ניט געקענט איהם בעגרייפען און איז געבליבען גלייכגיל־טיג צו דיעזען פאַקט.

„די ערשטע האָט איינגעזעהן דעם שווינדעל פון דער בור־זשואזיע אין יעדען היגזיכט און האָט איהר גאָר ניט געטרויט; די צווייטע האָט נאָך געגלויבט אין'ם שטאַאט און האָט געדיינקט דורך איהם דורכצופיהרען רעפאָרמען, וועלכע זאָלען פערבעסערען די לאַגע פון פאָלק.

„ביידע האָבען געהאַט איין ציעל: דאָס גליק און פרייהייט פון דאָס פאָלק. די ערשטע פּאַרטיי אָבער האָט איבערוואַקסען די צווייטע אין איהר אידעאַל. איינע האָט געפאָדערט די פולע אונ־בעשריינקטע פרייהייט די צווייטע, — וועלכע עס איז פרייהייט.

„דער האַס צווישעןביידע פּאַרטייען איז געוועזן ביטער און לעכערליך. זיי האָבען פערלוימדעט איינע די אנדערע, געהעצט דאָס פאָלק איינער אויף'ן אַנדערען. אָפטמאָל, ווען די צייט האָט געפאָדערט, זיי זאָלען קעמפּפען מיט דעם ווירקליכען פיינד, וועלכער האָט געוואָרגען און געטראָטען דאָס מאַכטלאָזע פאָלק, האָבען זיך דיעזע ביידע מענשענפריינד שענדליך אַרומגעשלאָגען, געשפּיגען איינער דעם אנדערן אין געזיכט און דעם אייגענעם „איך" געשטעלט העכער פאַר דער פרייהייט און גליק פון טויזענ־דע שמאַכטענדע מענשענקינדער. און דער גרויזאַמער פיינד פלעגט מיט אַ פרעהליכען שמייכעל אָנקוקען דעם קינדערשען פייט

פון די קעמפפער פאר פרייהייט און פלעגט זיך האלטען פאר די זייטען פון געלעבטער".

געארג האט געענדיגט לעזען און האט פערמאכט דאס בוך.

זיי האבען ביידע א ווייל‍ע געשוויגען. — איך ווינש, אז דאס זאל זיין נאר א פאבעל, האט ענדליך געזאגט ראפאעל. — אויב דאס איז ווירקליך א היסטארישער פאקט, שעהם איך מיר צו קוקען אויף דער גאלדענער זון.

— ווער וויים ? האט פערטראכטערהייד געענטפערט ראפאעל. — פיעלייכט איז דאס די אייזערנע מאכט דער צייט, וועלכע פערוואנדעלט פאר אונז פאקטען אין פאבעלען, ווירקליכקייטען אין טרוימען. איך קען נאר זאגען, אז מיר דארפען זיין מעהר אדער ווייניגער צופריעדען, וואס מיר לעבען אין א צייט, אין וועלכע עס גיט ניט קיין אונטערדריקער. מיר אלע זיינען ברידער און שוועסטער, אלע פריי און גליקליך.

— פערהעלטניסמעסיג צו די פערגאנגענע צייטען, פיעלייכט יא, האט זיך אבגערופען ראפאעל. — איך מוז דיר אבער זאגען, אז איך בין נאך ווייט אין גאנצען ניט צופריעדען און דיינק ניט, אז מענשען וועלען זיין ווען עס איז צופריעדען...

— דו זאגסט, מיר זיינען פריי... האט ער ווייטער געזאגט. — אבער דאס איז נאך ניט אלעס. איך בין אונצופריעדען, דאס די זון געהט שוין אונטער; איך וואלט געוואלט, זי זאל שיינען אהן אן ענדע איבער מיר איך וואלט געוואלט, דאס די בלומען זאלען אימער בליהען. געסטערן איז אונטערגעגאנגען אין שטורם א שיף און מענשען זיינען דערטרונקען געווארען. דאס מאכט מיר אונצופריעדען, איך וויל, דאס אויך א נאטירליכער שטורם זאל קיין מענשען מעהר ניט אומברייננגען.

— דו האסט רעכט, מיין פריינד! האט געזאגט געארג.— מיר האבען יעצט א קאמפף, אבער דיעזער קאמפף איז ניט מעהר געגען אונזערע מיטמענשען. עס איז דער קאמפף דער מענשהייט געגען די אונבעקוועמליכקייטען דער נאטור, וועלכע לאזען איהר ניט געניסען איהר פולען לעבען און גליק.

וועֶרא

איין ערצעהלונג אוים דעם לעבען.

דאָס איז געוועזען אין רוסלאַנד. איך בין דאמאלס געוועזען אַלט אַ יאָהר 15 און האָב געוואוינט מיט מיינע עלטערען אין דער שטאָדט ק. שוין דאמאלס האָב איך צווישען מיינע פריינד און בעקאַנטע געטראָגען דעם נאָמען „פּאָעט" און האָב געשריעבען רוסישע געדיכטע. מיין ליידענשאַפט פאר פּאָעזיע, איבערהויפּט פאַר די רוסישע דיכטער נ י ק י ט י ן און נ ע ק ר א ס אָ ו ו, האָט זיך פריה ערוועקט אין מיין הערצען. איך האָב פערבראַכט פיעלע טעג און נעכט איבער זייערע מייסטערהאַפטע שילדערונגען פון די ליידען און זאָרגען פון'ם אָרעמען רוסישען פאָלק. איך האָב געפיהלט, אַז דיעזע ברענענדע ליידען האָבען אויך זייער נעסט אין מיין אייגענער ברוסט, און מיין אייגענעם לעבען. ווי עס פיהרט זיך, פלעגען פיעלע פון מיינע פריינד און בעקאַנטע מיך בעטען, איך זאָל זיי אָנשרייבען עטוואָס אין זייערע אַלבאָמען, אַנדערע צו זייער געבורטסטאַג א. ז. וו.

צווישען מיינע בעקאַנטע האָט זיך געפונען אַ רייכע, אַנשטענדיגע פאמיליע פּ אָ ר ט ו ג א ל אָ ו ו. זיי האָבען געהאַט עטליכע יונגע זיהן און טעכטער, וועלכע האָבען בעזוכט דאָרט די גימנאַזיום און פלעגען זעהר ליעבען פּאָעזיע. זיי פלעגען ליעבען יעדע געדיכט פון מיר, האָבען ערוואַרטעט דאָס אין דער צוקונפט וועט פון מיר ווערען אַ בעריהמטער דיכטער. דיעזע גוטע מיינונגען וועגען מיין קינדערשען טאַלאַנט פלעגען אָנפילען מיין יונגע ברוסט מיט רייכע, אָפטמאָל ווילדע האָפנונגען. איך פלעג טרוימען, אַז איך וועל נאָך אַמאָל זיין אַ בייראָן, אָדער גאָר אַ שעקספּיער. עס איז וואהר, איך האָב נאָך דאמאלס ניט

גוט פערשטאנען, ניט בייראָן, ניט שעקספּיער, אָבער געוואוסט האָב איך שוין, אז מע רעכענט זיי פאר די גרעסטע דיכטער דער וועלט.

דיעזע גוטע פאמיליע פּאָרטוגאלאָוו פלעגט יעדען זומער ארויספאָהרען פון שטאָדט אויף אַ דאַטשע, אין אַ שעהנע זומער־וואוינונג, וועלכע איז געשטאַנען צווישען פיינע גערטנער און בלומען, וואו אלע זומערפערגעניגען זיינען געווען גרייט פאר די דאָרטיגע גליקליכע איינוואוינער. און אזוי ווי אַ שעהנע זו־מערוואוינונג און אַ יונגער דיכטער הארמאָנירען זעהר איינער מיט'ן אַנדערן, האָבען זיי אויך מיר איינגעלאדען איך זאָל פער־ברייגגען מיט זיי דעם זומער אויף דעם פרייען בוזעם דער נאַ־טור. איך האָב שוין לאנג געטרוימט פון אזא פערגעניגען און האָב מיט פרייד אָנגענומען דיעזע איינלאדונג. איך האָב געלע־זען, אז אלע בעריהמטע דיכטער פלעגען ווערען איינגעלאדען פון רייכע מאַגנאַטען אויף זייערע דאַטשעס, און דיעזער געדאנק האָט מיר אויפגעהויבען, ווי מען זאָגט, אויף דעם זיבעטען הימעל.

דער פּראַכטפאָלער זומערפּלאַץ האָט מיר בעצויבערט, ווי אַ פּאַראַדיז. דעם ערשטען מאָל אין מיין לעבען, האָב איך געהאָט די געלעגענהייט, איבערצולעבען דעם שארפען קאָנטראַסט צווי־שען אָרעמע און רייכע, צווישען מיינע אָרעמע עלטערן'ס פער־שטיקטער הייזעל און דיעזען גלענצענדען פּאַלאַסט, ארומגעריני־געלט מיט וועלדער און בלומען.

מיין מוזע האָט בעקומען פרישע קרעפטען; מיט פרישער בעגייסטערונג האָט זי גענומען שילדערען די צוויי פערשיעדענע וועלטען, פון גלענצענדען רייכטהום און שרייענדער ארמוטה. אָבער נאָך זאָגענשיין קומט אָפטמאָל אַ כמאַרע. איין שעהנעם פריהמאָרגען, האָט מיר בעגעגענט פּאָרטוגאלאָוו'ס יונגע טאָכ־טער, די גוטמוטהיגע סאָניע. איהר עדלעם געזיכט האָט גע־שיינט פון פרייד און פערגעניגען; זי האָט מיר געבראַכט אַ נייעס, וועלכע זי האָט געדיינקט, וועט אריינברייגגען אַ נייעם שטראהל פון גליק אין מיין דיכטערלעבען. נעמליך — איהר יונגער קוזין, וועלכער וואוינט אין פּעטערבורג, אין דער גרוי־

סער מאָדערנער וועלט, און איז פערזענליך בעקאנט מיט די גרעסטע רוסישע שריפטשטעלער און דיכטער. וועט מאָרגען קו־מען אהער צו פערברייננגען מיט זיי דעם זומער ! ער איז אויך א בעריהמטער קענער פון אלע ליטעראטורען דער וועלט, און ווען ער וועט נאָר אנערקענען מיין טאלאנט, דאן איז זיכער, אז איך וועל אין גיכען פערנעהמען דעם פלאץ צווישען די בעסטע רוסי־שע דיכטער.

דיעזע נייעס האָט מיר זעהר אויפגערעגט, מיין הארץ האָט אָנגעפאנגען שטארקער צו קלאפען, איך בין געוואָרען דאָ רויט, דאָ בלאס אין מיין געזיכט. א קלייניגקייט ! מאָרגען קומט דער פערזאָן, פון וועלכע עס איז אבהענגיג אויב איך זאל ווערען א בעריהמטער רוסישער פאָעט אָדער ניט ! סאָניע האָט מיר אבי־סעל בערוהיגט, אין דעם זי האָט געזאָגט אז קיינער צווייפעלט גאָר ניט, אז איך וועל געפעלען איהר קוזין אלס א טאלאנטפאָ־לער דיכטער. און אום צו ערמונטערען מיר נאָך מעהר, האָט זי אראָבגענומען פון איהר ברוסט א גרויסע פרישע ראָזע און האָט איהר צוגעשפילעט צום לאץ פון מיין ראָק.

א גאנצע נאכט האָב איך ניט געקענט איינשלאָפען, אלץ טראכטענדיג, וואָס וועט דער בעריהמטער פעטערבורגער קוזין זאָגען אויף מיין פּאָעזיע ? איך האָב זיך געבראָכען דעם קאָפּ, וואָס פאר א געדיכט איך זאל איהם פאָרלעזען, אום צו מאכען אויף איהם א גוטען איינדרוק. איך בין אויפגעשטאנען פון מיין בעט, האָב אָנגעצונדען דעם לאָמפּ און האָב זיך געזעצט איבער א העפט, דורכקוקען אלעס וואָס איך האָב פאר די לעצטע צייט אָנגעשריבען. ענדליך בין איך געקומען צו אגעדיכט, וועל־כען אלע האָבען זעהר געלויבט. א געדיכט, מיט וועלכער איך האָב אָפּטמאָל ארויסגערופען טרערען פון די שעהנע אויגען פון דער גוטמוטהיגער סאָניע. דאָס געדיכט, ווי אלע מיינע געדיכטע, האָבען געשילדערט דאָס לעבען און ליידען פון די אָרעמע. איך האָב בעוויינט דעם שיקזאל פון א יונגע ארבייטערין, פון א האנד־שוה־מאכערין. איך האָב דאָרט בעשריבען, ווי זי פלעגט פער־ברייננגען, צוויי, דריי נעכט, ביז די מאָדנע האנד־שוה פאר דער רייכער ליידי, אָדער זאמען פראנט זיינען פערטיג געוואָרען.

איהר לאָהן איז געווען זאָ קלעגליך, איהרע אויגען געשוואָלען און רויט פון דער אַרבייט. און דאָך, די יעניגע וואָס האָבען געטראָ־גען דיעזע האַנד־שוה, און אָפטמאָל אומגעביטען צוויי פּאָאַר אויף איין באָל, האָבען ניעמאַלס זיך פערטראַכט איבער דער שרעקלי־כער לאגע פון דער, וועלכע האָט גענייט און בעשפּריצט מיט איה־רע בלוט און שוויים דיעזע מאָדנע האַנד־שוה, פון דער עלענדער, וועלכע האָט פאר איהר אַרבייט ניט געקראָגען גענוג אום צו בע־האַלטען אַ פּעני פאר אַ שוואַרצען טאָג, ווען סלעק אָדער קראַנק־הייט קלאַפּט אָן אין איהר טהיר. דיעזען געדיכט האָב איך ענד־ליך אויסגעקליבען פאָרצולעזען פאַר מיין גרויסען ריכטער אין ווע־מענס האַנד עס איז יעצט געלעגען מיין דיכטערשיקזאַל.

גאַנץ פריה בין איך אויף מאָרגען אויפגעשטאַנען, אַריינגע־לייגט מיין געדיכט אין פּאַקעט און בין אַוועק אין גאַרטען. עטלי־כע מאָל האָב איך דאָרט דורכגעלעזען פאר זיך דאָס ליעד פון דער אָרעמער האַנד־שוה־מאַכערין, איך האָב געטרייעט אָנצושטרענ־גען מיין בעסטען קריטישען זין, אום צו טרעפען וואָס עס וועט זיין די מיינונג פון דעם פּעטערבורגער קריטיקער. ענדליך איז די שטונדע געקומען. מע האָט מיר אָנגעזאָגט, אַז דער פּעטערבור־גער גאַסט איז שוין דאָ און איך מוז אַריינקומען איהם צו בעגרי־סען. מיט אַ שטאַרק קלאַפּענדען הערצען בין איך אַריינגעקומען אין זאַל.

די גאַנצע פאמיליע פּאָרטוגאַלאָוו און אייניגע פרעמדע געסט זיינען אַלע געווען פערזאַמעלט אין זאַל. צווישען זיי איז געזעסען אויך מיין בעריהמטער קריטיקער. ביים ערשטען בליק וואָס איך האָב געוואָרפען אויף דיעזען מענשען, האָב איך דערפיהלט, אַז איך וועל ניעמאַלס קענען איהם גלייכען. איך האָב געפיהלט, אַז איידער ער האָט נאָך געהערט מיין געדיכט האָט ער מיר שוין מיט פעראַכטונג פעראורטהיילט אַלס אַ גאָרניט, אַן אָרעמאַן, אַ גראַ־מענשרייבער. זיין פעטע אָבגעגעסענע געזיכט, זיינע שמאָלינקע אויגעלאַך, זיינע רייכע העכסטמאָדנע קליידער, אַלעס האָט קלאָהר גערעדט, אַז דאָס איז אַ רייכער פּראַנט, אַ לייב פון דער פערפּוצטער אויסגעלאַסענער וועלט. ער האָט מיט אַ שפּאָטישען שמייכעל געקוקט אויף מיר, ווען סאָניע האָט מיר פאָרגעשטעלט

אלס זייער פריינד און דיכטער, און האָט מיר דערלאַנגט צוויי פינגער פון זיין מאַרמאָרווייסער אויסגעהאָדעוועטער הענטעל. ווען איך האָב אָנגעפאַנגען צו לעזען פאר איהם מיין געדיכט האָט מיין שטימע שטאַרק געציטערט און איך האָב געפיהלט, ווי טרע־רען קייקלען זיך פון מיינע אויגען. אפּלאָדיסמענטען האָבען מיר בעגריסט פון אַלע זייטען. נאָר מיין קריטיקער איז געזעסען אונ־בעוועגליך. אַ בייזע, ווילדע פעראַכטונג האָט געשפּילט אויף זיין פעטען געזיכט. די גוטע סאָניע איז די ערשטע צוגעגאַנגען צו איהם.

— ניט וואהר, עס איז פּראַכטפאָל? האָט זי איהם געפרעגט מיט אויגען פול מיט טרערען. ער האָט אַ ווײַלע געשוויגען.

— אומזין! האָט ער ענדליך אויסגעשריען. — דאָס איז קיין פּאָעזיע! דאָס איז בלויז געגראַמט! דאָס איז קיין פּאָעזיע! ער איז אויפגעשטאַנען פון זיין פּלאַץ און האָט אָנגעפאַנגען אומ־שפּאַצירען איבער דעם גרויסען זאַל. פון צייט צו צייט זיך אָב־שטעלענדיג גראַדע געגען מיר און קוקענדיג מיר שטרענג אין גע־זיכט.

— פּאָעזיע! האָט ער ווידער אָנגעפאַנגען, און שפּאָט און פעראַכטונג האָט זיך געהערט אין זיין טאָן. — איהר בעשרייבט מיר עפּעס דאָרט אַן ארבייטער מיידעל וואָס נעהט האַנד־שוה... כא! כא! כא! אַ שעהנער סוזשעט פאר פּאָעזיע! ווארום ניט בעזינגען, ווי אַ שוסטער מאַכט זיין דראַטווע, אָדער ווי אַ שניידער שטעפּט אַ ראָק? ניין, יונגער מאַן, דאָס איז קיין פּאָע־זיע; די קונסט, די ריינע קונסט האָט ניט צו טהאָן מיט שוסטער און שניידער, זי בעשעפטיגט זיך מיט דער נאַטור, מיט איהרע בעצויבערענדע שעהנהייטען, מיט איהרע בלומען און שטראַהלען.

— פּאָעזיע! כא־כא! כא! אין אייער גאַנצען שטיק, מיין פריינד, אין אייער גאַנצער פּאָעזיע וועגען אייער האַנד־שוה־מאַכערין איז ניטאָ קיין ברעקעל עסטעטישער גלאַנץ. טרערען און ווידער טרערען, און ווי זי שוויצט, און ווי זי זיפצט, און ווי־פיעל גראָשענס זי בעקומט... פע! דאָס איז איינפאַך פערגוואַל־דיגען די קונסט!

— האָט איהר אַ בעגריף פון ה אָ מ ע ר? האָט איהר גע־

לעזען מ י ל ט אָ ן ? זייט איהר בעקאַנט מיט אַנדערע אונזערע אַפּאָסטאָלען פון ריינע קונסט ! ניין, יונגער מאַן, עס גליהט אין אייך פיעלייכט אַ פּאָעטישער פונק. אָבער פריהער פון אַלעם דאַרפט איהר פערברענען דאָס, וואָס איהר האָט ביז יעצט גע־שריעבען ; איהר דאַרפט ארויסוואַרפען פון קאָפּ אַלע אייערע שוסטערס און שניידערס, וואָס איהר האָט ביז יעצט בעזונגען, און דאַן, ווען איהר וועט ווערען פערטיג מיט אייערע אַלע דומהיי־טען דער פערגאַנגענהייט, זעצט זיך אַוועק און שטודירט די גרי־כישע דיכטער קונסט, די ריינע וואַהרע געטין פון אַלע קינסטע דער וועלט. איהר וועט דאַן פערגעסען אייערע האַנד־שוה־מאַכע־רינס, אייערע פאַבריק־מיידלעך אייערע שקלאַפען און בעטלער, אייערע קייטען און טרערען. איהר וועט אונז זינגען פון בלומען, פון וויין און פון ליעבע, און איהר וועט זיין אַ וואַהרער דיכטער !

מיט אַ זעלבסטצופריעדענעם שמייכעל, האָט דער פּעטער־בורגער קוזין געענדיגט זיין לאַנגע רעדע, פון וועלכע, ווי עס האָט אויסגעזעהן, ער איז געווען העכסט צופריעדען.

איך האָב געכאַפּט מיין הוט און מיט טרערען אין די אויגען בין איך ארויסגעלאָפען פון זאַל. אַלע מיינע גאָלדענע האָפנונגען האָבען מיט איין מאָל בעקומען אַ טויטליכע וואונד. ערשט נעכטען בין איך געווען אַ דיכטער, אַ טאַלאַנטפאָלער פּאָעט, און . . . יעצט דאַרף איך פערברענען אַלעס וואָס איך האָב ביז יעצט גע־שריעבען מיט מיינע הייליגסטע רערען ! ארויסוואַרפען פון מיין קאָפּ מיינע שוסטערס און שניידערס ! . . . אַך, מיט וואָס פאַר אַ פעראַכטונג ער האָט גערעט פון מיין פּאָעזיע ! פון דערזעלבער פּאָעזיע, וואָס האָט אַזוי בעצויבערט מיין סאָניע און אַלע מיינע בעקאַנטע ! אָבער וואָס זאָל מען טהאָן ? ער איז פאָרט אַ פּע־טערבורגער, אַ קריטיקער, בעקאַנט מיט די בעסטע שריפטשטע־לער — פיעלייכט האָט ער רעכט . . . פיעלייכט ? . . .

איך בין אַוועק אין אַ געדיכטען פלאַטץ אין גאָרטען, האָב זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ באַנק אונטער אַ געדיכטען בוים און האָב זיך פערטראַכט איבער מיין טרויעריגער לאַגע.

ווי אַזוי וועל איך יעצט קוקען מיינע בעקאַנטע אין געזיכט ? וואָס וועט יעצט זאָגען סאָניע און די איבעריגע פאַרטוגאַלאָוום ?

א דיכטער פון שוסטער און שניידער! אך, זיי וועלן מיר יעצט אַלע פערזאכטען! און וועלכער טייוועל האָט געבראכט דיעזען פעטערבורגער פראנט אהער? ער האָט געמאכט אן ענדע פון מיין גליק, פון מיינע האָפנונגען... גיפטיגע ערגערנעש האָט גע־ברענט אין מיין זעלע. פינסטערע פערצווייפלונג האָט זיך ארויפ־געלעגט אויף מיין הארץ, ווי א שווערע לאפּע פון א ווילדעם טהיער.

פּלוצלונג האָב איך דערהערט לייכטע שריטע. אונווילענדיג האָב איך אויפגעהויבען מיין קאָפּ. איך בין געבליעבען זיצען ווי בעצויבערט.

פאר מיר איז געשטאַנען א יונגע פרוי מיט אַוואונדערבארער זעלטענער געשטאַלט. ניט איהר שעהנהייט — די ענערגיע, די טיפע אינטעליגענץ, וואָס האָט געשיינט פון איהרע שווארצע מיל־דע אויגען, האָט ווי אַן עלעקטרישע קראפט יעדען איינעם געצווי־גען צו זיך מיט זייער מענשליכקייט און זאנפטע ווארעמע סימ־פּאַטיע.

— ענטשולדיגט מיר, איך שטער פיליינכט אייער דיינקען, האָט זי זיך געווענדעט צו מיר מיט א שטילער פריינדליכער שטי־מע. — דאָך, איך דיינק, איך קען אייך יעצט זיין ניצליך. מיין נאָמען איז ווערא. איך וואוין גראדע אקעגען פּאָרטונאלאָוו'ס הויז און בין געוועזן הייטע דאָרט, ווען איהר האָט פּאָרגעלעזען אייער געדיכט פאר דעם פּעטערבורגער קוזין. איך האָב אויך געהערט זיין מיינונג וועגען אייער טאַלאַנט אַלס דיכטער. איך האָב אויך בעמערקט דעם איינדרוק, וואָס ער האָט געמאַכט אויף אייך, און דארום דענק איך יעצט פאר ניצליך צו האָבען מיט אייך אַ קליינעם געשפּרעך. זי האָט אָבגעריסען אַ קליינעם צווייג פון בוים און האָט זיך געזעצט לעבען מיר.

— איהר זייט נאָך יונג, מיין ליעבער פריינד, האָט זי אָנגע־פאנגען קוקענדיג אויף מיר וואהר און ערנסט. — די וועלט, וועל־כע איהר זעהט יעצט פאר זיך מיט אייערע, יונגע, נאאיווע, אונ־ערפאהרענע אויגען, איז אייגענטליך נאָר דער מאסקעראד פון דער וועלט. די, וועלכע איהר רופט מענשען, זיינען ניט מעהר ווי ברואים, בעשאפענע אין דער פאָרם, וועלכע אַ מענש דארף

האָבען. אָבער אחוץ דער מענשליכער פאָרם פערמאָגען זיי גאָרניט וואָס זאָל זיי געבען דאָס רעכט זיך צו רופען מענש. עס גיט וויל־דע טהירע וואָס פערדינען מעהר דעם מענשליכען טיטעל, ווי דיזע זאָגענאַנטע מענשען, וואָס איהר זעהט יעצט פאר זיך. איך רייד יעצט ניט פון דער וועלט אין אַלגעמיין. איך רייד, מיין פריינד, פון דער רייכער מאָדנער וועלט, צו וועלכע עס געהערט אייער קריטיקער, דער פעטערבורגער קוזין. נאָר אזא יונגער נאאיווער דיכטער ווי איהר, האָט געקענט זיך אוועקשטעלען לעזען אזא גע־דיכט פאר אן אַבגעפרעסענעם בורזשוא. — קינד ! האָט איהר דען ניט פערשטאַנען, אז יעדעס וואָרט פון איירע טרייער ליעד האָט געשליידערט קאָכעדיגע בליי אין געזיכט פון דיעזען פאראזיט, וועלכער האָט פון זיין קינדהייט אָן געלעבט אויף דעם רעכנונג, אויף דעם שוויים און בלוט פון טויזענדע אויסגעמאַטערטע שקלאַ־פען ? האָט איהר דען ניט בעמערקט, אז אייער געדיכט איז אן ענערגישער פלוך צו דיעזע אַלע וואַמפּירען פון אָרעמען פאָלק, א טויטעם אורטהייל פאר דער הערשענדער אריסטאָקראַטיע ! אָה, איך זעה, איהר זייט נאָך צו יונג, צו נאאיוו, איהר וועט פיע־לייכט אויך ניט פערשטעהן אַלעס וואָס איך זאָג אייך יעצט, אָבער איך ווייס, אז די צייט וועט קומען, ווען מיינע ווערטער וועלען ווי אן עכאָ אָבקלינגען אין אייער ברוסט, און דאן וועט איהר מיר פערשטעהן, דאן וועט איהר בעגרייפען מיינע ווערטער !...

זי איז אויפגעשטאַנען פון איהר פּלאַץ. איך האָב בעמערקט ווי איהרע אויגען שיינען נאָך העלער, נאָך הימלישער. איהר ברוסט האָט זיך געהויבען פון די ברענענדע אויפרעגונג. —

— אָבער דאָס איז נאָך ניט אַלעס וואָס איך האָב אייך צו זאָ־גען, האָט זי זיך ווידער געווענדעט צו מיר. — עס גיט א צווייטע וועלט, ניט אויף'ן הימעל, איך מיין דאָ אויף דער ערד. א וועלט, וואָס גיט די מעגליכקייט אזעלכע פעטערבורגער טויגעניכצען אָפּ־פאַסעווען פעטע העלזער און נאַקענס און ווארפען טויזענדער צו די פיס פון אקטריסעס, קאָקעטקעס פון דער מאָדנער וועלט. א וועלט פון אָרעמע, דערשלאָגענע, אונוויסענדע קנעכט. פינסטער־ניש, שרעקליכע טויטע פינסטערניש הערשט אין יענער וועלט. דאָרט קענט איהר זעהן, ווי א מענשליכעס וועזען זינקט אראָב

צום ווילדען טהיער, ווי א בלוטיגעם טהיער ווערט געריצענט פאר א מענשען און טויזענדע שקלאפען ליגען אונטער לאפעס! וואס מעהר דער טיראן קוועלט זיינע קנעכט, דעסטא ליעבער איז פאר זיי. מיט א הויכען אייזערנעם טהורם האט די רייכע, די הער־שענדע קלאסע ארומגערינגעלט די וועלט פון זייערע קנעכט, כדי קיין איינציגער שטראהל פון ליכט, פון אויפקלעהרונג זאל ניט דורכדרינגען צו זיי.

— און די טיראניי טריאומפירט! דער שקלאף בלייבט שקלאף. ער וואשט אב זיינע פערבלוטיגטע וואונדען, כדי מארגען זאל דער מייסטער האבען א ריינעם פלאץ, אויף וועלכען צו שמיי־סען מיט דעם אייזערנעם בייטש...

— דארט האדעווען מוטערס זייערע קינדער, אום צו שאפען נייע קאנדידאטען פאר שקלאפעריי און פראסטיטוציאן, אום צו בע־פרידיגען די טהירישע אפעטיטען פון דעם רייכען בורזשוא. דארט ראנגלען זיך מענשען אויף לעבען און טויט, אום צו קריגען די מיטלען פאר א הינטישער עקזיסטענץ. דארט פאלען מענשען פון פערצווייפלונג, און עס פערמעהרען זי די שלאנגען אין עווינען זומפ. דארט זיינען פול פעסט, פערברעכען, בלוט, טרעהרען, גאל, די זעלבסטפערניכטונג פון מענשליכען געשלעכט, די שרעקליכסטע טראגעדיען פון מענשליכען לעבען.

— ווער קען איבערצעהלען די אפפער פון די אונערטרעגליכע ליידען דער ארמוטה? ווער קען אונז זאגען, וויפיעל נאבעלע, אונ־שולדיגע, ליעבענדע הערצער ווערען ערמארדעט פון דער מענשלי־כער אונמענשליכקייט?

איהר שטימע האט געציטערט. האס און בעגייסטערונג האבען געבליצט פון איהרע אויגען. איהר גאנצע געשטאלט איז געווען, ווי א בילד פון א פראפעטין דער וואהרהייט, די הימלישע פארמע פון א צויבערהאפטע מאדאנע דער ליידענדער מענשהייט.

זי האט געשוויגען א ווייל, גראדע ווי זי וואלט זיך צוגעהערט אויב קיינער קומט ניט זי צו שטערען, און האט מיט פרישען פייער און בעגייסטערונג אנגעפאנגען ווידער:

— ווער, ווער פון די וואס בעזיצען א פיהלענדעס הערץ, וואס דיינקען און בעגרייפען אונזער וועלט, אונזער געזעלשאפט, ווער פון

די קען בלייבען שטעהן פון דער ווייטען און ניט געהן צו די בע־רויבטע און פערוואגעלטע? ווער קען זיך אבזאגען צו פערטהיידי־גען אן אונשולדיגעס קינד געגען א ווילדען טיגער! ווער קען זיך אבזאגען פון אריינטראגען ליכט אין דער פינסטערניש? האפנונג און טרייסט—אין דער וועלט פון פערצווייפלונג! ווער קען זיך אב־קעהרען פון די טרערען און וואונדען פון זיין אונגליקליכען מיט־מענשען און ניט ציינגען איהם דעם וועג צו זיין רעטונג, צו זיין גליק, צו זיין פרייהייט! נאר א שטיין קען בלייבען רוהיג, ווען ער הערט די ווילדע געשרייען פון די פעראונגליקטע, פערבלוטיגטע אפפער פון דער היינטיגער געזעלשאפט. נאר א קייליקע אדער א גייסטיגער אידיאט, קען זיך פיהלען בערעכטיגט און גאר ניט טהאן פאר דעם אידעאל דער פרייהייט און גערעכטיגקייט.

— דער פעטערבורגער קוזין, אייער קריטיקער, האט זיך אויס־געלאכט פון די שוסטער און שניידער, וועמעס ליידען איהר האט בענעצט מיט אייערע דיכטער טרערען; די צייט איז אבער ניט ווייט, ווען דיעזע שוסטערס און שניידערס וועלען זיך אויסלאכען פון פע־טערבורגער טויגעניכצען. און וועה וועט זיין די יעניגע, וואס ער־לויבען זיך יעצט צו לאכען פון ארעמען פאלק! איהר זייט פאר איהם קיין דיכטער! אנשטאט איינצושלעפערן זיין פערשמוצטען געווי־סען, וועקט איהר איהם אויף! ער הייסט אייך שטודירען די ריינע קונסט, זינגען פון פרויען, ליעבע און ווייך! עס איז גאנץ פער־שטענדליך. ער וויל האבען נאך א שפילכעל צום צייט פערטרייבען. אבער מיר האבען שוין גענוג, איבער גענוג, דיעזע זינגער פון ליעבע און וויין — דיעזע פאנטאפעל־לעקער פון רייכע און זאטע — די צייט פאדערט אנדערע ליעדער, אנדערע דיכטער...

—יונגער פריינד! איהר זייט דאס קינד פון ליידענדען פאלק. בלייבט איהם טריי; פערטהיידיגט זיין פרייהייט, בעזינגט זיינע ליידען! צייגט איהם זיינע פיינד און זיינע פריינדע! עס איז וואהר, דאס די צייט פאדערט יעצט א גאנץ אנדער קאמפף, אבער פאר דיעזען זייט איהר נאך צו יונג. איהר וועט אויפוואקסען וועט איהר פערשטעהן, דאך אויך יעצט ווייכט אויס די פיינדע פון פאלק, האסט אלעס, וואס עס האסט די ארעמע; ליעבט און פער־טהיידיגט אלעס, וואס עס ליעבט פרייהייט און גערעכטיגקייט.

זי האָט געענדיגט און האָט מיט אַ פריינדליכען שמייכעל דערלאַנגט מיר די האַנד.

— איך האָף מיר וועלען זיך נאָך זעהן! האָט זי געזאָגט מיט איהר וואונדערבאַר סימפּאַטהישער שטימע און איז פערשוואונדען צווישען די געדיכטע בוימער.

עפּעס ווי בעצויבערט פון זיסע, קונסטפאָלע מוזיק בין איך געבליבען זיצען אויף מיין פּלאַץ. אין מיינע אויערען האָבען נאָך געקלונגען די הייליגע ווערטער — די גייסטיגע קינדער פון וואהרע בעגייסטערונג. ווי אַ שטיק וואקס צוואוואָרעמט פון אַ פלאַם, האָט זיך צום ערשטען מאָל צוואוואָרעמט מיין הארץ מיט דעם גליהענדען דורשט נאָך פרייהייט, נאָך הייליגע טהעטיגקייט.

מיינע געדיכטע, מיינע פּאָעזיע, די מיינונגען דער וועלט, אַלעס איז ביי מיר יעצט געוועזען אַ גאָרניט, אַ שפּילצייג געגען דעם קאַמפּף פאַר די אָרעמע און ערנידעריגטע, געגען דער גלאָריאָזער ארבייט אין נאָמען פון וואהרהייט און גערעכטיגקייט!

ווען איך בין ארויס פון גאָרטען האָב איך בעגעגענט די גוט־מוטהיגע סאָניע. זי האָט מיר געזוכט, אום צו טרייסטען מיר נאָך די שמערצען, וואָס איהר קוזין האָט מיר פערורזאכט; זי איז אָבער געוועזען ערשטוינט צו זעהן מיר אַ גוטמוטהיגען, מיט אַן ענערגי־שען אויסדרוק אויף מיין פלאַמענדעס געזיכט.

— וואָס איז געשעהן? האָט זי מיר געפרעגט פערוואונדערט.

— גאָרניט, מיין ליעבע סאָניע! פּאָעזיע, ליעדער, דאָס איז אַלץ אַ שפּיעלצייג! האָב איך געענטפערט עס איז דאָ אַ גרעסערע פּפליכט, דאָס איז צו זאָרגען און קעמפּפען פאַר די אָרעמע און אונגליקליכע, אונזערע מיט־מענשען! סאָניע האָט מיר אָנגעקוקט ווי צומישט מיט איהרע שעהנע גוטע אויגען און האָט מיר קיין וואָרט ניט געענטפערט.

עס זיינען פעבייגעגאַנגען עטליכע טעג. איך האָב אימער נאָך גערדאכט און געטרוימט פון ווערא, וועגען די טיעפזיניגע ווערטער, וואָס האָבען זיך מיט אזא קראַפט, מיט אזא פייער ארויסגעריסען פון איהר ברוסט; דאָך ניט אַלעס וואָס זי האָט געזאָגט האָב איך גוט פערשטאַנען, עס איז וואהר, זי האָט מיר פערשפּראָכען, אַז איך וועל אויפוואַקסען וועל איך גוט פערשטעהן אַלעס, וואָס זי

האָט מיר געזאָגט. אָבער מיר האָט זיך געדאַכט, אַז זייט איך האָב גערעדט מיט ווערא, בין איך אויסגעוואַקסען אויף צעהן יאָהר; איך האָב זי געוואָלט זעהן און נאָך אַ מאָל ריידען מיט איהר, נאָך אַ מאָל הערען די הימלישע מוזיק פון איהר שטימע און בעגרייפען די גרויסע וואַרהייטען וואָס זי האָט אויסגעשפּראָכען.

געהן אליין צו איהר אין הויז, האָב איך זיך ניט ענטשלאָסען. דאָך האָב איך געדיינקט, אַז אַ צופאַל וועט מיר העלפען. ביי אַ רייכען לאַנד־בעזיצער, וועלכער איז געווען גוט בעקאַנט מיט די פּאָרטוגאַלאָוום האָט געזאָלט זיין אויף מאָרגען אַ באַל. אַלע פּאָרטוגאַלאָוום זיינען געווען איינגעלאַדען און זיי האָבען אויך צוגעזאָגט מיר מיטצונעהמען אויף דעם גרויסען באַל. איך האָב ווייניג וואָס געליעבט בעלער, דאָך דער געדאַנק פיליכט וועל איך דאָרט בעגעגענען מיין ווערא, האָט מיר געמאַכט מיט אונגעדולד צו ערוואַרטען די שטונדע פון דעם גלענצענדען באַל. ענדליך האָב איך זיך אַרומגעדרעהט מיט דער גוטער סאָניע אין דעם פּראַכטפאָל בעלויכטעטען זאַל, אָנגעפּאַקט מיט רייך פערפּוצטע דאַמען און הערען, צווישען וועלכע עס האָט אויך געשיינט, אין אַ הויכען קאָלער ביז צו די אויערען, מיין פּעטערסבורגער קריטיקער. איך ווייס ניט וואָרום, נאָר קוקענדיג אויף איהם האָב איך זיך עראינערט אָן אַן אידיאָט, וועלכען איך האָב אַ מאָל געזעהען אין אַ צירקוס. פיליכט איז דאָס געווען דער הויכער קאָלער, וואָס האָט מיר געבראַכט צו אַזאַ עראינערונג. די מוזיק האָט געשפּיעלט די זיסע וואַלסען פון שטראַוס, פיעלע פיגורען האָבען זיך געדרעהט אַרום מיר, אָבער מיין ווערא האָב איך ניט געזעהן, מיין ווערא איז דאָרט ניט געווען.

מיר איז אין גיכען נמאס געוואָרען די טאַנצעריי, די זשוזשעריי פון די זיידענע קליידלאַך, די פראַנטען מיט די דומע געזיכטער און די דאַמען מיט די צוקער־זיסע שמייכעלאַך, איך האָב זיך שטיל אַרויסגע'גנב'עט פון זאַל און בין אַוועק וואַנדערן איבערן פעלד, וואָס האָט זיך געצויגען מיילען־וויט אין יענער געגענד.

די נאַכט איז געווען אַ וואַרעמע, אַ ליכטיגע. מיינע געדאַנקען פון ווערא האָבען מיר ניט פערלאָזען ניט אויף אַ מינוט. וואו קען זי יעצט זיין? האָב איך געטראַכט. זאָל זי זיצען אליין צו הויז? איך בין אָבגעגאַנגען אַ 15 מינוט, ווען איך האָב בעמערקט ניט

ווייט אַ קליינע מיט שטרוי בעדעקטע הייזקע. דאָרט האָט געוואוינט מיינער אַ גוט בעקאַנטער בויער, מיט׳ן נאָמען ניקיטאַ. מיר פלעגען אָפט מאָל געהן מיט איהם צוזאַמען אין וואַלד. ער פלעגט האַקען האָלץ און איך פלעג זוכען סטראַבעריעס. איך האָב איהם שוין עט־ליכע טעג ניט געזעהען און האָב זיך יעצט בעשלאָסען אריינגעהן און זעהן וואָס מאַכט ניקיטאַ און זיין פרוי, וועלכע איז געווען זעהר אַ פלייסיגע אַרבייטערין אויפ׳ן פעלד.

די קליינע בויער הייזקע האָט געהאַט אַ פענסטערל צום פעלד, וואו עס האָט יעצט געצאַנקט אַ שוואַכער פייערל. איך בין צוגעגאַנ־גען צום פענסטער און וואָס פאַר אַן אונערוואַרטעטעס בילד האָט זיך פלוצלונג פאַרגעשטעלט פאַר מיינע אויגען!

די קליינע הייזקע איז געווען קוים בעלויכטען פון אַ צאַנ־קענדער ליכטעל. אין אַ ווינקעל אויף עטליכע צונויפגעהאַקטע ברע־טער איז געלעגען די יונגע בויערין קראַנק, בלאַס, ווי דער טויט. גראַדע געגען איהר אויף אַ הילצערנער באַנק, איז געזעסען ווערא. איהרע שוואַרצע געדיכטע האָאַר זיינען, ווי שווערע כוואַליעס גע־פאַלען אויף איהרע אַקסלען. איהר געזיכט איז אויך געוועזען בלאַס און פערקומערט. זי האָט געהאַלטען אין איהרע הענד די דאַרע הענד פון דער קראַנקער בויערין און האָט מיט איהרע זאַנפטע, סימפּאַ־טישע אויגען אריינגעקוקט אין די פערטרערהרטע אויגען פון דער ליי־דענדער שקלאַפין.

אין אַ צווייטען ווינקעל איז געזעסען ניקיטאַ, זיין קאָפּ אַראָפּ־געלאָזען, זיין געזיכט בעהאַלטען אין די פּאָאַר גרויסע אַרבייטער הענד. איך האָב געזעהן, ווי זיין ברוסט האָט זיך געהויבען. ער האָט געוויינט, ביטער געוויינט... אָרעמער ניקיטאַ! ער האָט אַזוי געליעבט זיין פרוי, זיין פלייסיגע מארינע — איך האָב געפיהלט, ווי טרערען קייקלען זיך פון מיינע אויגען. איך האָב ווי ניט ווי־לענדיג זיך אָבגעקעהרט פון דער טרויעריגער סצענע און געוואָר־פען אַ בליק אויף דעם רייכען פּאַלאַץ, וועלכער האָט געשיינט פון ווייטען מיט טויזענדע פייערען. דאָרט האָט יעצט געקאָכט און גערוישט דער גרויסער גלענצענדער באַל. מוזיק האָט געקלונגען. שאַמפּאַניער האָט געשוימט אין די גאָלדענע בעכערס. רייכע דאַ־מען האָבען זיך פראַכטפאָל אַמוזירט... און דאַ, אין אַן אָרעמער

היטע, ביי אַ צאַנקענדער ליכטעל, פערמאַטערט און צובראָכען פון נויטה און זאָרג, האָט זיך אַ יונגער מענשליכער וועזען געראַנגעלט מיט דעם אונצייטיגען טויט. ווער האָט אויסגעגראָבען פאַר איהר אין איהר לעבענס־פריהלינג אַ קאַלטע פינסטערע גרוב? ווער? נאָך מיט עטליכע טעג צוריק וואָלט איך ניט געקענט ריכטיג ענט־פערן אויף דיזע פראגע. אָבער יעצט, יעצט, ווען ווערא, ווען דיע־זער ענגעל האָט בעלויכטען מיין דונקעלע וועלטעל מיט איהר וואונ־דערבאַרע ערשיינונג, יעצט האָב איך געוואוסט, ווער עס האָט פער־מאַטערט, ווער עס האָט ערמאָרדעט דיזע יונגע זעעלע און נאָך אַנדערע טויזענדע שקלאַפינען, וואָס פאַלען, שטאַרבען אין שרעק־ליכען עלענד און נויטה אין דער צייט, ווען די רייכע, די זאַטע אַמוזירען זיך אויף רייכע בעלער. — דיעזעס בילד, דיעזער קאָנ־טראַסט וואר פאַר מיר אַ שלאַגענדע אילוסטראַציאָן פון ווערא'ס ווערטער, פון איהרע טיעפע געדאַנקען — יעצט, ווען עס זיינען שוין אַוועק פיעלע יאָהרען פון אַ שווערען לעבענס־קאַמפף און ביי־טערע ערפאַהרונגען, ווען איך האָב שוין געהאַט די טרויעריגע גע־לעגענהייט צו זעהן ווי ווייט, שרעקליך ווייט, איז ביי פיעלע אונ־זערע ראַדיקאַלע טהוערס דאָס וואָרט פון טהאַט; איז ביי מיר נאָך טהייערער נאָך הייליגער די ערְאינערונג פון ווערא. זי האָט ניט נאָר געפּרעדיגט, דאָס מיר מוזען אַלעס אָפּפערען פאַר די אונ־טערדריקטע און ערנידעריגטע, זאָנדערען איהר האַרץ, איהר זעעלע איהר יעדען געדאַנק, איהר גאַנצעס לעבען האָט זי אימער אָבגע־געבען צו די, וואָס האָבען געליטען, וואָס האָבען געטראָגען אויף זייערע פּלייצעס דעם יאָך פון טיראַניי און דעספּאָטיזמוס. און אויב איך האָב אין מיין לעבען געשטרעבט, דאָס מיין וואָרט זאָל ניט ווידערשפּרעכען מיין טהאַט, דאָס מיין פעדער זאָל זיין, נאָר דאָס עכאָ פון מיין האַרץ, דאַן בין איך דערמיט פערפּפליכטעט צו מיין אידעאַל דער יוגענד, צו ווערא.

נאָך איינִיגע מינוט בין איך אונבעמערקט געשטאַנען ביי דער אָרעמער הייזקע. ענדליך האָב איך דערהערט שריט. ווערא איז שטיל, פערטראַכט ארויסגעגאַנגען פון דעם טרויעריגען נעסט דער צָרמוטה און עווינע ליידען, און האָט געריכטעט איהר גאַנג איבער'ן ברייטען גרינעם פעלד. איך בין אַ ווײַלע נאָכגעגאַנגען. פערטיעפט

ווי זי איז געווען און איהרע געדאנקען האָט זי מיר ניט בעמערקט.

— ווערא ! האָב איך ענדליך א רוף געטהאָן, זי האָט א לייכ־טען ציטער געגעבען און האָט זיך אומגעקוקט ; איהר געזיכט האָט זיך בעדעקט מיט א פריינדליכען שמייכעל. ווען זי האָט בעגעגענט מיין בליק.

— אזוי ! זייט איהר גאָר דאָ, מיין יונגער דיכטער ! האָט זי זיך אָבגערופען, — איך האָב געדיינקט איהר זייט יעצט דאָרט, אויף דעם בעריהמטען באָל פון הער באלטשאקאָוו !

— איך בין געווען דאָרט, האָב איך געענטפערט. (איך האָר געפיהלט ווי מיין געזיכט ברענט פאַר שאַנדע) אָבער איך האָב ניט געקענט דאָרט פערבלייבען. מיר שטיקט דיעזע אויסגעפּוצטע, קאַל־טע געזעלשאַפט — זי האָט מיר א ווײַלע אָנגעקוקט מיט איהרע גרויסע, געדאנקען־רייכע אויגען.

— אלזאָ, איהר ליעבט ניט יענע מיט זייד און בלומען פער־פּוצטע שטיינער ! יענע, אין גאָלד און דיאמאנטען אויסגעציטערטע בלעטער ! האָט זי מיר געפרעגט און א ביטערקייט, א טרויער אָהן אן ענדע האָט זיך געהערט אין איהר שטימע.

— ווערא ! האָב איך אויסגערופען, איך האָב ניט געקענט ווײַ־טער איינהאַלטען די ליעבע, די אכטונג, די פערגעטערונג, וואָס איך האָב געפיהלט צו איהר צו דיעזער נאָבעלער פרוי.

— ווערא, זייט איך האָב אייך בעגעגענט, בין איך געוואָרען א גאַנץ אַנדער מענש, עס איז וואהר, איך בין נאָך זעהר יונג, אָבער נויטה און ליידען מאַכען דעם מענשען עלטער פון זיינע יאָהרען. איך האָב אייך פערשטאַנען, ווערא, ווען איך האָב אייך יעצט גע־זעהען דאָרט ביי דער בעט פון דער אָרעמער בויערין, אַלס אן ענ־געל, א טרייסטער פון די פערוואָגעלטע און עלענדע ; — איך האָב אויך געזעהן די אַנדערע פרויען דאָרט, ווי זיי טאַנצען און קאָקעט־טירען, און דיינקען נימאַלס אין זייער לעבען וועגען די, וואָס שמאַכטען אָהן א היים, אָהן א פריינד, אָהן די נויטהווענדיגסטע מיטלען צום לעבען. איך האָב זיי געזעהן אין זייער רייכטהום און איך האס זיי ; איך האס זיי אַלס די פיינד פון די אָרעמע, אַלס די וואָס ברייננגען אריין די גרעסטע ליידען און די הערצער פון זייערע שוועסטער און ברידער ! ווערא, זאָגט מיר, וואָס איך זאָל טהאָן ?

איך בין בערייט אויף אַלעם; אייער יעדעס וואָרט איז פאַר מיר אַ הייליגטהום, איך קען מעהר ניט בלייבען ביי די פּאָרטוגאַלאָווס, איך וויל לעבען צווישען אַזעלכע מענשען, ווי איהר זייט. ווערא, צייגט מיר דעם וועג! לערענט מיר צו זיין ניצליך, צו זיין אַ וואַה־רער, אַן ערנסטער מענש!

דעם ערשטען מאָל אין מיין לעבען האָב איך גערעדט מיט אַזוי פיעל פייער. מיין שטימע האָט געציטערט, אָבער מיט יעדעס וואָרט האָב איך געפיהלט, אַז איך זאָג יעצט ארויס דאָס, וואָס עס האָט שוין לאַנג מיר געדריקט. איך האָב אויך געפיהלט, דאָס צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען האָב איך בעגעגנט אַ פּערזאָן, אין וועלכען עס זיינען פערבאָרגען די ריינסטע פּערל פון מענשליכען גייסט. אַ פּערזאָן, אין וועלכער עס האָבען זיך קריסטאַליזירט די שעהנסטע געדאַנקען, די עדעלסטע שטרעבונגען דער דיינקענדער מענשהייט. זי וואַר געריהרט פון מיין קינדישער נאַאיוויטעט, מיט וועלכער איך האָב געבעטען צייגען מיר דעם וועג צום ליכט. איהרע אויגען זיינען געוועזען פייכט פון טרעהרען, זי האָט מיר דערלאַנגט איהר האַנד און האָט געזאָגט מיט אַ פריינדליכען שמייכעל:

— עס פרעהט מיך, דאָס מיינע ווערטער זיינען געפאַלען אויף אַ גוטען באָדען. איך האָף, אַז איהר וועט זיין אימער דער ערנסטער פריינד פון די אָרעמע און אונטערדריקטע. איהר זייט נאָך גאַנץ יונג, לערנט די רוסישע ליטעראַטור, דיינקט איבער די שריפטען פון אַ דאָברּאָליובאָוו, בעלינסקי, פּיסאַרעוו, טשערנישעווסקי זאָל נעקראַסאָוו'ס מוזע אייך דיענען פאַר אַ מאָדעל אין אייער שרייבען, דער לעבען פון אַ רעכמאַטאָוו — אין אייער לעבען. גע־דיינקט, אַז דער שוואַכער קנעכט פאָדערט אַ פערטהיידיגער, דער שטאַרקער דעספּאָט, אַ בעקעמפּפער! די צייט וועט שוין קומען אמאָל, ווען איהר וועט זעלבסט בעגרייפען, וואו איז דאָס שלאַכט־פעלד און וואו עס זיינען אייערע וואַפען.

זי האָט מיר דערלאַנגט איהר האַנד און מיר האָבען זיך צו־שיידעט. נאָר נאָך איין איינציגען מאָל האָב איך געזעהען ווערא. דיעזער ווידערזעהן איז געוועזען אַזוי אונערוואַרטעט, אַזוי טרויע־ריג, אַז איך קען איהם נימאַלס פערגעסען. עס זיינען פערבייגעגאַנ־גען עטליכע טעג נאָך מיין לעצטען געשפּרעך מיט איהר אין פעלד.

עס איז געווען א זייגער 6 מאָרגענס. איך בין נאָך געלעגען אין בעט, ווען איך האָב פּלוצלונג דערהערט א שיסעריי פון פּיסטאָלע־טען. מען האָט געשאָסען ערגעץ ניט ווייט פון פּאָרטוגאַלאָוו׳ס הויז. עס האָט זיך געהערט א געשריי, א לויפעריי פון פיעלע פיס. איך האָב זיך אויפגעכאַפּט, האָב זיך שנעל אָנגעטהאָן און בין ארויסגעלאָפען פון הויז. א גרויסע מאַסע מענשען האָט זיך צונויפ־געקליבען ניט ווייט פון אונז, לעבען דער הויז פון מיין ווערא. איך האָב געזעהען דאָרט א גאַנצע באַנדע פון זשאַנדאַרמען און פּאָליס־לייט די גאַנצע הויז איז געווען ארומגערינגעלט מיט מענשען אין בלויע רעק.

וואָס זאָל דאָס זיין? האָב איך געפרעגט פערוואונדערט. מיין נאָבעלע ווערא?... אין דיעזער מינוט האָב איך דערפיהלט א שווערע האַנד אויף מיינע אַקסלען. לעבען מיר איז געשטאַנען דער פּעטערבורגער קוזין, אָנגעטהאָן אין א זיידענעם מאָרגען־ראָק און האָט געריוכערט מיט גרויס פערגעניגען א האַוואַנאַ סיגאַר. — פערשטעהט איהר וואָס דאָס מיינט? האָט ער מיר אַפּרעג געטהאָן, צייגענדיג מיט זיין ווייסען פינגער אויף די זשאַנדאַרמען.

— ניין! האָב איך איהם געענטפערט גאַנץ אונשולדיג. — פּיליייכט ווייסט איהר וואָס דאָס איז, ערקלעהרט מיר, איך בעט אייך.

— מיט דעם גרעסטען פערגעניגען! האָט דער פראַנט גע־ענטפערט און א טייפעלשער שפּאָט האָט זיך געהערט אין זיין טאָן.

— דאָרט, אין יענער הויז, האָט געוואוינט א געוויסע פריי־ליין ווערא. דיעזע ווערא האָט זיך ערלויבט צו זיין אַגעגנערין פון אונזער רעגיערונג, פון אונזערע געזעצע. זי האָט זיך ערלויבט אויפ־צוהעצען די בויערען, פערשפּרייטען צווישען זיי א געפעהרליכע לעהרע, וועלכע וויל פערניכטען רעליגיאָן און די הייליגסטע טראַדי־ציאָנען פון פאַמיליען־לעבען. זי האָט ביז יעצט אַזוי קלוג געפיהרט איהרע געשעפטען, אַז קיינער האָט איהר ניט געקענט כאַפּען. אָבער דער קייזער האָט נאָך געגוג פריינד און טרייע דיענער. מען האָט איהר ענדליך געפּאַקט. זי האָט געהאַלטען די פּאָליציי ביז 30 מינוט דרויסען; אין דער צייט, ווי עס זעהט אויס, האָט זי פערברענט

געפעהרליכע פאפיערען, פון וועלכע די פאליציי האט יעצט געפו־
נען צוברענטע אלעס. זי האט דריי מאל געשאסען אויף די זשאנ־
דארמען, אום צו געווינען צייט און פערניכטען אלע איהרע געהיי־
מע בריעף.

— איך זאג אייך, דאס איז א געפעהרליכע זאך, זיי ווילען
אומברייינגען אונזער וועלט און מאכען א כאאס, א געזעלשאפט
פון רויבער און מערדער!

— עס איז א ליגען! האב איך אויסגעשריען ווערא איז די
נאבעלסטע פרוי אין דער וועלט!

— כא! כא! כא! האט ער זיך צולאכט. פיליכט ווילט איהר
אויך צוטהיילען איהר שיקזאל אין פעטראפאוולאווסקי קריעפאסט!

אין דיעזער מינוט האט זיך דערהערט א קלאנג פון קייטען.
איך האב א ציטער געטהאן און בין געלאפען צו ווערא'ס הויז.
בעגלייט פון זשאנדארמען איז געגאנגען ווערא, איהר געזיכט איז
געווען בלאס אבער רוהיג און ענטשלאסען. איהרע שעהנע, וואונ־
דערבארע אויגען האבען שטאלץ און מוטהיג געקוקט ארום זיך,
איהרע הענד זיינען געווען געשמידט אין שווערע אייזערנע קייטען.
וועלכע האבען געקלונגען ביי יעדען שריט פון דער געפאנגענער.

בעדענקט, ווי מיין הארץ האט אין מיר שרעקליך געקלאפט,
ווי טרעהרען זיינען געלאפען פון מיינע אויגען, ווען איך האב ער־
בליקט די גוטע, די נאבעלע ווערא אין די הענד פון די זאנדארמען,
געשמיט אין קייטען, ווי א פערברעכערין! מיין הארץ האט זיך גע־
ריסען צו איהר, איך האב געוואלט כאטש איין מאל אויסריידען א
ווארט מיט איהר, פאלען צו איהרע פיס, קושען די קייטען, וואס
זי האט געטראגען פאר איהר הייליגער ליעבע צו די ארעמע און
אונטערדריקטע. נאך איין מאמענט און זי ווערט פארשוואונדען פאר
מיר! די שווערע טהירען פון קאזאמעט וועלען זי צורעקען אויף
עוויג פיליכט! ניין, איך מוז צוגעהן צו איהר, זאגען דעם לעצטען
אדיע! — איך געדענק, ווי איך האב זיך דורכגעשלאגען דורך דער
מאסע. און בליץ־שנעל זיך דורכגעדריקט דורך די זשאנדארמען
צווישען וועלכע עס איז געשטאנען ווערא.

— ווערא! האב איך אויסגעשריען. זי האט אויף מיר געווא־
פען איהר זאנפטען פריינדליכען בליק, אבער אין דעם זעלבען מא־

מענט האָבען צוויי שטאַרקע הענד מיך אָבגעריסען פון איהר און מיר ווילד אוועקגעשלעפּט צוריק. איך בין געפאַלען אויף דער גאַס און אַ ביטערער געוויין האָט זיך ארויסגעריסען פון מיין ברוסט. ווי דורך אַ טרוים האָב איך געהערט דעם צופאָהרען פון אַ קאַרעטע און דאָס קלינגען פון זשאַנדאַרמסקע שווערדען און ווערא'ס קייטען. ווען איך בין געקומען צו זיך, איז שוין די גאַס געווען ליידיג. נאָר אויף דעם באַלקאָן פון פּאָרטוגאַלאָוו'ס הויז האָב איך בעמערקט די העסליכע פיגור פון דעם פּעטערבורגען טויגעניכטס. ער איז געזעסען אין זיין זיידענעם מאָרגען־ראָק מיט דער האַוואַנאַ סיגאַר אין האַנד. און מיט אַ שפּאָטישען שמייכעל אויף זיין צופריעדענעם געזיכט, האָט ער אַראָבגעקוקט אויף מיר.

וואָס איז געוואָרען מיט ווערא? איך ווייס ניט. וואהרשיינ־ליך האָט איהר געטראָפען דער טרויעריגער שיקזאַל פון אַלע רו־סישע קעמפּפער. גאַלגען און סיביר, זיינען פאָרלויפיג די לאָר־בער־קראַנצען, מיט וועלכע די רוסישע דעספּאָטען קרוינען די בעס־טע פרויען און מענער פון אונגליקליכען רוסלאַנד. — אָבגעריסען פון מיין ווערא, פון דיעזען זעלטענעם, נאָבעלען כאַראַקטער, וועל־כען איך האָב נימאָלס נאָך אַ מאָל בעגעגענט אין מיין לעבען. אויף דעם אַמעריקאַנער סאָציאַלען שלאַכטפעלד קען מען נאָך אַ מאָל בע־מערקען דעם שאָטען פון אַ זשעליאַבאָוו, נאָר אומזיסט וועט איהר זוכען אַ פונק פון אַ סאָפיע פּעראָווסקאַיאַ אַ גייסטרייכען בילד פון אַ ווערא; דער אַמעריקאַנער באָדען איז פאָרלויפיג צו אָרעם פאַר אַזעלכע בלומען. איהר קענט זיי דאָ ניט זעהן, ווען איהר טהוט אָן אפילו די פערגרעסערונגס־גלעזער פון דעם היציגסטען ענטהו־זיאַזמוס.

וועט עס אימער אַזוי זיין? אַלעס מענשען, וועלכע אַנערקע־נען די געזעצען פון עוואָלוציאָן, פון פּאָרשריט, מוזען מיר צוגעבען אַז אויך די אַמעריקאַנישע פרויען וועלען מיט דער צייט ענטוויק־לען אין זיך מעהר גייסטרייכע, ענערגישע כאַראַקטערע. פאָרלויפיג אָבער בלייבט ווערא מיין איין און איינציגער פרויען־אידעאַל.

מוזיק

(א געדיכט אין פּראָזא).

איך האָב געהערט מוזיק, הייליגע בעצויבערענדע מוזיק — מוזיק וואָס מאַכט פייכט דאָס אויג און וואַרעם דאָס האַרץ; מוזיק וואָס צוגיסט זיך איבער אַלע גליעדער, ווי איין ערקוויקענדער באַלזאַם; מוזיק, וואָס טראָגט אייך אַוועק אויף איהרע זילבערנע פליגעל אין אַ וואונדערבאַרע וועלט פון זאַנגעשיין, בלומען און ליעבע.

אָה! ווי זיס זיינען די בעגייסטערטע מעלאָדיען! די מוזיק פּאָעמאַ פון אַווערדי, די נאָבעלע, הערליכע האַרמאָניע פון אונשטערבליכע קינצלער, ווי מאַיערבעער, גונאָ, ראָסיני...

ווי גליקליך פיהלט מען זיך צווישען די זיס־רוישענדע וועלען פון אַ מוזיקאַלישען מעער!

ער וויגט אונז איין אין אַ גאָלדערנער וויעג פון זיסע טרוימען, ער טראָגט אונז אַוועק אויף וויימער פון אַלע אירדישע שטרעבונגען און ליידענשאַפטען!

די גאָלדענע שטערען דער ליעבע, דער בלויער געוועלב פון הייליגסטע אידעאַלען, דער שטילער, בלאַסער מאָנד פון פּאָעטישען טרויער — אַלעס, אַלעס שפּיגעלט זיך אָב אין דעם גאָלדענעם מעער מוזיק; אַלעס געפינט אַן אָבקלאַנג אין איהר בעצויבערענדע האַרמאָניען!

וועמען זיינען ניט בעקאַנט די נעמען פון אונזערע קינצלער און געטער דער מוזיק? ווער פון אונז האָט ניט געהערט פון אַ בעטהאָווען, מאָצאַרט, וואַגנער, מאַיערבעער, גונאָ, ווערדי, ראָסיני, ליסט, שאָפּען און רובינשטיין? די וועלט קרוינט זיי מיט לאָר־

בער קראַנצען פון רהום און אונשטערבליכקייט, זייערע גריבער זיי־
נען בעדעקט מיט אונפערוועלקטע בלומען.

עס גיבט אָבער אַגעניאַלער, בעגייסטערטער דיכטער דער מו־
זיק, וועמעס נאָמען איז בעקאַנט נור וועניג, וועמעס הויפּט איז
ניט בעדעקט מיט לאָרבער קראַנצען דער וועלט און דאָך האָט דיע־
זער קינצלער געגעבען דער מענשהייט איין אונשטערבליכעס מייס־
טערווערק וועלכעס וועט אימער לעבען אין הערץ פון פאָלק און פיה־
רען איהם צו די נאָבעלסטע העלדענטהאַטען.

זיין נאָמען איז רוזשע דע־ליסעל, זיין מייסטערווערק, — די
מארסעליעזע; ער האָט עס פערפאַסט דיזען וואונדערבאַרען שטורם
געזאַנג. דיעזען געזאַנג דער פרייהייט און דער שטאָלצער אונאָב־
הענגיגקייט, אין 1792 יאָהר, אין דער צייט פון רעוואָלוציאָנערען
שטורם. דארום קלינגט אויך זיין מוזיק מיט אונבעזיגבאַרען מוטה,
מיט הייליגע בעגייסטערונג פיר אַלעס וואָס איז נאָבעל און ער־
האבען.

הערט זיך צו צו דער מארסיליעזע, — פיהלט איהר ווי אין
אייער הערצען ערהויבט זיך אַ שטורם; איהר פיהלט ווי איין אונ־
בעזיגבארע, שטאָלצע קראַפט רייסט אייך אוועק פון אייערע אַל־
טעגליכע רעכענונגען, פון אייער וואָכעדיגע געדאַנקען און עס ציהט
אייך פאָרווערטס, פאָרווערטס אין פרייהייטס קאַמפף: פאָרווערטס
אויף דעם ברייטען שלאַכטפעלד וואו עס פלאַטערן די רויטע פאָה־
נען, וואו עס הילכען די קאַנאָנען, וואו אונזערע קאַמעראַדען פעכטען
זיך בראוו געגען פיינד און קעמפפען ווי לייבען פיר דער אַלגעמיי־
נער בעפרייאונג! זאָלען מיר קאַלטבלוטיג בלייבען שטעהן פון דער
ווייטען? זאָלען מיר אָבגעבען אונזער לעבען, אונזער שטאָלצע
יוגענד דער שמוציגער, בורזשואזנער וועלט פון שקלאַפען, פייג־
לינגע און פאַראַזיטען? די וואונדערבארע מעלאָדיע דרינגט אַלץ
טיעפער און טיעפער אין אונזער הערצען מיט איהר הערליכע שטי־
מע: ניין! דו וועסט ניט אָנבויגען דיין שטאָלצען קאָפּ פאַר די
פערשימעלטע געטער פון לוקסוס, אונמענשליכקייט און צולאָזענ־
הייט! ניין, דו וועסט צוברעכען די קייט, וועלכע שמידט דיך צו צו
דיעזען קליינגייסטיגען לעבען, און טראָץ אַלע הינדערניסע, טראָץ
האַס און פערדאַמונג פון דיין פרעכען פיינד, און דעם געלעכטער פון

זאטע נארען, וועסטו טראגען פארווערטס דעם עוואנגעליום דער מענשענליעבע, — דעם פאקעל פון פרייהייט און גערעכטיגקייט!

איך געדענק א טרויעריגען אבענד, איך בין געזעסען אליין אין מיין צימער. שווארצע געדאנקען פון ווילדע פערצווייפלונג האבען, ווי געדיכטע שטורם וואלקען, פערדעקט מיין לעבענס וועג; מיינע הייליגסטע האפנונגען, מיינע שטארקסטע איבערצייגונגען, צובראכען פון ביטערן שטורם, זיינען ווי רואינען געלעגען שטום און לעבענלאז.

איך האב געוויינט... געוויינט איבער מיינע געשטארבענע האפנונגען; געוויינט איבער מיין פערוואונדעטע יוגענד, געוויינט איבער די טהייערע הייליגע אידעאלען, וועלכע די וועלט האט אזוי ציניש, אזוי ברוטאל געטראטען מיט איהרע פיס!

וועלט! ווארום ביסטו אזוי אונמענשליך? ווארום אזוי אונ־בארמהערציג צו אלעס, וואס איז נאבעל און פריי?

פלוצלונג האב איך דערהערט א געזאנג, א וואונדערבארען זיסען געזאנג, איך בין געזעסען ווי בעצויבערט.

איז דאס מעגליך, אז דיעזע נאבעלע, הייליגע טענער, פול מיט טרייסט און אויפמונטערונג, זאלען קומען פון דער מענשענוועלט, פון דער קאלטער פערפרארענער וועלט? די טרעהרען האבען זיך אבגעשטעלט אין מיינע אויגען, איך האב געפיהלט ווי מיין הערץ צוגעהט פון דער צערטליכקייט דער מוזיק.

איז דאס א טרוים? פאר מיינע אויגען שוועבט אן ערעלעס, ליעבענסווירדיגעס געזיכט: וואונדערשעהנע אויגען פול מיט ליע־בע און מיטלייד בליקען פריינדליך אריין אין מיינע פערוויינטע אויגען. איך הער, ווי אין א טרוים א זיס קלינגענדע שטימע... ליידענדער, היימלאזער! זארג ניט. טרויער ניט, דו ביזט ניט אליין אויף דער וועלט, איך בין מיט דיר, איך די שטאלצע ליעבהאבערין פון יעדען פרייען גייסט; הויב אויף דיין שטאלצען קאפ! צינד אן אויף דאס נייע דיין רויטען פאקעל! קלינג אין די גלאקען פון רעבעליאן! וועק אויף דיינע ברידער!

איך האב מעהר ניט געוויינט. שטאלץ האב איך אויפגעהויי־בען מיין קאפ. אין מיין קראנקער ברוסט, ווי אונטער די ווארעמע

שטראַהלען פון אַ פריהלינגס זונן, האָבען ווידער אָבגעלעבט און אויפגעבליהט פרישע בלומען פון נייעם לעבען, מוטה און בעגייס־טערונג.

אונטער מיין פענסטער איז געשטאַנען אַן אָרימער, בלינדער מוזיקאַנט און האָט געשפּיעלט די מאַרסעליעזע. דאָס איז געווען אַ היימלאָזער וואַנדערער, אַן אונגליקליכעס קינד דער קונסט, זיינע קליידער וואַרען זייער אָרעם, זיין געזיכט צוקנייטשט און אַלט; אָבער יעצט האָט אויף דיעזען געזיכט געשפּיעלט אַ וואונדערבאַרער שטראַהל פון ענטהוזיאַזמוס, פון בליצענדע בעגייסטערונג. האָט ער אין דיעזע מינוטען געטרוימט פון זיין געליעבטער היימאַטה פראַנקרייך? האָט אין זיין ברוסט געשטורמט דער פרייער גייסט פון 1793? אָדער פיליכט האָט ער זיך ערינערט אָן די פערגאַנ־גענע טעג פון זיין יוגענד, ווען פול מיט האָפנונג און מוטה האָט ער אין די אָרעמס פון זיינער געליעבטער געטרוימט פון אַ גאָלדע־נער צוקונפט? איך ווייס ניט. פול מיט פלאַקערענדע ענטהוזיאַז־מוס, פול מיט נאָבעלע געפיהלען, וועלכע געפינען זייער שפּראַך נור אין הערצען פון מוזיק, האָבען זיך די טענער מיט געניאַלע קראַפט ארויסגעריסען פון אונטער זיינע פינגער.

די מאַרסעליעזע איז ענדליך פערשטאָרבען אין דער לופט. איך בין נאָך אַלעס געשטאַנען ביי מיין פענסטער. דער בלויער הימעל האָט געפינקעלט מיט מיריאַדען פון שטערן, דער בלאַסער מאָנד האָט לעבהאַפט אַראָבגעקוקט אויף דער ערד. און... אַ וואונ־דערבאַרער געדאַנק! מיר האָט זיך געדאַכט, דאָס איך הער, ווי די פינקלענדע שטערן, ווי דער שטאָלצער מאָנד און מיט זיי די גאַנצע נאַטור זינגט די מאַרסעליעזע... די בלאַסע ליליע, די בלוט־רויטע ראָזע, די ערוואַכטע נאַכטיגאַל — אַלעס, אַלעס זינגט דעם הייליּ־גען געזאַנג פון פרייהייט — די אונשטערבליכע מאַרסעליעזע.

די ביאָגראַפיע פון דער לבנה

(אַן אָריגינעלע פאַנטאַזיע.)

איבער דעם בלויען הימלישען געוועלב איז שטיל געשוואוּמען די בלאַסע לבנה. די פונקעלענדע שטערען האָבען זי אַרומגערינגעלט און ווי מיט מיטלייד געקוקט אויף זייער בלייכער געטין.

— לבנה, שטאָלצע, שעהנע לבנה! פאַרוואָס ביסט דו אַזוי בלאַס, פאַרוואָס אַזוי טרויעריג? — האָט געפרעגט אַ יונגער טרוימער, וועלכער האָט עלענד אַרומגעבלאָנדזשעט אין דער נאַכט און מיט זיינע גרויסע, טרוימערישע אויגען האָט ער שטיל בעטראַכט די זילבער־ווייסע לבנה. — פאַרוואָס ביסט דו אַזוי בלאַס? אָה, זאָג מיר ניט, אַז דאָס איז אַ איבער־ערדישע פאַנטאַסטישע בלאַסקייט! ניין, איך ווייס, אַז דאָס איז די טויטע בלאַסקייט פון אַ ליידענדען, אונשולדיג בעליידיגטען וועזען. איך האָב געקענט אַ פרוי, וועלכע האָט אויף איהר געזיכט געטראָגען דיעזעלבע מאַטאָווע בלאַסקייט און זי איז געווען — אַ ליידענדע. זי האָט געליטען אָהן אַ שיעור. טיעפע וואונדען האָט זי געטראָגען אין איהר ברוסט. אַט דיעזעלבע בלאַסקייט זעה איך אויך ביי דיר, דו הימלישע נאַכט־וואַנדלערין! און איך פיהל, אַז אויך דו ביסט אַ ליידענדעס, בעליידיגטעס, ערנידעריגטעס און איידעלעס וועזען. אָה, פערטרוי זיך פאַר מיר! איך ליעב די ליידענדע, די פערשטויסענע, די היימלאָזע, די פערשאָלטענע. איך ליעב זיי! איך פיהל זייערע שמערצען. זייערע הייסע טרעהרען בעהאַלט איך ווי אַ טייערן אוצר אין מיין ליידענדער זעעלע. שטאָלצע געטין פון דער נאַכט! פאַר דיר שטעהט איצט אַ טרוימער, אין וועמען עס ברענט דער הייליגער וואונש צו אומאַרמען די גאַנצע ליידענדע וועלט און צודריקען צו זיין ברוסט אַלעס, וואָס ליידעט, וויינט

און בלוטעט ! צארטע געטין ! איך בויג אַן פאַר דיר מיינע קניע, מיינע שטאָלצע קניע, וועלכע האָבען זיך נאָך קיינמאָל ניט גע־בויגען פאַר קיינע אבגעטער פון דער וועלט. זאָג מיר ארויס דיי־נע געהיימע שמערצען ! רעד ארויס דיינע שטומע ליידען ! איך אליין וועל פערשטעהן די טיפעניש פון דיינע וואונדען, דיין יע־דע טרעהר, דיין יעדען זיפץ וועל איך בעדעקען מיט הייסע קושען, ווי די בלומען פון א נייעם פריהלינג.

בלאָס ווי די לבנה אליין איז געשטאַנען דער טרוימער אונ־טער דעם שטערענדיגען שלייער פון דער שטילער זומער־נאַכט. דער וואַרעמער ווינד האָט זיך געשפּיעלט מיט זיינע לאָקען, דער אראָמאַט פון דופטענדע בלומען האָט זיך פריי געגאָסען אין זיין ברוסט. ער האָט געקוקט אויף זיין בלאַסער געליעבטע, אויף דער ליליען־ווייסער לבנה. ער האָט געוואַרט אויף אַן ענטפער, אויף א הימלישען ענטפער.

עס זיינען פערבייגעגאַנגען עטליכע מינוטען פון נאַכטיגער שטילקייט. ערגעץ ווייט, ווייט, אָט אָבשטאַרבענדיג, אָט ווידער טרעלענדיג, האָט זיך געקייקעלט די זיסע מעלאָדיע פון א פריה־לינג־נאַכטיגאַל. דער ווינד האָט שטיל גערוישט דורך די בוימער, און זייערע גרינע קרוינען האָבען זיך טרוימעריש בעוועגט אונטער די זילבערנע שטראַהלען פון דער לבנה.

לאַנגזאַם האָבען זיך די שטערען אויסגעלאָשען, די לבנה איז געוואָרען אַלץ בלאַסער און בלאַסער. ענדליך איז אויך דער לעצ־טער שטערן פערלאָשען געוואָרען אויף'ן האָריזאָנט ; די לבנה איז געבליבען איינע אליין.

שטאָלץ און עלענד, וויס ווי אַן ערדעלע ליליע איז זי גע־שטאַנען אויף'ן בלויען געוועלב און האָט מיט צערטליכער ליעבע, מיט טרויער אראָבגעקוקט אויף דעם יונגען טרוימער. ער איז געשטאַנען מיט אַן איינגעהאַלטענעם אָטהעם. ער האָט געפיהלט, אז עס נעהענטערט זיך א צויבערהאַפטער מאָמענט, אין וועלכען אַן אונבעקאַנטע וועלט פון גרויסע הימלישע ליידען וועט זיך ענט־דעקען פאַר איהם. און ווי אויף גאָלדענע פליגלען פון א שטילען מלאך זיינען ארונטערגעפלויגען צו איהם ערדלע, זיסע ווערטער, ווערטער ווייך ווי צושמאָלצענער וואַקס, ווערטער זיס ווי דער

אראָמאַט פון אַ ניי־געבווירענער רויז. ער האָט שוין ערגעץ געהערט אַט די צויבערהאַפטע מלאכים־שטימע, נאָר דאָס איז געווען לאַנג, לאַנג צוריק, נאָך אין זיינע קינדערשע יאָהרען, ווען ער איז אַמאָל געשמאַק איינגעשלאָפען אויף זיין מוטער׳ס ברוסט און איהם האָט זיך גע׳חלום׳ט, אַז גאָלד־לאָקיגע נימפען פלעכטען איין פרישע מאַי־בלומען אין זיינע האָר און זינגען איהם ליעדער. יאָ, דעמאָלט האָט ער אויך געהערט אַט די טיעף־ריהרענדע, אַט די לייכטע, וואונדערליכע שטימע:

—דיין הארץ איז אַ טיעף, אַ ליעבענד הארץ. דו ליעבסט און דו ליידסט. דערום וועל איך דיר ארויסזאָגען מיין שמערץ, אויפדעקען פאר דיר מיינע געהיימע ליידען. מיין געשיכטע איז די געשיכטע פון דער מענשהייט, מיינע וואונדען זיינען מענשליכע וואונדען. מיליאָנען יאָהרהונדערטע זיינען אַוועק, זינט איך האָב פערלאָרען מיין טראָהן, פערלאָרען דעם טראָהן פון דער געטין פון ליכט, פון דער זונן פון אַלע זונען! יאָ, איך בין ניט אימער געווען אַ בלאַסע, טרויעריגע הימעל־וואַנדרין. ס׳איז געווען אַ צייט, ווען איך בין געווען אַזוי גרויס, אַזוי אַלמעכטיג, אַז דאָס, וואָס איהר רופט איצט זונן, פלעגט פערשווינדען אין מיינע פור־פור־רויטע שטראַהלען! יאָ, די זונן, אַט די שטאָלצע, עהרגייציגע קאָקעטקע, וועלכע אַנטלויפט איצט פון מיר אין איהר זעלבסט־צופריעדענער גרויסקייט, איז געווען ניט מעהר ווי מיין געהאָרכ־זאַמע שקלאַפין, וועלכע פלעגט בעוואַכען מיין טראָהן.

איך בין געווען די מעכטיגסטע בעלייכטערין פון דער וועלט! קיין שום קראַפט האָט ניט געקענט זיך שטעלען געגען מיר! דורך פעלזען און בערג, דורך אייזען און גראַניט פלעגען דורכ־דרינגען מיינע פורפורנע שטראַהלען, מיין גאָלדענעם טאָג־ליכט! קיין שום הינדערנים פון די שטערבליכע איז ניט געווען אימ־שטאַנד אָבצוהאַלטען מיין ליכט, עס בערויבען פון לעבעדיגע אויגען. די שרעקליכע, טויטע פינסטערניש, וועלכע איהר רופט איצט נאַכט, צייט פון רוה, איז דאַמאָלס געווען אונבעקאַנט פאַר דער וועלט. ליכט, ליכט, אונענדליכעס ליכט האָט איבעראַל פער־שפּרייט זיינע גאָלדענע פליגלען, און די צייט פון רוה איז ניט געווען אונטער די שווארצע וואָלקען פון אַ מרה־שחורה׳דיגער

נאכט; ס'איז געווען אונטער דעם שטילען ליכטיגען הימעל, צווי־שען די דופטענדע פּאַלמען און בלומען . . .

יאָ, איך בין דעמאָלט געווען די שטאָלצע קעניגין פון ליכט! איך בין געווען דאָס זונען־גליק פון דער מענשהייט! יעדע בלום, יעדע פלאנצע, יעדע חיה, יעדעס לעבעדיגע וועזען האָט מיר גע־זונגען לויב־ליעדער און מיך געבענשט ביי זיך אין הארצען. איך בין געווען גליקליך! כ'האָב גענאָסען דעם לוקסוס פון ליעבע און אונבעשריינקטע פרייהייט!

אָבער אויך ביי געטער איז דאָס גליק ניט אייביג!

איינמאָל, אויף איינעם פון די גלענצענדע הימלישע בעלער, אין וועלכע עס נעהמען אנטהייל אַלע געטער און געטינען, אַלע מלאכים און נימפען, האָב איך לעבען א זילבערנעם פאָנטאַן, אונטער א רייכער פּאַלמע, בעמערקט א מלאך. ער איז געווען שטיל און טרויעריג. ער האָט זיך נור וואָס אומגעקערט פון א לאנגער רייזע אין דעם קעניגרייך פון די שטערבליכע, וואוהין די אַלמעכטיגע געטער האָבען איהם געשיקט, ער זאָל בעטראַכטען דאָס לעבען פון די ערדישע בעשעפענישען. איך האָב געגעבען א בעפעהל, מען זאָל אָט דעם מלאך ברייגגען צו מיר.

„פאַרוואָס ביסט דו אַזוי טרויעריג?" האָב איך איהם גע־פרעגט. „פאַרוואָס נעהמסט דו ניט קיין אנטהייל אין די פערשיע־דענע שפּיעלען און טענץ פון די מלאכים און נימפען? פיעלייכט קענסט דו מיר דערצעהלען די אורזאכען פון דיין טרויער?"

דער מלאך האָט אויפגעהויבען צו מיר זיינע גוטע, בלויע אויגען, אין וועלכע עס האָט געבליצט א פערל־טרעהר, און מיט א ציטערענדער שטימע האָט ער געזאָגט:

„קעניגין פון ליכט! בעליכטערין פון דער וועלט! דו פרעגסט מיך די אורזאכע פון מיין טרויער, איך וועל עס דיר זאָגען. איך קום פון דער ערד, פון'ם קעניגרייך פון די שטערבליכע, און דאָס וואָס איך האָב דאָרט געזעהן, דאָס וואָס איך האָב דאָרט געהערט, צורייסט מיין הארץ אין שטיקער. עס פילט אָן מיין ברוסט מיט צאָרן און גיפט, און אָט דער פּראַכטפולער הימלישער גן־עדן מיט זיין גלאַנץ, מיט זיין לוקסוס, איז מיר ניט ליעב. מיר קומט פאָר, עפּעס אַזוי ווי דער הימעל אונזערער וואָלט געווען פערשפּרייט

מיט טויטע מענשליכע קערפערס, אזוי ווי די גן־עדן־בלומען וואָל־טען געשמעקט מיט מענשליכען בלוט!

„אָה, קעניגין פון ליכט, וואַרף נור אַ בליק אויף די מענש־ליכע וועלט! זעה, וואָס עס טהוט זיך דאָרט! אין טרערען און בלוט זיינען פערשוואומען טויזענדע מענשען־קינדער. דער שטאַר־קער דריקט דעם שוואכען, דער זאַטער גלויבט ניט דעם הונגע־ריגען. ליגען און נידערטרעכטיגקייט טריאומפירען, וואהרהייט און ליעבע שמאַכטען אין קייטען! וויפיעל אונשולדיגע פרויען ווערן דורך נויטה געטריבען צו אַ לעבען פון שמאַך און שאַנדע! וויפיעל יונגע מענער זיינען געצוואונגען צו ווערן פערברעכער, רויבער מערדער, ווייל אונוויסענהייט, הארצלאָזיגקייט, אָרימקייט האָט זיי אַרומגערינגעלט פון קינדווייז אָן! די מענשהייט רעבעלירט געגען ערדישע און הימלישע געטער, ווייל די ערשטע און די לעצטע זיינען ניט מעהר ווי טיראנען, ניט מעהר ווי קאַלטבלוטיגע פיי־ניגער פון די ערדישע קינדער! זיי געניסען אַ וועלט פון לוקסוס און צופרידענהייט, זיי שלאָפען אויף דופטענדע בלומען, זיי טרינ־קען דערקוויקענדען וויין, אין דער צייט וואָס דאָס אָרעמע פאָלק אַרבייט פאַר זיי, שמאַכט פאַר זיי און ווערט נאָך דערפאַר גע־טראָטען מיט די פיס! נור אייזלען גלויבען נאָך אויף דער ערד אין דער גערעכטיגקייט פון הימעל. זיי גלויבען, ווייל די נאַטור האָט פון זיי אַוועקגערויבט די פעהיגקייט צו דיינקען און פער־שטעהן. אָבער אַלעס, וואָס איז געזונד אין פערשטאַנד, אַלעס, וואָס האָט אַ מענשליך הארץ, שיקט אַ דרייפאַכען פלוך דער קראַפט, וואָס האָט געמאַכט די מענשהייט אזוי אונגליקליך, אזוי ע'ענד, אזוי בלוט־דורשטיג און באַרבאַריש!

„הייליגע געטין פון ליכט! ביי דיר אין די הענד איז דער סצעפּטער פון מענשליכען פריעדען און גליק. איין ריהר מיט דיין זונען־האַנד און די שקלאַפען־קייטען פאַלען, די באַרבאַרישע טראָהנען פערוואַנדלען זיך אין חורבות, און די טיראַנען וועלען זיך בוקען צו דיין ליכט! איין מאַך מיט דיין זונען־שווערד און אַלעס, וואָס איז געמיין און ברוטאַל, ווערט פערשוואונדען פון דער ערד; די וועלט ווערט אַ צויבערהאַפטער גן־עדן פון פריי־הייט, פריעדען און גליק!"

אזוי האָט צו מיר גערעדט דער גוטער מלאך. און דאָס פייער פון זיינע הייליגע ווערטער האָט דורכגענומען מיין נשמה. אַלע שמערצען און טרעהרען פון די ערדישע מענשען־קינדער האָבען געברענט אין מיין ברוסט. מיר האָט זיך גדוכט, אז איך הער די האַרצרייסענדע געשרייען, די זיפצען און קרעכצען פון די אונ־גליקליכע אונטערדריקטע שקלאַפען פון דער ערד. פאַר מיר האָ־בען געשוועבט זייערע בלאַסע, פערוויינטע געזיכטער. זייערע פער־טרעהרטע אויגען האָבען געקוקט אויף מיר, ווי רופענדיג נאָך הילף, נאָך מיטלייד מיט זייערע שרעקליכע ליידען.

מיין האַנד איז שוין געווען גרייט אויפצוהויבען דעם סצעפּטער מיינעם געגען אַלע טיראַנען פון דער מענשליכער וועלט, צושמע־טערן די טורעמס און די קייטען פון שקלאַפעריי, נאַר... פּלוצלינג איז צו מיר אין מיין הימלישען שלאָס אריינגעפאַלען מיט אימפּעט דער גאָט פון אַלע געטער, דער טיראַן פון אונזער הימלישער מלוכה. דונער און בליץ זיינען נאָכגעגאַנגען נאָך זיין יעדען טריט. ער האָט מיט ווילדען צאָרן געקוקט אויף מיר און אויף דעם איי־דעלען מלאך.

„ווער איז דאָס דער, וואָס וואַגט צו צווייפלען אין דער גע־רעכטיגקייט פון די הימלישע געטער?" האָט ער אויסגערופען מיט זיין דונערנדער שטימע, און אַלעס ארום אונז האָט זיך אַרומגע־וואָרפען, ווי אין אַ געוואַלדיגען שטורם. אַלעס איז פּלוצלינג שטיל געוואָרען. נימפען און געטער האָבען אונז שווייגזאַם ארומ־גערינגעלט און זיינען מיט אַרונטערגעלאָזענע קעפּ געשטאַנען פאַר זייער הימלישען העררן.

„דאָס בין איך דאָס דער, וועלכער צווייפעלט אין דער גע־רעכטיגקייט פון די הימלישע געטער און וועלכער אַנערקענט זייערע האַנדלונגען געגען די שטערבליכע, געגען די מענשען פאַר ברוטאַל, פאַר שרעקליך אונגערעכט!" האָט דער מלאך, דער הימלישער רעוואָלוציאָנער אויסגערופען מיט זיין מעכטיגען קול. „די מענשליכע וועלט איז אונגליקליך, טיראַניזירט איז זי, בערויבט פון פרייהייט און פריעדען. אין נאָמען פון הימעל ווערן פער־שקלאַפט מיליאָנען מענשען, אין נאָמען פון הימעל ערלויבען זיך

טיראַנען צו געוועלטיגען איבער גאַנצע נאַציאָנען, שמידען זיי אין די קייטען פון זייער הערשאַפט, רויבען, שענדען און מאָרדען אונשולדיגע מענער און פרויען, — אַלעס אין נאָמען פון הימעל, פון הימלישער גערעכטיגקייט! ווער זיינען איצט אויף דער ערד די פריסטער פון הימלישער גערעכטיגקייט? ווער זיינען זיי? שמור־ציגע היפּאָקריטען, ליגען־פערשפּרייטער, פערטהיידיגער פון טי־ראַניי און פאָלקס־פערדרומונג, — דאָס זיינען די פריסטער פון הימ־לישער גערעכטיגקייט. אַרונטער מיט אַזעלכע געטער, וואָס האָבען ניט קיין מאַכט און קיין פערנונפט צו מאַכען פון דער וועלט אַ גן־עדן פאַר די לעבעדיגע!"

די פלאַמענדע ווערטער פון דעם גוטען מלאך האָבען געמאַכט אַ מורא'דיגען איינדרוק אויף די הימלישע פאַראַזיטען. זיי האָבען געציטערט פאַר שרעק און האָבען אַלע געקוקט אויף זייער אַלמעכ־טיגען מאָנאַרך, וועלכער איז יעצט געוועזען אויסער זיך פון ווילדען צאָרן.

„פערדאַמטער גערעכטיגער!" האָט מיט שוים אין זיין געטלי־כען מויל אויסגעשריען דער הימלישער הערשער. „איז דען דער הימעל וועט עס איז געוועזען אונגערעכט נעגען דער ערד?"

„יאָ!" האָט אויסגערופען דער מלאך.

„יאָ!" האָב איך איהם אונטערשטיצט. „די הימלישע געטער זיינען ניט מעהר ווי פאַראַזיטען, וועלכע העלפען די טיראַנען אונטערדריקען די מענשהייט, און איך פאָדער די בעפרייאונג פון דער מענשליכער ראַסע פון אַלע איהרע הימלישע און ערדישע געטער!"

דער גוטער מלאך האָט מיט ליעבע און צערטליכקייט געוואָר־פען אַ בליק אויף מיר.

„איך פאָדער דאָסזעלבע!" האָט ער זיך געווענדעט צו די הימלישע געטער און נימפען. „ווער פון אייך אָנוועזענדע שטימט איין מיט אונז?"

די שעהנע נימפען, די גאָלד־לאָקיגע מלאכים זיינען געשטאַנען שטום און האָבען מיט שרעק געקוקט אויף זייער הימלישען מיי־סטער.

„הא, וואס קומט דא פאר ? א רעוואלוציאן !" האט געדונערט דער הימלישער מאנארך. „ניין, דאס וועט קיינמאל ניט זיין ! ני־דער מיט די רעבעלען ! שלעפט זיי אין תפיסה, און לאזט זיי ניט פריי ביז איך וועל אייך געבען א בעפעהל !"

מען האט ביי מיר אבגענומען מיין זונען־שווערד, ארונטער־געריסען פון קאפ מיין זונען־קרוין און מיך אריינגעווארפען אין קערקער אלס א רעבעל געגען הימלישער הערשאפט. דעם גוטען מלאך האט מען אבגעהאקט זיינע גאלדענע פליגלען און אריינגע־זעצט ווי מיך אין תפיסה . . .

די בלאסע לבנה איז א ווײלע געבליבען שטיל. דער יונגער טרוימער האט טרויעריג געקוקט אויף זיין הימלישע געליבטע און געווארט אויף'ן סוף פון איהר לעבענס־געשיכטע.

— וואס עס האט פאסירט ווייטער, — האט פארטגעזעצט די בלאסע לבנה — איז זעהר טרויעריג. מען האט מיך פערטרי־בען פון מיין גן־עדן, מען האט מיך פעראורטהיילט צו זיין אן איי־ביגע נאכט־וואנדלערין. איך קען זיך נור דאן ווייזען פאר דער וועלט, ווען פינסטערניש בעדעקט די ערד־קוגעל. דער ערשטער שטראהל פון פריה־מארגען פעריאגט מיך צוריק אין מיין הימעל־תפיסה. אבער דערפאר בין איך נאהענט צו דער ליידענדער מענש־הייט און מיט מיינע בלאסע שטראהלען בעלייכט איך אפט זייער וועג אין דער פינסטערניש . . . איך בין די פריינדין פון אלע פערליעבטע און ליידענדע. די דיכטער בעזינגען מיך, ווייל זיי פיהלען, אז איך בין אויך א ליידענדע, א ליעבענדע זעעלע ווי זייערע. און וואו איז דער גוטער מלאך ? פרעגסט דו. איך וועל עס דיר זאגען : די אויפגערייצטע געטער האבען איהם פערוואנ־דעלט אין א שטורמישען ים.

„דו ליעבסט די מענשען ?" האט צו איהם געזאגט דער הימ־לישער טיראן, „גוט, איך וועל דיך שיקען צו זיי. נאר ניט אלס מלאך ; איך וועל דיך פערוואנדלען אין א ים. דו וועסט אימער זידען און רוישען. דיין ברוסט וועל איך אנפילען מיט פערשיע־דענע שלאנגען און אלערליי ברואים. אויף דיינע אקסלען וועסט דו טראגען שיפען מיט דיינע ליעבלינגע, מיט די, וועלכע דו האסט אזוי גוט פערטהיידיגט אין הימעל. אבער פלוצלינג וועסט דו זיך

דערמאָנען אָן מיין נקמה. דיין ברוסט וועט זיך אָנפילען מיט ווילדען צאָרן, זי וועט זיך הויבען ווי זודיגע וואולקאַנען און דו וועסט אומברייינגען אין די קאַלטע כוואַליעס די, וועמען דו האָסט אַזוי ליעב ! . . . איך וועל דיך ארומרינגלען מיט אַ פעלזען־טהורם, אָן וועלכען דו וועסט זיך אומזיסט אָנשלאָגען מיט דיין אויפגערעגטער ברוסט. דו וועסט ניט צוברעכען די פעלזען און וועסט אימער זיין מיין שקלאַף !"

דאָס איז געוועזן דער שרעקליכער אורטהייל פון דעם הימ־ל׳שען היינקער. אָבער דער גוטער מלאך האָט נאָך איצט אויך ניט פערלאָרען זיינע האָפנונגען אויף דער צייט, ווען די מענשליכע וועלט וועט זיך בעפרייען פון אלע הימלישע און ערדישע געטער. איך זעה זיך מיט איהם אָפט ; ווען איך מאַך מיין נאַכט־רייזע שטעל איך זיך אָב לעבען דעם רוישיגען ים, אין וועלכען עס שלאָגט נאָך דאָס נאָבעלע הארץ פון מיין עהרליכען פריינד. מיט מיינע בלאַסע שטראַהלען בעריהר איך זיין ציטערענדע ברוסט. ער דערפרעהט זיך מיט זיין אַלטער פריינדין און איך הער ווידער זיין שטאָלצע העלדען־שטימע :

שעהנע, ליידענדע הימעל־וואַנדערין ! איך בין ווי אימער נאָך פול מיט שטאָלץ, קראַפט און ליעבע. די צייט איז נאָהענט, ווען אַלע הימלישע און ערדישע טיראַנען וועלען פאַלען, פינסטערניש וועט פערשווינדען, און די שקלאַפען־פעלזען וועלען אומגעוואָרפען ווערן דורך די שטורם־כוואַליעס פון דער אויפגעוואַכטער פרייהייט. דאַן וועלען מיר ווידער זיין צוזאַמען ; איך, מלאך פון מענשען־גליק, און דו, שעהנע געטין פון זונען־ליכט ! אומאַרעמט וועלען מיר בעגענענען די ליידענדע מענשהייט און עפענען פאַר איהר דעם גן־עדן פון אַ פרייען, דערקוויקענדען לעבען פון ליעבע, פריעדען און גליקזעליגקייט. ליכט און וואהרהייט מוזען זיעגען ! און די, וועלכע זיינען בעוואַפענט אין זייער נאָמען ; די, וואָס שטעלען ליכט און וואהרהייט אַלס ענד־ציעל פון דער מענשהייט, — זיי דאַרפען אימער זיין שטאָלץ און מונטער, ווייל די שעהנ־סטע פערל־קרוין פון דער מענשליכער וועלט בעדעקט זייער קאָפּ !

צווישען נויאָרקער ראַדיקאַלען

(אַ שאָטען־בילד פון׳ם אגיטאַציאָנס־לעבען אין נויאָרק.)

איך בין ניט קיין סאָציאַליסט ניט קיין אנאַרכיסט ; איך בין, וואָס מען רופט ביי אייך אַ „פּאַרעוועער לאָקש". ביז איצט האָב איך געלעבט אין אַ קליין שטעדטעל אָדער, ווי עס הייסט דאָ, אין דער קאונטרי.

שוין אַ פּאָר יאָהר, אַז איך סימפּאַטיזיר מיט די, וואָס שטרע־בען פערבעסערן די לאַגע פון די אָרעמע און מאַכען די וועלט בעקוועמער פאַר יעדען אָרענטליכען מענשען. איך לייען צייטונגען און בראָשורען. איך קען אביסעל ענגליש אביסעל דייטש, און דאָס גיט מיר די מעגליכקייט צו וויסען, וואָס אונזערע גרויסע דיינקער שרייבען און זאָגען. איך אַליין, דאַרפט איהר וויסען, בין אויך אַ שטיקעל דיינקער, און איך דיינק, אַז ווען מיינע עלטערן וואָלטען מיר געגעבען אַ גוטע ערציהונג, וואָלט פון מיר געקענט ארויסקומען אַ לייט, פיליייכט אַ ספּענסער אָדער גאָר אַ דאַרווין, ווער ווייס ? . . .

איך געדענק, צום ביישפּיעל, איידער איך האָב נאָך עפּעס געהערט פון דאַרווינען, איז מיר אריין אין קאָפּ אַ געדאַנק, אַז די מענשען שטאַמען פון אַבעזיאַנעס. און ווייסט איהר ווארום ? איך האָב בעמערקט, אַז וואָס איינער טהוט, טהוען איהם אַנדערע נאָך. איך געדיינק, מיין טייערע מוטער, זאָל לעבען 120 יאָהר, ווי זי פלעגט נור דערזעהן ביי דער שכנה אַ ניי קלייד, פלעגט זי באַלד לויפען צו דער נייטאָרין, זי זאָל איהר מאַכען פּונקט אַזאַ קלייד ווי שרה דאַוועסיע האָט. אָדער ווען זי האָט בעמערקט, אַז אונזער גבאי׳טע רייסט איהר דיענסט פאַר די האָר, האָט זי, מיין מוטער הייסט עס, אויך געכאַפּט אונזער אָרעמע חנה פאַר די

שוואַרצע צעפּ איהרע, ווייל זי האָט געלאָזט אויסלויפען אביסעל מילך . . . דאָס איז די מאַמע, זאָל לעבען. היינט דער טאַטע האָט אויך ניט ווידערשפּראָכען דאַרווין'ס טעאָריע. האָט ער למשל געזעהן, אַז ר' חיים האַנדעלט מיט זאַמד אַנשטאָט מעהל, אַהאַ! מיין פאַטער זאָל לעבען שטייגט איהם נאָך אַריבער: ער שיט זאַמד אויף וואָס די וועלט שטעהט. . . אָדער האָט ער דערשמעקט, אַז ר' טודרוס קלייבט זיך מאַכען אַן אַנזעץ, האָט מיין פאָטער פערכאַפּט אַפריהער און באַנקראָטירט מיט אַ פּאָר וואָכען פאַר ר' טודרוס'ן.

ווי איהר זעהט, זיינען דאָ גוטע בעאָבאַכטונגען, וועלכע האָבען מיך געמאַכט פאַר אַ קליינעם דאַרווין אין מיין קליין וועלטעל. נאָר דאָס איז נאָך ניט אַלעס. מיינע בעאָבאַכטונגען האָבען זיך ניט בעגרענעצט אויף ריין פאַמיליען־קרייז; זיי זיינען געגאַנגען אויך ווייטער. זומער פלעגט צו אונז אין שטעדטעל אָנקומען אַ סטודענט מיט לאַנגע האָר און אַ סטודענטקע מיט קורצע האָר. און וואָס מיינט איהר איז געווען? האָבען זיך אונזערע דאָרף־אַריסטאָקראַטען פערלאָזט לאַנגע קאַלטענעס און אונזערע דאָרף־אַריסטאָקראַטקעס האָבען זיך אַרונטערגעשניטען די האָר...

נאָר ניט דאָס בין איך אויסען. איך האָב אייך נור געוואָלט ווייזען, אַז פון מיר וואָלט אַרויסגעקומען אַ גרויסער לייט, ווען מען וואָלט מיר געגעבען אַ גוטע ערציהונג. נאָר אַזוי ווי מיינע עלטערענס עלטערן האָבען ניט געלערענט מיינע עלטערן צו זיין גוטע עלטערן, האָבען אויך מיינע עלטערן ניט געקענט מיך ערציהען גוט. כדי איך זאָל פון מיין זייט אויך קענען ערציהען מיינע קינדער, ווי עס פּאַסט זיך פאַר גוטע עלטערן.

אַצונד קעהר איך זיך אום צו מיין געשיכטע.

ווי איך האָב אייך שוין פריהער געזאָגט, האָב איך געלעבט אין אַ קליינער קאַונטרי. עס איז מיר ענדליך דאָרט זעהר לאַנגווייליג געוואָרען, און איך האָב זיך בעשלאָסען פאָהרען קיין נויאָרק, ווי זאָגט דער רוס: „אי מענשען אַנקוקען אי זיך בעווייזען". געזאָגט געטהאָן. איך האָב איינגעפּאַקט מיינע זאַכען, געזאָגט „גוט ביי" מיין אייביג בלאַסער מיסס אַרמסטראָנג, ביי וועמען איך בין

געוועזן אויף קעסט א פּאָר יאָהר צייט, און איך בין אוועק קיין נויאָרק.

שוין א פּאָר וואָכען, זינט איך לעב אין אָט דער גרויסער, רוישיגער שטאָדט, און איך וועל אייך זאָגען דעם ריינעם אמת, איך וויים ניט אויף וואָס פאר א וועלט איך בין. עפּעס אלעס טאנצט און דרעהט זיך ארום פאר מיינע אויגען און איך גיה ארום ווי א צומישטער.

ווי איך האָב אייך פריהער געזאָגט, האָב איך סימפּאטיזירט מיט די, וואָס שטרעבען צו מענשליכען גליק און פּראָגרעס. אז איך בין אָנגעקומען קיין נויאָרק, איז מיין ערשטער געדאנק געוועזן צו בעזוכען די סאָציאליסטישע און אנארכיסטישע פערזאמלונגען, זעהן און הערען וואָס עס טהוט זיך עפּעס אין דער סאָציאלער וועלט. ארום 8 אזייגער אין אבענד בין איך געקומען אין א האָל, וואו עס האָט געדארפט זיין א פערזאמלונג. דער זאאל איז שוין געוועזן געפּאקט מיט מענער און פרויען. מיך האָט זעהר גע־פרעהט זעהן אזא מאסע מענשען. „דאָס זיינען אלץ מענשען, וואָס דאגה'נען פאר'ן כלל,” האָב איך זיך געטראכט און מיט אונגע־דולד ערווארט דעם רעדנער.

— ווען פאנגט דער רעדנער אָן זיין פּאָרטראג? — האָב איך א פרעג געטהאָן א יונגען מאַן, וואָס איז געשטאנען לעבען מיר.

— איהר מיינט, ווען ער הויבט אָן שוואצען? — האָט ער מיך איבערגעפערגט מיט אַן איראָנישען שמייכעל, וואָס איז מיר באלד שטארק ניט געפעלען.

דאָס וואָרט „שוואצען” האָב איך צום ערשטען מאָל אין מיין לעבען געהערט. אין דער ליטעראטור האָב איך עס אויך ניט בע־געגענט.

— וואָס מיינט איהר מיט „שוואצען”? איך וויל איינפאך וויסען, ווען פאנגט דער רעדנער אָן זיין רעדע? — האָב איך איהם ערקלעהרט.

— אַך, ווי מען זעהט, זייט איהר א גרינהאָרן. אז איהר וועט אָבזיין א שטיקעל צייט אין נויאָרק, וועט איהר שוין וויסען,

וואָס עס הייסט שוואַצען, — האָט צו מיר געזאָגט דער נויאָרקער און האָט זיך אָבגעקעהרט פון מיר.

אין עטליכע מינוט ארום איז געקומען דער רעדנער. דאָס איז געווען א יונגער מאַן מיט אַן ערענסטען געזיכט, און ער איז מיר געפעלען גלייך פון ערשטען בליק. ער האָט גערעדט איבער דעם ארבייטער׳ס ליידען, וועגען דעם גרויסען קאַמפּף, צו וועלכען ער מוז זיך צוגרייטען. זיין רעדע האָט אויף מיר געמאַכט א טיע־פען איינדרוק. טרערען זיינען מיר געשטאַנען אין די אויגען.

„שוין אָבגעשוואַצט!" האָב איך פּלוצלונג דערהערט א שפּאַ־סענדיגע שטימע הינטער מיר. איך האָב זיך ווי מיט שרעק אומ־געקוקט. לעבען מיר איז געשטאַנען דער רעדנער, וועלכער האָט נאָר וואָס געענדיגט זיין רעדע און איז געווען בלאַס און נאַס פון שוויים. מיט דער פראגע: „שוין אָבגעשוואַצט?" האָט זיך צו איהם געווענדעט א יונגער מאַן מיט א ציניש ען געזיכטעל. דער רעדנער האָט איהם גאָרנישט געענטפערט און איז פערשוואונדען אין צווייטען צימער.

די פערזאַמלונג האָט זיך געענדיגט. איך האָב זיך געלאָזט געהן אהיים. פּלוצלינג האָט מיך א יונגער מאַן אָבגעשטעלט און געפרעגט אויף מיין פאַמיליען־נאָמען. מיר האָבען זיך באַלד דער־קענט. ער איז געווען מיינער אַן אַלטער חבר, וועלכער איז שוין זייט צעהן יאָהר געווען אין נויאָרק.

— זאָג מיר, איך בעט דיך, — האָב איך איהם א פרעג גע־טהאָן — וואָס הייסט דאָס ביי אייך אין נויאָרק שוואַצען?

מיין פריינד האָט מיך אָנגעקוקט מיט א שמייכעל.

— דו ווייסט ניט וואָס שוואַצען הייסט? — האָט ער גע־זאָגט — שוואַצען איז איינפאַך פּלוידערן, ריידען וואָס איז ניט געשטויגען, ניט געפלויגען.

— אָבער היינט האָט, דוכט זיך, דער רעדנער גערעדט גאַנץ פערנינפטיג און ערנסט. אויף מיר וויינינגסטענס האָט ער געמאַכט א טיעפען איינדרוק. פאַרוואָס רופט איהר דאָס שוואַצען?

— אַך, מיין פריינד, מיר נויאָרקער רופען אַלעס א שוואַץ; אַלע שוואַצען!

— אַלע שוואַצען ! — האָב איך אויסגעשריען אין פערצווייפ־לונג — אָבער האָט דען ניט דער רעדנער מיט האַרץ און נשמה גע־וועקט און אויפגעמונטערט די מאַסע ? האָט ער דען ניט אויפ־מערקזאַם געמאַכט דעם אַרבייטער אויף זיין אויפגאַבע אין דער יעצטיגער צייט ?

— אַה, דו ביסט אַ קינד ! — האָט זיך מיין פריינד אָבגע־רופען מיט אַ קאַלטער מינע. — זיי אַביסעל אין נויאָרק, גיי אַפט אויף די פערזאַמלונגען, וועסט דו זאָגען דאַסזעלבע וואָס מיר נו־יאָרקער. אַ שוואַץ און מעהר גאָרנישט !

איך האָב אַראָבגעלאָזען דעם קאָפּ און געשוויגען. מיר איז געוואָרען זויער אויף׳ן האַרצען, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט אויסגע־טרונקען אַ גאַנצע קוואָרט זויער־מילך . . .

— וואוהין געהסט דו איצט ? — האָט מיך געפרעגט מיין קאָמפּאַניאָן.

— שלאָפען, — האָב איך געענטפערט, קוקענדיג אויף מיין זייגער, וועלכער איז געווען אַ פערטעל נאָך צוועלף.

— איצט שלאָפען ! משוגע ביסט דו ? אין נויאָרק איז אַ שאַנדע זיך לייגען פאַר צוויי, און אַלטע נויאָרקער געהען אימער שלאָפען נאָך דריי.

— נאָך דריי — האָב איך זיך געוואונדערט — וואָס טהוט מען אַזוי שפּעט ?

— מען שוואַצט . . . — האָט ער געענטפערט קורץ און שאַרף.

— נאַ, אָבער איך וויל ניט שוואַצען און קען ניט שוואַצען.

—עס מאַכט ניט אויס, וועסט זיין אין נויאָרק, וועסט דו זיך שנעל אויסלערנען . . .

—אָבער וואוהין וועלען מיר דען געהן אַצונד ?

— וואוהין ? נאַטירליך אין קאַפע־סאַלון.

איך האָב זיך ענטשלאָסען בעקאַנט צו ווערען מיט דער נו־יאָרקער וועלט און איך בין שווייגענדיג נאָכגעגאַנגען מיין נויאָרקער חבר.

דורכגעהענדיג אַ פּאָר שמוציגע געסלאַך, וואָס זיינען פון ביי־דע זייטען געווען בעשטעלט מיט . . . איהר מיינט אפשר גרינע

בוימער ? ניין ! איך מיין מיט שמוציגע מיסט־קעסטלאך, האָ־
בען מיר ענדליך דערגרייכט דעם קאַפע־סאַלון.

דער פּלאַץ איז געווען אָנגעפּאקט מיט מענער. געלע, בלויע, שוואַרצע, בלאַסע, דומע גזיכטער (דומע איז אויך אַ מין פאַרב...) האָבען געשמייכעלט, געקרימט זיך אָדער גלאַט אַזוי תמ'עוואַטע געקוקט אין דער וועלט אריין. מען האָט געטרונקען, געגעסען, גערויכערט סיגאַרעטלאך, געלייענט צייטונגען, קריטיקירט, גע־שריען, געליאַרעמט אָדער, ווי אַ נויאָרקער וואָלט זאָגען, געשוואַצט אויף וואָס די וועלט שטעהט.

— ווי געפעלט עס דיר ? — האָט מיר אַ פרעג געטהאָן מיין פריינד, פערציהענדיג זיין סיגאַרעטעל.

— עס קוקט מיר אויס ווי אַ דול־הויז, — האָב איך געענט־פערט. — און דאָ פערברייננגט איהר דאָס גאַנצע נעכט !

— זעהסט דאָרטען אַ יונגען מאַן, וואָס שפּיעלט אַזוי היים אין פינאָקעל ? דאָס איז אַ רעדאַקטאָר פון אַן ארבייטער־צייטונג, — האָט געזאָגט מיין קאַמעראַד מיט אַ שמייכעל.

איך האָב פערוואונדערט פונאַנדערגעעפענט מיינע אויגען און געשוויגען.

— דאָ, — האָט מיין פריינד ווייטער גערעדט, — דאָ פער־ברייננגען מיר די צייט נאָך אונזער ארבייט, נאָך די פערזאַמלונ־גען ; און ווען מיר אַרבייטען ניט, זיצען מיר נאַטירליך מיט אַ פּאָר שטונדען מעהר.

— און ווען לייענט איהר עפּעס ? ווען לערענט איהר, ווען שרייבט איהר עפּעס ? ווען רוהט איהר זיך אָב פון אָט דעם טומעל און ליאַרם ?

— דו ביסט אַ נאַר ! ווער לייענט עפּעס אין נויאָרק, אחוץ אַ צייטונג אין אַ קאַפע־סאַלון ? ווער לערענט, אחוץ דעם, וואָס דיינקט קריגען אַ דיפּלאָם און מאַכען ביזנעס ? ווער רוהט אין נו־יאָרק, אחוץ אַ קראַנקען, וועלכער האָט קיין קראַפט ניט זיך אויפ־צוהויבען פון בעט ? לעזען, לערנען, רוהען ! דאָס זיינען אַלץ פראַזען, וועלכע קענען אין נויאָרק געהערט ווערן בלויז פון קליינ־שטעטעלדיגע טרוימער . . .

— געוואַלד, וואָס רעדסט דו ? — האָב איך זיך צוקאָכט. —

ווי קען אַ מענש לעבען אָהן עפּעס צו לעזען, אָהן עטוואָס נאָכ־צודיינקען איבער אַ ביכעל, אָהן אַ מינוט, אין וועלכער ער זאָל זיך קענען פריי אויסרוהען און גוט בעקלעהרען וואָס ער טהוט, וואוהין ער געהט, וואָס איז זיין צוועק אין לעבען, און פאַרוואָס ער טראָגט דעם נאָמען סאָציאַליסט אָדער אַנאַרכיסט ? . . .

— דאָס איז אַלעס שוואַץ, מיין פריינד. מיר נויאָרקער האָ־בען קיין צייט ניט פאַר אַזעלכע זאַכען ווי לערנען און נאָכדיינקען. ביי אונז איז שטענדיג פאַרהאַן אַ פּאַק מיט ביזנעס. יעדע נאַכט אַ געשעפט־זיצונג אָדער אַזוי אַ פערזאַמלונג, וועלכע נעהמט אַוועק 6 אָדער 7 שטונדען אַמאָל. יעדער פון אונז מוז זיך גוט אויסריי־דען אָדער, טאַקע דעם אמת געזאָגט, אויסשוואַצען . . . מעגסט מיר גלויבען, עס ווערט טרוקען אין האַלז ריידענדיג, נאָר מען קען זיך ניט העלפען. שטעל זיך פאָר, אַז יענער האָט שוין טאַקע גע־זאָגט דאָס זעלבע וואָס איך דיינק, אָבער איך מוז דאָך אַליין נעהמען דאָס וואָרט ; ווען איך זאָל שווייגען, הייסט דאָך, אַז איך נעהם קיין אַנטהייל ניט אין די ביזנעס און בין אַן אונטערטהעניגער מיט־גליעד . . . און אַז מען נעהם אַ וואָרט, ווילט זיך דאָך בעווייזען, אַז איך בין אויך ניט קיין קאַליקע און קען אביסעל ריידען, אַלזאָ נעהמט עס נאַטירליך צו צייט. אָדער איינער מאַכט אַ פאָרשלאַג. דער פאָרשלאַג מעג זיך זיין אַ פערנינפטיגער, אָבער דער וואָס האָט איהם געמאַכט וויל אימער צייגען, אַז ער האָט מעהר שכל פון אונז אַלעמען. נו, ווי מיינסט דו ? וועלען מיר איהם לאָזען דורכפיהרען זיינס ? אַ נעכטיגער טאָג ! מיר וועלען שרייען פינף שטונדען, מיר וועלען הייזעריג ווערן שרייענדיג, נאָר ער וועט זיינס ניט אויספיהרען . . .

— אָבער, פריינד, — האָב איך זיך געווענדעט צו מיין בע־קאַנטען, — דו מוזט דאָך מיר מודה זיין, אַז פינף יאָהר פון אַזאַ לעבען, פון אַ לעבען אויף געשעפט־זיצונגען און אין קאַפע־סאַלונען קען פערווילדערן אַ מענשען און אַנשטאַט אויסצואַרבייטען פון איהם אַ זעלבסטבעוואוסטען סאָציאַליסט אָדער אַנאַרכיסט, אַן אינ־טעליגענטען דיינקער, וועלכער זאָל קענען בריינגען נוצען פאַר אונזער זאַך און האָבען אַ גוטען איינפלוס אויף'ן פאָלק, וועט אַזאַ לעבען נור אויסאַרבייטען אַ פּראַקטישען שוואַצער, ווי איהר רופט

עס, א ווילדע בריאה, וואָס לעזט גאָרנישט, דיינקט גאָרנישט און איז אימער נור פערנומען מיט געשעפטען, מיט טרוקענע געלד־זאכען, כאָטש אמת ניט פאר זיך אליין. א מענש מוז שעפּען פון וואַנען עס איז גייסטיגע נאהרונג, אניט מוז זיין גייסט אָבשטארבען אין איהם. און פון וואַנען קען א נויאָרקער גענאָסע שעפּען אָט די גייסטיגע נאהרונג ? פון די געשעפט־זיצונגען אָדער אגיטאציאָנס־פערזאמלונגען, וועלכע זיינען ביי איהם א שוואַץ און מעהר גאָר־נישט ? !

— מיר קענען זיך ניט העלפען ! — האָט מיין פריינד רוהיג געזאָגט.

— האָט איהר שוין געפּרואווט דיינקען וועגען דעם, אז מען זאָל העלפען ? — האָב איך געפרעגט.

— כ'האָב דאָך דיר שוין געזאָגט, אז מיר נויאָרקער האָבען קיין צייט ניט פיעל צו דיינקען, און אויך פון אָט דער געשיכטע האָבען מיר ווייניג וואָס געדיינקט.

איך האָב זיך א ווײַלע פערטראַכט. א נייער געדאַנק איז מיר אריין אין מוח.

— ווייסט גאָר, וואָס איך וועל דיר זאָגען ? — האָב איך זיך אָבגערופען. — איך ווער א מיטגליעד פון אייערע סאָציאַל־דעמאָ־קראַטישע און אנאַרכיסטישע פעראיינען. איך וועל אָנהויבען טהאָן עטוואָס אין דער הינזיכט.

— נאַ, קענסט פּרואווען אז דו ווילסט, — האָט מיר סקעפּטיש געענטפערט מיין נויאָרקער קאמעראַד.

נו, וואָס זאָל איך אייך זאָגען, ליעבער לעזער ? איך האָב געפּרואווט ! איך בין געוואָרען א מיטגליעד פון די סאָציאַל־דעמאָ־קראַטישע און אנאַרכיסטישע פעראיינען, און . . . איצט בין איך אָלס אן אונפּראַקטישער גרינהאָרן ארויסגעוואָרפען געוואָרען פון די פּראַקטישע פעראיינען . . . איך פּאַק איין מיין רייזע־קאַסטען און פאָהר צוריק אין מיין קליין שטעדטעל, און — דוכט זיך, אז איך וועל אזוי גיך ניט קומען צוריק קיין נויאָרק.

גוד ביי ! כ'האָב מורא, איך וועל פערשפּעטיגען דעם טריין...

גראף לעא טאלסטאי'ס ווערקע

בעארבייטעט אין אידיש, פון ד. מ. הערמאלין.

איוואן איליטש'עס טויט, א שילדערונג איבער דעם איבער־גאנג פון לעבען צום טויט, וואס מען דענקט און פיהלט אין די לעצטע מינוטען פון לעבען, 10

איוואן דער נאר, דיעזער בוך שילדערט פאר אונז א בילד, וועל־כעם עפענט אויף אונזערע אויגען צו זעהן א נייע וועלט מיט נייע מענשען, 3

איך און מיין מאן, א שילדערונג איבער דער אונגלייכהייט אין פערהייראטהעטען לעבען, און וועלכע הייראטה עס פיהרט צו גליק, און וועלכע צו אונגליק, 10

אננא קארענינא, א שילדערונג איבער די ליידענשאפט פון א יונגע שעהנע פרוי, ווען זי פאלט אריין צו אן עלטערן אבגע־לעבטען מאן אונד פערליעבט זיך ענדליך אין א פרעמדען יונגען און שעהנעם מאן, ווי אזוי זי ליעבט, ליידעט, געניסט פון איהר רייץ און פאלט ענדליך אלס אפפער פון דער ביטע־רער שלאנג — אייפערזוכט, 25

טאלסטאי'ס ביאגראפיע, א בעשרייבונג איבער זיין לעבען, ווירקען און איינפלוס איבער זיינע מיטמענשען, מיט א ביי־לאגע פון זיין בילד. 3

מיין ווידוי, א שילדערונג, צו וועלכען צוועק מענשען זיינען בע־שאפען געווארען, לעבען אויף דער וועלט און ליידען צרות, 10

מיין פריינד'ס פרוי, א שילדערונג איבער די געמיינהייט און פערדארבענהייט וואס פאלשע ליעבע קען ארויסברייננגען, 10

דער נסיון, א שילדערונג איבער דעם קאמפף פון אנשטאנד מיט אויסגעלאסענהייט, פון מאראל מיט פערדארבענהייט, און פון עדעלען מענער־מוטה מיט ערניעדריגטער פרויען־שוואכ־קייט, 10

פאליקושקא, א בילד פון דעם בויערשען לעבען אין רוסלאנד, 10

די פערפיהרונג, א שילדערונג איבער אזא סאָרט לעבען, וואָס איז פול מיט מענשליכער אויסגעלאסענהייט און פערדאָרבענ־הייט, 10

די צוויי דורות, א שילדערונג פון דעם רוסישען לעבען, איבער זייער אונטערהאלט, בעלער, חתונות, ציגיינער טענץ און קאָרטען שפּיעל, 10

די קרייצער סאָנאַטאַ, א שילדערונג איבער דער פערדאָרבענהייט אין פערהייראַטען לעבען, עס ווערט בעוויזען מיט פּאַק־טען, אז קיין אמת'ע ליעבע עקזיסטירט גאָר ניט אין דער מענשהייט, עס איז נור בלויז ליידענשאַפט, פאלשקייט און בעטרוג, 10

קריעג און פריעדען, אין דיעזען בוך ווערט געשילדערט דער בלוטיגער יאָהר 1812, ווען נאַפּאָלעאָן האָט איינגענומען גאַנץ אייראָפּאַ, די מפּלה פון דעם גרויסען קריעגס העלד אין מאָסקווא, און די גאַנצע פּאָליטיק פון אייראָפּא צו יע־נער צייט, דאָס איז דער גרעסטער און בעסטער ראָמאַן וואָס גראַף טאָלסטאָי האָט געשריעבען, 50

תחית המתים, א שילדערונג, ווי איין אלטער בעל־עבירה'ניק ווערט א בעל תשובה, און וויל גוט מאַכען זיינע אלטע חטאים, 15

עמיל זאָלא׳ם קלאסישע ווערקע

בעארבייטעט אין אידיש פון

ד. מ. הערמאַלין און אַנדערע בעריהמטע אידישע שרייבער.

בלוטיגע חתונה, אָדער די שלאַכט ביי דער מיהל, א מייסטער־
האַפטע שילדערונג איבער די שרעקליכקייטען פון א מלחמה, 10

א גלח׳ם זינד, א שילדערונג איבער די העכסטע ליעבעס־געפיהל
אין דעם קאמפּף מיט די פינסטערע געדאַנקען, 10

די דאָרפם־מיידעל, א רעאַליסטישע שילדערונג איבער מעד־
כען־אונשולד און מענער פערדאָרבענהייט, 10

דער וויבערשער גן־עדן, דאָס איז א בוך וואָס האָט געמאַכט
דעם גרעסטען סענזאַציאָן אין אַללע וועלט־שפּראַכען און
איז פערקויפט געוואָרען אין די הונדערט־טויזענדע עקזעמפּ־
ליארען, 25

זשערמינאַל אָדער נאַנאַנס ברודער, אין דיעזען בוך ווערט גע־
שילדערט נאַטור־טרייא דאָס לעבען אוןווירקען פון דער
ארבייטער־קלאַסע און דער קאמפּף פיר זייער עקזיסטענץ,
דאָס איז דער גרעסטער און בעסטער ראָמאַן וואָס עמיל
זאָלא האָט אויפגעשריעבען, 40

טויט שלעגער, אָדער נאַנאַס מוטער, אין דיעזען בוך ווערט גע־
שילדערט ווי אזוי „נאנא", וועלכע איז געווען איין איינפאַ־
כע מיידעל פון פּראָסטע עלטערן, איז געקומען צו דער שטור־
פע פון א בלענדענדער וועלט־דאַמע, 30

די ליעבעס נאַכט, דיעזער בוך דעקט אָפּ דעם שלייער פון די
פרומע נשמות פון דער אריסטאָקראַטיע און צייגט אונז ווי
אונטער דער מאַסקע פון רעליגיאָן ליעגט בעהאַלטען א
וועלט מיט שמוץ, אויסגעלאַסענהייט און פערדאָרבענהייט, 10

לעבען און טויט, א שילדערונג איבער די געפיהלע פון היהנער־
פלעט און ווי עס שמעקט בעגראָבען צו ווערען לעבעדי־
גערהייט, 10

די מענשליכע בעסטיעס, אין דיעזען בוך צייגט אונז עמיל זאָלא
די בעסטיע אין מענשען־געשטאַלט, די בלוט בעפלעקטע

הענד פון פראנקרייך'ס פאלק און די מיט שמוטץ און עקעלהאפטע מאסקע וואס פראנקרייך'ס גרויסע לייטע טראגען. 15

נאנא, א שילדערונג פון א געפאלענע פרויענצימער, וועלכע מאכט דורך אללע שטופען פון אן אויסגעלאסענעם לעבען, אנגעפאנגען פון אן איינפאכע שטראסען מיידעל ביז א בלענדענדע וועלט־דאמע, פיר וועלכע פירסטען, פרינצען, גראפען און באנקירען פאלען צו די פיס ווען זיי קומען מיט איהר אין בעריהרונג, 35

נאנטאס אדער דער געקויפטער מאן, א שילדערונג ווי אזוי א יונגע און וואונדערשעהנע מעדכען איז געפאלען צו דער געמיינהייט פון א פערפיהרער, 10

פערגיפטעטער קוס, א שילדערונג וועלכע איז אינטערעסאנט, שפאנענד און ריהרענד און ווערט גערעכענט פיר איינע פון די בעסטע ווערק וואס זאלא האט געשריעבען, 25

די פאריזער דאמען, אין דיעזען בוך עפענט עמיל זאלא די אויגען פון פיעלע דומע מענער, וואס בעהויפטען, אז אונטער טויזענד פרויען גיבט קיין איינציגע א רעכטע, צו זעהן גראדע דעם געגענטהייל, אז אונטער טויזענד פרויען קען מען געפינען א סך רעכטע, וועהרענד אונטער טויזענד מענער קען מען ניט געפינען קיין איינציגען א רעכטען, 10

פון חופה צום קבר, אין דיעזען בוך ווערט בעשריעבען די גרויסע וועלט שטאדט פאריז אין איהרע ריכטיגע פארבען, די דונקעלסטע פלעטצער, ווי אויך די רייכסטע סאלאנען וואו די שטאלצע אריסטאקראטען, מיט זייער גאנצער פערדארבענהייט, טהוען אפ די שענדליכסטע גוואלד טהאטען, 10

פרויען־ליעבע, א שילדערונג איבער די געפיהלע פון א פרויענצימער און די אנציהונגען צו איהר מאן, וועלכע אונטערליעגען מערקווירדיגע וועקסלונגען. דער געניאלער עמיל זאלא בעווייזט ווי אזוי א פרויענצימער איז אימשטאנדע צו ליעבען ניט נור איין מאן, עס איז אונגעפעהר א בילד פון פאליאנדריע, (פיעל מענעריי), גראדע ווי עס איז אין פאליגאמיע (פיעל ווייבעריי), 10

אלע כתבים פון מענדעלע מוכר ספרים

(ש. י. אבראמאָוויץ).

אַלטע מעשה אָדער א נאַכט אין צרות, א בילד פון אידישען לעבען אין דער ליטא, 10

ווינש פינגעריל, אַ מתנה פיר די ליעבע אידישע קינדער 15

די טאַסקע, אָדער די שטאָדט בעלי טובות, א מייסטערהאַפטע קריטיק איבער דעם אידישען צושטאַנד אין רוסלאַנד, אין דער צייט ווען אידען האָבען זיך אָהן א טאַסקע ניט געקענט בעגעהן, 15

יודעל, א ספור המעשה אין שירים, אין דיעזע ווערק איז אבראַמאָוויץ דורכגעגאַנגען די גאַנצע אידישע געשיכטע פון אָנפאַנג ביז היינטיגען טאָג, 15

ישראליק דער משוגענער, א מייסטערהאַפטע קריטיק איבער די לעצטע פאָגראָמען אויף אידען אין רוסלאַנד, 10

לעצטע שריפטען א זאַמלונג פון זיינע לעצטע שריפטען. 35

פישקע דער קרומער, א מעשה פון אידישע אָרימע לייט, 15

דער פריזיוו, א דראַמא אין 5 אַקטען, 15

די קליאַטשע אָדער צער בעלי החיים, דאָס איז די בעסטע מייסטערווערק וואָס איז ארויס פון אבראַמאָוויץ'עס פעדער און האָט געמאַכט א שטורם צווישען דעם לעזע־פובליקום אין דער וועלט. „די קליאַטשע” איז אויך איבערזעצט געוואָרען אין אַלע וועלט שפּראַכען און ווערט גערעכנט פיר א ליטעראַרישען אוצר אין דער וועלט־ליטעראַטור, 15

דאָס קליין מענשעלע, אַ מייסטערהאַפטע ווערק, וועלכע איז פולל מיט וויטץ, הומאָר און שאַרפזינן און דערביי איז עס אַ גוואַלדיגע קריטיק איבער די אידישע שטאָדט-בעל-טובות, רעדעל-פיהרער און סתם בעלי-צדקות און גוטע אידען פון
15 רוסלאַנד,

אַ רייזע-בעשרייבונג פון בנימין דעם דריטען, ווי ער איז אויף זיינע נסיעות פערגאַנגען גאַנץ ווייט, אַז אונטער די הרי חושך, און האָט זיך געגוג אָנגעזעהען און אָנגעהערט חדושים, שעהנע זאַכען, וועלכע זיינען זעהר אינטערעסאַנט צו לע-
10 זען,

שלמה ר' חיים'ס, אַ שילדערונג פון דעם אידישען לעבען אין דער ליטאַ, וועלכע איז זעהר אינטערעסאַנט, שפּאַנענד און בע-לעהרענד, און ווערט גערעכענט פיר איינע פון די בעסטע ווערק וואָס מענדעלע מוכר ספרים האט אין דער לעצטער
10 צייט ארויסגעגעבען,

